BOGDAN STIHI

acvila și leul

roman

ACVILA
ȘI LEUL

BOGDAN STIHI

ACVILA ŞI LEUL

— roman —

EDITURA MILITARĂ,
BUCUREŞTI, 1983

Coperta și ilustrațiile aparțin autorului

Satul

Era a patra zi de cînd nu întîlniseră decît sălbăticiunile pădurii. Ultima parte a drumului părea a nu avea sfîrșit.

Cînd plecaseră din sat, să culeagă mierea sălbatică, adăpostită prin scorburi și despicături de arbori trăsniți de fulgere, nu-și închipuiseră că vor lipsi atît. Timpul se scursese repede. Munca, răsplătită cu belșugul mierii aurii, strînsă în ulcele și hîrdaie, îi făcuse să nu bage de seamă că miezul verii era aproape.

În sat, grîul își legăna acum spicul greu, în lanul undуind în vînt. Întîrzierea secerișului devenea păgubitoare. Era al doilea an în care-și încercau norocul ca bîrcuitori. Înainte îi însoțea un bătrîn. Le era căpetenie și jude, căci nu puține lucruri înfierbîntau oamenii, trezindu-le nemulțumirea sau supărarea.

Pe omul acela îl chema Mera, era un moșneguț iute ca o veveriță, subțiratic, cu venele mîinilor groase ca niște vrejuri. Ochii albaștri priveau prin ființa lor ca prin apă. Le era frică de bătrînul Mera. Îi ascultau cu supunere vorba groasă și hîrîită. Altfel nici nu se putea. Supărarea judelui dăinuia zile în șir și se răsfrîngea asupra drămuirii agoniselii comune. Ca toate celelalte ocupații și a lor avea bucuriile și necazurile ei. Erau nevoiți să le primească așa cum se grămădeau, unele peste altele. Munca nu era lipsită de primejdii și, ades, după zile în șir de umblet, în adînc de codru, reveneau acasă cu mîna goală.

Nenorocul se abătuse pe capul lor. Îl pierduseră pe Mera. Moşul se suise, cu prea mare grabă, într-un vîrf de copac, după un cuib de muscă. Din nebăgare de seamă, se prăvălise la pămînt. Au apucat să-l aducă în sat. La cîteva zile, Mera a murit.

Deh ! Ca la mort, se spun şi bune, şi rele despre ce a făcut omul în viaţa lui. Cînd se duceau să albească pînzele la rîu, femeile lăsau gurile slobode. Auzeai vrute şi nevrute. Unele spuneau că sfîrşitul i se trăsese din lăcomie. O lege a bîrcuitorilor îi cerea celui care a luat din rodul muştei harnice, să nu golească de tot scorbura, să rămînă zeiţei pădurilor, Silvana, un pumn de nectar, drept mulţumire. Iar Mera n-ar fi lăsat niciodată nimic, şi de aici i s-ar fi tras răul de care avuseseră parte, de fapt, cu toţii.

Mai erau şi alte muieri, de pildă a lui Iza, care, mai pe ocolite, mai de-a dreptul, zicea că zilele lui Mera ar fi fost în mîna vraciului Derzolus care n-ar fi aşezat cum se cuvenea, la loc, oasele smintite din căzătură. Chiar unii bărbaţi gîndeau la fel, doar că nu pomeneau nimic în gura mare, aşa, ca femeile...

În locul lui Mera veni jude şi căpetenie un nepot al moşului, un băietan intrat în rîndul bărbaţilor numai de trei ani, dar care ştia rosturile pădurii. Fusese din copilărie umbra nedespărţită a bătrînului.

Oamenii s-au supus, fiindcă şi-au dat seama că Mera păstrase tainele, iar ei se bucuraseră doar de rodul iscusinţei lui.

Poala codrului dădea în marginea unui plai cu iarbă verde, plăcut mirositoare. Diales, noul conducător al bîrcuitorilor, mergea în frunte, cercetînd întinderea molcomă a plaiului. Îl urmau soţii, cu caii împovăraţi de doniţe pline cu miere. Veneau în tihnă, gîndindu-se acasă. Ziua era călduroasă. Pe cer nu se zărea nici un nor. Un stol de corbi trecu leneş pe deasupra copacilor, îndreptîndu-se spre apus. Diales intră iar în desişul codrului. Drumul era anevoios. Îi auzea pe ceilalţi îndemnînd caii. Soarele parcă se proptise în furca zilei. Plecaseră înainte de ivirea zorilor şi trebuiau să facă un scurt popas. Se

opriră lîngă nişte tufe de zmeură, lăsînd caii să pască în voie.

— Diseară sîntem acasă. Ar fi bine să nu zăbovim prea mult, să urcăm pe lumină muntele, spuse Diales.

— Bine că am ajuns aici, adăugă cel mai vîrstnic dintre ei, potrivind pe spinarea calului o desagă. Mergi cu noi sau te abaţi pe la vraci ?

— Trebuie să trec şi pe-acolo, altfel cum ? rosti Diales, privindu-l mirat.

— Atunci îi dai de la tine partea noastră, ca să nu mai umblăm la doniţe. Îţi înapoiem în sat datoria.

— Era bine de mergeam toţi, zise Diales.

— Bătrînul Derzolus o să ne ierte. Spune-i că ne grăbim. Venim la el după seceriş, să-i aducem grîul şi meiul, aşa cum e datina.

Diales nu-i răspunse. Continua să caute fructele răcoritoare care-i mînjiseră, cu sucul lor, mîinile şi buzele.

Ieşiră din pădure şi merseră o vreme împreună. Se despărţiră lîngă un fir de apă ce şerpuia printre stînci. Diales porni singur spre gura unei văi. Din înaltul muntelui se scurgea o limbă de grohotiş, ca un rîu de piatră. Călca atent ; bolovanii colţuroşi puteau răni picioarele calului. Un pas greşit ar fi atras nenumărate zile de chin. Treptat bolovănişul se rări, ca apoi să dispară. Iarba îmbrăca pămîntul ca un covor. În mijlocul văii străjuite de ţancuri şi piepturi roase de piatră cenuşie, se vedea un bordei. Fumul izbucnea prin acoperiş în unde întunecate. Doi zăvozi ridicară cozile bătăios şi se repeziră la el lătrînd.

Diales se opri la o anume distanţă, ştiind cît avea voie să se apropie ; cîinii nu-i vor pricinui astfel nici un rău. Ceva se mişcă în uşă. Odată cu fumul ieşi o arătare ciudată. Îngenunchind, flăcăul îşi scoase căciula de pe cap.

— După datînă ? întrebă cu glas piţigăiat arătarea.

— După datină, bunule Derzolus. Sînt Diales.

Celălalt se desprinse din umbra bordeiului, venind spre el. Cu greu i-ai fi putut da o vîrstă. Purta un cojoc bălţat, fără mîneci, legat cu o funie de care atîrnau o mulţime de punguliţe şi cîrpe viu colorate. Pantalonii de pînză, cîndva albi, strîngeau picioarele subţiri, ca nişte beţe. Pîslarii negri, cusuţi pe margini cu mărgele multi-

colore, ascundeau labele nefiresc de mari. Pe cap avea o căciulă din blană de cîine. Obrazul uscăţiv, brăzdat de cute ce păreau mai adînci din cauza fumului pătruns în piele, era luminat de ochi vioi şi iscoditori.

Îşi puse mîinile descărnate în şolduri. Soarele juca în brăţările de aur, fixate deasupra coatelor.

— Ce-ai adus ?

— Rodul trudei noastre, aşa cum se cuvine, grăi Diales cu emoţie. Alege de unde vrei ! Am adus şi partea celor trei soţi ai mei...

— Ei nu-s cu tine ? I-a mînat spre casă dorul de muieri ? Să le spui că, de mă supăr, am să-i fac să nu mai vadă muieri în viaţa lor ! Aşa să le spui !... Ba nu ! Să le spui că nu le primesc partea ! Să vină s-o aducă !

Uitîndu-se la tînărul îngenuncheat, se domoli. Adăugă pe un ton mai blînd :

— Scoală-te ! Hai cu mine. Pe unde aţi umblat ? Ai adus ce ţi-am cerut ?

— Da, spuse el şi se duse să ia din desagă ierburile culese pentru vraci.

Se îndreptară spre bordei.

Diales dorea să înlăture gîndurile, să nu se mai lase tîrît în vîrtejul de întrebări fără răspuns ce-şi continuau hora ameţitoare. În faţa bordeiului simţi, spre surprinderea lui, că valurile de fum miroseau plăcut a izmă. Fumul avu darul să-i sădească în piept o neaşteptată senzaţie de prospeţime, scuturîndu-l de oboseala strînsă în atît amar de timp.

— Da, astea-s ! zise vraciul, cercetînd smocurile de ierburi veştede. Le-ai cules cum te-am învăţat ?... Bine, o să văd eu ! Du înăuntru doi-trei faguri. Pe leneşii ăia să-i pui să-i dea văduvei lui Mera cîte trei măsuri de miere ! Nu am nevoie de mierea lor. Pot trăi doar cu laptele caprelor mele şi cu un boţ de brînză.

Intrînd în bordei, Diales zări un om lungit pe o scîndură. Se sperie. Vraciul îl chemă apoi în spatele bordeiului. Îşi găsiră loc printre bălăriile crescute cît statul de om.

Tînărul se ferea să-l privească. Îşi pironi ochii asupra gîzei ce urca pe un fir de iarbă, legănat de boare. Vîntul îşi pierduse din putere, oprit de stînci şi de gîtlejul îngust al văii.

— Știu, băiete, la ce-ți tot fuge gîndul ! De mine nu te poți feri ! Nimeni nu se poate feri de mine ! Vă cunosc pe toți ! Pe Mera, unchi-tu, nimeni nu-l putea face bine, chiar de-ar fi fost cu el acolo unde a căzut ! Spinarea ruptă nu se vindecă ! Mera s-a abătut de la cele ce trebuiau respectate, iar pedeapsa i-a fost cumplită.

— Înțeleptule, eu nu...

— Nu vorbi, căci minciună vor rosti buzele tale. Vă îndoiți de puterea mea, dar cînd vă prinde frica sau nevoia, dați năvală, pe cărarea asta pe care ai venit și tu, să căutați scăpare. Nu mă crezi ? Muierii lui Iza îi turuie gura, dar cînd a dat de necaz, la cine a venit să ceară mătrăgună ? La mine, păcătoasa !

Pentru o clipă ochii lui Diales se ridicară de la gîngania atîrnată de firul ierbii și-l priviră pe vraciul satului. Scînteia de neîncredere care-i juca în ochi fu surprinsă de acesta. Degetul arătător al bătrînului îi împunse pieptul.

— Țînc, cu ochi cîrpiți de prostie ! Ascultă-l pe Derzolus ! Nu va răsări de trei ori luna plină și se vor adeveri spusele mele...

*

Amurgul își presărase cenușa dinaintea nopții. Doar drumul care venea din sud, dinspre Porolissum, își mijea panglica albă, scînteind ca un izvor în adînc de codru. Pe drum se scurgeau convoaie de catîri împovărați de samare cu sare, de la salinele imperiale ale provinciei. Pe același drum soseau veștile. Era calea de legătură a localnicilor cu administrația romană. La o distanță de două zile de mers pe jos, își schimba înfățișarea. Era îmbrăcat în piatra înfiptă de mîna soldaților din Macedonica. Pe margini, stîlpii *milliari*, sumbri, ca niște *praetorieni*, îi vesteau pe cei care știau să citească, cine a construit drumul, unde duce și cît e de lung. Pe aici se perindau negustorii sau ajutoarele *conductorilor* de saline, ce făceau negoț cu neamurile libere. Și tot pe aici treceau, mai rar, soldații însărcinați cu paza drumului, acoperit de praf în timpul verii, de noroi galben și lipi-

cios în timpul ploilor, înghețat sub nămeți iarna. Oamenii locului, ba chiar cei din întreaga provincie îi ziceau „drumul sării" sau *via salaria.*

Spre nord, se afla un ultim castru, care ținea de legiunea V-a Macedonica, din Potaissa. Înainte fusese un turn de pază, dar sub năvala goților se preschimbase în castru. Dincolo de el se afla pustiul bîntuit de barbari. Cu timpul, devenise locul unde erau trimiși cei care puneau în primejdie, prin purtarea lor, disciplina militară.

Limes vetus pierduse bună parte din soldații ce trebuiau să-i formeze cohorta. Din cinci sute de oameni nu rămăseseră decît ceva mai mult de două sute. Iar *tribunul* castrului, ucis într-o încăierare cu goții ce nu respectaseră cei patru *milliari,* distanță sub care nu aveau voie să se apropie de *limesul* provinciei, nu fusese înlocuit cu alt *tribun,* numit de legiune. Funcția o preluase un *centurion,* pe nume Aurelius Priscus Rufus, căruia pînă și localnicii îi spuneau pe ascuns Ummidius, din cauza înverșunării cu care golea ulcelele de vin.

Rufus nu era un om rău sau nedemn de funcția sa. Soarta se arătase neprielnică însă cu el. Plecase, ca majoritatea *centurionilor* de rînd, din mijlocul soldaților. Treptele ierarhiei militare le suise anevoie și numai datorită meritelor sau sîngelui vărsat prin toate colțurile imperiului. Fusese făcut centurion pentru bravura cu care apărase, în Iudeea, în timpul unei răscoale, însemnul cohortei și corpul neînsuflețit al comandantului său. Sorții nu i-au mai fost favorabili din clipa în care însemnele de centurion au strălucit pe *lorica* sa. Ursuz din fire și dur, n-a fost acceptat de semeni. Au izbucnit certuri, iar pînă la încăierare a rămas doar un pas.

Zăcea în castrul ăsta de aproape un an. Venise din Potaissa, unde fusese comandantul gărzii *porții decumana.* Ce se petrecuse, de fapt, nu știa nimeni și nici el nu pomenea nimic, chiar în toiul celor mai mari beții. Rufus bea ciudat și, după cum spuneau oamenii, urît. Cînd aburul vinului începea să-l învăluie, se închidea într-o tăcere de mormînt. Nu scotea o vorbă și cerea vin bătînd cu pumnul în masă...

Fîșia șerpuitoare a drumului furase privirea *centurionului.* Forfota din castru se stingea treptat. Oamenii

se pregăteau de culcare. Cei care urmau să facă de strajă, în prima parte a nopții, își luaseră posturile în primire, se strigau între ei și tropăiau cu tălpile țintuite ale *caligelor* pe podinele de lemn ale turnurilor.

Nu-i vedea.

Gîndul îi rămăsese la visul ciudat de după-amiază. Aţipise pentru puțin timp în răcoarea *praetoriumului*. Imaginile neliniștitoare întipărite în minte îl obsedau.

Parcă încălța o pereche de *calige* noi. Era fericit că le putea arunca pe cele vechi, rupte. Duritatea pielii îi strîngea plăcut piciorul, făcîndu-l să se simtă sigur și în putere. Apoi, o nelămurită poruncă îl luase în stăpînire. Ieșind din castru, dincolo de *poarta praetoria*, descoperise că întreg cîmpul aflat dinainte era plin de noroi și de ape rău mirositoare. Se afundase în mlaștină, regretînd că nu putuse gusta cît de cît plăcerea purtării noilor încălțări. Se consola, totuși, spunîndu-și că se apropia cu fiecare pas de capătul mlaștinii și acolo, pe pămîntul tare, se va curăța de glod.

Apoi fusese cuprins de disperare. Se văzuse pe uscat, în picioarele goale, murdar. Frumoasele *calige* se topiseră în apele stătute. Pe picioare avea pete sîngerii...

Trezindu-se, căzuse, așadar, pe gînduri. Regretul era atît de puternic, de parcă pierderea ar fi fost reală.

Cînd se distribui fiertura de mei, la vremea cinei, îi povesti visul *signiferului* Octavius Nigrinus, unul dintre subofițerii din castru, cu care avea obiceiul să joace zaruri. Tălmăcirea acestuia nu-l bucură.

— Nu-i a bine! Noroiul, picioarele descălțate, mlaștina... Zeii să ne ocrotească! Răul poate să ne lovească pe toți, căci tu, comandantul nostru, ai visat astfel. Dacă era altul, aș fi spus că-l așteaptă numai pe el o nenorocire, ori...

În îngînarea luminii cu negurile din ce în ce mai dense, una dintre santinele văzu un călăreț apărînd de sub poala pădurii. Soldatul privi un timp silueta nelămurită a călătorului. „O fi vreun localnic din satul de pe Valea Apei Repezi..., își zise. Se întoarce acasă... Cam tîrziu, mai are de mers..."

*

Satul era cufundat în întuneric.

Lumina unui foc somnoros clipea într-o margine. Diales avea sufletul uşor, ştiindu-se aşteptat. Orbecăind pe uliţa mare, stîrni cîinii. Supăraţi că au fost treziţi, îl însoţiră cu alai zgomotos. Li se alăturară strigătele şi înjurăturile celor ce dormeau pe-afară şi erau tulburaţi de sosirea lui tîrzie.

Larma se potoli şi pacea nopţii întreruptă doar de ţîrîitul greierilor se reînstăpîni peste satul adormit. Ajuns în bătătura casei, se aşeză lîngă foc. Glasul şoptit al surorii sale îi depăna acum întîmplări petrecute în absenţa lui.

Erau ştiri de tot felul.

Oamenii plecaţi la seceră, acolo unde erau ogoarele obştii, aduseseră vestea că pîlcuri de călăreţi fuseseră văzuţi pe întinsul cîmpiei dinspre apus. Apoi se află că, într-un sat vecin, din turma de oi şi din cireada de vite, ce păşteau păzite de copii, au fost furate animale şi mînate în necuprinsul zării.

Femeia lui Şchiopu născuse al cincilea fecior, iar omul de supărare — îşi dorise nespus o fată ! — fugise în pădure.

Murise fierarul din marginea satului, care ştia să toarne fier legat cu aramă, de credeai că e aur.

Copilandrii, ce treceau în ăst an în rîndul bărbaţilor, fuseseră chemaţi de sfatul obştii, iar Delu, băiatul şchiop şi cocoşat, ultimul fiu al văduvei Reşca, fusese ocolit a doua oară. Delu dispăruse de cîteva zile. Erau îngrijoraţi, fiindcă, dintre toţi cei ce păzeau vitele satului, singurul care ştia rosturile şi de care ascultau pînă şi taurii înrăiţi era cocoşatul.

Mai află că Zorana vopsise lînă. Voia, se pare, să-i facă la război un brîu cu înfloriturі...

Diales îi asculta în tăcere vorbele. La auzul numelui fetei cu trup subţire, pe care o zărise hîrjonindu-se printre bucăţile de pînză puse la albit, zîmbi. Pe nesimţite, copiii creşteau şi părăseau grupurile gălăgioase ce cutreierau împrejurimile. Intrau, ca şi el, în rîndul celor ce urmau să aibă răspunderi, familii, griji. Pe soră-sa nu o so-

cotea încă printre femeile satului, cu toate că sosise timpul să-şi facă şi ea un rost. Primul care îi stătea în cale era el. Era stăpînul familiei şi avea drepturi moştenite din străbuni.

Gîndurile i se învolburară. O undă de supărare i se ghici în glas, cînd o întrebă :

— Soldaţii din castru au mai trecut pe aici ?

Poate rostise prea încet întrebarea, poate fata nu voise să-i răspundă, dar, văzînd-o că se ridică şi pleacă în casă, se mînie. Auzise din gura răutăcioasă a femeilor că, prin preajma casei lor, obişnuia să se arate un soldat venit astă-iarnă în castru, spre a-şi ispăşi pedeapsa. Şi cum femeilor nu le scapă mai nimic, spuneau că omul acela, frumos ca un zeu, ispitise amar de inimi nevinovate, iar aici îşi plătea păcatele purtării uşuratice.

Diales se gîndi că ar trebui, o vreme, să nu se mai îndepărteze de sat. Aşa îşi putea feri mai degrabă sora de necazuri.

*

Noapte caldă, de vară.

Stelele luceau aproape. Aşteptai să te ningă cu mii de scîntei. Din vîrful dealului se distingea *drumul sării* şi aşezarea din Valea Apei Repezi. Luminiţele focurilor dormitau sub spuză.

Lacrimile se zvîntaseră, dar în suflet îl sfredelea durerea. Clocotea şi bolborosea ca o apă încinsă de flacăra unui rug uriaş. Ochii căutau să descopere, prin întuneric, acoperişul casei pe care se hotărîse s-o părăsească. Trecuseră cîteva zile de cînd băieţanii fuseseră duşi în locuri tainice. Acolo, bătrînii îi învăţau legile obştii. Acolo căpătau iscusinţa necesară pentru a fi primiţi în rîndul bărbaţilor. Aveau să se întoarcă la a doua lună plină, cînd puteau să ia parte la sfatul obştii. Nici anul trecut „strigătorul" nu se oprise în faţa casei să-i ceară „un drob de sare şi un căuş de mei", după obicei. Mersese mai departe, la cei aleşi de sfat.

Ghemuindu-se mai bine la rădăcina unui fag, Delu simţi fierbinţeala urcîndu-i în obraji, apoi mîngîierea caldă a lacrimii. O şterse cu dosul palmei, căutînd să în-

ghită nodul, uscat și greu, urcat în capul pieptului. „Oare nu sînt bun de nimic ? se întrebă el. Sînt mai rău decît sfrijitul Tisa sau decît oricare dintre fricoșii satului ? Sînt cocoșat. Așa mă și strigă lumea. Cînd se așeza pe spatele meu, simțeam palma mamei tremurînd ca o pasăre speriată, gata să-și ia zborul. Dar pot căra și eu desagi în spinare, și buturugi grele, venind cu ele în fugă, mai iute decît ceilalți. Stau și eu la scaldă, în bătaia soarelui, lungit pe spate. Văd mai multe pe cer ca alții care-și proptesc bărbia în piept. Urcă vreunul prăvalul de munte mai repede ca mine ? Dar vitele, care nu vor să se urnească din poieni, cine le adună ? Și pe cine roagă «strigătorul» să despartă taurii încăierați ? La nevoie Delu e bun, dar nu poate sta la un loc cu toți băieții ! Pe cine ia vraciul satului, toamna, la culesul ierburilor de leac și la căutatul rădăcinilor cu puteri tămăduitoare ?... Dacă nu sînt bun, plec ! Voi merge pe drumul dinspre miazăzi. O să găsesc oameni, sate. Nu se poate să nu aibă nimeni nevoie de mine. Mă voi așeza în preajma castrului și-i voi ruga pe negustorî să mă ia cu ei. Nu aveți nevoie de mine, nici eu n-am nevoie de voi ! Așa să știți !"

Hotărîrea luată îl liniști cît de cît. Cu ochii încă umezi, adormi.

Piuitul unui alunar îl trezi cînd soarele nu se ivise de după crestele munților. Picăturile de rouă sclipeau. Seninul dimineții îi sădi în suflet încredere.

Ocoli pe departe locul unde fetele întindeau cărări de pînză albă, în calea soarelui. Nu voia să întîlnească pe nimeni. Din cîteva sărituri, ajunse pe malul opus al pîrîului, înfundîndu-se în pădurea de stejari. La marginea ei se afla castrul.

Inima începu să-i bată iute, zărind pe cîmpul din preajma fortului convoiul de catîri și căruțe în jurul cărora forfoteau oamenii. Poposiseră aici noaptea și acum se pregăteau de drum.

Așadar — de îngrijit zece catîri, împovărați cu sarcini de sare. Plata — mîncare pe timpul drumului, iar la întoarcere, în Potaissa, cinci *denari*. Delu era fericit. Omul care-l angajase, un bărbat în vîrstă, păru a nu da atenție cocoașei și mersului său legănat. Cu ceilalți nu

schimbă nici un cuvînt. Catîrii lui erau ultimii. După ei veneau străjile înarmate, ce încheiau convoiul.

Se opriră cînd soarele cobora spre asfinţit.

Fiertură de linte cu o turtă de făină.

Mîncă iute şi îşi duse catîrii la păscut. Zărea de departe forfota taberei, pregătindu-se de înnoptat. Văzu cum sînt aşezate în cerc larg căruţele. În mijloc se înălţară limbile unui foc. Se întoarse din cîmp odată cu ceilalţi. Priponi catîrii de o căruţă. Cel care-l angajase îi porunci ca, înainte de ivirea zorilor, să hrănească din nou animalele şi să le adape la un pîrîu descoperit de străji, dincolo de drum, lîngă un pîlc de sălcii.

Adormi sub o căruţă.

Se trezi în tăria nopţii.

Învălmăşeală. Nechezat de cai, ţipete şi ordine urlate de glasuri răguşite. Noaptea năpustea peste ei călăreţi fioroşi. De frică se lipi mai vîrtos de roata căruţei sub care se adăpostise. Urmărea cu ochi măriţi de groază lupta sîngeroasă din preajma focului. Strigătele răniţilor răsunau pretutindeni. Cineva se strecură, tîrîndu-se anevoie, sub căruţă. Gemea înăbuşit. O scînteiere mai intensă a focului îl ajută pe Delu să-l recunoască. Era bătrînul. Vru să-l tragă mai la adăpost. Încercă să-l prindă de umeri, dar mîna îi alunecă. Simţi palmele lipicioase. Din rana adîncă, aflată în moalele capului, sîngele şiroia pe îmbrăcăminte. Bătrînul abia răsufla. Şopti cu greutate :

— Copile, de scapi, caută-l la Potaissa sau Apulum pe Drusus Salinator şi dă-i de ştire că noi...

Doar luptătorii ce formau străjile se mai împotriveau. Erau opt la număr. Stăteau spate în spate, perechi. La picioarele lor, morţii, din ambele tabere, se ştivuiseră ca un val de apărare. În lumina plăpîndă a focului apăru un călăreţ. Se opri lîngă ei. Delu fu sigur că era căpetenia oamenilor nopţii.

— Sînteţi prinşi ! Aruncaţi armele !

Drept răspuns, perechile de apărători se strînseră şi mai mult, umăr la umăr.

Focul abia pîlpîia. Stelele vegheau cîmpia.

Auzi ţîrîitul unui greier. În liniştea de o clipă băiatul crezu că acest firav şi tremurat cînt răzbătea pînă departe, pînă la castru, şi chiar mai departe, în lumea toată,

ca un strigăt. Cîntecul se opri. Şi parcă, odată cu el, timpul.

Călăreţul scoase un strigăt. Apoi îmboldi calul, năpustindu-l peste cei ce nu se supuseseră poruncii.

Zgomot de săbii şi strigăte.

Năvala străinilor fărîmă ultima împotrivire.

Focul se înălţa cu puteri sporite. O lumină sîngerie învălui locul. Delu se simţi împuns în spate şi se întoarse. Un bărbos cu înfăţişare fioroasă îl înţepa cu sulita. Ieşi de sub car şi se ridică în picioare. Îi era cumplit de frică. Un tremur pusese stăpînire pe el şi nu-şi putea stăpîni clănţănitul dinţilor.

Se mira că mulţi dintre cei pe care îi crezuse morţi se ridicau, strîngîndu-se grămadă, nu departe de el. Cineva îl îmbrînci. Se alătură celor scăpaţi din măcel.

Convoiul se înjghebă din nou, în grabă. Animalele fuseseră adunate la un loc. Străinii cotrobăiau prin căruţe. Delu văzu, abia atunci, că nu toţi sacii erau plini cu sare, cum îi spusese bătrînul. Mai erau acolo o mulţime de lucruri minunate, cum nu văzuse niciodată : pînzeturi colorate, de păreau rupte din soare, seminţe ciudat mirositoare, vase, piei şi multe altele de a căror trebuinţă n-avea habar. Străinii îndesară totul pe spinarea catîrilor. Sarea, risipită pe pămînt, o călcară în picioare.

Fură legaţi cu funii groase, unul de altul, în şir lung. Convoiul era sărăcit de multe căruţe, părăsite pe cîmp. Mergeau iute, siliţi de bice şi împunşi de suliţe.

Locuri neumblate.

Soarele acum îi bătea în spate. Mergeau spre apus.

Deşi mulţi erau răniţi, înaintau necrezut de repede. Bocetele şi strigătele de durere se auzeau din ce în ce mai tare. Bărbatul de lîngă Delu plîngea. Ar fi vrut şi el să plîngă, să se elibereze de spaimă, dar nu putea. Oare de unde mai avea atîta tărie ?

Două zile de mers chinuitor. O singură dată li se dădu apă, la trecerea unui rîu. Cineva şoptise că ar fi Samus. Poate ! Pe Delu nu-l preocupa nimic din jur. Mergea în neştire, golit de gînduri, dorind să vină cît mai grabnic noaptea, să se poată odihni.

Un pîlc de călăreți apăru din necuprinsul zării. Chiote de bucurie. Cuvinte aspre, necunoscute răsunau la fiecare pas.

Porniră din nou. Călăreții galopau nervoși, închizîndu-i într-un inel mișcător și mînîndu-i, mai departe, spre apus.

Oare suferința are un sfîrșit ? Cînd ? Începuse să creadă că fuseseră mai norocoși morții. Tot mai mulți războinici se iveau parcă din văzduhul tremurat al cîmpiei arse de soare.

Mirosul de fum, iute, înțepător îi trezi din toropeală. Haite de cîini scheletici se năpustiră asupra lor, încercînd să-i muște. După un pîlc de salcîmi, crescuți de-a lungul unei ape lenețe, ascunse la umbra lor firavă, puzderie de căruțe cu coviltir și de colibe din crengi se dezvăluiră privirilor speriate.

Tabăra barbară era învăluită în praf și fum. Trecură printre două șiruri de oameni care li se părură ciudați, din cauza îmbrăcămintei. Copiii se străduiau să se strecoare în față, curioși. Femei înalte, cu părul lung și galben, ca paiul de grîu copt, împletit în cosițe groase, îi priveau cu ochi spălăciți, ca cenușa vetrei stinse.

Dinaintea unui car cu roți uriașe, tras la umbra unui copac, stăteau înșirați războinici tăcuți, cu mustăți lungi, atîrnînd la colțurile gurilor încleștate. O rază căzu pieziș pe scuturile rotunde și fulgeră în tăișul săbiilor lungi.

Soarele, aflat deasupra capetelor, lăsa o umbră scurtă pe iarba zdrobită și uscată de cuptorul verii.

Iată soarta ! Întîrzia în nemilostivire, tolănită sub un polog verde, la umbră, și degusta licoarea aurie și spumoasă, proaspăt stoarsă din buruieni. Căpeteniile se răcoreau.

Li se povestea cum a fost dobîndită prada bogată, îngrămădită în căruțele rămase în urmă.

Tîrziu, cînd aerul deveni cleios de zăpușeală, prizonierii fură cercetați pe rînd și oferiți, drept răsplată, învingătorilor.

Ochii mijiți ai vraciului îl sfredeleau pe Delu ca niște ace. Șiroaie reci i se scurgeau de-a lungul spatelui, iar piciorul beteag îi tremura. Încercă să se stăpînească, așezîndu-se cu toată greutatea pe el. Bătrînul vraci strigă

ceva. Deodată, băiatul se văzu singur. Se îndepărtaseră de el pînă și cei ce-l păzeau. Vraciul se sculă. Împungînd aerul cu un deget încărcat de inele strigă, iar Delu înțelese, fiindcă vorbele erau rostite în limba pe care o vorbeau ai lui, acasă :

— Alungați-l ! Aduce nenoroc și moarte !

*

În timpul verii fructele pădurii hrăneau și oamenii, și jivinele. Pe coasta abruptă a muntelui, Diales găsise, din belșug, mure și zmeură parfumată. Coșul de răchită era aproape plin, dar se afundă din nou în pădure.

Culese și hribii întîlniți pe marginea potecilor, la întoarcere.

Se apropia de casă.

Passia, soră-sa, nu era singură. Un bărbat stătea cu spatele spre el.

— El e Regalianus, spuse Passia cu glas domol, ocupîndu-se mai departe de oalele puse în jarul tras din vatră.

Surprins, Diales nu putu să scoată un cuvînt. „Asta-i cel despre care tot auzeam vorbindu-se...".

— *Salve !* spuse necunoscutul.

Diales puse coșul jos și se așeză de cealaltă parte a vetrei.

Era tînăr. Purta o tunică militară, peste care își trăsese un pieptar de piele, bătut cu rozete de alamă. Mantaua cărămizie o așezase pe pămînt, alături, iar deasupra rînduise sabia, în teacă, și casca. Diales constată, nemulțumit de sine, că-l privea cu plăcere — era un bărbat frumos. Pe degetul mic al mîinii drepte observă un inel.

— Ce ai pe foc, Passia ? o întrebă Diales.

Îi ajunsese la nări un miros plăcut, scăpat dintr-o ulcică de lîngă vatră.

— Am adus o ciosvîrtă de berbec, de la noi..., și am rugat-o pe Passia s-o pregătească pînă vii, fiindcă vreau să vorbesc cu tine, i se adresă necunoscutul.

— Cu mine ? întrebă Diales, simțind că-l cuprinde mînia.

— Sincer să fiu, eu n-aş fi venit. Dar Passia a vrut să-ţi vorbesc, aşa încît i-am ascultat rugămintea.

Fata se retrăsese, ca o umbră. Diales nu ştia cum să se poarte. Era sigur că ochii vecinilor pîndeau de prin ascunzişuri. Înainte de toate avea un oaspete şi se cuvenea să-l primească după datină. Vru să-şi strige sora, dar ea se şi arătă în uşa casei, cu o strachină plină de faguri. Tăcu, aşteptîndu-l pe celălalt să înceapă, deşi bănuia cam care va fi subiectul. Şi tot nu ştia cum să se poarte ! Să fie aspru... ?

Fata puse strachina jos, lîngă Regalianus. Se mistui din nou în întunericul casei. Romanul mînca liniştit. Ceara fagurelui, stoarsă de miere, o arunca în foc. Şi lui îi venea greu. Apoi, ca silit de cineva de la spate, începu cu glas nehotărît :

— Am stat prin locurile astea destul. În două zile mă voi întoarce la Potaissa, unde se află legiunea. Eu... şi... Passia... ţinem unul la altul... Aş vrea să plecăm împreună. Serviciul militar va mai dura. Dacă n-ar fi fost nenorocul şi răutatea lumii eram subofiţer, nu un simplu *immunis*... Poate, de-acum, Fortuna îşi va reîntoarce faţa la mine. Asta voiam să-ţi spun. Aşa m-a rugat Passia.

Diales sucea un vreasc între degete. Ce să-i spună ? Soldatul tăcea, privindu-l cu încordare.

— Veştile umblă ca vîntul, rosti într-un tîrziu Diales. Vorbe se spun multe, muierile le ştiu pe toate, din gurile lor ştirbe se abat zvonuri pe la urechile oamenilor, de nu ştii ce să crezi !... Spun vorbele astea, care ajung cu mult înaintea omului, că, pe unde ai fost, belelele se ţineau de tine ca scaiul de coada cîinelui, iar lacrimile altor fete, ca Passia de încrezătoare, ar fi făcut un pîrîu ce curge şi se varsă în Maris. Nu vreau ca şi lacrimile sorei mele să se adune în acel pîrîu.

Regalianus stătea cu mîinile sprijinite pe genunchi şi i se uita drept în ochi. Faţa îi era împietrită. Căută să-i răspundă cît putu de calm :

— Am zece ani de serviciu militar, petrecut prin multe locuri, nu numai aici, în Dacia. Ca bărbat, ar trebui să ştii că nu toate necazurile ni se trag doar din cauza noastră. Cîte bănuieli nu le dau muierile drept adevăruri ? Multe sînt mai rele decît furiile. Nu mă sfiesc să

recunosc, de pedeapsă am avut parte pe drept. Dar cîte nu sînt poveşti ? ! Passia m-a înţeles. Cum şi ce s-a întîmplat, i-am spus numai ei, şi nimănui altcuiva. Puteam, de nu-i preţuiam cuvîntul şi dorinţa, s-o fur ! Cum ai fi reuşit să găseşti, în toată provincia, un bărbat care ţi-a luat sora ? Şi chiar dacă ai fi aflat unde sînt, ştiam să mă feresc...

— Tu le ştii pe ale tale, noi pe ale noastre. Nu poate pleca fără să respecte datina ! Ea ştie prea bine, iar dacă tu ai uitat, îţi reamintesc... Voi să aflu din gura ei dacă vrea să plece cu tine. Iar dacă e aşa, tot nu se poate fără aprobarea obştii şi pînă nu se fac strigările. Poate e altul, de-aici, care-o vrea ! Spui că pleci în două zile. Nu avem timp să împlinim datina !

— Nici eu n-am ştiut că va trebui să mă reîntorc la legiune. Trebuia să rămîn aici, pînă la mijlocul toamnei..., cînd colo...

Passia se apropie de vatră. Scoase din spuză fiertura de berbec. Mîncă mai întîi oaspetele, apoi Diales. Ultima care goli oala de zeamă şi culese bucăţile rămase fu ea.

Tăceau. Fata îndrăzni să-şi privească fratele şi întrebă cu glas şoptit :

— Cum ai hotărît, frate ?

— Nu am ce hotărî ! Judecă şi tu. Regalianus pleacă în două zile. Cînd facem strigările ?

— Nu am nevoie de strigări..., spuse Passia abia auzit. Eu plec cu el. Să nu te superi, dar...

Privirea lui Diales îi învălui pe amîndoi. Se miră cît putea fi de liniştit. Voia, din adîncul sufletului, să nu greşească, să nu dea nimic de bănuit iscoditorilor din preajmă.

Soldatul se sculă în picioare. Îşi petrecu pe după umăr cureaua sabiei, iar mantaua o înfăşură pe braţul stîng. Era un bărbat atît de plăcut, încît Diales înţelese de ce pătimise atît...

— Atunci cum rămîne ? întrebă Regalianus, gata de drum.

Diales ridică din umeri.

— Aşa cum am discutat. Passia, du în casă coşul cu ciuperci. Aş fi vrut să-ţi pot spune „*salve*, cumnate !“ Dar nu ne lasă timpul...

— *Salve*,... cumnate ! repetă Regalianus și privi pentru o clipă spre fata îmbujorată de emoție.

Silueta lui înaltă se pierdu apoi pe drum, însoțită de hărmălaia cîinilor care răscoliră praful, ridicîndu-l în aerul nemișcat și încins.

*

— Toți sînt morți. Corbii le-au ciugulit ochii, și lupii au hărtănit stîrvurile. Cîteva căruțe mai sînt și acum acolo, așa cum le-au lăsat barbarii !

Soldatul rostea cuvintele repede, gîfîit. Nu pricepea însă de ce nu-l asculta *centurionul* cu atenția firească într-o asemenea împrejurare... Îi adusese, doar, o veste înfiorătoare.

Rufus privea în gol, într-un punct, unde numai el vedea o imagine care nu-l părăsea o clipă. Orizontul, învelit în verdele întunecat al pădurii, se preschimbase într-o mlaștină cu noroi lipicios, prin care el înainta greu, desculț, iar noroiul îi însîngera picioarele.

Știrea dăduse ocol castrului înainte ca soldatul, acoperit de praf și îngrozit, să ajungă în fața *centurionului*, împietrit ca o statuie. Mulți se întrebau dacă nu era beat.

Rufus se scutură ca de un fior și se uită în sfîrșit, la cel care vorbea. Fața arsă de soare și nădușită a curierului părea jupuită de piele, atît era de aprinsă.

Coborî treptele de lemn ale *praetoriului* și păși pe nisipul presărat pe *via principalis*. Avea senzația că nisipul scîrțîia sub pașii altcuiva. În minte i se cuibărise un gînd care-i mărea furia cu fiecare pas. „Nemernicii, n-au patrulat pe toată distanța indicată ! S-au odihnit, cine știe pe unde, și au rîs de ordinul meu ! Știau prea bine, au reapărut prin preajmă barbarii. Dacă-i scap din mînă și nu-i pedepsesc exemplar, nu mă mai pot bizui pe nimeni !"

Ajuns lîngă turnul stîng de apărare al *porții praetoria*, Rufus îi făcu semn *signiferului* Nigrinus, care-i văzuse, să coboare. Îl întrebă pe curier :

— Cît timp crezi că a trecut de la atacarea convoiului ?

— Cel mult două zile. Din cauza căldurii, morții se...

— Bine, bine ! Du-te acum la ceilalți. Așteptați ordinele. Ce spui, Nigrinus ?

Rufus se uită țintă în ochii negri, umbriți de sprîncene groase :

— Joc vechi, de cînd legiunea și patrulele, ce pleacă în teritoriul de dincolo de *limes*... Au schimbat între ei locul unde se ascundea semnul ștafetei. Au găsit altul, pe undeva, pe aproape... Trebuia să-i fi controlat...

Rufus nu-l așteptă să-și termine fraza. Pricepuse la ce se referea.

...Pe *poarta praetoria* ieșiră la scurt timp, gonind călare, două *decurii* de soldați, echipați de luptă. Printre ei se aflau și cei opt, ce formaseră ultima patrulă, cu patru zile în urmă.

În frunte alerga Rufus.

Se întoarseră abia a doua zi, spre seară.

— Ai avut dreptate, îi spuse Rufus lui Nigrinus. Au schimbat locul. Semnul ștafetei l-am găsit la cinci *milliarii* de aici, ascuns într-o scorbură... Merită să fie spînzurați ! Grupul de barbari era numeros. N-au luat sarea, de care au mai multă nevoie decît de aur. Au risipit-o... Cred că nu-s pripășiți de curînd. Au stat ascunși prin preajmă. Am lăsat patru cercetași aproape de locul atacului. Să pîndească și să ne dea de veste. Mîine să-i schimbi. Pază întărită în timpul nopții ! Nu părăsește nimeni castrul !

Noaptea trecu repede, tulburată doar de strigătele santinelelor — spre știință că sînt treze și veghează.

Dimineața nu aduse nimic nou. Totul se desfășura după legile aspre ale vieții militare. Iar treburile, în castru, nu se încheiau niciodată.

În zarea încinsă, apărură, învăluite în trîmbe de praf, cîteva puncte mișcătoare. O caravană se apropia de castrul *limes vetus*. Soldații se îngrămădiră pe turnuri și lîngă ziduri, vrînd să vadă, cu o clipă mai devreme, dacă erau niște cunoscuți oarecare sau curieri ai legiunii.

Caravana poposi pe cîmpul de instrucție din fața castrului.

Soldații se risipiră printre oaspeți. Li se ivise prilejul să cumpere mărunțișurile trebuincioase, cu puținii bani rămași. Nu li se plătiseră de mult soldele și cîrteau, ades.

Noutăți aveau și unii și alții. Dar la auzul nenorocirii întîmplate, negustorii începură să-și strîngă mărfurile.

Rufus îl luă cu el, în clădirea *praetoriului*, pe Aelius, proprietarul convoiului. Acesta îi povesti ce se mai auzea prin provincie, insistînd asupra pregătirilor legiunii a V-a Macedonica de plecare.

— Nu-mi vine să cred ! exclamă Rufus.

— Crezi sau nu, nu-i interesul meu la mijloc. Ți-am spus ce știu. Am văzut cu ochii mei vînzoleala, trecînd pe lîngă marele castru. O mulțime de oameni, legați într-un fel sau altul de legiune, se adunase acolo. Soțiile soldaților plîngeau. Negustorii ce aveau datornici printre militari se învîrteau de colo-colo. Colonia din Potaissa era în mare fierbere. Prezența legiunii i-a atras înflorirea. Numeroasele nevoi ale soldaților au atras în vechea așezare puzderie de meșteșugari și negustori. Nu mă miră, așadar, îngrijorarea stîrnită de plecarea legiunii. Ce vor face cu produsele pe care le vindeau militarilor ?

După ce se despărți de Aelius, Rufus își reaminti un amănunt căruia nu-i acordase importanța firească. Sosise, de două zile, un ordin prin care erau chemați, în castrul din Potaissa, mai mulți soldați dintre cei ce-și ispășeau pedepsele. Faptul era într-adevăr ciudat. Și de ce nu fusese anunțat și el, tot atunci, de plecarea legiunii ?

Convoiul se pierdea, undeva, dincolo de linia orizontului.

I se alăturaseră soldații ce trebuiau să se întoarcă la Potaissa. Regalianus se afla printre ei.

Părăsind *praetoriul, centurionul* simți neliniștea strecurată în cugetele oamenilor. „Nu-i nimic, își zise, instrucția aspră și corvezile peste rînd vor umple orice răgaz, și nu vor mai avea cînd să le zboare gîndurile aiurea..."

— Nevrednici sînt să fie reprimiți de-ai lor cei ce fug din casa și locul unde s-au născut...

— Înțelepților, nu-i decît un copil ! Chiar sfatul obștii noastre nu l-a ales nici a doua oară.

— Cum îndrăznești să vorbești, femeie, în fața adunării bătrînilor ?! N-ai pic de rușine ?!

— Vă spun că Delu e doar un copil ! Poate nu l-am căutat bine. Am atîtea treburi, griji... O fi la munte, cu păzitorii cirezii. N-am cum să ajung acolo..., încercă mama îndurerată, să-l apere.

— Şi tu, şi Diales sînteţi vinovaţi. Noi am hotărît ca Passia şi Delu să fie alungaţi, dacă se vor întoarce. Amîndoi s-au răzvrătit. Femeia a plecat, nesocotind obiceiul străbun, iar fiul tău a sfruntat sfatul obştii.

Sub gorunul din marginea satului se adunaseră bătrînii. Reşca, mama lui Delu, şi Diales îi ascultau stînd în picioare.

Diales nu-şi ierta vina. Nu trebuia s-o lase pe Passia singură, în ultimele zile, cînd ştia că Regalianus pleacă. Ar fi putut s-o ia cu el, undeva, prin pădure, la cules de mure sau la vînătoare. Putea găsi o mie de motive ca prezenţa Passiei să-i fie necesară. Singură, îndemnată şi de romanul chipeş, care precis o mai vizitase în lipsa lui, şi-a strîns cîteva lucruşoare şi a dispărut. Ce să facă ? Ruşinea era mare. Gurile satului, dezlănţuite, nu-i vor da pace. Ar fi fost un chin să rămînă aici. Trebuia s-o caute. Unde să se ducă ? La Potaissa ? Se decise : avea să plece la castru, să le caute urma. Imposibil să nu întîlnească pe cineva care să nu fi auzit de Regalianus !

Înţelepţii se ridicară, ducîndu-se fiecare la treburile lui.

Diales se apropie de bătrînul Mursa. Anii îngrămădiţi pe umeri îi înfrînseseră doar trupul, gheboşîndu-l ; mintea-i rămăsese limpede, ca o apă de munte.

— Înţeleptule, te rog, o povaţă ! Ce să fac ?

Diales stătea în faţa bătrînului plesuv, ce morfolea cu gingiile moi, un miez de pîine.

— Trage, băiete, mai la umbră butucul ăsta... Vine soarele... Stai lîngă mine. Te-ai speriat ?... Vorbesc şi ei ca la supărare ! Tu ce-ai fi hotărît în locul lor ? Dacă nu sîntem tari, se pierde legea neamului şi oamenii se risipesc aşa, ca potîrnichile... Am văzut ieri, pe cîmpul de mei dinspre Galbîna, o pasăre cu cîrdul de pui abia scoşi din ouă. S-a speriat de mine şi a zburat, părăsindu-i. Puii s-au împrăştiat. Crezi că-i va putea aduna pe toţi ? Cîte nu ascunde lanul de mei ?!... La vremuri de restrişte oamenii se adună, nu se răzleţesc. Cum să ai tărie, cînd fiecare o ia pe unde-i

vine ? Ehei, pe timpul meu, băiete, pedeapsa era cumplită... Să nu crezi că fiecare era de capul lui ! Știam cine și unde se duce... Uite, moșul femeii ăsteia, Reșca, de el îmi aduc aminte acuma, a umblat prin lume, pînă la podul cel mare de la Drobeta, dar a plecat cu învoire de la bătrîni. N-a avut încotro. Locuri de semănat erau puține, satul mic, mai veniseră și pribegii din satele pustiite, oameni cu copii și femei. Obștea a încuviințat. Au plecat cu el și alții, dar nu așa cum a făcut Delu !... Tu, băiete, să te duci după fată ! Auzi ? Așa să faci ! De s-or risipi fetele noastre, cine stă să țină casa și să crească pruncii ? Ai ? S-o aduci de păr ! Auzi ? Așa să faci ! I-au sticlit ochii după ăla. de parcă aici n-ar fi bărbați !... ! Știa ce să facă ? Să se ducă prin satele din partea cealaltă a muntelui să fure neveste ? Ai ? Te duci, băiete, cît mai ai vreme. Dacă se făceau strigările, cum se cade, nu avea nimeni nimic de spus. Și el știa că nu ia o fugară, fără apărare, iar de era nevoie, avea fata pe cine să se bizuie. Dar așa ? !... Te duci, băiete, cum ți-am spus, acu te duci !... Veniră mai ieri niște ciobani dinspre apus și spuseră că se strîng puzderie de străini. Se scurg de dincolo de munte, prin trecători și vaduri. La ce crezi că se strîng ? Ce crezi că vor ? Vor ce se află la noi, la mine, la tine, în obștea noastră. Vine el romanul cu legiunea, dar pînă vine, poți muri de două ori și sărăci într-o noapte. De se întoarce ăla, cum îi zice ?... Delu ! Am să cer să pună pe el vergile. Că mintea așa urcă în lungul trupului, pe lîngă șira spinării. Și ajunge la cap ! N-o poți aduce la locul ei decît împingînd-o cu biciul sau varga...

Despărțindu-se de bătrînul Mursa, Diales nu se îndreptă spre casă, ci urcă poala muntelui și intră în pădure. Cutreiera toată dimineața, iar cînd soarele își sui carul de foc în creștetul cerului, poposi într-o poiană. Nu-i era foame. Îl frămînta gîndul că avea să pornească după Passia. Plecase doar de atîtea ori din sat, dar era altceva. Casa nu rămînea de izbeliște. Nu se temea de vecini, ci de cine știe ce nenorocire abătută peste sat. Nu avea cine să vegheze și la bunurile sale...

Își aduse aminte, în liniștea pădurii, cum se prăpădise, cînd erau mici, buna lor mamă. Tatăl murise la vreo trei ani după aceea. Scuipase sînge, într-o iarnă geroasă, iar

cînd a venit primăvara s-a stins ușor, ca un opaiț ce-și istovise uleiul. Spunea tatăl lor că mama plecase într-o zi, cu alte femei din sat, să caute ierburi pentru vopsitul lînii. Se răzlețiseră care încotro, iar cînd se adunaseră din nou ca să se întoarcă acasă, pe ea n-au mai văzut-o. Au căutat-o, au strigat-o, fără să-i dea de urmă. S-au dus apoi s-o caute bărbații. Zadarnic. Se pierduse ca o frunză luată de vînt. Au așteptat-o multă vreme.

Fuseseră și alte cazuri cînd oameni dispăruți au revenit, povestind ce pătimiseră. Ori îi răpiseră neamurile străine, de robia cărora scăpaseră fugind la moment prielnic, ori îi prinseseră lotrii, stăpîni în adînc de codri, și-i duseseră în locuri îndepărtate, vînzîndu-i pe *denari* ademenitori. Multora le rămăseseră oasele prin prăpăstii și chiar de s-a întîmplat să le găsească oameni de-ai lor, de unde să știe, sărmanii, ale cui erau ?

Passia se îngrijea de treburile gospodăriei de cînd abia putea ridica ciubărul cu apă. Diales uitase grabnic ce-i joaca. Dacă întindea curse în pădure, o făcea pentru hrană. Devenise stăpînul casei prea timpuriu.

Satul creștea vitele laolaltă. De păscutul lor se ocupau copilandrii. Iarna, coborau din munte cirezile de vite și ciopoarele de oi și le îngrijea fiecare pînă la mijirea firului de iarbă.

...Dar se apropia vremea secerișului. Trebuia să se gîndească și la asta. Nu-i putea lăsa pe ceilalți să-i lucreze partea. Doar nu era beteag ! Passia avea un sac plin cu lîna oilor tunse în primăvară. O să cadă la învoială cu obștea ca, în schimbul lînii, să-i împlinească munca cineva. Viscolul vine cînd nici n-ai apucat să uiți mîngîierea soarelui. Ce te faci dacă n-ai de nici unele ? Ori cu un boț de brînză și cu o turtă coaptă în spuză nu-ți mai pasă de nămeți.

Cînd ajunse acasă, se înserase. Dinadins lăsase umbrele serii să se îngroașe. Voia să fie ferit de curioși. Nu era ușor să se arate în lume cînd se abătuse pe capul său mînia sfatului obștii.

Se strecură în casă, vrînd să se așeze pe lavița joasă, sprijinită de peretele din stînga intrării, dar i se păru că nu este singur. Nu auzise nici un zgomot, simțea însă o prezență străină. Mai avusese cîndva aceeași senzație. Cu-

legea mure, într-un loc încîlcit de tufe înalte. Deodată, parcă i se șoptise : „Fii atent !" Se trăsese de-o parte, scăpînd la timp de gheara ursului, tulburat în timpul ospățului.

Așa și acum.

Diales se lăsă încet pe laviță. Abia respira, încercînd să prindă un zgomot. Auzi un foșnet, ca de cîrpă atinsă ușor. Cineva se izbi de pragul ușii, țîșnind afară. Se repezi la rîndu-i, dar se împiedică de cîinele culcat pe prag. Chelălăiala sfîșie tăcerea nopții. Frica de necunoscut se ripisi. Aprinse opaițul. În lumina tremurată, galbenă, văzu așezați, pe o bucată de pînză, cîțiva pești și o pîine coaptă în țest. Întîi privi nedumerit. Apoi, zîmbi. Știa cine venise la el fără să tulbure zăvodul : Zorana !

*

De cîmpie se temea, căci nu era obișnuit cu ea. Țancurile abrupte ale munților și pădurile îi erau însă prietene. Necuprinsul cîmpiei, cu ciulini și copaci sfrijiți, rari și răsuciți de secetă, îl speria.

Perdelele albastre ale munților se întrezăreau tot mai departe. Era atît de neajutorat, încît îi venea să plîngă. Poposise lîngă o tufă spinoasă și se gîndi iar că au fost mai fericiți cei care fuseseră uciși.

Cînd și cînd, pîlcuri de călăreți barbari brăzdau zarea. Așadar, nu era prea departe de tabăra lor. Se decise să aștepte coborîrea întunericului.

Porni la drum de îndată ce se înseră. Merse toată noaptea, oprindu-se abia cînd mijiră zorile. Se cuibări într-o văioagă ce păstrase după ploi mîlul unsuros și verde. Era mărginită de sălcii pletoase, îngălbenite de arșiță, și de răchită. Broaște pămîntii săreau prin iarbă. Delu se întreba dacă nu va fi nevoit să le prindă, ca să-și potolească foamea. Își aduse aminte că tinerii care plecau în inima codrului, ca să se deprindă cu virtuțile bărbaților, stăteau nemîncați zile în șir, dacă nu reușeau să vîneze.

Urmări un hîrciog, ce-l privise mirat, netezindu-și cu lăbuțele sacii umflați de sub fălci, ca apoi să dispară într-o bortă. Ajutîndu-se cu un vreasc, se înverșună s-o lărgească. Cotlonul era adînc. Nu pătrunse mai mult de un cot. Plic-

tisit, se opri să răsufle. Soarele ardea puternic. Căută un petic de umbră. Călcă, din greşeală, în noroi, înfundîndu-se pînă mai sus de gleznă. Se adăposti şi adormi sub o tufă.

Îl trezi setea. Buzele îi erau crăpate. Capul îi vîjîia. Nu auzi imediat plescăitul. Cînd se repetă, se ridică în capul oaselor, cercetînd împrejurimile. Din cîteva salturi o broască se azvîrli în apa ce se adunase în urma lăsată de piciorul lui în mîl.

Bău cu nesaţ din apa strînsă în căuşul palmelor.

Plecă mulţumit, spre borta hîrciogului. Înfometat, scormoni din nou, fără grabă. Fu răsplătit din belşug. Cotlonul era plin cu tot felul de boabe. Începu să le mestece cu grijă. Unele erau amare, altele aveau un gust plăcut.

*

Cu desaga pe umăr, Passia porni de cum se îndepărtă Diales de casă, luat cu treburile lui obişnuite. Ocoli satul, furişîndu-se, să nu fie văzută, şi urcă priporul, trecînd de partea cealaltă.

Cobora spre castru. Inima-i bătea gata să-i spargă pieptul. Trebuia să-l întîlnească pe Regalianus pe drumul ce ducea la Porolissum, în locul ştiut numai de ei.

Se aşeză pe o piatră să-l aştepte. Se temea să nu fi întîrziat sau ca soldaţii să fi trecut prea devreme. Apoi o cuprinse jalea de sine şi dorul de Diales. Uitîndu-se de-a lungul drumului se cutremură, imaginîndu-şi că nu va mai vedea, poate, niciodată, locurile astea. Sufletul i se înnegri de durere.

Însă era sigură că-l iubeşte pe Regalianus. Nici unul dintre tinerii din sat nu-i trezise un sentiment atît de puternic. Numai gîndul la romanul chipeş şi drag o făcea să-i vuiască tîmplele şi să-i ardă obrajii.

Passia nu semăna cu fratele ei. Rudele spuneau că o moştenea pe mamă. Avea părul negru şi trupul subţire, ca o mlădiţă de răchită. Ochii mari, întunecaţi te fixau hotărît.

Diales semăna cu tatăl lor. Era potrivit de statură şi bine legat. Neastîmpărul firii se ghicea din tot ce făcea. Codanele satului se întreceau care mai de care să vină, chipurile, la Passia, doar ca să-l vadă.

Apă liniștită, dar adîncă, Passia știa ce voia : să aibă casa ei, bărbatul ei. Cei care-i dădeau ocol nu-i plăceau. Pe mulți îi știa de mică, le cunoștea felul de a fi. Rămăseseră tot copilandri. Seri nenumărate stătuse de vorbă în taină cu romanul. Povestindu-i despre bucuriile și amarul vieții de soldat, Passia ajunsese treptat la convingerea că numai alături de el va trăi cu adevărat. Își dorea nespus să vadă și ea minunățiile pe care le descrisese Regalianus. Voia să pătrundă în lumea clocotitoare, pe care o bănuia la Potaissa.

Auzi strigătele oamenilor ce-și îndemnau catîrii și scîrțîitul carelor împovărate, cu mult înainte de apariția convoiului. Primul apăru Regalianus. Venea spre ea urcînd pieptiș pe potecă. Passia descoperi pe chipul lui o umbră de îngrijorare.

— Te-ai hotărît ? o întrebă el.

— Da, rosti Passia cu glasul tremurat.

— Convoiul ce trebuia să fie ieri dincolo de *limes* se întoarce la Porolissum. Vom merge cu ei. Veștile nu sînt bune. Au fost atacați și luați prizonieri cei care au trecut pe aici acum cîteva zile. Se zvonește că legiunea mea va părăsi castrul. De aceea am fost rechemați. Nu știu cum va fi... Uite, convoiul ! Lasă-l să treacă. Am aranjat să stai în ultima căruță pînă la Porolissum. Acolo, vedem noi...

— Cît timp sîntem împreună, nu mă tem de nimic. Dar dacă pleacă legiunea, soțiile soldaților, copiii... ce fac ?

Regalianus nu răspunse.

Pasul liniștit al cailor, scîrțîitul carelor și glasurile oamenilor avură darul să alunge temerile Passiei.

Tot ce se petrecea i se părea minunat. O atrăgeau chipurile necunoscute, felul lor de a fi, straiele în care erau îmbrăcați, orice amănunt descoperit de ochii ei neastîmpărați.

La început merse pe jos, alături de căruță, nevrînd să-i scape nimic. Apoi, cînd oboseala se strecură în trupul tînăr, nevoia de odihnă birui curiozitatea.

Nu se opriră pînă la lăsarea serii. Trebuia așezată o distanță cît mai mare între ei și locurile care ar fi putut ascunde primejdii.

În a treia zi de drum ajunseră la Porolissum. Orașul, întins pe mai multe dealuri, viermuia de lume și era des-

părțit în două printr-un val de pămînt. Dincolo de valul de apărare se ridicau principalele construcții : amfiteatrul, termele, terasele templelor, edificiile de vază ale municipiului. Atît cele două castre cît și clădirile municipiului erau situate pe creasta și pe terasele celor două dealuri, care dominau împrejurimile. Valul de apărare era întărit cu turnuri de pază, construite la intervale de cinci sute de pași.

Cel mai îndepărtat municipiu al provinciei era apărat de două cohorte și de un *numerus*, însumînd două mii de soldați, care făceau parte dintr-un lanț de garnizoane, situate de-a lungul *limesului nordic*.

Convoiul ocoli un zid de piatră, ce înconjura proprietatea unui negustor foarte bogat. Mărfurile lui se vindeau dincolo de *limesul* provinciei, în ținuturi îndepărtate și sălbatice. Bătrînul negustor nu-și risca viața, stînd la Porolissum. Bogat, cu prieteni influenți, se retrăsese în liniștitul Apulum. Sub protecția legiunii a XIII-a Gemina, cantonată în oraș, și a legiunii a V-a Macedonica, aflată la Potaissa, Apulum devenise marele centru economic al provinciei.

Lumea știa că Drusus Salinator obținuse dreptul de a scoate și vinde sarea din regiunea Salinae, plătind sume considerabile împuterniciților fiscului imperial. Dar cîștiga destul, extrăgînd o cantitate de sare mult mai mare decît se presupunea.

Convoiul străbătea Porolissumul fără oprire. Mulțimea *tabernelor* și a mărfurilor întinse în plină stradă o încîntau pe Passia. Uitînd de oboseală, nu contenea să se minuneze. Drumul pe care înaintau se deosebea de cel pe care veniseră : era pietruit, cu șănțulețe pentru scurgerea apei de o parte și de alta, bine întreținut. Dalele de piatră luceau în bătaia soarelui.

Părăsiră orașul.

Se apropiau de *limesul* impunător ce despărțea provincia de pustiul barbar. Două turnuri străjuiau poarta de intrare în castru. Zidurile masive erau durate din piatră sură.

Podul de lemn, aruncat peste *fosa* adîncă, era păzit de o *decurie* echipată de luptă. Totul crea impresia de putere și siguranță.

Passiei și sclavilor nu li se permise să intre. Rămaseră afară să aștepte.

Sclavii nu prideau să răspundă la întrebările unor soldați curioși să afle noutăți „de dincolo".

Passia se așezase la marginea drumului. Îi atrăsese atenția o pereche ciudată. Un bătrîn orb, călăuzit de o fată, se apropia de poarta mare a *limesului Porolissensis*. Pășea rar, cu o mînă sprijinită pe umărul tinerei. În cealaltă avea un toiag. Capul, cu plete albe și cu bentiță de piele în dreptul ochilor, avea un aer semeț. Purta o cămașă de cînepă, ce-i ajungea pînă la genunchi. Pantalonii, din același material, se strîngeau pe pícior. Passia cercetă fața bătrînului. Cei doi trecură pe lîngă străjeri. Nimeni nu-i împiedică. Toiagul bocăni pe lemnul podului. Curînd îi pierdu din vedere. Passia era complet nedumerită. Cine erau, de nu fuseseră și ei opriți la poartă ? Chipul fetei aproape nu-l zărise. Parcă avea o cămașă, peste care purta o pelerină, cu a cărei pulpană își apăra fața de soare.

Oamenii continuau să vorbească însuflețit.

Regalianus și ceilalți soldați se întoarseră tîrziu. Erau supărați. Își dădu seama din tonul cu care îi strigară pe sclavi.

Porniră din nou la drum. Mergeau de-a lungul zidului de apărare, pe poteca străjilor ce supravegheau *fosa*. În dreptul celui de-al doilea turn, fură luați în primire de un *speculator* cu înfățișare trufașă, care-i conduse pe o cale ocolită și îi scoase la o distanță de mai bine de trei *milliarii* de oraș.

— Uite, acolo sînt vechile *canabae* ale castrului. Căutați *taberna* „La patru frați" și înnoptați acolo. Mîine, în zori, plecați. Ați înțeles ?

Passia era nedumerită. Nu-l întrebă nimic pe Regalianus de frică să nu-l supere.

Strada întortocheată, pe care înaintau cu greu, din cauza întunericului și a drumului prost — plin de gropi și de băltoace — se termina în fața unui zid de piatră cu o ușă joasă și strîmtă. Strecurară anevoie caii înăuntru.... unde era o altă lume.

Taberna "La patru frați" aparținea unui veteran din legiune. Stăpînea rămășițele unui fost turn de pază, cu

ziduri înalte de zece picioare, ce închideau o curte pătrată, destul de spațioasă. Proprietarul nu-și bătuse capul cu amenajările. Construise pe lîngă pereți un acoperiș de scînduri, așezat pe stîlpi de lemn, iar ici-colo despărțise cîteva cămăruțe pentru călătorii mai avuți. Din piatră de rîu își înjghebase locuința, bucătăria, magazia de alimente și pivnița care adăpostea amforele cu ulei și vin.

Passia nu desluși întîi prea bine locul. Abia cînd se cuibăriră sub șopronul lung, văzu numeroșii drumeți care se adăposteau acolo ca și ei.

După ce proprietarul le luă banii pentru găzduire și le aduse vinul cerut, Passia și Regalianus căutară un colț mai retras. Ea îndrăzni să-l întrebe :

— Nu înțeleg de ce se poartă cu noi de parcă...

— Taci ! Ai să înțelegi... Bea vinul. O să mîncăm ce avem la noi. Dacă i-am cere tîlharului ăsta o bucată de pîine, ne-ar pretinde prețul unui berbec !... Nu te mira. Mulți se îmbogățesc pe spatele călătorilor. Va trebui să ne grăbim. Se spune că Macedonica este gata de plecare. Dacă legiunea se retrage, unii nu se vor simți în siguranță și vor plecat odată cu ea... Vor fugi doar cei care se tem, fiindcă și-au atras ura oamenilor... Cum crezi că ar putea să se simtă bine un tîlhar ca ăsta, cu *taberna* lui nenorocită, care fură mai rău ca hoții de drumul mare !... Dar iartă-mă că ți-am împuiat capul și nu te-am întrebat ce e mai important : ești obosită ?

— Nu sînt atît obosită, cît speriată de ce-am văzut și auzit... Regalianus, cît mai avem pînă la Potaissa ?

— Destul ! Ar trebui să ajungem în două zile... Poate voi fi nevoit s-o iau înainte. Tu ai să vii după mine cu sclavii. Hai, mănîncă, nu-ți mai face gînduri negre !

— Nu vreau să rămîn singură ! Am venit cu tine ca să fim împreună, nu să mă lași în drum ca pe o desagă. Și pe aia o feriști, cît de cît, dar tu parcă ai vrea să te descotorosești de mine !

— Te rog, nu fi neînțelegătoare ! Trebuie să ajungem cît se poate de repede la legiune. Și așa am zăbovit nepermis de mult. Aștia, de-aici, au spus că ne biciuiesc dacă nu vom fi mîine la zece *milliarii* dincolo de Optatiana !

Așa-i viața de soldat !... Hai, dormi. Mă duc să vorbesc cu ai mei, pentru mîine...

— Cu ai tăi ! Dar eu a cui sînt ? !

*

În clădirea *praetoriului* era răcoare. Ferit de forfota din castru, Rufus încerca să-și adune gîndurile. Scutura în căușul palmei perechea de zaruri pe care le arunca pe masa făcută din scînduri de stejar grosolane. Visul acela urît îi reapărea în minte, neiertător. „Noroi ! Peste tot numai noroi ! Ce ne așteaptă ?", se întreba centurionul rearuncînd zarurile. Unul se rostogoli pînă la marginea mesei și căzu. „Ce cade ? Castrul ?... Sau eu ?"... Supărarea, tristețea îl luau iar în stăpînire. Voi să se răzbune pe ceva și nu avu la îndemînă decît cubulețul de os pe care-l azvîrli cît colo, cu dosul palmei.

Ieși afară, la soare. Se învioră. Oamenii, preocupați de treburile lor, nu-l băgară în seamă.

Află de la *signiferul* Nigrinus că sosiseră vești de la soldații plecați *in barbaricum*, să-i pîndească pe dușmani.

— Ce crezi ? Pe cine așteaptă ? întrebă Rufus.

Deși cunoștea răspunsul, spera să fie altul. Nigrinus îl privea cu ochi mijiți :

— Iscoadele noastre raportează că zăresc mereu călăreți în adîncul cîmpiei. Barbarii așteaptă întăriri.

— Cît crezi că le va trebui solilor noștri ca să ajungă la Porolissum ?

— Nu te mai frămînta ! Au ajuns și le-au spus. De asta poți fi sigur... Ce vor face însă ce-i de-acolo, nu știu !

— Nu pot sta așa ! Trebuie să fac ceva. Dacă nu ne îngrijim singuri de soarta noastră, nu se va îngriji nimeni !

— Nu se poate ! Ai să vezi. Vom primi ajutoare !

— Nu vreau să te las fără banii pe care îi mai ai, dar dacă n-ar fi visul care mă frămîntă, aș paria cu tine că nu vom primi nici măcar un prăpădit de curier, cu oarecari ordine. Nu va veni nimeni ! Gîndește-te ! Macedonica pleacă. Unde ? Cei din convoiul care s-a întors la Porolissum au auzit că se deplasează la castrul din Oescus, dincolo de Danubiu, în Moesia. De ce ? Aici ne prisosesc tru-

pele ? Ce se întîmplă ? Dacă legiunile din Moesia nu pot face față atacurilor barbare, cu ce sîntem noi vinovați ? De ce să ni se ia soldații ? Ca să slăbească și provincia noastră ? !

— Știu ce i-ar liniști pe soldații noștri ! Cîrdul de *tabulatori* și socotitori veniți să ne plătească soldele și, pe deasupra, *donnativa* promisă, încă de anul trecut de Aurelianus, cînd l-au proclamat împărat trupele din Pannonia !

— Poți aștepta mult și bine banii ăia ! Nu vor veni cum nu vin zilele bune de altădată... Cheamă-l mai bine pe Paulus cu oamenii lui. Vreau să merg pînă la vecinii noștri, să văd de nu obțin mai degrabă o mînă de ajutor de la ei. Oricum, e mai sigur !

— Pe zece *sesterți* că nu obții nimic ?

— Dac-o fi cum spui, pregătește-ți singur groapa ! spuse Rufus și se îndepărtă.

Cîteva minute mai tîrziu, Nigrinus privea, din înaltul turnului, grupul de soldați pierzîndu-se pe drumeagul ce ducea către satul ascuns de pădure.

*

Soarele înclina spre apus.

Sfatul obștii se adună îndată ce sosi Rufus. *Centurionul* avu impresia că era așteptat. Nu apucară să sune buciumele, prelung, gîlgîit, că, de prin cotloanele satului, învelit în umbra înserării și în fumul focurilor aprinse în fața caselor, începură să se ivească bătrînii. Rufus mai fusese aici, dar nu-și închipuise că satul ajunsese să aibă atîtea suflete. Crezuse întotdeauna că nu depășeau o sută, ori, acum, lumea aflată la distanța cuvenită de membrii sfatului era numeroasă. Se bucură. Cînd zarva se domoli, un bătrîn, care părea a fi dintre cei mai de seamă, grăi cu glas pițigăiat :

— Spune, *centurionule,* ce vrei și de ce ne-ai cerut să adunăm sfatul obștii ?

— Am mai fost pe aici, mai demult. Credeam că satul are puțini bărbați... Mă bucur să văd în jurul nostru atîția...

— Nu au venit încă toți. Unii sînt plecați prin păduri sau la munte, cu vitele..., interveni cineva din mulțime, cu glas vesel.

Vocea piţigăiată a bătrînului îl întrerupse, tremurînd de supărare :

— Care nu respecţi sfatul ? Te-am trecut din greşeală în rîndul bărbaţilor ! Locul ţi-e printre muieri !...

Rufus se nelinişti. Nu ştia de ce, dar se simţea singur. Senzaţia asta nu o avusese la început. Fără să vrea, privi în jur, să vadă unde sînt ai lui. Erau lîngă el, dar localnicii îi împresuraseră. Abia se mai deosebeau.

— Sînt soldat, nu sînt obişnuit să vorbesc. Am venit împins de nevoi. Grijile mele sînt şi ale voastre. De ne va fi nouă bine, vorbesc de cei din castru, are să vă fie şi vouă ! Aţi auzit cu toţii că pe aproape pîndesc barbarii. Nu-i prima şi nici ultima dată. Acum însă au îndrăznit să nimicească un convoi de negustori. Au ucis sau au luat sclavi, nelegiuiri ce de mult n-au fost comise prin aceste locuri. Legiunea se va abate peste ei şi vor fi pedepsiţi crunt. Fiţi siguri ! Dar pînă sosesc trupele, este înţelept să ne ajutăm. Duşmanul va lovi şi castrul, să-l nimicească, şi satul, să-l prade. Mă gîndesc să-i primim cum merită. Să le fie înspăimîntătoare învăţătură ! Am venit la voi ca să formăm împreună cu bărbaţii din sat cîteva grupuri de pază şi hărţuire, pregătite, dacă vor încerca să ne atace aici ori la castru. Aşteaptă doar clipa prielnică. Dacă le dăm răgaz, vor primi ei ajutoare. Atunci nu ne va mai sta în putere să-i potolim. De asta am venit. Hotărîrile luate din vreme, de cei înţelepţi şi curajoşi, nu pot decît să aducă mai repede liniştea. Sper că m-am făcut înţeles !

Centurionul se dădu un pas înapoi, încercînd să intre în rîndul ostaşilor.

Tăcerea se aşternu, apăsătoare. Într-un tîrziu, vorbi din nou bătrînul cu glas piţigăiat :

— Romanule, am înţeles ce doreşti. Acu du-te cu oameni tăi în sat, să vă odihniţi. Noi vom chibzui între timp.

Fură conduşi spre casa unui membru din sfat. O bătrînă îi întîmpină şi-i îmbie cu lapte proaspăt. Pe o strachină aşeză faguri de miere. Soldaţii mîncau cu plăcere mierea parfumată, uitînd o clipă grija care-i mînase aici. Un tînăr se apropie şi se aşeză lîngă Rufus.

— *Centurioane*, începu el, cum aş putea găsi un soldat, pe nume Regalianus ?

— Ce treabă ai cu el ? întrebă Rufus încruntat.

— Am mare nevoie de el. Am auzit că ar fi plecat din castru. Unde-i acum ?

— Unde să-l găsești ? A plecat la Potaissa... Te-ai trezit tîrziu ! Acu umblă și caută vîntul prin pustie !

Tînărul insistă :

— De găsit tot am să-l găsesc, fie că-mi spui sau nu. Credeam că mă ajuți cu un sfat.

— De spus îți pot spune : la Potaissa ! Doar că legiunea se pregătește să-și schimbe tabăra... Dar dacă vrei să dai de el, vino la castru. Cînd o să plece curierul, îl însoțești... la, spune, cunoști locurile de pe aici ? Ai putea să ajungi..., de pildă, la Porolissum, ocolind drumul mare și mergînd prin păduri ? Ar fi mai bine să plece ștafeta prin locuri ferite. Dacă pun stăpînire pe teritoriul nostru barbarii... ?

— Cum să nu ? Cunosc locurile cum îți cunoști tu castrul. De cînd umblu după miere sălbatică, am ajuns pînă la Alburnus Maior și la Apulum. Poate n-o s-o iau pe cel mai scurt drum, dar de ajuns ajung sigur... Uite, eu îți călăuzesc omul, dar ajută-mă să-l găsesc pe Regalianus. Am mare nevoie de el...

— Vii cu mine la castru chiar din seara asta, de la sfat.

— Bine, spuse Diales.

Lui Rufus i se păru că se scursese destul de cînd așteptau hotărîrea sfatului.

...Se aflau din nou în fața obștii.

Centurionul avu grijă să-și așeze oamenii la vedere, crezînd că va fi mai impresionant.

Bătrînul cu vocea subțiratică vorbea domol. Nu se grăbea. La ce să se grăbească ? La anii lui, nu-l mai aștepta decît groapa ce va fi săpată la marginea satului. Cu îngăduința cerului împinsese mai departe, zi după zi, timpul sorocit. Începuse să simtă o greutate cînd își ridica trupul ostenit de ani. Somnul, la timp nepotrivit, vestea că-i pe-aproape ceasul în care va trece dincolo, în lumea nevăzută, cu rude și prieteni, umbre pe care aștepta să le reîntîlnească.

— ...Cum știi că se obișnuiește la noi, toate cîte țin de viața obștii sînt hotărîte și rînduite după legi pe care le avem din moși-strămoși, pe care le păstrăm cu sfințenie și le lăsăm asemenea celor tineri să le respecte și să ne

calce pe urme, așa cum am călcat și noi pe urmele celor de dinaintea noastră...

Din adîncul nopții, o pasăre speriată țipă de cîteva ori. Strigătul păru nefiresc de puternic. Pentru o clipă, urechea lui Rufus se concentră la ce se petrecea în afara grupului în care se afla. Odată cu țipătul păsării simți și tăcerea densă înstăpînită peste sat. Întoarse capul. Observă cu coada ochiului că multe focuri se stinseseră.

— ...Au venit destui, ca și tine, doar cînd le era greu, cînd cumpăna, pe al cărui taler se aflau, atîrna. Au venit și au cerut ! Care bani, că ăsta le era felul ! Care viețile noastre, că tot ăsta le era felul ! Poate vor veni și cei din cîmpia deschisă vînturilor să rîvnească la avutul sau la viețile noastre. Dar ne întrebăm cîți au zis : „Iaca, trecînd peste rîu, v-am adus o cană cu apă și o cracă din codru. Poate vă sînt de trebuință".

Nu mergem cu tine, romanule ! Și oricine s-ar năpusti peste noi nu va fi primit cu supunere. Legiunea pleacă ! O să vedem noi ce și cum ! Poate ne vom da cu satele din adîncul codrului, poate vom ieși mai la cîmpie... Romanule, du-te la ale tale ! Și așa sîntem mai mult pe marginea strâchinii. Înăuntru-i belșugul.

Cînd se apropie de castru și santinelele îi cerură parola de recunoaștere, răspunse în silă „Augustus" ! Se gîndea ce ochi va face Nigrinus cînd va vedea cu ce ajutoare s-a ales. Un om ! Mai curînd un copilandru !

Provincia

Trandafirii agățători înfloriseră. Parfumul intra pe fereastră umplînd camera cu o mireasmă delicată, ca o prezență de femeie. Părea că valul de parfum e colorat în alb și roșu, ca florile ce-l emanau și, în liniștea *tabliniumului*, se transformă în ceva dens, palpabil. Undele parfumate învăluiau rafturile din lemn scump, negru, adus din însoritul Egipt, mîngîind sulurile de papirus și pergamentele. Strecurîndu-se de-a lungul peretelui, atingeau piedestalul pe care stătea bustul împăratului Traian, cuceritorul. Împăratul privea cu ochi reci. Mușchii proeminenți, sub marmura de culoarea pielii, accentuau indiferența și duritatea chipului. Așa și trebuia să arate un împărat care cucerise cea mai bogată provincie pentru imperiu. Împăratul care scutise trei ani Roma de impozite și umpluse circurile cu gladiatori, care înveselise plebea și îndestulase burțile supte ale supușilor.

Avitus Catonius Macrinius Megalicus simțea adierea mîngîindu-l și se bucura de tihna încăperii.

Era în plină putere. O, zei, cît de mult dorise să ajungă pe culmile carierei militare ! Reușise ! Rangul senatorial, pe care-l moștenise, îi favorizase ascensiunea. Dar nu erau suficiente doar țițele meșteșugit trase la Roma. Trebuiau încă multe alte virtuți, pe care dealtfel considera că le avea, și..., mai ales, dramul de noroc.

Își începuse cariera militară ca *tribun* în legiunea a III-a Cyrenaica, staționată la Bostra, în Arabia. Deve-

nise *praefectus castrorum* în legiunea a VI-a Ferrata din Capareotna, în Iudeea. După șase luni fusese mutat în Pannonia, la Brigetio, în legiunea I Adiutrix. Chiar înaintea stingerii sale din viață, de ciumă, împăratul Claudiu al II-lea Goticul îi dăduse comanda Legiunii a XIII-a Gemina, din Dacia.

La opt zile după numire se prezentase la Apulum.

Se simțea stăpîn și se purta ca un stăpîn.

Venind în Dacia, Avitus Catonius Macrinius Megalicus nu bănuia că, odată cu preluarea comenzii legiunii Gemina, prelua, de fapt, și conducerea provinciei, rămasă de mult fără guvernator.

Așa cum *sesterții* se îngrămădesc cu fiecare zi pe tarabele *numularilor,* sporind averea prin camătă și dobînzi, creștea și puterea lui Avitus. Nu era guvernator. Era mai mult decît atît. Voinței lui i se supuneau toți, căci se temeau de el.

Poreclit în lumea negustorilor și a funcționarilor provinciei „Avidus", comandantul legiunii Gemina spera să poată dobîndi și oficial funcția de guvernator.

Visa la mărirea pe care spera s-o obțină definitiv.

Întinse pentru a doua oară mîna după scrisoarea primită prin curierul sosit, în ziua aceea, de la Roma. Desfăcu sulul de papirus și reciti cu atenție.

ULPIUS TERTIUS VALERIUS
LUI
AVITUS CATONIUS MEGALICUS, SALVE!

De mult am vrut să-ți scriu, dar nu eram sigur nici de faptele și nici de vorbele care circulau în for și în senat. Unele erau contradictorii, iar altele nu meritau să fie luate în seamă.

Trecînd timpul, se pare că el s-a decis asupra căii pe care o va urma, cu toată împotrivirea cetățenilor de vază, care nu văd în aceasta o salvare, ci prăbușirea imperiului. Cum îl știi și tu de cînd deținea funcția de comandant al cavaleriei, hotărîrile nu-i pot fi clintite de nimeni și de nimic. Sînt sigur că va face exact ceea ce și-a pus în gînd. Legiunile sînt alături de el.

Am aflat, recent, că mai mulți senatori i-au lăsat mînă liberă. Cred că o fac intenționat — pentru a putea, la nevoie, să protesteze, să-l acuze și să-și recîștige stima în ochii poporului.

Am crezut că voi putea face ceva pentru tine. Postul din Moesia Inferior era liber. Și l-au disputat mulți, printre care și Marcus Aurelius Sebastianus. Fără să țină seama, ca de obicei, de sfaturile noastre, ale celor care știm cum merg treburile statului, l-a numit pe lingăul de Sebastianus. Tot lui Tulius, libertul, va trebui să-i mulțumești și pentru asta, cînd va veni vremea. Zeii să-ți lumineze mintea și să te convingi de adevăr cît mai degrabă ! Amintește-ți că Tulius, om de tristă faimă și de o teribilă tenacitate, l-a sprijinit cîndva și pe comandantul legiunii Macedonica. Este un mister, pentru noi toți, cum a putut să reziste libertul ăsta și sub Gallienus, și sub ciumatul de Claudiu, și în timpul călărețului nostru. A stat mereu în umbră, dirijîndu-i pe senatori după voia lui, fără să se teamă de răzbunări sau de nestatornicia soldaților care au schimbat, în ultimul timp, conducătorii după bunul lor plac.

Vreau să te mai înștiințez : întîlnindu-l în for pe comandantul gărzilor praetoriene, am aflat că, de curînd, călărețul a numit și în Dacia un guvernator. Cel ce va veni este un om incomod și pentru senat, și pentru împărat. Profită cu iscusință de vîrsta sa venerabilă, care-i dă anumite drepturi cînd vorbește, de pildă, în for, dar i-a supărat pe mulți. Se spune că a fost trimis la voi ca să-și redobîndească o parte din ajutorul „în bani", oferit călărețului, acum cînd visteria imperială e goală. Pe de altă parte ca să fie mai departe de Roma și astfel să nu mai incomodeze pe nimeni cu clevetelile lui.

De voi afla ceva, te anunț.

Aici viața este foarte scumpă. Banii nu mai valorează aproape nimic. Ar fi bine să nu ne uiți, pe noi, cei ce stăm la Roma și ne preocupăm de binele tău.

Avitus rămase pe gînduri. Ah, dac-ar fi putut ajunge și rămîne la Roma măcar zece zile... Dar era cu neputință ! Vedeai capitala doar cînd erai chemat. Și asta nu era întotdeauna spre binele tău.

Fruntea *legatului* se boți. Scrisoarea nu pomenea nimic despre ordinul dat legiunii a V-a Macedonica de a părăsi Dacia și de a se stabili în Castrul din Oescus, de cealaltă parte a Dunării, în Moesia Inferior. Oare nu aflaseră nimic ? Ordinul fusese dat de împărat și i se părea imposibil ca acolo, în preajma lor, să nu se știe nimic !

Avitus era sigur că toate nenorocirile se trăgeau din lipsa de bărbăție de care dădeau dovadă cei din Moesia Inferior, de la guvernator la comandanții legiunilor, mergînd pînă la ofițeri și administratori imperiali. Toți se făceau vinovați de dezastru. Atacurile gote nu erau o noutate. De numeroși ani acela era punctul cel mai slab al *limesului roman*. Oare ce făceau legiunile ? Chiar nu erau în stare să oprească năvălitorii ?

Nici un necaz nu vine singur ! Nenorocirilor aduse de goți li se adăugase istoria cu Palmyra. Zenobia, regina lacomă de mărire, smulsese din imperiu partea răsăriteană a țărmului Mediteranei, pînă aproape de Alexandria. Puterea ei crescuse nemăsurat. Lupta ar fi fost grea și ar fi însemnat risipă de bani și vieți. Și toate astea acum, cînd imperiul era șubred, cînd sărăcia bîntuia la Roma ! Exemplul rău trecea de la o provincie la alta ! În Gallia, succesorii lui Postumus continuau să aibă un stat separat, cu reședința la Trier, un senat și monedă proprii. Iar Britania și Hispania i se raliau.

Trupele din Pannonia l-au făcut împărat pe Aurelianus ! În Dacia, două legiuni (cu : cohorte, *alae* și *numerusuri)* se ridicau la aproape cincizeci de mii de oameni. O forță ce și-ar fi putut impune împăratul de două ori mai ușor. De unde se aduna cea mai mare cantitate de aur ? Din Dacia ! Traian, care a înglobat în imperiu provincia, n-a cărat nici cît își puteau închipui cei mai optimiști senatori. De unde s-a luat, se mai putea lua !

Și, totuși, i se părea că a pierdut momentul. Macedonica era gata de marș, spre noul loc de cantonare. În Dacia rămînea doar o legiune. Cît de sigur putea fi de legiunea lui ? Cît timp sînt plătiți, soldații îți sînt credincioși. Cu aurul strîns putea plăti soldele trupelor. Promițîndu-le o *donnativă* importantă, avea să fie mai sigur pe ei...

Ochii lui Avitus se pironiră asupra bustului împăratului Traian. Parcă deslușea, în nemișcarea pietrei, un surîs ironic.

*

Lumina asfințitului scălda în aur marmura albă a colоanelor. Piatra cenușie, din care erau ridicate edificiile forului, părea mai puțin mohorîtă. Stoluri de porumbei se zbînțuiau de colo-colo.

La ceasul înserării, se adunase multă lume în for, scăpată fiind de grijile și zbuciumul de peste zi.

În rostogolirea lui către asfințit, soarele mai atingea cu aurul razelor doar statuia împăratului, de pe soclu. Împăratul avea aspectul zeului Marte. Pe același postament stătuse și statuia împăratului Decius.

Se spunea, dar nimeni nu era sigur — totuși vorbele bîntuiseră municipiul, ba chiar trecuseră de hotarele lui — că cioplitorul Aelius Aemilianus avea, în creierul muntelui, de unde își scotea piatra bună de dăltuit, un număr de statui aproape terminate. Numai capetele, prinse în ferecătura pietrei, așteptau să fie șlefuite după chipul ultimului încoronat. Așa ar fi fost instalate, în for, statuile lui Valerian, Gallienus și Claudius Goticul. Cea a lui Quintillus era terminată și urma să fie adusă la Apulum, cînd s-a aflat de proclamarea lui Aurelianus. Unii ziceau că statuia lui Aurelianus îl reprezentase, de fapt, pe Quintillus. Capul fusese modificat, pentru a semăna cît de cît cu noul împărat, operație efectuată de pietrar în grabă, chiar aici, în for.

Nu departe, într-o latură a pieții largi, era o fîntînă, cu apă limpede și bună la gust, ridicată de divinul Traian. Apa, adusă de la munte pe jgheaburi făcute din olane, nu seca niciodată. Chiar dacă era secetă, cum se întîmplase pe timpul lui Commodus și Filip Arabul.

Lîngă acest izvor se adunau negustorii de vază ai municipiului.

Venise și bătrînul Drusus Salinator. De mai bine de treizeci de ani arenda salinele. Convoaiele sale brăzdau imperiul în lung și-n lat, ajungînd ades pînă în Siria și în Hispania.

Venerabilul Opuntus se așează lîngă el. Conducea de numeroși ani colegiul tăbăcarilor, al cărui protector devenise de curînd. Făcea parte, de asemenea, din colegiul Augustalilor ; fusese ales în două rînduri printre cei care conduceau și se îngrijeau de treburile și nevoile municipiului.

Ceva mai la o parte stăteau frații Glaucianus și Mucius. Eram tare mîndri de originea lor : făceau parte din tribul Iulia sau, cel puțin, așa susțineau. Nu se amestecau printre ceilalți — îi considerau plebei norocoși în afaceri comerciale ; pătrunseseră în for, prin ușa din dos. Dar aurul nu putea cumpăra chiar totul ! Frații aveau strînse legături cu negustorul Siphax. Datorită lor curgea de aici, din Dacia, grîul spre veșnic înfometata Grecie sau spre stîncoasa Macedonie.

Tînărul Helvius se ocupa de vînzarea lînii și a cleiului de oase. Cămătarul Egeanus aducea în provincie, împreună cu Helvius, uleiuri scumpe și parfumate din Alexandria și mirodenii sosite prin Grecia tocmai din ținuturile de dincolo de Eufrat.

Dar, pe lîngă marii negustori, erau prezenți sumedenie de mici comercianți și prepuși ce căutau să adulmece noutăți despre prețurile mărfurilor și trebuințele mulțimii.

Glasul lui Opuntus răsună puternic, pentru a acoperi vacarmul din jur :

— Vă spun eu că Avidus nu va veni ! Să mergem la el. Poate ne va primi de astă dată.

— Ar fi o cinste prea mare pentru el. Se va umfla ca păunul din grădina lui Tiberius. Am fost o dată. La ce te aștepți ? interveni Mucius.

— Atunci să nu mai zăbovim aici ! Să mergem la Ovidius. El știe să-și primească prietenii așa cum se cuvine.

— Helvius are dreptate ! grăi Drusus Salinator cu vocea lui groasă.

Grupul se puse în mișcare. În față mergeau doi sclavi care, țipînd și îmbrîncind lumea, făceau loc stăpînilor.

Veteranul Ovidius Iulianus Gallus se stabilise în Dacia încă de pe timpul împăratului Gallienus. Fusese comandantul cohortei a *VI-a Bessorum millitaria equitate*, din

Macedonia. Era de rang ecvestru. Își ridicase în marginea orașului o *villa*, iar la nici zece *milliarii* de Apulum cumpărase proprietatea unui negustor, omorît de lotri în drum spre Romula. Rudele negustorului se speriaseră, lichidaseră toate bunurile și se întorseseră în Macedonia, de unde erau de neam. Ovidius Iulianus Gallus adusese din însorita Grecie un soi de viță de vie. O plantase pe coastele dealurilor din preajma apelor Marisului. Butucii prinseseră și dădeau rod bogat. Vinul oferit prietenilor își afla prețuirea meritată. Sucul boabelor negre îi păcălea lesne pe cei prea lacomi.

Familia lui Ovidius crescuse pe măsura prosperării averii. Aproape în fiecare an, Claudia îl îmbogățise cu prunci bucălați și neastîmpărați.

Stăpîna casei era singură. Plecat la *villa rustica*, Ovidius urma să se întoarcă din clipă în clipă. Femeia auzi larma ce se apropia. Își dădu seama cine vine și cîți sînt după strigătele sclavilor *nomenclatori*, așa că atunci cînd grupul negustorilor intră pe poarta *villei*, totul era pregătit.

Oaspeții fură poftiți în grădină. Susurul apei din havuzul de piatră răcorea aerul și îmbia la odihnă.

Vinul din carafe și fructele așezate pe tăvi de argint așteptau. Oaspeții, tolăniți pe paturi, gustară vinul turnat în cupe de sticlă ornate cu diverse culori. Claudia le pusese special, în semn de prețuire pentru fruntașii municipiului. Vasele de sticlă, scumpe și rare, erau creația unui sticlar din Apulum, după modele egiptene. Fiecare costase o sumă însemnată de *denari*, dar cinstea casei merita incomparabil mai mult.

Claudiei i-ar fi plăcut să stea de vorbă cu tînărul Helvius, bărbat vesel și plăcut, dar, pentru a nu stîrni clevetiri, se așeză lîngă bătrînul Drusus. I se păru mai ursuz ca oricînd :

— Bunule Drusus, ești tare preocupat și ți-e chipul atît de aspru, încît...

— Claudia, sînt năpădit de griji, de temeri, iar ăștia tineri — dădu din cap spre grupul vesel de alături — se hîrjonesc cu sclava ce le umple cupele. Nu pricep nimic din ceea ce se întîmplă în lume, cît e de grav, și nici nu vor să învețe din sfaturile noastre, ale vîrstnicilor.

— Prea ești sever cu ei.

— Sever, sever ! Dar cînd vor ajunge la anii mei, se vor trezi că au trecut prin viaţă ca fluturii şi nu au de lăsat mai nimic...

— Întotdeauna ai văzut doar partea rea a lucrurilor. Mai glumesc şi ei cu Silvia, care e o fată veselă şi drăguţă...

— Spui de partea cea rea... Ei bine, ori de cîte ori a fost cazul, eu am prevăzut-o ! Da, Claudia, am prevăzut-o ! Nu am fost luat niciodată prin surprindere !... Cînd eram ca ei, am trăit groaza şi prăpădul aduse de Kniva, în Moesia, şi ştiu ce înseamnă... Am fugit, scăpînd cu o fărîmă de avere...

— Totuşi, ai salvat destul...

— Ce înseamnă destul ? Dacă te înveţi să pierzi, n-ai să ştii să cîştigi niciodată şi n-ai să poţi face negoţ !

— Dar în viaţă se întîmplă multe şi nu numai din cauza noastră. Să te ferească zeii...

— Dacă omul ştie să se ferească, şi necazurile ce se abat peste el sînt mai puţine. Ce zei ? !... Eu am învăţat asta de mult, de la tatăl meu, şi din cele trăite... Vezi, Claudia, nu-mi place nimic din ce se întîmplă acum. Am impresia că se petrec o sumedenie de lucruri, iar noi sîntem în afara lor. Se vorbeşte — iar de se vorbeşte înseamnă că e ceva adevăr la mijloc ! — se vorbeşte că ar pleca legiunea a V-a Macedonica din Potaissa. Ar fi trebuit ca noi, camenii de vază ai provinciei, să ştim de ce şi cu ce scop pleacă. Nu putem rămîne singuri aici ! Nu crezi că am dreptate ? Se mai aude că Macedonica îşi strînge *caligele* zdravăn pe picioare, pregătindu-se de drum lung. Tocmai la Oescus. Ce spui de asta ?! Nu crezi că sînt fapte ce ar pune pe gînduri oameni mai puţin suspicioşi ca mine ? ! Ovidius cînd se întoarce ? Voiam să stau de vorbă cu el. Am un presentiment care mă avertizează : „Drusus, fii atent !“

— Încep să cred că ţi-e frică... Iar dacă mă gîndesc mai bine, uite, m-a cuprins neliniştea şi pe mine...

— Da, Claudia, mi-e frică !

— ...

— Tu eşti femeie şi nu ştii cîte se pot întîmpla într-o provincie din care pleacă armata... Sînt treburi care nu se discută, de obicei, cu femeile. Am să-ţi vorbesc numai de cîteva din temerile mele sau de faptele ce mi-au cuibărit

spaima în suflet. Uite ! Asociatul meu din Roma, cu care colaborez de peste douăzeci de ani, mi-a trimis peste noapte *tabulatorul* său, ca să încheiem socotelile. Că el se retrage şi-şi ia *denarii* ce i se cuvin...

— Pot fi multe cauze...

— Atunci, ascultă altceva. La mine, în Salinae, au fugit zece sclavi. Asta de la sfîrşitul iernii încoace. Fugarii n-au putut fi găsiţi...

— Cînd au fost prost trataţi, sclavii au fugit întotdeauna. Munca prea grea, iar paza insuficientă...

— Tu nu pricepi ! Ovidius nu-şi lucrează cu sclavi pămînturile ! Lucrînd cu localnici, necazurile celor ce au numai sclavi vi se par de neînţeles...

— N-ai dreptate, bunule Drusus. Ovidius crede că astfel scapă tocmai de grijile de care pomeneai.

— Treaba lui ! Eu nu mă pot lipsi de sclavi. Dar uite, astăzi, noi, cei de faţă, am fost la *legatul* legiunii. Auzisem că a sosit curierul de la Roma şi voiam să ştim cum stau lucrurile şi cît adevăr e în zvonurile care umblă. Ei bine, ce crezi că a făcut „Avidus" al nostru ?

— Nu ştiu !

— Nu ne-a primit ! Era ocupat... Deci veştile erau aşa de importante, încît n-a mai avut timp de noi. Sînt îndreptăţit să cred aşa, nu ?... Apoi, ne-a promis că va veni în for, să stea de vorbă cu noi, şi n-a apărut ! Ştii prea bine cîte interese îl leagă de noi !

— Drusus, astăzi eşti prost dispus. Vreau să cred că indispoziţia ta se datorează prînzului. Ce-ai mîncat ? Gustă din vinul nostru. Sînt sigură că-ţi va face bine, zise împăciuitoare Claudia.

*

Seara era caldă. Dinspre munţi cobora o adiere proaspătă, mirosind a răşină. Căruţa trasă de boi înainta încet. Ovidius, aşezat lîngă bărbatul care mîna animalele, găsise răgazul să se gîndească la evenimentele de peste zi.

Veştile rele începuseră să curgă de dimineaţă. Întîi aflase că a fost arsă, în timpul nopţii, după ce fusese prădată, o *villa* din apropiere. Aparţinea unui veteran. Lotrii atacaseră în puterea nopţii, iar slujitorii nu avuseseră cînd

să dea alarma. Au fost surprinși și măcelăriți. Sclavii s-au alăturat lotrilor. După ce au furat tot ce se putea, au dispărut cu ei în munți.

Ovidius nu-și amintea prea bine cînd se petrecuse ultimul atac al lotrilor — oricum, foarte de mult. Faptul că îndrăzniseră să atace o așezare din apropierea orașului era semn că în provincie treburile nu mergeau așa cum ar fi trebuit. În trecut, așa ceva ținea de tulburările de la marginea provinciei. Era ori un atac al triburilor de carpi ce treceau munții, ori unul al goților strecurați dincoace de *limesul apusean*. Fără îndoială, acestea încurajau și sporeau jafurile în plină provincie.

Apoi, pîlcul de soldați, veniți de la un turn de pază din apropiere, pe drumul spre Augustia, ca să-i urmărească pe răufăcători, nu părea pătruns de dorința restabilirii ordinii și pedepsirii lotrilor, ci, mai degrabă, să jefuiască și ei ce mai rămăsese. Avusese de furcă pînă reușise să-i îndepărteze. Nu scăpase decît dîndu-le cîteva oi și un butoiaș de vin.

Ovidius își spuse că ar fi trebuit să aducă la cunoștință legiunii din Apulum totul. Avea impresia că sufla peste provincie un vînt de nebunie. Și asta, din clipa în care începuse să circule zvonul despre plecarea legiunilor. Zvon cu siguranță neîntemeiat, deși pe mulți cunoscuți îi pusese pe gînduri. Mergînd în pasul domol al boilor, gîndurile parcă i se limpezeau. Își reaminti de o mulțime de oameni care îi vorbiseră, mai demult, de plecarea legiunilor. Încă din iarnă.

Unii negustori bogați, proprietari de pămînturi, arendași chiar dădeau semne de neliniște. Adeseori îi oferiseră, la prețuri avantajoase, bunurile lor, rostul afacerilor de aici, din Dacia. Le refuzase, fiindcă nu avea cine să-l ajute să se apuce de noi treburi. Nici nu avea atîția bani, dar nu putea recunoaște deschis, fiindcă ar fi scăzut în ochii lor. Refuzase, pretextînd că avea alte planuri...

Roțile mari și grele ale carului scîrțîiau neplăcut, în răstimpuri, făcîndu-l să simtă un fior de-a lungul spinării.

— ...numai Macellus a ars *villa*, noaptea trecută! spuse bărbatul care mîna boii, un localnic pe nume Aelius, care lucra la Ovidius de ani buni.

Romanul își dădu seama că, furat de gînduri, nu-l auzise imediat.

— De ce crezi, Aelius, că trebuie să fie Macellus ?

— Prin părțile astea numai el rezistă de doi ani. De cîte ori au plecat în căutarea lui, ostașii din legiune n-au reușit să-l prindă. I s-au alăturat mulți dezertori, altfel cum îți explici, stăpîne, că soldații de fapt îl ocolesc, prefăcîndu-se că-l caută ? De cîte ori s-au bătut, a curs mult sînge. Are oameni deprinși cu rostul armelor. Nici el nu-i un nepriceput. Se zice că ar fi fost unul dintre cei mai buni *speculatori* ai școlii din Apulum. *Cognomenul* de Macellus i l-au dat tot soldații. Din cauza nenorocirilor pricinuite celor ce-l urmăresc ! Pe unde trece, lasă scrum și sînge.

— Tu, Aelius, întotdeauna știi multe. Spune-mi, ce cred oamenii despre plecarea legiunilor ?

— Ei, rămîne cine vrea să rămînă. Bătrînii mai spun că vor veni unii care au mai fost pe-aici înainte...

— Cum adică ?.. Cei de peste munte ?

— De ce tocmai de peste munte ? Poate unii de mai aproape, din dincolo de Porolissum. Ei ar fi în drept să se reîntoarcă...

— Am auzit vorba asta încă de cînd m-am stabilit aici... Că mulți daci rămași în afara Provinciei vor să se stabilească aici. Dar de ce n-au venit așa cum au făcut carpii sub Decius, dacă nu mă înșel ? Peste zece mii de suflete s-au așezat pe lîngă munte. Acum, dacă vrei să dai de ei, nu-i mai deosebești de localnici. Vrei să spui că, dacă voiau, n-ar fi putut veni tot așa și „dacii din nord" ?

— Carpii de dincolo de munte au cerut adăpost de frică, de nevoie. Nu dintre ai lor au plecat de-aici. Cei ce vor să vină sînt adevărații...

— Dar dacă-i așa, de ce n-au apărut pînă acum ?

— Stăpîne, tu cînd culegi ? Cînd seceri grîul ? întrebă Aelius cu un surîs abia schițat.

Ochii priveau șiret spre Ovidius.

— Nu înțeleg, ce vrei să spui, dar... de bună seamă, culeg grîul cînd spicul s-a copt și...

— Asta-i, stăpîne, spicul copt ! Rodul bun de cules. Asta au așteptat și ai noștri !...

— Cum ai voștri ? întrebă nedumerit Ovidius.

— Acum a venit timpul secerişului, seceriş mare ce are nevoie de mulţi oameni, de multă trudă, ca să fie spornic...

— Omule, nu cumva înainte de a pleca la drum ai băut ?

Aelius nu răspunse. Îşi trase capul mai adînc între umeri şi îndemnă alene boii cu nuiaua.

În depărtare se vedeau luminile municipiului Apulum.

Petrecerea era în toi cînd ajunse Ovidius acasă. După ce gustaseră îndeajuns vinul, oaspeţii se înveseliseră. Grijile dispăruseră, viaţa li se părea din nou luminoasă.

Ultimul care părăsi casa lui Ovidius fu Drusus Salinator. Bătrînul negustor, pe care-l ameţise puţin vinul, adăugă, ajungînd la poartă, pînă unde îl însoţiseră Ovidius şi Claudia :

— Nu vreau să sperii pe nimeni, rosti cuvintele Drusus cu o uşoară nesiguranţă, dar o să mă pregătesc să plec în Moesia. Este mai bine aşa. Trec cu avutul acolo. Faci cum crezi, Ovidius, dar eu nu rămîn !

— Dincolo, bunule Drusus, ce-i ? Pustiu ? Nu ! Sînt oameni aşezaţi, cu rosturile lor, cu viaţa lor. Plecînd de aici, ce să facem ? Din ce să trăim ? Nu uita că eşti singur, dar eu am şapte sufletele de hrănit. Voi mai primi, oare, pămînt aşa cum am primit aici, cînd mi-am încheiat serviciul militar ? Cine se va ocupa de noi ? Ce siguranţă am ? Mai poate fi legea de partea mea ? Se va face altă împărţire de pămînturi ? Crezi că vom beneficia de avantaje, păgubindu-i pe cei ce sînt de-acolo ?

— Vom vedea atunci..., zise Drusus, urcîndu-se în *lectica* pe care i-o dăduse Ovidius să-l ducă acasă.

— Eu nu-mi pot permite să nu mă gîndesc la toate necazurile ce m-ar putea aştepta. Crezi că acolo vei găsi un pămînt atît de roditor ca aici ? Nici gînd ! Şi chiar de-ar fi, nu-l voi obţine eu, un nou venit.

— Cu bani, Ovidius, cu bani !...

— Te asigur că ceea ce puteai cumpăra ieri cu o sută de *sesterţi* nu vei cumpăra mîine nici cu cinci sute ! O ştii dealtfel tot aşa bine ca mine.

Torţele împrăştiau o lumină gălbuie, ce accentua paloarea Claudiei.

După plecarea bătrînului se ghemui la pieptul soţului ei. Înlănţuindu-l cu braţele, îl întrebă în şoaptă :

— Chiar atît de gravă e situaţia ?

— În orice caz, nu ne aflăm în situaţia lui Drusus sau a altora ca el. Se tem şi ştiu bine de ce se tem !... Odată plecată legiunea, se vor trezi fără putere, înconjuraţi de oameni pe care i-au asuprit !

— Ar putea izbucni o revoltă a sclavilor ? întrebă Claudia, strîngîndu-se mai aproape de Ovidius.

— Pot urma necazuri mai mari ca o răscoală. Dar nu te mai frămînta. Am adus de la *villa* noastră o căruţă cu alimente. Mîine aştept altele. Acum, hai să ne odihnim !

*

Comandantul legiunii al XIII-a Gemina nu putea adormi. Gîndurile îl năpădeau din toate colţurile Se sculă şi se duse în camera de lucru. Pe masă pîlpîia un opaiţ. Mai bine aici, decît în patul tare, pe întuneric.

Gîndurile — horă nebună !

Lumina tremurată a opaiţului învăluia bustul împăratului Traian. O clipă avu impresia că marmura respiră, că se mişcă.

Avitus zăbovi, socotind cam cît aur strînsese şi cît însemna asta în *sesterţi*. Cam ce sumă putea obţine la preţul de acum al aurului, la Roma ?

Pentru a avea de partea sa legiunea, ar fi trebuit să poată plăti cel puţin trei mii de *denari* de soldat şi între zece şi treizeci de mii ofiţerilor, dacă nu mai mult.

Suma de care avea nevoie era mare.

Îşi şterse cu dosul palmei fruntea asudată şi reluă calculul. Apoi, pe nesimţite, îndoiala i se strecură în suflet. Riscul nu consta atît în pierderea aurului, ci a vieţii. Dacă nu era atent !

Planurile erau nesigure din cauza Macedonicei. Nu ştia precis cînd avea să plece. Şi nu putea acţiona decît după stabilirea, dincolo de Danubiu, a celor din Potaissa. Numai şi numai după ce rămînea singur cu legiunea sa !

Treptat gîndul realunecă la bani.

Nepoata sa, Livia, stătea cu el. Averea pe care i-o administra ar fi putut completa în mare parte suma trebuincioasă. În două moduri şi-ar fi putut însuşi averea ei. Primul ar fi rezolvat totul, dacă n-ar fi fost încăpăţînarea Liviei. Refuza să se căsătorească cu Tiberius, un negustor foarte bogat, din Romula, care încercase în nenumărate rînduri să se apropie de ea. E drept că diferenţa de vîrstă nu era neglijabilă. Tiberius avea aproape şaizeci de ani, iar Livia puţin peste optsprezece... Al doilea... Livia putea să se îmbolnăvească. Doar sînt atîtea boli ce seceră oamenii fără a ţine seama de rang, avere sau vîrstă. Dacă Livia ar fi fost mai înţeleaptă, l-ar fi luat în căsătorie pe prostul de Tiberius, iar eventuala moarte a soţului i-ar fi sporit averea...

Avitus îşi simţea obrajii arzînd. Începu să se plimbe prin cameră. Chibzuia. Ce ar trebui să facă şi mai ales cum ?

Lumina timidă a zorilor se strecura prin fereastră, cînd comandantul legiunii a XIII-a Gemina adormi, obosit, cu capul pe masă.

Un stol de ciori trecu leneş pe deasupra caselor, îndreptîndu-se spre lanurile de mei şi de grîu de la marginea municipiului. Zgîriau calmul dimineţii cu croncănitul lor răguşit.

Zgomotele oraşului trezit se strecurau pe deasupra zidurilor din jurul *villei* comandantului, pierzîndu-se printre perdelele de pomi fructiferi şi tufele de flori ce împodobeau grădina. În acel ceas al dimineţii leşioase, din Cetatea eternă sosi curierul imperial. Însemnele prinse pe tunică indicau gradul de priminil Străjile îl duseră la şeful gărzii care mai întîi nu voi să rişte să-l trezească pe Avitus. Aflînd însă că opaiţul arsese toată noaptea în camera lui, se decise.

Curierul depuse pe masă sacul de piele cu acvila imperială, desenată pe clapa ce închidea şi proteja şiretul cu sigiliu.

Avitus tăie sigiliul cu pumnalul şi desfăşură sulul de pergament. Ordinul era scurt. Comandantul legiunii se îmbrăcă în grabă. Purta o tunică de culoare ruginie, peste care îşi puse platoşa de bronz împodobită meşteşugit cu scene din isprăvile legendare ale lui Hercules ; chiar pe

piept era omorît leul din Nemeea. Pe umeri îşi aruncă *paludamentumul* roşu, de general, care aproape atingea pămîntul.

Plecă zorit spre castru în *lectica* purtată de şase sclavi şi însoţit de garda personală.

La vederea gărzilor comandantului, oamenii se dădură în grabă de-o parte, neaşteptînd să fie măturaţi din drum : Fără menajamente, soldaţii făceau loc stăpînului provinciei cu coada sulițelor.

Era ora cînd porţile oraşului fuseseră deschise şi mulţimea se grăbea spre for şi pieţe.

Privirea lui Avitus se opri pentru o clipă la o pereche ciudată — un orb cu plete albe şi însoţitoarea lui, o fată, stăteau lipiţi de un zid. Fata părea speriată. Orbul, cu o legătură de piele peste găvanele ochilor, era calm. Avu impresia că orbul îl urmăreşte... Zîmbi, punînd totul pe seama nopţii cu somn ştirbit.

Lectica trecea pe străduţele înguste şi întortocheate, străjuite de clădiri înalte, de lemn, ce voiau să imite acele *insulae*, din Roma. Înălţimea nu depăşea limita de şaptezeci de picioare, stabilită de Traian. Ajungînd pe cîmpul de instrucţie aflat în faţa porţii principale, constată că era urmat îndeaproape de un grup numeros — clienţii. În fiecare dimineaţă, apăreau în faţa locuinţei sale, spre a-şi lua *sportula* — darul protectorului. Roma transplantase şi în provincie sistemul *clientelar*. Socotit drept cel mai de seamă cetăţean al municipiului şi al provinciei, Avitus dona clienţilor, cu ocazia sărbătorilor, cîte trei *libre* de argint. Pe unii îi invita chiar la ospeţe.

Văzîndu-se însoţit de atîta lume, se simţi măgulit. Nu era indicat să-şi piardă popularitatea în aceste clipe. Anunţă prin comandantul gărzii că se grăbea, dar mîine *sportula* va fi dublă.

Intră în castru în sunetul de corn al paznicilor porţilor şi ovaţionat de *clientelă*.

Castrul legiunii era unul dintre cele mai mari din provincie. Se întindea, pe o suprafaţă de aproape şaizeci de iugăre, în partea de apus a oraşului, numită *Colonia Nova Apulensis* sau, pe scurt, Apulum.

Adună în marele comandament al castrului, *praetorium*, ofiţerii care alcătuiau corpul de comandă al legiu-

nii. Aşteptă să înceteze freamătul, iar cînd liniştea fu deplină, le vorbi cu voce aspră :

— În zori am primit ordinul împăratului, divinul Aurelianus, ca în cinci zile să fiu la Oescus, unde va sosi şi el, din Vindobona. Plec imediat. Mă vor însoţi două decurii de călăreţi. Conform obiceiului, va prelua comanda legiunii tribunul primei cohorte. Să înceapă neîntîrziat pregătirile.

*

Urcuşul fusese greu. Diales şi cei doi soldaţi, trimişi de Rufus la Porolissum, pentru a înştiinţa garnizoana de atacul barbarilor şi pentru a solicita ajutoare, se opriră. De sus, priveliştea era minunată. În lumina dimineţii limpezi se vedea pînă departe. Spinările munţilor, valuri ale unei mări împietrite, se colorau spre orizont în albastru închis. Soldaţii suflau din greu. Veselia de la plecare se stinsese odată cu tremurul muşchilor istoviţi. Nu mai aveau chef de nimic. Regretau că erau nevoiţi să urmeze calea asta anevoioasă, de frica barbarilor care, depăşind linia castrului, puteau controla drumul, împrejurimile.

Scrutînd vioriul depărtărilor, Diales spuse aproape în şoaptă :

— Vine furtuna !

În al şaselea ceas al zilei, nori grei se adunau în cohorte ameninţătoare.

Coborîră de pe creastă în fugă, vrînd să ajungă la adăpostul pădurii din vale. Diales ştia încotro trebuia să meargă, deşi nu trecuse de mult pe acolo. Un pîrîu îşi zbătea apele pe fundul unei văi cu stînci roase şi acoperite de cocleală alunecoasă. Abia se vîrîră într-o grotă, că cerul prăvăli primele tunete, însoţite de picături rare şi grele de ploaie. Apele limpezi ale pîrîului se făcură plumburii. Întunericul care învelea locul era rupt, în răstimpuri, de fulgere. Perdeaua ploii îi despărţea de lume cu şuvoaiele ei. Aerul se răcise. Suflarea se preschimba în abur, destrămat pe dată. Un trăsnet pică în apropiere, cu lumină orbitoare şi bubuit cutremurător. Din tavan se desprindeau ţăndări de piatră. Cîţiva pumni de praf li se strecurară pe spinări.

Treptat, tunetele se scurseră spre răsărit. Nu se mai auzea decît un uruit ca de *cotigi* încărcate cu butoaie goale. Ploaia pierdu din putere. Acum cernea mărunt. Vîntul o mîna în lungul văii.

Soarele se arătă la început pe versantul din față. Apoi totul străluci proaspăt, curat. Cînd ieșiră din peștera în care se adăpostiseră, îi luă cu frig.

Immunisul Laberius se apropie de pîrîul umflat de ploaie. Privirea-i fusese atrasă de niște pari bătuți pe mal. Împletitura de nuiele, aidoma unui gard, adunase apa ca într-un bazin.

— Hei, Lucius, ia vin' pînă aici ! își strigă prietenul care se uita la bradul uriaș, lovit de trăsnet. La ce serveau oare jgheaburile alea, putrede și dărîmate ?

— Unde vezi jgheaburi ?

— Uite, colo... și strînsura de apă...

— Cine știe ce-o fi fost ? răspunse Lucius indiferent apropiindu-se de mal.

Îngenunche și gustă din căușul palmelor cristalul rece al apei de munte.

— Faci cu mine prinsoare că știu ce-a fost aici ?

— Pe ce ?

— Pe zece monezi de aur !

— Ești nebun ! Zeul Silvanus ți-a luat mințile ? De unde atîta avere ?

Nu-i răspunse. Se duse drept la Diales, rămas în fața peșterii.

— Dacule, ce-a fost aici ?

— Ce să fie ? Nimic ! Ar trebui să pornim la drum, avem mult de mers...

— Cînd te întreb, să-mi răspunzi, altfel îți sucesc gîtul ca la porumbei !... Ce-a fost aici ?

Diales se aplecă să-și ia de jos desaga și arcul cu săgeți. Piciorul romanului călcă pe arc. Diales îl privi mirat. Văzu pleoapa stîngă zbătîndu-i-se. Lucius venea în fugă.

— Laberius, pe toți zeii, ai înnebunit ? Știam eu că nu se poate ieși teafăr din codrul ăsta. Silvanus își cere jertfa !

— La o parte, că te tai și pe tine ! Lama sabiei lucea. Vorbește, năpîrcă, sau te fac eu să vorbești !

Tăcerea și privirea lui Diales îl supărau. Poate zărise scînteia batjocoritoare din ochii lui. Nerăbdarea îl îmboldea. Se aprinse în el o flacără de care se mira singur. Nu putea tărăgăna. Trebuia să afle taina, iar singurul care-l putea învăța ce se face și cum, era omul din fața lui, omul care îl sfida.

Îl pîndea din ochi pe Lucius. Vorbea. Nu auzea ce spune. Fierbințeala din ceafă urca încet, strecurîndu-se pe sub casca de piele, încingîndu-i capul.

— ...cînd vom ajunge la legiune vei da socoteală de fapta ta. Ai uitat ce avem de făcut ? I-ai uitat pe cei care au avut încredere în tine ? turuia Lucius.

Ochii ageri ai lui Laberius surprinseră pasul lateral al lui Lucius și gestul de a-și scoate sabia. Îl izbi cu latul sabiei sale în cot, paralizîndu-i mîna. Soldatul abia își înăbuși strigătul de durere.

— Vorbește, năpîrcă, că-ți tai brațul din umăr ! strigă la Diales.

— Bine ! Ascultă ! Ăsta-i *cuniculul* nostru. Începe din fundul grotei în care am stat. De aici scoteam aur. Groapa e stearpă ca o oaie bătrînă.

— Cum „al nostru" ? Cine mai știe ?

— Al neamului meu... Cine vrei să știe ?

— Vin pe aici ?

— De ce să vină ? Nu ți-am zis că-i stearpă ?

— Dar poate vine cineva cînd nu ești tu sau ai tăi ?

— Văd că nu pricepi. Aici au săpat ai mei, din neam în neam. Cum să vină altul în locul meu ? Nu vine nimeni la loc străin !

Mînați din spate de Laberius cu sabia, se îndreptară spre bazinul cu apă.

— Ce-i acolo ?

Atît Diales cît și soldatul priveau spre locul indicat. Pe fundul zătonului licăreau fluturi jucăuși. Cînd unda era mai lenșă, razele soarelui făceau să sclipească mulțime de licurici în nisip. *Immunisul* se uita ca vrăjit la scînteile din unde. Pe chipul dacului se furișă iar zîmbetul.

— Și ce-i cu asta ? spuse Diales.

— Ce sclipește ?

— Aur ! răspunse tînărul, păstrîndu-și zîmbetul.

— Ziceai că-i stearpă ca o vacă !...

— Nu, ca o oaie !

— Bine, bine, cum vrei tu ! Cum se scoate ?

— E mult de povestit..., rosti Diales calm.

— Am tot timpul. Haide ! Ascult !

— Laberius, gîndește-te la cei din castru ! Poate sînt înconjurați de barbari. Speranța lor stă în noi...

Lucius încerca zadarnic să-l trezească din nebunie. Sub amenințare, Diales îl legă de un copac.

Intră cu Laberius în hruba strîmtă, ce se deschidea în fundul grotei. Înaintau prin gîtlejul de piatră, luminîndu-și calea cu surcele de brad, muiate în rășină.

— De ce-i așa de strîmtă ? întrebă Laberius vădit neliniștit.

— De ce să sapi degeaba ? îi răspunse tînărul tot printr-o întrebare.

— Ce semne sînt astea, de pe perete ?

— Semnul rotund e al bunicului meu. Cele două linii culcate sînt ale tatei, iar ăsta, de aici, ca un soare...

— Al tău !

— Nu, al fratelui tatei. Eu vin după el. Nu am voie să scormonesc fără el...

— Bine, arată-mi cum faci !

Au stat îndelung acolo. Aerul începu să le lipsească. Diales lucra tăcut, folosind o ruptură de daltă, găsită din întîmplare. Scoase afară mai multe sarcini de pămînt, adunate în pelerina brună a lui Laberius. Stînca pisată, cu mînerul greu al sabiei o spălară în șuvoiul apei din zăton, servindu-se de scutul lui Lucius. La prima clătire nu rămase nimic.

— Dacă mă minți, te omor !

— Cînd ți-am spus că e stearpă.

— Uite ! Ce-i pe fundul scutului ?

Diales privea firele lucitoare arătate de roman.

— Aur ! spuse încet. Da, este aur. Ești norocos !...

Se înserase.

Laberius le dădu drumul să plece a doua zi, în zori. Chiar îi goni. Le luase traistele cu merinde, pe care le aveau de la Rufus, și armele. L-au lăsat uitîndu-se fascinat la o grămăjoară strălucitoare.

Drumul era anevoios. Străbăteau locuri sălbatice, neumblate, ce-l umpleau de spaimă pe roman. Liniştea era atît de adîncă, încît respiraţia gîfîită părea un zgomot supărător. Încercară să-şi astîmpere foamea cu fructele pădurii, dar nu reuşiră. Lucius întrebă cu voce răguşită de oboseală :

— De ce i-ai arătat cum se scoate aurul ?

— Ce dacă !...

— Nu trebuia. Aurul i-a luat minţile !

— De unde ştii că era aur ?

— Tu ai spus !

Soldatul îl privea nedumerit.

— Cîte nu strălucesc... Oare toate trebuie să fie aur ?!

— Atunci, cum ?...

— Să spele pînă o crăpa ! zise Diales cu năduf.

*

Cîmpia răsuna de strigătele oamenilor şi de nechezatul cailor stîrniţi de clocotul plecării. Vitele erau speriate de călăreţii ce goneau printre ele ca printr-o apă vie. Şi toată această viermuială se frămînta, încercînd să se pună în mişcare.

Spre răsărit, unde cîmpia — unduindu-şi mătasea verde a ierbii — era stăvilită de pieptul munţilor, coloane dese de oameni călări se înşiraseră, ca o omidă uriaşă, luînd drumul văii ce urca de-a lungul rîului Crisia.

Războinicii lui Gunthericus se apropiau de *limesul* provinciei Dacia. Îi despărţeau de el doar cîţiva *milliarii.*

Veneau din nordul îndepărtat.

Marea uniune de triburi se spărsese ca un vas de lut. Ciobiurile se risipiseră prin lume. Cei care-i zdrobiseră erau mulţi, tari şi fără milă. Îi goniseră, ocupîndu-le locurile de păşunat şi cotloanele ferite, în care-şi petreceau iernile.

Aleseseră sudul atraşi de soare şi de veştile promiţătoare de belşug.

Foamea şi ura îi mînau fără zăbavă. Măturau dinaintea lor totul. Scoaseră şi ei, fără milă, din sălaşe oamenii întîlniţi. Cu unii îşi îngroşară rîndurile. Cu alţii se bătură sălbatic. Li se alăturară cei a căror limbă semăna cu a lor şi se puteau înţelege.

Pînă să ajungă la rîul Tisia şi să treacă peste apele repezi ale Samusului îi tăvăliră pe roxolanii şi iazygii iviţi în cale. Cetele nesupuse, fugiră, înghiţite de munţi şi codri.

Călăreţii pustiei priveau cu frică sau neîncredere pădurile dese şi tăcute. Preferau cîmpul întins, unde ochiul călătorea în voie spre zare, iar primejdiile le vedeai de departe, din timp, nu ca aici, unde duhurile şi fiinţele ciudate, de care doar vracii îndrăzneau să pomenească, îşi aveau culcuşul la numai un pas.

...Războinicii se strînseră în jurul lui Sattora, vărul căpeteniei. În pragul serii, acesta prinsese doi romani. Erau primii pe care-i vedeau. Pînă atunci doar auziseră de puterea soldaţilor imperiului asupra căruia năvăliseră. Se aşteptau să semene fiinţelor din poveştile rostite în jurul focurilor de tabără. Ori, nu aveau nimic deosebit ! Nu erau nici măcar înalţi. Pe drum, femeile şi copiii îi bătjocoriseră, aruncînd în ei cu ce le venea la îndemînă. Din răni le curgea sînge la fel de roşu ca al tuturor celor pe care îi nimiciseră.

În ce stătea puterea acestor oameni ? De unde izvora faima lor ?

Gunthericus călărea în capul coloanei de războinici. Purta pe deasupra o blană uriaşă de lup, sură, care-i acoperea capul şi cobora pînă aproape de pulpe. Coada dihăniei se tîra în voie. Însemnul puterii era chivăra de fier, ţuguiată, împodobită cu o pereche de coarne de bour.

Căpetenia era în puterea vîrstei. Scund, bine legat, cu picioarele uşor arcuite şi cu pieptul lat. O fibulă de argint, în care era încastrată o bucată de chihlimbar de culoarea mierii, mare cît un ou de porumbel, agăţa marginile blănii de lup. Pe dedesubt avea o cămaşă de zale. Un şarpe din aur masiv îi încercuia braţul. Şarpele îşi muşca din coadă ; pe trupul lui, cu solzi mici, scrijelaţi cu migală, vraciul înscrisese cuvîntul aducător de noroc şi apărător de fierul sabiei, *abrasax*.

Ochii iscoditori ai căpeteniei plutiră pentru o clipă peste mulţime, ca să se oprească la Sattora.

— Ţarcul în care au fost puşi soldaţii este păzit de războinicii mei. Nu pot scăpa !

— De cîte ori să-ţi spun, Sattora, că tu nu ai nimic ? Nu ai nici războinici şi nici oameni care să fie ai tăi. Tu

ești prin mine și cît timp vreau eu ! Să nu uiți asta..., spre binele tău !

— Așa este, puternice Gunthericus ! Numai voința ta mă ține în viață.

— Pregătiți-vă ca mîine să-i afumăm așa cum se afumă vulpea, ascunsă în bîrlog. Du-te !

În fața căruței cu coviltir din piei de bivol se strînsese un grup de războinici. Îi chemase căpetenia. Era spre asfințit.

Tabăra fusese rostuită pentru înnoptat. Carele erau strînse în cerc — înăuntru se aflau femeile, bătrînii și copiii. Războinicii rămîneau în afara cercului, lîngă cai, gata de luptă în orice clipă. Focurile, aprinse cu ierburi uscate de arșiță și bălegar, ardeau mocnit. Fumul se ridica în șuvițe albăstrui, drepte.

Bătrînul vraci al tribului, numai piele și os, cu fața brăzdată de crețuri ca o coajă de stejar, se ghemui alături de căpetenie. Avea pe cap o căciulă de vulpe, iar trupul descărnat era acoperit cu o piele de viței, vopsită în roșu. Un șirag de oscioare, de diferite dihănii, îi atîrna la gît.

Gunthericus făcu semn să fie aduși prizonierii.

Romanii stăteau în fața lor plini de praf și de sînge închegat, cu tunicile rupte.

— Pe fricoșii ăștia trebuie să-i infruntăm noi ? Ăștia sînt soldații celui mai mare și mai puternic imperiu din lume ? Așa au ajuns veștile pînă la noi. Ei sînt stăpînii comorilor nebănuite de care au nevoie luptătorii și femeile noastre ? De la ei le vom lua ! Se zice că sînt soldați neîntrecuți. Să le vedem puterea și iscusința. Se vor lupta între ei. Cel care scapă este liber. Poate să se ducă la ai lui, să le spună că puternicul Gunthericus va veni să-i strivească așa cum sfîrtecă lupul turma de oi... Dați-le cîte o sabie ! Să vedem ce știu !

Romanii primiră săbiile. Se treziră singuri, în mijlocul unui cerc mare, format din războinici.

Mulțimea tăcu, privindu-i curioasă.

Caii nechezau. Dintr-o căruță, răzbătu țipătul unui copil. Vraciul se opri din pipăitul neîntrerupt al colierului de oase. Se uita undeva, cu ochi goi. O femeie trupeșă, cu o cosiță de culoarea paiului și cu brațele pline de brățări

zornăitoare îi aduse lui Gunthericus un *riton*, făcut din corn de bour legat în argint, plin cu o licoare gălbuie.

Prizonierii se roteau, pîndindu-se încordați. Săbiile se izbiră de cîteva ori cu putere. Fierul sună ca un scrîșnet. Cel mai vîrstnic dintre romani îi șopti celuilalt, cînd îl opri cu muchia sabiei :

— Lovește numai de sus, ca la exercițiile din castru ! Apropie-te de căpetenie. Cînd voi striga, sărim și-l ucidem ! Tot nu mai avem scăpare... Nu te încrede în cuvîntul lui. Minte ! Sîntem sortiți pieirii...

Ceva din mișcările, din lupta lor, aducea cu înfruntarea a doi cocoși.

— Acum ! răcni soldatul, cînd se aflau la numai cîțiva pași de Gunthericus.

Se repeziră amîndoi, urlînd, asupra căpeteniei.

Amurgul îmbrăca văzduhul în cenușiu. Un miros de fum iute și acru plutea peste tabără. Din adîncul cîmpiei, ajunse pînă aici lătratul furios al unui cîine. Cei care asistaseră la nemaiîntîlnita luptă înlemniră de groază.

Sulițele în care se sprijineau războinicii din spatele lui Gunthericus fură aplecate înainte. Romanii nu mai avură timp să-și domolească năvala. Văzuseră prea tîrziu pericolul. Totul se sfîrși imediat. Străpunși de vîrfurile neiertătoare, zăcură o vreme sub ploaia de lovituri de topoare și pumnale.

Cîțiva războinici îi tîrîră de picioare în afara taberei și-i lăsară în cîmp, pradă fiarelor atrase de mirosul proaspăt de sînge.

Gunthericus continua să-și bea licoarea chihlimbarie. Nu era mulțumit. Se gîndise, o clipă, la posibilitatea atacului. Ar fi vrut să-i vadă sfîșiindu-se între ei, iar pe învingător cerșindu-i mila. Asta ar fi întărit sufletele războinicilor săi.

Alături, bătrînul vraci chicotea înfundat.

*

Se vedea ca-n palmă. În jurul castrului se agita un roi de luptători străini. Erau mulți. De frică, Delu își simțea bătăile inimii bubuindu-i în urechi.

Ajuns în locuri împădurite, părăsise drumul pe care se hotărîse să meargă, preferînd ascunzișul codrului. Așa găsise creasta de unde văzuse ce se petrecea la castru. Cînd își reveni din spaimă, se decise să alerge la ai lui, să-i anunțe de primejdia care avea să se abată peste ei. Mai aruncă o privire, să se convingă dacă romanii nu fuseseră copleșiți. Nu zări decît în parte castrul, din cauza unui mal lutos. Dar, judecînd după distanța la care stăteau străinii, necutezînd să se apropie de ziduri, însemna că soldații opuneau o rezistență dîrză. Cercetînd mai atent, descoperi cai gonind fără călăreți. Stăpînii fuseseră desigur răniți sau uciși.

Delu spumega de furie și de durere. De ce alesese acest drum de întoarcere ? Dacă ar fi luat-o peste cîmp, ar fi ieșit pe partea cealaltă a castrului. N-ar fi avut de ocolit atîta pînă să ajungă în sat. Deși... atunci n-ar fi văzut nimic sau l-ar fi prins din nou străinii. Și-l ucideau. Dar tot așa de bine puteau să nu-l bage în seamă, cum mai făcuseră !

Delu fugea cît îl țineau picioarele. În grabă, nici nu se mai ferea de lăstărișul ce-l biciuia, îl însîngera. Nu dorea decît să ajungă mai repede acasă.

Dădu peste urme de bouri. Turma era destul de mare. În aer plutea mirosul iute de sălbăticiune, pe care-l cunoștea prea bine. Fu nevoit să mai facă un ocol. Îl podidiră lacrimile de ciudă.

Cînd ajunse la drumul ce mergea spre Porolissum fu silit din nou să se oprească. Un grup de călăreți înainta încet. Îi așteptă să treacă. Țîșni cît putu de iute, tăind panglica golașă a drumului, ce șerpuia prin pădure.

Numai să nu fie prins... !

Locurile începură să-i fie familiare. Se bucură, dar pentru scurt timp. Obosise. Dacă nu se odihnea, se prăbușea. Se prelinse pe lîngă tulpina unui copac, așezîndu-se la rădăcină. Abia mai respira. Piciorul beteag îl durea.

Gîndul că putea ajunge prea tîrziu îl împinse să se scoale în cîteva clipe.

Își aduse aminte de fetele care albeau pînza pe tăpșanul verde de la marginea pîrîului. Ocoli într-acolo, să le anunțe să fugă în sat.

Pînzele erau răvășite. Cele rămase la locul lor păreau poteci albe, stinghere.

Pe moartă o găsi în răchitele de pe celălalt mal. Era fata cea mică a lui Soia. Descoperi, ceva mai departe, încă două. Răpuse tot de topoare. Aveau capetele despicate. Se miră cît de puțin sînge cursese. „Am ajuns prea tîrziu ! Sînt în sat !“ Tresări : „Mama !“ O luă la goană uitînd de durere și de oboseală.

Din frunzișul care-l ascundea, vedea totul.

Ardeau acoperișurile, slobozind puzderie de scîntei spre înaltul cerului. Femei și copii urcau în fugă, pe partea opusă, coasta dealului, pierzîndu-se în pădure. Vitele speriate se învălmășiseră. Păreau un ghem gălbui, ce sălta într-un joc nebunesc. Adăpostiți după garduri și ziduri în flăcări, oamenii săgetau călăreții străini ce străbăteau așezarea într-un iureș amețitor. Cercul nu se închisese spre pădure. Pe acolo se strecurau sătenii, dar din ce în ce mai puțini. Și casa lui arsese. Acoperișul se prăbușise, iar furcile negre fumegau.

Năvăli spre el un cal. Călărețul se prăbușise pe greabăn. Animalul era speriat ; avea nările umflate și ochii însîngerați. Ca împins de o putere nevăzută, băiatul se aruncă înainte și-l prinse de frîu. Calul încercă să se smulgă. Îl potoli. Prăvăli mortul, trăgîndu-l de umăr. Suit în spinarea calului, îl îmboldi cu călcîiele. Urlînd din toate puterile, Delu galopă spre sat. Trecu printre călăreți ca vîntul. Sărind gardul scund al ogrăzii lui Ciungu, goni către casă. Auzi în spate strigăte. Nu se întoarse. Răsturnă pe cineva în colb. Din cauza fumului nu observă cine era.

Ocoli de cîteva ori mormanul de jăratic și cenușă spulberată de vînt, de pe locul unde fusese casa. Maică-sa, nicăieri. De jur împrejur, doar fum și pălălăi.

Porni spre ghemul de vite.

Trei bărbați se străduiau să mîne animalele în pădure. Delu smulse un bici dintr-o mînă și strigă cît putu de tare, să se facă auzit :

— Le duc eu ! Țineți-i pe loc !

Împinse calul în mijlocul vitelor, plesnind din gîrbaci. Desprinse cîteva de turmă, îndreptîndu-le către pădure. Celelalte le urmară aproape nesilite.

Le duse în adîncul codrului. Aici întîlni pîlcuri de oameni ce se pregăteau să oprească năvălitorii. Le lăsă în grijă vitele să le suie pe munte, unde erau pășunile.

Se întoarse în sat. Lupta se dădea pe uliţa strîmtă din marginea pădurii. Dincolo de sat, prin fum, zări vite şi oameni hăituiţi de călăreţi străini. Lîngă un zid, zăcea o femeie moartă ; o fetiţă plîngea, trăgînd-o de mînă. O culese de pe jos, aşezînd-o în faţa sa, pe cal. Ceva şuieră pe lîngă ureche. Simţi furnicături de-a lungul spinării. Goni iar spre pădure. Ajunse din urmă cireada.

O zări pe Rescuturme. Vru să-i dea copilul, ca să se întoarcă la vite. Ce însemna un sat, în bejenie, fără vite ? Foametea, nevoia l-ar fi secătuit.

Femeia nu voi să ia copilul. Urcă dealul, surdă la rugăminţile lui. În jur nu era nimeni care ar fi putut să-l ajute. Toţi erau încărcaţi cu ce nimeriseră să salveze de prin case. Cei înarmaţi — cu suliţe, arcuri sau furci — rămăseseră în spate ca să apere şirurile de pribegi. Deodată, femeia îi strigă cu ură :

— Ce vrei de la mine ? Ia-ţi crîmpul şi dă-mi pace ! Mi-a ars totul ! Ce te ţii după mine ? Cocoşatule ! Spurcăciunea pămîntului !...

Delu văzu roşu înaintea ochilor şi nu mai ştiu ce face. Orbit de furie şi de disperare, o lovi pe Rescuturme cu gîrbaciul fără milă. În urechi îi stăruiră îndelung şuierul şarpelui de piele şi ţipetele femeii.

Lăsă copilul pe locul în care se strînsese satul. Pruncii fără părinţi fuseseră adunaţi grămadă.

...Vitele erau înghesuite într-o buză de mal, cu prăvaluri pe trei laturi : Acolo înnoptă şi Delu, laolaltă cu alţi flăcăi. Culcat pe spate, urmărea tremurul stelelor din înalt. Trupul ostenit îl durea.

Adormi. Îl trezi o mînă, scuturîndu-l de umăr.

— Scoală, băiete !... N-auzi ? !... Scoală ! Te cheamă oamenii.

*

Bărbatul din faţa lui Diales era negricios şi bine legat. Se temuse de întîlnirea asta. În închipuirea lui, *centurionul* legiunii trebuia să arate altfel decît Rufus, pe care-l cunoştea de mult şi cu care se obişnuise.

Stătea pentru a treia oară de vorbă cu acest ofiţer, dar de fiecare dată avusese impresia că uitase ce-i povestise. Lui Diales îi fusese frică să pomenească de *immunisul* Laberius, cuprins de nebunie în faţa pulberii sclipitoare, şi de nenorocul celuilalt soldat, Lucius, căzut din nebăgare de seamă de pe un povîrniş acoperit de piatră nestatornică. Diales coborîse după Lucius pînă în adîncul prăpastiei ameţitoare. Nu avusese ce să facă. Soldatul se zdrobise de colţurile stîncilor. Se gîndise că primejdiile prin care trecuse nu vor cîntări nimic în faţa faptelor. Întîi, dezertarea. Căci ce altceva putea fi decît dezertare fapta lui Laberius ? Şi... prăbuşirea celuilalt. Toate făceau ca situaţia sa să nu fie dintre cele mai fericite.

La început Diales spusese că, într-o dimineaţă, în timpul unui popas, Laberius a dispărut. Aşa cum dispar, în toiul verii, apele pîraielor firave sau norii nestatornici din necuprinsul cerului. Apoi, înghesuit de întrebări, a mărturisit ce s-a petrecut. N-a ocolit adevărul şi nici n-a adăugat de la el.

Centurionul însărcinat cu cercetarea faptelor stătea pe gînduri. Fruntea îi era brăzdată de cute. Acum se adînciseră. Gîndurile treceau însemnîndu-i obrazul cînd cu umbra neîncrederii, cînd cu seninul înţelegerii sau al pătrunderii faptelor.

— Ascultă, omule, de ce n-ai spus de la început cum a fost ? Poate vina ta este alta, pe care n-o pot încă desluşi. Poate şi de data asta ai minţit.

— Nu, ăsta este adevărul ! Nu am povestit despre necazul de la grotă, ca să nu fie certaţi ai noştri că n-au anunţat la Alburnus Maior de *cunicul,* aşa cum este legea. Dar, repet, de acolo nu au mai fost scoşi grăunţi de aur de foarte mult timp. Chiar eu, cînd îl ajutam pe unchiul meu, munceam zile în şir pentru cîteva fire ce le spulbera vîntul sau chiar suflarea noastră.

Singur, în încăperea în care discutase cu *centurionul,* Diales se crezu uitat. Larma, zgomotele castrului ajungeau pînă la el amplificate parcă de pereţi. Îi era frică. Nu se sfii să-şi recunoască spaima. Putea fi acuzat de pieirea celor doi romani pe care îi însoţise. Îl înspăimînta calmul cu care îi vorbise ofiţerul. Cuteză să se aşeze pe banca de lemn aflată lîngă perete... şi adormi.

Se trezi cînd noaptea învăluise castrul. Urechea nu mai distingea decît zgomote vagi, înăbușite. Soldații probabil dormeau, doborîți de oboseala zilei. Ce-ar fi să încerce să iasă ? Deschise ușa cu sfială. Aerul proaspăt al nopții îl învălui plăcut. Făcu un pas înainte. Privi cerul înstelat.

— Treci înapoi și închide ușa !

Diales tresări. Vocea nu era aspră, cu toate că rostise o poruncă. Simțise în ea deopotrivă fermitate și indiferență. Descoperi santinela stînd pe treaptă de jos. Reintrînd în încăpere — abia gustase prospețimea aerului de afară — avu senzația că se va sufoca între pereții văruiți.

De ce deschisese ușa ? Știa doar că de aici nu putea fugi. Păzit ! Amenințarea, tainică pînă acum, îl copleșea. Cuvintele *centurionului* nu-l îndreptățeau totuși să creadă că a fost luată vreo măsură de pedepsire a lui. Se ghemui pe bancă, încercînd să nu se gîndească la nimic.

Urechea, trează, prinse scîrțîitul nisipului sub pașii unor oameni ce se apropiau. Santinela deschise ușa și-i făcu semn să iasă afară.

„Mă vor omorî !", îl sfîșie pe Diales spaima.

În prag apărură doi romani ținînd în mîini torțe aprinse. Un soldat îl prinse de ceafă. Lumina îi juca înaintea ochilor orbindu-l. Nu le putea distinge chipurile. Auzi șoapte nedeslușite. Îl împinseră înapoi spre banca de lemn.

Din nou tăcere.

Centurionul se ivi odată cu zorii :

— Ai avut dreptate în mare măsură. Am primit vești despre situația castrului. Vom verifica împrejurările în care au dispărut soldații. Dacă ai spus adevărul, vei fi răsplătit. Cei ce ne-au ajutat n-au fost uitați niciodată. Aseară comandantul legiunii a vrut să te vadă. Vei pleca imediat cu o cohortă pe care o vei conduce la Rufus. Să mergi pe același drum pe care ai venit. Locul în care a căzut Lucius va fi cercetat. Ne interesăm numai de soarta lui. Du-te și nu încerca să fugi !... N-are nici un rost. Laberius a fost pedepsit, de două ori, pentru nesupunere. Am bănuit, din relatarea ta, că era capabil să nesocotească ordinul și a treia oară...

Diales credea că urcușul pe munte cu o cohortă de cinci sute de soldați va fi un chin și va dura o veșnicie, că romanii nu erau învățați cu pantele repezi, cu spălăturile alunecoase și brînele amețitor de înguste ale pereților stîncoși. Un *imaginifer* nu-l slăbea deloc din ochi. Deodată subofițerul îl îndemnă să meargă mai repede. Se miră și o undă de respect i se cuibări în suflet. Abia seara află că aceeași cohortă participase, în repetate rînduri, la urmărirea și prinderea lotrilor sau dezertorilor aciuiți prin hățișurile munților de lîngă Potaissa. Apoi, majoritatea soldaților erau cetățeni romani din nordul Italiei. Copilăriseră în ținuturi unde, spuneau ei, urcușul era mai anevoios decît pe crestele cele mai semețe din Dacia.

„Vorbe de lăudăroși ! își zise Diales. Munți mai înalți ! Vorbe ! Totuși, n-aș vrea să-i știu pe urmele mele !"

Ajunși la stînca de unde se prăbușise Lucius, se opriră. Un grup de soldați coborî în adînc. Trecu timp pînă se întoarseră. Nu asistă la raportul lor, dar văzu că unul se rănise.

— Dracule, ai avut dreptate ! Au găsit trupul lui Lucius zdrobit. Locurile sînt periculoase. Unul dintre ai noștri a alunecat chiar de pe aceeași stîncă. Ai două sute de *denari* din partea *legatului* legiunii. Ține-i !

Pe Diales îl surprinse ce se petrecu după aceea. În primul rînd, nu-l mai lăsară să flămînzească. Soldații îi vorbeau ca oricăruia dintre semenii lor. În ultima seară, la un scurt popas, îi cerură chiar părerea dacă nu e bine să meargă și noaptea — în eventualitatea că drumul nu-i prea periculos — pentru a-i izbi pe barbari la ivirea zorilor.

Porniră, așadar în puterea nopții, strecurîndu-se tăcuți printre tufișuri și copaci.

Se simți miros de fum. Vrăjmașul nu era departe.

Cînd pădurea rară lăsă să se strecoare luminile ce încercuiau castrul *limes vetus,* Diales se desprinse de soldați. Aceștia trebuiau să-și ducă la îndeplinire planul stabilit. De la mai puțin de două sute de pași — se ascunsese printre bălării și lăstărișii — îi urmărea încordat.

Focurile pîlpîiau. Flăcările îi aminteau de nopțile cu lună plină ce scălda în sîngeriu pămîntul. Bătrînii spuneau că atunci trebuia să te ferești de duhurile întunericului, pentru a nu fi furat și dus ofrandă nemărginirii

cerului ; sîngele tău avea să înroşească altă dată globul lunii. Era plata pentru lumina revărsată asupra pămîntenilor.

Cerul plin de stele îi păru tînărului că acu se apropie, acu se îndepărtează, ca într-o suflare domoală. Luminiţe tăcute jucară prin preajmă, descriind cercuri, urmărindu-se, ca apoi să se despartă din nou. Furat de jocul licuricilor, se sperie auzind un urlet venit din preajma castrului. Totul tremura, copleşit de vaiet şi limbi de foc. Noaptea devenise un cazan clocotitor.

De unde stătea, nu se vedea prea bine ce se petrece. Rugurile călcate în picioare de luptători se transformară în valuri de scîntei.

Se apropie.

Un corn mugi gros şi disperat de repetate ori. Era convins că soldaţii îi surprinseseră pe barbari şi îi nimiceau. Din ce în ce mai des, pîlcuri de călăreţi i se perindau prin faţa ochilor.

Se ridică în picioare.

Răsărit din noapte, un călăreţ gonind fu gata să dea peste el. Sări în lături. Calul, speriat şi el de apariţia neaşteptată, se opri. Răsuflarea fierbinte îl lovi pe Dial în faţă. Călăreţul se prăvăli, icnind.

Diales fugi iar să se adăpostească în pădure.

Pe zidurile castrului şi în turnuri ardeau torţe. Larma crescu de îndată ce apărătorii ieşiră din castru.

Zorii mijiră palid. Cîmpul de bătaie se distingea din ce în ce mai bine. Lupta nu durase mult, doar întunericul făcuse ca timpul să capete altă dimensiune. Barbarii erau înconjuraţi şi pe cale de a fi nimiciţi de soldaţii cohortei şi ai castrului. Deodată, pe „drumul sării" apărură, ca purtate de ultimele umbre ale nopţii, cete de călăreţi. Romanii se clătinară sub izbitura lor şi făcură pasul înapoi. Eliberaţi de strînsura suliţelor şi a săbiilor, încurajaţi de venirea ajutoarelor, barbarii se regrupară. Ocoliră, ca în semn de rămas bun, sutele de suliţi îndreptate asupră-le şi dispărură, stîrnind pulberi grele, muiate apoi de roua dimineţii.

...Ciocîrliile urcau în albastrul cerului mîngîiate de soare. Păsări mici umpleau văzduhul cu triluri vesele. Un cuc îşi strigă sfios de cîteva ori numele şi amuţi.

Ghemurile de soldaţi, strînşi unul în altul, cu sulițele îndreptate în afară, ca niște arici, stăteau nemişcate. Diales i-ar fi crezut de piatră, dacă n-ar fi fost adierea ce le flutura pelerinele.

Cooorî spre ei abia cînd patrulele plecară pe urmele barbarilor şi cîmpul din faţa castrului răsună de glasuri.

Nu putea aprecia cît de mare era numărul morţilor şi al răniţilor în comparaţie cu alte lupte. Dar ceea ce văzu în dimineaţa aceea îl cutremură.

Cîmpul presărat cu morţi avea un miros ciudat : un amestec de fum, de tăciune stins, miresme de pădure, miros de cîrpă arsă şi, mai ales, de sînge.

Fu nevoit să păşească peste cadavre. Încercă să nu le privească. Un rănit cerea ceva cu glas stins, într-o limbă necunoscută. Dincolo, un cal rămăsese lîngă stăpînul mort. Un soldat îşi lega *caliga* fluierînd, iar alţii aruncau lucrurile mai de preţ într-o pătură ce începuse să se îngreuieze. Barbarii răniţi erau sortiţi morţii, fără a se cerceta dacă aveau răni grele sau dacă erau doar buimăciţi de frică sau căzătură.

Nu-l găsi nicăieri pe Rufus. Intră în castru. Nimeni nu-l opri. În *praetoriu,* într-una din cămăruţele din fund, în stînga altarului, dădu peste Rufus. Un Rufus pe care nu-l recunoscu în prima clipă. Era culcat pe o bancă. Din cămaşa strînsă în grabă, în jurul pieptului, se prelingea sînge.

— Blestemul zeilor să se abată asupra ta ! De ce-ai venit aşa de tîrziu ? Cît a trebuit să aştept ? ! De m-aş putea scula, te-aş rupe în bucăţi şi te-aş arunca la cîini !...

— Degeaba te înfurii ! El a făcut tot ce s-a putut. A ajuns la noi singur : Laberius a dezertat, iar celălalt s-a prăbuşit în prăpastie... Stai liniştit !

Diales se uită spre cel ce vorbise. Văzu un bărbat matur, cu bărbia prelungă şi ochi cenuşii, ce-l priveau prietenos.

Ieşi afară. Soarele, ridicat de o suliţă, încălzea blînd. Se simţi obosit, cu sufletul greu.

Ofiţerii plecară de lîngă Rufus, împrăştiindu-se să-şi caute oamenii. Bărbatul „cu ochi cenuşii" se opri alături de Diales. Ridică marginile pelerinei, dezgolindu-şi braţele vînjoase. Soarele juca în solzii de fier ai *loricei.*

— Poți veni cu noi dacă vrei. Aici nu vă rămîne nimic. Ardem castrul... Și așa a ajuns într-o stare jalnică... Unde-i satul tău ? Parcă pe-aici, pe aproape, nu ? ! Poate n-a rămas mare lucru nici din el...

— Mă duc la ai mei...

— Cum vrei. Dacă te răzgîndești, vino la legiune, cît mai sîntem acolo.

Diales îi auzi pașii bocănind pe lespezile din fața *praetoriului.*

Intră iar în încăperea lui Rufus. *Centurionul* era singur. Stătea cu ochii închiși. Respira greu. Puținele zile care trecuseră lăsaseră urme pe chipul celui ce fusese stăpînul acestui ținut.

Cineva se mișcă în preajmă și Diales se întoarse surprins. O femeie. Purta o tunică și o pelerină cu glugă, țesută grosolan și colorată brun, cu fiertură din coji de nucă. În picioare avea o pereche de *calige* grosolane cu șireturile desfăcute.

— Alana, adu-mi o cană de apă ! Mă arde !... Tu ce te holbezi la mine ? N-ai mai văzut cum moare un om ? Ai să vezi... curînd... Trage-mă mai sus. Spune, cum a fost ? Ce-i cu Laberius ? Nu-mi vine să cred că a dezertat ! V-ați certat pe drum ?

Rufus bău cu înghițituri mici apa adusă de Alana. Îl ascultă pe Diales.

— Și spui că a fost aur ? Tare aș vrea să mă pot duce să văd ! Am auzit că pe-aici sînt astfel de locuri. Unii mă fericeau cînd au aflat că voi fi trimis în Dacia ! N-am avut noroc ! Dar nici eu nu eram convins de cele ce se povesteau...

— Rufus, zise Diales, unul dintre ofițerii tăi mi-a spus că vor să distrugă castrul. Este adevărat ?

— Au să-l părăsească. Nu-l pot lăsa pe mîna barbarilor. Ajutați-mă să mă ridic. Vreau să stau la soare. Aici e prea frig.

*

Ziduri arse. Mormane de cenușă. În copacii din marginea satului, ciorile, ciorchini, croncăneau continuu, ca niște bocitoare năimite.

Cenușa se ridica la fiecare pas în nori ușori. Din locul în care stătea, se vedea pînă în celălalt capăt al satului. Zări o bucată din peretele casei-lui. Atît rămăsese în picioare. Diales nu simți nici greutate în piept și nici un nod urcîndu-i-se în gît. Privea de parcă locul nu fusese al lui, iar el era un străin.

Urcă la deal prin pădure. Mergea încet, refuzînd să se gîndească la ce va fi mai departe.

Fu oprit, din loc în loc, de paznici, care îi arătară unde erau ai lor.

După cele văzute la castru, pîrjolul ce distrusese satul nu-l mai impresiona. Se așteptase la nenorocirea asta, dar cînd îl văzu pe Delu, cocoșatul, călare, dînd ordine, iar oamenii ascultîndu-l, Diales se așeză jos de mirare. Urmări curios această scenă de neînchipuit.

...Poposi la o rudă. Își îngrămădise tot avutul — două oi, un viței care mugea trist, din cînd în cînd, și două fete gemene, de măritat — sub un polog făcut din lăstăriș și ierburi uscate.

— ...a venit, din cîmpie, schimbat. În învălmășeala de pretutindeni a fost singurul care a îndrăznit să strige la bătrîni, să-i facă fricoși și nemernici. Nu au pus toți temei pe vorbele lui, dar au fost destui cei ce și-au plecat urechea. Prăpădul era uriaș. Năvălitorii furaseră femei, prunci și vite. Delu, nepoate, a plecat cu o mînă de bărbați pe urmele tîlharilor și, în zori, s-au întors cu mulți dintre oamenii noștri duși în sclavie. Atunci, lumea l-a ascultat cu adevărat. Au înțeles că nu-i bine doar să fugi din fața primejdiei. Uite, el a așezat străjile în vale. El a dus vitele la pășunat. Dincolo, pe Galbena, unde ne adunam în vremi de nevoi, a pus de au săpat adăpost pentru femeile cu copii mici. Are suflet în el... Păcat că ura străbate în tot ce face. Ura împotriva sfatului bătrînilor. A îndemnat oamenii să aleagă un nou sfat. Cît despre apărarea obștii, a luat el în mînă totul și bine face...

...Diales l-a întîlnit pe Delu tîrziu, noaptea. I-a povestit cîte văzuse și că ar fi vrut să aducă oameni la castru. Se gîndise că n-ar fi fost rău să-l ia satul în stăpînire și să se

mute acolo. Pămîntul în jur era bun. Cîmpul rodise şi era gata de seceriş.

Delu îl asculta tăcut, răsucind între degete pleazna gîrbaciului. Vorbi abia cînd Diales păru a fi istovit ce avea de istorisit :

— Singur ai zis că i-ai găsit pe soldaţii lui Rufus strînşi ca într-un cleşte ! Aşa vom păţi şi noi dacă ne îmbulzim acolo. Doar că pe noi nu ne va izbăvi nici o cohortă... Aici, e mai greu să fim prădaţi. Cîţi se încumetă să străbată pădurea, muntele ? Nu spun că am putea trăi numai aici, sus, dar să nu uităm ce înseamnă locul adăpostit. Vom reface satul. Putem încerca să cultivăm cîmpul dimprejurul castrului, dar numai la noroc. Satul refăcut va trebui să aibă străji şi iscoade, nu cum au făcut bătrînii... De aveam pază, aflam din timp, ne puteam apăra. Ai habar cîţi barbari erau ? Poate douăzeci de călăreţi ! Asta ca să ştii şi tu cine a făcut prăpădul... Cobor în vale să văd dacă străjile îşi fac datoria. Mergi cu mine ?

Se despărţiră la ultimul loc de pază. Diales avea impresia că Delu voia să scape de el. Cocoşatul se întorsese la sătenii din miezul muntelui. Diales plecă pe potecă, în jos, orbecăind printre hăţişuri şi stîrnind jivinele cuibărite să se odihnească.

La marginea pădurii se opri, aşteptînd răsăritul. Voia să se întoarcă la castru.

Se ataşase de Rufus şi suferea că nu-l putea ajuta. Medicul legiunii îşi pusese la încercare întreaga ştiinţă de tămăduire a rănilor de sabie, dar dăduse greş. Scăldat în sudori reci, *centurionul* îşi pierduse cunoştinţa.

„Omul cu ochi de cenuşă", cum îl numea Diales, era *tribunul* cohortei. La rugămintea dacului, îngădui aducerea vraciului, deşi mai nici unul nu credea că e posibilă o minune.

Soldaţii se grăbeau. Mai aveau de stat puţină vreme. Atît cît le era necesar să-şi dea seama de intenţiile barbarilor, pe care-i urmăreau patrulele. Veştile erau îmbucurătoare : războinicii, urmaţi de căruţele împovărate de întreaga lor suflare, apucaseră calea apusului, mistuindu-se în cîmpie.

Drumul pînă la coliba vraciului, Diales îl străbătu fugind. Credința că mai exista o speranță nu-i dădea liniște.

Vraciul nu era singur. După felul în care erau îmbrăcați, tînărul pricepu că oaspeții erau de dincolo, dintre cei „de sus", cum le plăcea să fie numiți.

Bătrînul stătea pe o blană de țap, cu picioarele strînse sub el. Ochii îl sfredeleau pe flăcău.

— De ce vrei să-l scapi ? Ți-e neam ? Ce ai cu el ? Viața lui s-a scurs. Barca și luntrașul îl așteaptă la asfințitul soarelui... Du-te, băiete, du-te !

— Atotștiutorule, le-am spus oamenilor din castru că poți face ce nu știe să făptuiască medicul legiunii. Îndură-te !

— Uită-te la boabele de fasole de pe fundul ciurului. Cum sînt ?

Mîna osoasă a bătrînului se întinse spre Diales.

— Nu văd nimic ! Sînt ca toate boabele...

— Ai ochi, dar degeaba-i ai ! Boabele sînt seci și nu vor da rod ! Du-te pe tăpșan. Încerc să văd de are sorți...

Odată cu el ieși afară, la soare, și unul dintre cei doi oaspeți. Avea vorba aspră. Era voinic și hainele-i miroseau puternic a stînă și a fum.

— Spui că-i lume multă acolo ?

— Unde ? întrebă nedumerit Diales.

— La castrul acela, unde-i mortul.

Diales se încruntă și nu voi să-i răspundă. Celălalt rîse și-l bătu pe umăr. Tînărul se trase de o parte.

— Nu te înfoia, omule, am spus și eu ce a văzut vraciul. El a văzut moartea în bobul de fasole... Mă gîndesc că, dacă vrei să-l ajuți pe... rănitul acela, ar fi bine să pun o vorbă bună pe lîngă Derzolus. Poate îl suim pe caii noștri, că moșu' merge anevoie... Să-l însoțim, ce zici ?

Diales îl privi cu alți ochi. Soarele îi lumina chipul. Cînd zîmbea, învălmășeala de peri țepoși ai bărbii lăsa să se vadă dinții albi, puternici. Începu să-i placă necunoscutul.

— Dacă mă poți ajuta, m-oi răscumpăra cu miere, că altceva nu mai am, spuse Diales, roșind la gîndul *denarilor* ascunși sub brîul de lînă.

Vraciul se hotărî să-l ajute. Cînd ajunseră, nu voi să intre în castru. Ceru să-i fie adus rănitul, dar la insistențele celorlalți pătrunse dincolo de ziduri.

Atît soldații cît și ofițerii se strînseră în jurul lor. Păstrau o respectuoasă tăcere, care îl măguli pe bătrîn. Porunci să fie dus bolnavul într-o cameră din clădirea pe care o aveau în față și nu permise nimănui să stea cu el. Cînd îl aduseră, Rufus avea o culoare vineție, buzele i se umflaseră și abia respira. Văzînd atenția, aproape venerația soldaților pentru omul ce îndrăznea să se pună curmeziș în calea morții, în sufletul romanului se strecură un licăr de nădejde.

Afară se discuta în șoaptă. Medicul legiunii dispăruse. Străinii intrară în vorbă cu soldații. Diales îl surprinse pe unul lăudîndu-l pe vraci.

Se scurse timp îndelung. Apoi, în prag apăru bătrînul. Clipea des, orbit de lumina soarelui. Coborî șovăitor treptele. Părea istovit. Se apropie de Diales, clătinîndu-se. Vocea-i era slabă.

— Am făcut tot ce am putut. Va mai trăi o vreme..., dar tu-mi ești dator cu o viață ! Să nu uiți !

— Nu voi uita, înțeleptule !

— Cheamă oamenii. Vreau să plec. Pe tine te așteaptă necazuri, ți-o repet !... Să-mi aduci, la anu', miere de primăvară, culeasă din lunci. Să nu uiți, Diales !

Încadrat de cei doi străini, bătrînul părăsi castrul.

Seara, Rufus stătu cu ofițerii la masă și chiar bău o cană de vin adusă de Nigrinus. Medicul legiunii cercetă mirat buzele rănii. Nu erau fierbinți și nu musteau.

Diales se bucură auzind cuvintele de mulțumire ale soldaților. Ofițerul cu „ochii de cenușă" își reînnoi propunerea de a li se alătura. Diales nu-i dădu nici un răspuns, dar în adîncul sufletului era sigur că va accepta.

*

Pereții stîncoși, aproape albi, străluceau sub razele soarelui. Era foarte cald, deși un vînt dinspre apus începuse să adie leneș. Malul drept al Danubiului era înalt și pietros. În stînga se întindeau bălți și ochiuri de apă umbrite de sălcii sau perdele de stuf.

Dincolo de aburul tremurat al zării se vedeau dealurile înțesate de arbori și petele galbene ale holdelor în pîrg.

Nu se auzeau decît vîslele coborîte în apă la sunetul surd al tobei, aflată în pîntecul corăbiei, și clipocitul adormitor al valurilor. Drumul era liniștit. Doar piepturile de stîncă semețe, de pe ambele maluri, prevesteau apropierea de cazanele clocotitoare de apă, unde corăbiile flotelor *Pannonica* și *Moesica* plătiseră tributuri amare, deși se amenajase pe partea dreaptă a fluviului un braț cu undă domolită.

Pe podiumul de pe puntea corăbiei, acoperit cu un *velum* de culoarea lămîii, pentru a oferi umbră călătorilor, era un pat, așternut cu mătăsuri scumpe aduse din Siria. Mesele rotunde, joase, erau doldora de fructe, cupe cu vin și tăvi cu dulciuri.

Lucius Domitius Aurelianus se așeză mai comod, potrivindu-și pernele. Întinse mîna vînjoasă și bronzată spre masă. Un bărbat, din preajmă, sări grăbit și oferi tava împăratului. Aurelianus alese un măr.

Cel care-l însoțea era libertul Tulius. În pofida deselor schimbări, reușise să-și mențină locul pe lîngă fiecare nou *imperator*. Mulți se mirau, negăsind cheia succesului. Tulius o folosise ades în timpul domniilor, mai scurte sau mai lungi, ale împăraților Romei. Cheia lui Tulius nu era de aur și nici nu fusese descîntată de magii sau vrăjitorii care foiau în Cetatea eternă. Înțelepciunea o moștenise de la părinții pe care nu-i pomenea niciodată și de care nici nu fusese crescut. Fusese înfiat de un senator ce-și mărise averea făcînd afaceri, cumpărînd și revînzînd grîne prin diverse porturi ale Italiei, veșnic flămînde. După moartea lui Decius, la Abrittus, în Moesia, fusese chemat chiar a doua zi de noul împărat, Trebonius Gallus, devenindu-i sfetnic și prieten. Îndemnurile, părerile trecuseră, neconsemnate undeva, de la un stăpîn la altul. Odată cu purpura de *imperator*, fiecare se împovăra de îndoieli și spaime.

Tulius nu a cerut niciodată favoruri, într-o vreme în care ofereau cu dărnicie lingușitorilor ce viermuiau în preajma puterii. Aceasta era cheia ce-i menținea ușile des-

chise. Refuza mereu să dea fățiș sfatul cerut de împăratul prins în cleștele fricii, bănuielii sau neștiinței, pretextînd că nu avea mintea limpede din cauza propriilor necazuri...

La Roma, casa lui Tulius se afla pe Via Appia, și era deschisă tuturor. Clienții își primeau darurile și *sesterții*, chiar dacă el lipsea.

— Am simțit întotdeauna pentru Pannonia o mare atracție, spuse Aurelianus, aruncînd în undele învolburate de șirul de lopeți, resturile mărului. Crezi, poate, că din cauza legiunilor care m-au proclamat împărat. Dar nu ăsta este motivul. Din primele zile, cîmpia, vîntul ce ridica stîlpi de praf pînă în înaltul cerului — se asemănau coloanelor lui Hercules — totul, Tulius, mi-a plăcut.

— Aș adăuga, de-mi este îngăduit, că pentru un om ce iubește cavaleria, pentru un bărbat care gonea în zorii zilei pe cîmp este firesc să fie așa. Doar nu puteai jertfi o pasiune pentru locuri neprielnice : munți sau deșerturi în care se îngroapă piciorul calului, jumătate.

— Pannonia a născut mulți împărați...

— Ai datoria să veghezi să nu mai nască !

Aurelianus zîmbi unui gînd și-l întrebă pe Tulius :

— Cu treisprezece ani în urmă — de fapt cu un an înaintea morții lui Valerian — Ingenuus, guvernatorul Pannoniei, a fost proclamat împărat de trupele de acolo și apoi învins de Aureolus, generalul împăratului Gallienus. Ei bine, acest Aureolus ca și generalul Regalianus — proclamat și el împărat de trupele din Pannonia, mai tîrziu — erau de origine dacă. De prin locurile ce se perindă acum prin fața noastră. Vreau să știu de ce spune lumea că ai favorizat alegerea lui Regalianus, iar pe Aureolus i-ai propus lui Gallienus să-l numească guvernatorul Pannoniei ? Ce rost are să tăinuiești un fapt uitat acum ? Te întreb fiindcă veni vorba de Pannonia...

— Lui Claudius al II-lea i-am amintit de un destoinic militar, Aurelianus, să-l numească, tot în Pannonia, comandantul cavaleriei. De ce ? În pămînt bun, sămînța bună dă rod neînchipuit...

— De multe ori m-am întrebat dacă, nevoind să răspunzi, vei vorbi aflîndu-te în mîna gărzilor *praetoriene*.

— Încearcă, slăvite ! Puterea este a ta ! Cu un cuvînt poți dezlega enigma care te chinuie...

— Am să mă mai gîndesc, spuse Aurelianus zîmbind iar.

Se auzi un glas, anunțînd :

— Castrul Taliatae !

— Două provincii au născut, în decursul timpului, împărați și griji : Gallia și Pannonia... Și sînt vecine !

— Nu uita de Dacia, stăpîne.

— Nu uit, dar poate vom reuși. Ce crezi ?

— Aveam de ales și am ales : jertfim berbecul, scăpăm turma.

— Aș vrea să nu dau nimic și să am totul.

— Ai vorbit ca un împărat ! spuse Tulius.

— Da, ca un împărat cu tezaurul secătuit, gol, ca un nou-născut.

— Nu uita c-am plecat să-l umplem ! Ar trebui să afli care este situația castrelor de pe *limesul* danubian. Să-l chem pe cel care le-a cercetat ?

Aurelianus schiță un semn de aprobare din cap și se întinse după alt măr.

„Poate se naște acum un măr al discordiei. Dar nu am de ales. Nu-l pot lăsa nepedepsit pe Tetricus, în Gallia. Și nici Zenobiei și fiului ei rahitic, Vaballathus, nu le pot îngădui să rupă hălci de imperiu după poftă. Au pus mîna pe Asia Minor și pe Egipt. Cît le mai pot îngădui să nesocotească legile și ordinea romană ? Apoi, exemplul lor poate fi molipsitor ! Poate că necazurile ni se trag de la nesupunerea lui Postumus, în Gallia, pe timpul lui Gallienus ? Îi pot pe toți reduce la ascultare, dar *limesul danubian,* dintre Oescus și Dinogetia, nu-l pot zăvorî. Carpii, sarmații, iutungii, deși învinși, se vor reîntoarce. Goții, la fel. Alamanii ne presează în nordul Italiei ! O, zei, de unde vin toate neamurile astea ? !“

Privea undele ce săltau lin corabia. Nu auzea raportul solului. Se străduia să fie atent. Privindu-l pe furiș pe Tulius, îl văzu zîmbind iar.

Lucius Domitius Aurelianus făcu un semn cu mîna și-l opri pe vorbitor. Era sătul de toate și nu voia să se gîndească decît la ceea ce-l preocupa cel mai mult, în aceste momente de cumpănă pentru imperiu.

— Tulius, crezi că este singura soluție ? își întreabă cu tremur în glas prietenul și sfetnicul.

Aștepta cu aviditatea îndrăgostitului a suta confirmare a iubirii, temîndu-se de un răspuns capricios sau de mărturisirea dizgrației.

— Stăpîne, de ce te îndoiești ? De unde au fost luate miile de *libre* de aur, în vremea lui Traian, se vor lua și acum. De asta trebuie să fii sigur. Ține cont că nu pretinzi. Ți se dă de bunăvoie ! Ei sînt aceia care oferă. Dacă oferă, înseamnă că au de unde. Iar suma propusă poate fi mărită... E una dintre regulile negoțului. Apoi, slăvite, mai ai altă ieșire, din situația în care te afli, după luptele cu barbarii, după norii prevestitori de furtună, strînși deasupra imperiului ? Legiunile trebuie plătite ! Repet, credința soldaților se menține respectînd promisiunile, ori...

— Da ! N-am uitat, chezași stau zeii ! Ăsta e coșmarul meu ! Ești dintre puținii care știu... Ce pot face ?

— Înarmează-te cu răbdarea și șiretenia vulpii. Va trebui să fii mai prevăzător decît cel mai iscusit negustor ce-și calculează, încă înaintea sosirii corăbiei, prețurile pe care le poate obține pe mărfurile aflate în largul mării.

— Mă tem de urmări...

— Un împărat nu se teme de nimic ! Să nu uiți asta nici în somn. Gîndește-te, slăvite, ne vine în ajutor și ciuma ce bîntuie în imperiu de douăzeci de ani. Planul de a înființa noile provincii, în sudul Danubiului, poate fi pus, la nevoie, pe seama dezastrului provocat de nemiloasa boală. Este foarte firesc să vrei să-ți fereștî administrația. Nimeni nu te va putea condamna pentru faptul că i-ai făcut *confederați* ai Romei pe cei care sînt și au rămas în vechea provincie — populația ei. Acum este momentul prielnic ! Ochii tuturor sînt îndreptați spre Gallia lui Tetricus, spre Palmyra ce ne amenință cu pericolul dezmembrării. Pierderile îi sperie pe negustorii bogați ce și-au investit averea în produse scumpe ; se tem de închiderea drumului pentru caravanele venite din îndepărtata Mesopotamie și din Regatul Parților. În Dacia, totul îți aparține ! Care cetățean de vază din Roma nu are aici interese ? Nu depinde totul de hotărîrea ta ? Te temi de comercianții de sare, grîne sau vite ? ! Ce-s ei ? Viermi

sub tălpile împăratului ! Oare Roma, scăldată în aur, cuprinsă de febra construcției uriașului zid, ce o va înconjura, se va mai gîndi la altceva decît la fericirea siguranței oferite ? Crezi că-i va mai păsa cuiva că nu vin veşti din Napoca, Apulum sau Romula ?... Mutarea administrației la Oescus şi Ratiaria nu va interesa pe nimeni !... Garnizoanele lăsate la Drobeta, Dierna, Desa, Sucidava, Turris vor face posibilă revenirea în provincie, cînd se va ivi prilejul favorabil, cînd va fi restabilită ordinea la toate *limesurile* imperiului.

— Nici glasul sirenelor, ce-l îmbiau pe sărmanul Ulisse, nu era atît de ademenitor ca al tău, descriindu-mi minunile pe care le voi înfăptui. Trebuie să le duc la îndeplinire ! Martori îmi sînt zeii că voi face tot ce-mi va sta în putință să realizez ceea ce mi-am pus în gînd !

— Zeii să fie milostivi cu tine, iar Fortuna să-ți însoțească pașii.

— Tulius, numai tu îmi cunoşti planurile. Le-am făurit împreună. Ori, dacă se va afla ceva...

— De te-a părăsit încrederea, iar ochii tăi văd în mine, cumva, un trădător, sînt gata să-mi deschid venele şi să trec în împărăția lui Hades ! Poruncește şi...

— Nu umbla cu şiretlicuri, îl dojeni Aurelianus. Ştii că nu mă pot lipsi de sfaturile tale.

— Atunci de ce mă umilești ?

— Discutăm. Aşa se naşte adevărul. Iar de mai modificăm ceva în planul nostru, o facem doar pentru remedierea neajunsurilor, cît mai avem timp.

— Am o rugăminte personală. N-aş vrea să te supăr...

— Vorbește ! Este ca şi îndeplinită. Ce vrei ? Aur ? Funcții, onoruri, drepturi în provinciile pe care le vom înființa ?

— Cît de puțin mă cunoşti, stăpîne ! Vreau să-ți cer altceva, spre binele tău. Vreau să-mi dai voie să mă îngrijesc de cei ce se ocupă cu scrisul...

— Nu înțeleg.

Împăratul îl privea nedumerit.

— Ştii prea bine că, atît la Roma, la Atena şi chiar prin oraşe mai mici, sînt o mulțime de oameni ce se îndeletnicesc cu istoria — consemnează faptele şi întîmplările din timpul tău sau al altor *Caesari*. Unii o fac pentru

a obține favoruri. Mulți, din convingere, spre a nu se stinge, odată cu ei, amintirea evenimentelor pe care le-au trăit sau de care au auzit.

— Și ce-i cu asta ?

— Trebuie opriți. Să nu se afle nimic din ceea ce plănuim, nici acum și nici peste ani. Trebuie opriți ! repetă Tulius.

— Oprește-i ! Cîți sînt ? O sută, o mie ?... Poți să-i faci să dispară. Îți voi da soldați să te ajute, să-ți execute neclintit poruncile. Ai dreptate. În privința lor...

Se auzi rîsul calm al *libertului.*

O pală de vînt umflă *velumul.* Piepturile de stîncă, ce gîtuiau Danubiul, erau aproape. Se auzea clocotul apei ca un gîlgîit. Toba ce făcea să respire, în același timp, treizeci de lopeți, răsună mai intens, mai grăbit. Corabia intra, pe partea dreaptă a fluviului, în canalul amenajat pentru ocolirea cursului primejdios.

— Oare poți suprima gîndurile și șterge vorbele așternute pe hîrtie ? continuă Tulius. Nu, stăpîne. Îi știu pe cei mai harnici și mai înzestrați dintre ei. M-am interesat din timp. Le-am și comandat să scrie o *Istorie a Divinului Aurelianus,* luptele lui cu iutungii, carpii și sarmații. Apoi, pe măsură ce voi pacifica rebelii din Gallia și Palmyra, le voi indica faptele care trebuie descrise amănunțit. Preocupați de sarcinile oficiale, nu vor avea vreme de altceva. Oricum, le voi citi operele. Chiar de se vor strecura detalii supărătoare, voi putea șterge toate urmele.

Aurelianus privea îngîndurat zborul nehotărît al unui fluture în jurul tăvii cu fructe. Spuse aproape șoptit :

— Mi-ar place o istorie a faptelor mele, săvîrșite pentru prosperitatea Romei și a imperiului...

Tulius păru că nu aude cuvintele împăratului, preocupat fiind de faldurile togei, aranjate cu deosebită grijă.

Viteza curentului se întețise. Ajutată de forța vîslașilor, corabia luneca pe firul tot mai tumultuos al apei.

*

Rufus muri în aceeași noapte.

Faptul nu diminuă cu nimic impresia puternică pe care o produsese asupra oamenilor vraciul.

În repetate rînduri, cei însărcinaţi cu pregătirea convoiului, repartizînd în fiecare căruţă avutul militarilor, îl dojeniseră pe Rufus. Nu avea astîmpăr, voia să vadă şi să controleze totul. Ridica sau aranja legăturile, sacii, ca să fie sigur că nu vor cădea pe drum.

Din cauza efortului rana, abia închisă, a plesnit. Pierdu iar mult sînge. Pe cînd se schimbau străjile, dorind să vadă cum se simte, Nigrinus l-a găsit mort.

Vestea s-a răspîndit ca fulgerul. Mulţi îi simţiseră greutatea pumnului. Cu toate astea, soldaţii îl regretau. Dacă n-ar fi fost zorul plecării, înmormîntarea *centurionului* nu ar fi fost atît de simplă. Comandantul castrului *limes vetus* fu îngropat lîngă turnul din dreapta al *porţii decumana*. Învelit în vechea-i pelerină, cu *lorica* solzoasă aşezată la picioare, străjuit pe margini de un şir de ulcele cu grîu, mei fiert şi un strop de vin, cu un *sesterţ* strîns în pumnul stîng Rufus îi părăsi. Nigrinus îi aşezase la îndemînă, în dreapta, aşa cum era obiceiul, spada grea, cu lama frîntă. Un *centurion* destoinic mai putea avea nevoie de ea ; dacă luntraşul s-ar fi arătat nemulţumit de moneda oferită pentru a-l trece peste apele întunecate ale Styxului, atunci, aşa cum îl ştiau, avea să folosească sabia, forţîndu-l să-l ducă dincolo.

După ce se îndepărtară soldaţii, zoriţi de ordine, se apropiară de mormînt Diales şi Alana. Femeia nu avea obrajii brăzdaţi de lacrimi. Plînsese prea mult, în timpul nopţii, la capul lui Rufus. Bun-rău, cum fusese, era al ei. Nu stătuseră cine ştie cît împreună, dar se ataşase de el.

Era singură şi-i era îngrozitor de frică. Faptul că apăruse Diales îi dădea puteri să se ţină pe picioare.

Refuzase să ia lucrurile lui Rufus. Nu ştia ce avea în boccele. Îl rugase pe Nigrinus să le împartă soldaţilor sau să facă ce vrea cu ele.

Stăteau amîndoi alături, sprijinindu-se de peretele turnului. Priveau furnicarul soldaţilor.

Soarele era sus. Umbra lăsată pe pămînt, pe ziduri, zgîrcită.

„Omul cu ochi de cenuşă" se apropie de ei. Asudase.

— Plecăm ! Dacule, ceea ce am vorbit rămîne neschimbat. Dacă vrei să vii, vino curînd. În vremuri tulburi, faptele se uită repede şi n-ar fi bine să-i faci, pe

cei ce vor să te primească acum, să ajungă să-şi răscolească memoria, căutîndu-ţi meritele... Iar tu, femeie, dacă vrei să ne însoţeşti, deşi nu i-ai fost soţie după lege lui Rufus, te luăm. Un grup de oameni, scăpaţi din mica aşezare a castrului, vor pleca de asemenea cu noi. Să nu te amesteci cu soldaţii. Ia ce ai de luat şi hai !

Alana privea în gol. Faţa îi era nefiresc de liniştită. Diales spuse ezitînd :

— Zilele astea voi veni la legiune.

Glasul femeii se auzi ca de la mari depărtări. Diales se străduí să înţeleagă ce spune.

— De ce nu l-au îngropat lîngă soldaţii lui ? Se grăbesc ! Viu le-a fost de folos, dar mort, cui îi mai pasă ?

— Poate s-au gîndit că-i o cinstire, rosti Diales. Doar a fost castrul lui. El îl comanda... Eu aşa cred...

— Cui îi mai folosesc morţii ? şopti Alana.

Apoi soldaţii se puseră în mişcare. Formaţii scurte, de cîte treizeci de soldaţi, aşezaţi pe şase rînduri, la distanţă unele de altele de zece paşi. Se auzi o *tubă* sunînd din vîrful unui turn. În curtea castrului nu rămase decît *signiferul* Nigrinus cu o *decurie*. Scotea din grajduri fîn şi paie, înghesuindu-le prin magazii, cazărmi, în *praetorium* şi în încăperile de jos ale turnurilor. Diales îi urmărea absent, răsucind în minte întrebarea : „Ce voi face ?“ Se trezi din amorţeală abia cînd Nigrinus le ieşi înainte :

— Mai staţi mult ? Şi tu, femeie, ce ai de gînd ? ! Nu poţi rămîne aici. Dăm foc întregului castru.

Diales nu înţelese la început cuvintele lui Nigrinus. Apoi tresări :

— Nu te mira. Nu-i nimic ciudat în asta. Părăsind castrul, nu-l putem lăsa pe mîna barbarilor !

Diales îşi reaminti de Delu, de oamenii din sat, de nevoile lor. Nigrinus intui parcă ce-i trecuse prin minte şi răspunse clătinînd din cap :

— Am ordin să dau foc la tot. Hai, plecaţi !

Mergeau cu paşi mărunţi prin arşiţa zilei, depărtîndu-se de castrul care însemnase ani şi ani, siguranţă. Ştiind că există, nu se simţeau singuri în bătaia vînturilor pustiei.

Trecură de cîmpul de instrucţie, cu pămîntul bătătorit de paşii soldaţilor şi se traseră sub poala pădurii. Aş-

teptau în tăcere, cu ochi măriți de spaimă, să apară, din clipă în clipă, vălătucii negri. Parcă asistau la un sacrificiu omenesc. Fumul se ridică drept, ca o tulpină. Flăcările se iviră, întîi, la poarta principală stîngă, apoi se întinseră, ca o coroană de aur viu, în lungul *aggerului* de apărare, întărit cu palisadă de lemn.

Decuria lui Nigrinus se îndepărtase de castru.

Îi urmărea înaintînd pe drumul spre Porolissum.

Din pădure, furnici negre se grăbiră să ocupe locul părăsit. Diales își încordă văzul căutînd să distingă cine erau cei care înaintau fără să se sperie de vîlvătaie. Crezu, o clipă, că reveniseră barbarii, dornici de pradă. Gîndul era însă neîntemeiat. Barbarii fugiseră. Iar mogîldeţele — i se păreau tare iuți — nu goneau călări.

— Arde Rufus al meu ! strigă dureros Alana dînd să fugă spre castru.

Diales o opri. Spuse cît putu de blînd :

— Stai binișor. Unde să te duci ? Nu vezi prăpădul ? Vrei să te cuprindă focul ? Cu ce-l poți ajuta ? ! Și nici nu arde turnul lui !

Se rușină de propriile-i cuvinte. Femeia se liniști. Așezîndu-se din nou pe pămînt, închise ochii. Voia să uite, să nu vadă această a doua moarte.

Deodată, flacăra pierdu din putere. Pe alocuri se stinse. Fumul împănă văzduhul cu rotocoale cenușii.

— Tare m-aș duce să văd cine a luat locul soldaților, zise Diales privind îngîndurat acoperișurile înnegrite și hambarele pe jumătate arse.

— Nu te mai duce, n-ai de ce !... I-am auzit pe oamenii veniți cu bătrînul vraci, rugîndu-i pe soldaţi să nu dea foc de-adevărat... Ziceau că vor folosi castrul împotriva războinicilor lui Gunthericus sau a altora ca ei.

Alana vorbise fără să deschidă ochii. Era stoarsă de puteri.

— Ce ai de gînd să faci ? întrebă Diales.

Nu trebuia să-l prindă noaptea nepregătit, deși nu știa nici el prea bine ce avea de făcut. Alana ridică indiferentă din umeri.

Se stîrnise un vînt ce spulbera frunzele moarte și praful.

Tîrîndu-şi picioarele ca pe nişte bolovani, femeia se urni, încercînd să ajungă din urmă grupul de oameni ce alcătuise fărîma de aşezare din apropierea castrului *limes vetus*, acum nişte biete fiinţe covîrşite de griji, spaime şi agăţate de convoiul militar.

Diales căută să descopere silueta Alanei în zare. Nu reuşi. Oare cum dispăruse aşa uşor ?

Singur.

Porni fără o ţintă anume, zăbovind prin zmeurişuri, răcorindu-se cu boabele dulci şi parfumate. Paşii îl duseseră, fără voia lui, spre poteca pe care mersese cu solii romani. Mintea îi fierbea sub povara gîndurilor. Ce schimbare se petrecuse cu Delu ! Dar cu Passia şi bărbatul ei ce s-o fi întîmplat ? Cum să le dea de urmă ? Sărea de la una la alta. Îşi aminti de prezicerea bătrînului vraci. Chiupurile de miere strînse acasă arseseră probabil. Doar că acolo nu avusese cine să stingă focul... Oare ce vor face localnicii ? Vor rămîne în locul soldaţilor ? Curînd li se vor alătura, desigur, alţii... Ţinutul se va întări pentru a se împotrivi năvălitorilor.

Ghemuit lîngă flacăra firavă a unui foc, abia înjghebat, urmărea globul lunii ridicîndu-se de după crestele munţilor.

Aţipi.

Cînd se deşteptă, zorile nu mijiseră. Se zgribuli. Focul se stinsese de mult. Foamea îl rodea dureros, iar setea îi spuzise buzele.

Descumpănit, neştiind încotro s-o apuce, avu, după cîteva ore de odihnă, senzaţia că zărise capătul ghemului încîlcit.

Porni pe creasta muntelui cu pas uşor. Foamea şi oboseala adunată îi scăzuseră puterile. Trebuia să se odihnească mai des ca de obicei.

Coborî atent, în fundul văii înguste. Auzi zvonul apei repezi, năvalnice. Iarba, stropită de roua dimineţii, era alunecoasă. Îşi potoli setea la pîrîu. Locul era sălbatic. Hultanii se roteau în înaltul cerului, cu aripile aproape nemişcate. Ţipetele lor triste îi păreau prevestiri nefaste.

Tufa de lemn cîinesc sub care se adăposti, avea miros iute. Îi venea să strănute. Nici nu băgase de seamă că trecuse de miezul zilei.

Curentul văii și apa ce se zbătea viforos printre pietre risipeau zăpușeala. O capră veni cu iedul la adăpat. Scutură din cap pentru a alunga muștele.

Gura grotei, din pieptul stîncii, privea lumea cu ochi de ciclop. Un om apăru în lumină, călcînd ca și cum s-ar fi ferit de ceva. Cercetă împrejurimile, apoi își îndreptă anevoie spinarea gheboșată.

Capra și iedul se mistuiră printre desișuri în salturi iuți.

Încredințat că nu era nici o primejdie, bărbatul ieșit din măruntaiele stîncii trase afară un coș de nuiele plin cu sfărîmături de piatră. Opintindu-se, îl aduse lîngă apă. Loviturile maiului, cu care sfărîma piatra, se auzeau clar. Diales simțea că pămîntul tremură sub el. Laberius mărunțea piatra pentru a spăla pulberea în apa celor două zătoane.

„Oare ce-a găsit, nebunul ?", se întrebă Diales privindu-l. Nu-i mai distingea clar silueta din cauza gardului de pari și bolovani care țineau apele ca într-un bazin.

Timpul se scurgea alene. Diales voi să-și schimbe poziția, amorțise, dar se temu să nu-l audă celălalt.

Romanul obosi.

Se așeză pe un petic de iarbă, în plin soare. Fața îi era înnegrită de fumul făcliilor arse în fundul galeriei. Praful de piatră îl ninsese pe brațe și pe umeri.

Odihna nu-i fu lungă. Setea de aur îl mînă înapoi, ca un paznic nemilos.

Căpătase îndemînare. Mișcările erau precise. Din felul în care vărsase apa din tava de fier, se vedea că avea de ce să fie mulțumit.

„Mi-a găsit lucrurile ascunse !", își spuse Diales, cuprins de furie.

Laberius deșertă comoara strînsă, în săculețul pe care-l purta la brîu. Diales își dădu seama că era istovit. Tîrînd coșul de nuiele, romanul intră din nou în gîtlejul strîmt.

Cu pași moi, ca de pisică, tînărul traversă firul apei și se apropie de grotă. Își lipi urechea de stîncă și auzi zbuciumul celui aflat în adîncul pietrei. Îl pîndea după zgomote. Convins că avea vreme destulă, se îndreptă spre vadul de spălare a pulberii. Zări pe fundul apei scîntei

aurii. Erau mici ca luminițele licuricilor în nopțile de vară. Aur !

Își răcori mîinile în șuvoiul rece al muntelui. Se întoarse la locul de pîndă. „Dacă aș fi găsit eu vîna asta și n-aș fi moștenit-o din bătrîni, Laberius putea rămîne în viață... Dar este a neamului meu, a Passiei, a copiilor ei și a celor ce vor veni după noi. N-am voie să i-o las. Și nici nu-l pot face s-o uite !... Atunci să mănînce aur !"...

Rostogoli cu greu doi bolovani, apropiindu-i de gura *cunicului*. Din cînd în cînd își lipea urechea de peretele de stîncă.

Deodată loviturile încetară.

Diales se ascunse iar sub tufa de lemn cîinesc, așteptînd. Îl privea cu alți ochi pe cel ce spăla piatra, în căutarea bogăției. Nu mai era decît un mort ce repeta la nesfîrșit aceleași mișcări. Se gîndi la nimicnicia lucrurilor. Îl vedea pe Laberius așa cum va arăta diseară sau, în cel mai fericit caz, mîine : un mort ca toți morții ; țeapăn, vînăt din cauza lipsei de aer, zidit de viu. Soarele se juca pentru ultima oară pe ceafa și spatele asudat al soldatului. Tîrînd coșul, intră din nou în *cunicul*. Era frînt. Ar fi amînat acest drum pe mîine. Dar ceva îl îmboldea din urmă, ca biciul ce mînă vita în ocol. Strînse din dinți și, ghemuindu-se, înaintă prin întuneric. Bezna se destrămă, la flacăra așchiei de molid ce ardea cu mult fum. Se odihni în ultimul cotlon. În cel în care săpa de... zile... Le uitase numărul. Nu zilele contau, ci rodul lor : aurul !

Aur, mult aur !

Flacăra prinsese viață. Lumina ei se curățase de roșeață și de fum. Știa că nu va ține mult. Abia va reuși să umple coșul pe jumătate și lipsa de aer va slăbi din nou lumina, iar respirația îi va fi grea, ca a celor ce trag să moară. Se gîndi cu plăcere la răcoarea nopții, la aerul tare al pădurii. Își aminti că va trebui să se ducă să caute hrană. Da, dar capra ce se adăpa astăzi cu iedul ei nu se putea să nu vină și a doua zi. Nu se putea ! Zeii aveau să se milostivească de el și să-l ajute...

Izbea cu putere stînca, servindu-se de sabia al cărei vîrf se rupsese, dar cu care mai putea desprinde bucăți de piatră. Adunase un strat de sfărîmături pe fundul

coşului, cînd flacăra îşi pierdu strălucirea şi începu să fumege.

Năduşeala i se scurgea de-a lungul braţelor, forma picături mari, sub bărbie, căzîndu-i pe piept. Se lipi mai tare de marginea cuibului de piatră, pentru a face loc aerului să ajungă la el. Lumina, din ce în ce mai mică, se reflectă în ochii măriţi de nedumerire, apoi se stinse. Simţi că nu are aer. Îşi spuse că era prea obosit. Începu să se tîrască spre ieşire. Murmura cuvintele unui cîntec al soldaţilor, cînd erau de corvoadă la drumuri :

Un pas şi-ncă un pas,
Du-l pe centurion de nas.
Fă-te că duci parul greu
Să nu te dea la munci mereu.
Un pas şi-ncă un pas,
Să te creadă fără glas.
Ziua trece, uite acum,
Seara vei fi iar pe drum
La canabae, în tabernă,
Vei dormi fără de pernă
Doar cu amfora sub cap
Ca să...

Laberius se opri. De mult ar fi trebuit să se vadă lumina de-afară. Aerul era ceva mai proaspăt, totuşi... Cînd să fi trecut ziua ? Iuţi paşii spre capătul galeriei. Întunericul era de nepătruns. Se izbi cu capul de stîncă. Crezu că a nimerit într-o margine, dar oricum se sucea, stînca îi împiedica înaintarea. Nu înţelegea ce se petrecuse. Auzi bufnituri. Puse palma pe peretele ce-i zăgăzuia trecerea şi simţi loviturile de dincolo.

...Pricepu şi vorbele-i muriră înainte de a le rosti. Duse mîna la spate, acolo unde era săculeţul cu sudoarea lui, preschimbată în aur. Era ud şi greu. Se întinse pe burtă, vîrîndu-l sub el, cum îşi vîră cloşca oul pe care-l clocește. Reuşi să murmure :

— Nu-l veţi avea niciodată !

Strînse de prin jur bucăţi de stîncă pe care le grămădi în faţă, ca să le poată arunca asupra oricui ar veni peste el. Dar cea care venea, încet-încet, nu putea fi oprită cu fărîme de piatră...

Devreme, cînd orașul încă nu se trezise, din castrul legiunii a XIII-a Gemina ieși pe *poarta praetoria* un grup de călăreți urmat de care trase de doi cai. Avitus pleca la Oescus, din ordinul împăratului. Nu voia să-l întîlnească pe comandantul legiunii Macedonica. N-ar fi avut ce discuta, iar drumul, și așa dificil, ar fi devenit insuportabil.

Ar fi fost imposibil ca rivalitatea, antipatia dintre ei să nu izbucnească.

Tubele nu anunțară ieșirea sa din castru.

Avitus Catonius Macrinius Megalicus își alesese un drum anume pe care să-l parcurgă pînă la Oescus. Dorea să coboare de-a lungul *limesului alutan* la castrele din Caput Stenarum, Praetorium, Buridava. Apoi să treacă pe la Pons Aluti, Rusidava, Acidava și Romula sau mica Romă, cum i se spunea. Avea să se oprească pe malul Danubiului la Sucidava, pentru a petrece acolo a patra noapte. Oescus se afla pe malul opus al fluviului.

Acesta era drumul cel mai scurt.

Voia totodată să se convingă dacă treburile merg cum trebuie, ca să poată răspunde exact întrebărilor împăratului privind apărarea *limesului alutan*. Luptele din ultimul timp, purtate dincolo de *limes*, știrbiseră siguranța castrelor. Se impuneau lucrări grabnice de reparație, pentru a mai putea reprezenta puncte solide de apărare contra carpilor și a aliaților lor.

Îl escortau călăreții primei cohorte. Solzii mărunți ai *loricelor* luceau, iar pelerinele cărămizii-roșcate le dădeau un aer de sărbătoare.

Nu putea să apară în fața împăratului — fost comandant al cavaleriei — însoțit de o gardă de pedestrași. Cavaleria dădea întotdeauna o notă de măreție.

Se dezobișnuise să facă efort. Își reproșă că neglijase în ultimul timp exercițiile fizice și călăria.

Drumul pe care-l preferase era dintre cele mai aglomerate datorită podului de vase de peste Danubiu, care unea direct Sucidava cu Oescus. Acest *consertis navalis* degajase în parte circulația intensă din Drobeta. Negusto-

rii îl preferau și fiindcă vameșii erau mult mai omenoși decît cei din Drobeta

Voia să controleze și modul în care își făceau datoria *veredarii*, însărcinați cu paza drumurilor și cu asigurarea cailor de schimb pentru curieri, în locuri special destinate.

După un timp renunță să călărească, preferînd comoditatea transportului în car. Un soldat mîna caii cu strigăte sălbatice, gonind nebunește și răsturnînd tot ce le ieșea în cale. Bucuria fu de scurtă durată.

Zdruncinăturile carului erau mai neplăcute decît bănuise.

*

Aproape de vărsarea rîului Oescus în Danubiu, se ridica Ulpia Oescus, unul din cele mai importante orașe de pe cursul inferior al fluviului.

Cocoțat pe un mal stîncos, îl zăreai de departe.

Acoperișul cu țigle aurite al templului zeiței Fortuna devenea, sub razele soarelui, un veritabil far pentru navigatori. Pîlcurile de plopi împungeau cerul de smalț albastru cu sulițele lor subțiri și foșnitoare. Orașul cobora pînă la malul fluviului. Stîncile de un alb sclipitor contrastau cu perdeaua verde a pomilor. Zidurile clădirilor, din piatră cenușie, erau încinse cu brîie roșii de cărămidă.

Termele din Oescus ajunseseră vestite în Moesia Inferior, datorită mărimii și frumuseții lor. Orașul se mîndrea de asemenea cu rețeaua de canalizare, construită sub domnia lui Hadrian, care îl ferea de miasmele frecvente în marile așezări.

Edificiile comerciale, depozitele, clădirile administrației vămilor se înșirau de-a lungul malului.

Oescus avea două debarcadere : unul, protejat de zeul Mercur, era al negustorilor ; celălalt era militar și aparținea ambarcațiunilor din flota provinciei.— *classis Moesica.*

În amonte era instalat podul de vase ce lega malurile Danubiului. O dată pe zi se desfăcea, lăsînd corăbiile să treacă.

Pentru a onora sosirea împăratului fuseseră aduse cohorte din legiunea a XI-a Claudia, din Durostorum, și

unități din legiunea I Italica, cantonată în apropiere, la Novae. Mulțime de curioși umpleau străzile. Prețul unui pat pentru o noapte ajunsese de neînchipuit : zece *sesterți*.

Corabia imperială sosi în amurg, ovaționată de lumea strînsă pe mal. Prin masa de oameni fusese deschis un drum, străjuit pe flancul stîng de militarii legiunii Italica și de cei din legiunea Claudia, pe flancul drept.

Avitus Catonius Macrinius Megalicus se afla printre oficialitățile adunate pe pontonul militar. Era fericit că rivalul său, comandantul Macedonicei, nu reușise să ajungă la timp. Își căuta cuvintele și tonul, ca să-i atragă atenția împăratului, la momentul potrivit, asupra acestui fapt.

Pădurea de vîsle se ridică. Corpul navei se lipi de cheu. În lumina apusului, *velumul*, întins peste puntea din față, avea nuanțe aurii.

Aurelianus era obosit și plictisit.

Încălțările cu carîmbi înalți, roșii, sunau nesigur pe podeaua de lemn a debarcaderului. Îl însoțea un om în vîrstă, pleșuv, antipatic — așa i se păru lui Avitus — înfășurat într-o mantie albastră. Nimeni nu știa cine era bărbatul din imediata lui apropiere, care-și permisese la urcarea treptelor, să se frece ușor de umărul stăpînului destinelor imperiului.

Mulțimea scanda :

— *Ave imperator ! Felicior Augusto, melior Traiano !*

Avitus simți că se înăbușă. În spatele împăratului, printre cei din suită, zărise chipul lui Sextus Iulius Firmus, *legatul* legiunii a V-a Macedonica.

Cortegiul se îndreptă către poarta principală a orașului. Acolo îl așteptau magistrații pe Aurelianus, pentru a-i ura bun venit.

Avitus observă, dar nu-și reaminti unde mai văzuse o stranie pereche — un bătrînel orb însoțit de o copilă.

*

Villa rustica se vedea de sus, din vîrful dealului, ca o jucărie. Casa avea curte și grădină de zarzavat, era împrejmuită cu un gard de piatră și cărămidă. Dincolo de ziduri se zăreau alte clădiri, probabil ale sclavilor, apărate

de garduri mai scunde. Între cele două curți, lipit de casă, se înălța un turn de apărare și un refugiu.

Diales privea oamenii ce forfoteau în curtea sclavilor, mirîndu-se de numărul lor. Un drum bine întreținut pornea din curtea *villei*, pierzîndu-se în pădure. Văzu ieșind pe poartă o căruță încărcată. Pe maldărul de saci se cocoțase un bărbat ce mîna catîrul înhămat.

Se hotărî să înnopteze într-un stejar din apropiere. Nu ar fi fost prima noapte petrecută astfel. N-avea să aprindă focul. Locurile nu erau sigure. Putea fi descoperit oricînd de străji.

Era o noapte fără lună. Cum se lăsă întunericul, începură să strige huhurezii. Un glas aspru de ciuf le răspundea din cînd în cînd. Diales își ațintì ochii spre bolta înstelată, încercînd să-și afle steaua. Găsi una mică, abia licărind, la marginea unui grup format din alte șase. O urmări străduindu-se s-o descopere pe aceea care ar fi putut fi a Alanei.

Pe neașteptate, o boare roșie se ridică de undeva, din spatele lui, din vale... Ardeau casele din a doua curte a *villei*. Coborî cît putu de repede din culcuș. Flăcările izbucniră și la casele mari. Turnul rămăsese neatins. Prin fața limbilor de foc se perindau umbre. Dogoarea era atît de puternică, încît i se păru că-l atinge. Pîrjolul cuprinse apoi și turnul de pază. Rămase pironit, gîndindu-se că focul fusese pus de lotri. Era imposibil ca barbarii să ajungă așa de departe. Turnul se prăbuși, într-un nor de scîntei.

Cînd focul se domoli, se așternu o liniște de moarte.

Huhurezii țipară iar în adîncul văii. Ecoul le răsfrînse de cîteva ori strigătele. O pîclă — un giulgiu — se trase peste vale, stingînd scînteierea stelelor.

...O găsi, a doua zi dimineața, cînd cobora dealul. Crezu că-i moartă. Apropiindu-se își dădu seama că fata era doar istovită. Zăcea în iarba umedă de rouă, neputînd să facă nici o mișcare.

O chema Valeria. Era fiica cea mare a veteranului Paconius Selinus, proprietarul *villei rustica* incendiată de lotrii lui Parvus, supranumit Lupus, din cauza cruzimii.

Diales află toate astea de-abia tîrziu, cînd ea putu povesti, abia respirînd, ce se întîmplase. Fusese înconju-

rată de grija și dragostea familiei. Acum era singură și neajutorată. Își văzuse tatăl răpus, cînd încerca să-și apere fiica mai mică și soția. Moartea nu le ocolise nici pe ele. Valeria scăpase pierzîndu-se în pădure. Fugise pînă se prăbușise leșinată, acolo unde o găsise Diales.

— De ce ați rămas în pustiul ăsta ? o întrebă nedumerit.

— Cum era să plecăm de pe pămîntul nostru ? M-am deprins din copilărie cu tot felul de primejdii. Țin minte că prima casă în care am locuit era pe malul apei. Într-o primăvară puhoaiele au măturat-o. Am mai fost atacați de lotri în două rînduri. Chiar și toamna trecută. Dar oamenii noștri i-au alungat... Apoi aveam, pînă anul trecut, un vecin bun. Din păcate, a murit de ciumă. Primul turn de pază se află la mai puțin de douăzeci de *milliarii*. Patrulele ajungeau destul de des pînă la noi. Dar de cînd cu zvonurile despre plecarea Macedonicei, s-a petrecut ceva. Nu i-am mai văzut. Tata spunea că Macedonica nu poate pleca de aici. Ar fi o crimă. Cum să lase aurul pe care-l scoate administrația din munții ăștia ?!

— Cînd ar trebui să plece Macedonica ? întrebă cu teamă Diales, amintindu-și de romanul cu „ochi de cenușă".

— Știu eu ? Curînd, așa cred. N-am ascultat niciodată cu atenție. Nu mă interesa.

Diales o urmărea cu interes. Nu era frumoasă. Nasul era prea mic, nu semăna cu al Alanei. Părul, negru ca tăciunele, era altfel pieptănat. Valeria vorbea mult, iar cuvintele curgeau ca un potop pe care, uneori, nu-l mai putea urmări.

Lăsînd-o într-un ascunziș, coborî să cerceteze ruinele *villei*.

Clădirile arseseră pînă-n temelii. Stoluri de corbi se roteau deasupra. Nu găsi decît morți și cenușă. Se miră cîte cioburi de olane zăceau împrăștiate la fiece pas. În clădirea care servise drept magazie găsi gropile de depozitare a cerealelor deschise. Cineva, care cunoștea bine rosturile casei, îi ajutase pe lotri.

Se reîntoarse, cu inima grea.

— Nu știu ce să mă fac, îi spuse Valeria printre lacrimi. Tu unde mergi ?

— La Potaissa, să mă angajez în legiune, îi răspunse tînărul hotărît.

Valeria îl privea neîncrezătoare.

— Dacă vrei să te convingi, hai cu mine !

— Ce altceva aș putea face ? zise fata.

Spaima fusese înlocuită de un soi de indiferență. Rănile erau prea proaspete.

Descoperi un roi de albine sălbatice într-o scorbură. Diales îl scurse. Strînse fagurii dulci și aromați între frunze late de lipan, ca să aibă ce să mănînce mai tîrziu.

Plecară prin păduri spre Porolissum.

*

— De azi înainte te vei numi Petronius Daius. Nu te pot înscrie pe listele legiunii cu numele pe care-l ai. Și așa au intrat în rîndurile noastre o mulțime de peregrini. Petronius Daius va aminti de munții stîncoși și de faptul că ești de origine dacă. Te repartizez în cohorta a X-a, a *tribunului* Marcius Caius Getta. Vei face parte dintre călăreții *tribunului*. Vei mai fi curierul și călăuza lui. O să ai o soldă de trei sute de *denari* pe an, fiindcă nu ai cal...

Diales asculta și i se părea că visează. Totul mersese așa de repede, așa de simplu. Abia în marele castru al Macedonicei își dădu seama că *tribunul* cohortei a X-a, Marcius Caius Getta, era „omul cu ochi de cenușă".

— Petronius Daius, unde locuiești ? îl întrebă tribunul.

Diales nu răspunse, nerecunoscîndu-și în primul moment numele.

— Ai asurzit ? Cu tine vorbesc. Unde locuiești ?

— La *taberna* lui Herminas de pe Strada tăbăcarilor.

— Căsătorit ?

— Da ! rosti Diales, roșind ușor.

— Cu cine ?

— Valeria Paconia Selina.

— Ei, na ! Vrei să spui că soția ta este fata lui Selinus al nostru, cel cu...

— Da. A fost omorît de lotri...

Nu știa nici el de ce spusese că-i era soție... Se cunoșteau doar de trei zile...

— Te duci la unitatea la care ai fost repartizat. Nu uita ! Te-a recomandat Marcius Caius Getta !

Ziua se scurse pe nesimțite. Petronius mai mult asculta decît vorbea sau întreba. Auzi lucruri care îl puseră pe gînduri. Mai întîi află că un număr de castre mici de pe *limes* sau din interiorul provinciei, părăsite de garnizoane, fuseseră ocupate de localnici. Oare localnicii ocupaseră castrul lui Rufus, *limes vetus* ?

Atacurile lotrilor se înmulțiseră. Distruseseră așezări singuratice, ba chiar unele din vecinătatea drumurilor. Sclavii fugeau în păduri sau se alăturau tîlharilor. Călăuzindu-i, își prădau și ucideau foștii stăpîni.

Legiunea urma să plece nu la Oescus, în Moesia, ci în altă parte, undeva între Tibiscum și Arcidava, probabil la Centum Putei. Se spunea că vor avea de apărat un *limes* nou, așezat pe rîul Maris, și podul de la Drobeta. Fusese trimisă în cercetare o cohortă care trebuia să procure și fînul necesar cailor pe timpul iernii. Un soldat ce dusese un mesaj la castrul Sexaginta Prista, dincolo de Novae, unde era un mare port militar, se întorsese, povestindu-le că în Moesia Inferior circula zvonul că aici, în Dacia, bîntuia din nou ciuma, ca pe vremea lui Claudius al II-lea.

Diales abia aștepta să-și încheie obligațiile militare zilnice. să poată pleca să-i depene totul Valeriei. Spre marea lui bucurie, un soldat bătrîn îl informă că-l cunoștea pe Regalianus. Făcea parte din cohorta trimisă să cerceteze locul unde urma să se stabilească legiunea. Despre Passia nu află nimic.

Se vorbea pe șoptite de noua credință răspîndită în imperiu. Roma avea să ordone, desigur, din nou prigonirea adepților ei. Se zicea că pe timpul împăratului Nero, nepotul marelui Tiberiu, ei ar fi fost incendiatorii Romei.

Sfîrșitul zilei de corvoadă fu anunțat prin semnale de corn. Soldații care aveau familie și locuiau în Potaissa puteau părăsi castrul numai prin *poarta decumana.*

Diales porni cu paşi iuţi spre Strada tăbăcarilor. Aşa cum bănuia, Valeria îl asaltă cu întrebări.

— Am fost trecut în listele legiunii şi repartizat în cohorta a X-a, începu el.

— Ultima ! Tata era în a II-a cînd a devenit veteran. Doar cei nou-veniţi sînt trecuţi în cohorta a X-a.

— Pe listele lor se notează tot ce se poate afla despre un om. Am fost întrebat dacă sînt căsătorit.

— Şi ce ai răspuns ?

— Că sînt !

— Cu cine ?

Valeria aproape strigase.

— Cu tine, rosti el abia auzit.

— Ai spus tu aşa ?

— Da. Subofiţerul care scria listele îl cunoştea pe tatăl tău.

Valeria începu să plîngă. Lacrimi mari se rostogoleau pe obraji, picurînd pe mîinile încleştate la piept.

— Nu plînge, Valeria, dacă te-ai supărat, le voi spune mîine că m-am lăudat... Mi-au schimbat numele... de localnic. De-acum mă voi numi Petronius Daius...

— Numele tău va fi Petronius Diales Daius, zise Valeria printre lacrimi, dar numai dacă vei rămîne în slujba Romei cel puţin douăzeci de ani.

— De ce plîngi ?

— Aşa !... Femeile romane nu se căsătoresc cu localnicii decît foarte rar. De obicei... bărbaţii împroprietăriţi cu pămînt sau stabiliţi se căsătoresc cu femeile de aici. Copiii lor beneficiază de privilegiile ce decurg din dreptul tatălui... Plîng... Crezi că nu am la ce mă gîndi? Ai mei sînt morţi. Ce se va alege de pămîntul nostru pîrjolit şi îmbibat de sînge ? Cum să caut ocrotirea legii romane ? La cine să mă duc ? Din sumedenia de oameni ce veneau mereu la noi, nu ştiu unde se găseşte nici unul... Ai fost bun cu mine. Nu voi uita asta niciodată. Dar ne stau în cale atîtea piedici. Trebuie să mă gîndesc. Să mă regăsesc. Să mă obişnuiesc. Crezi că locuiesc din plăcere în camera asta mizeră, plină de ploşniţe ? Mă uit cu groază la ce mă înconjoară...

Auzind-o vorbind, înţelese că Valeria era un om matur, în pofida anilor. Copilăria, rîsul, gluma se năruiseră în

mijlocul incendiului. Gîndul îi zbură la Delu, bărbatul puternic, întors din robie. Un sîmbure galben și plăpînd de lumină le juca umbrele pe pereții de lemn. Totul îi era străin. Doar fata cu păr negru și ochi triști îl ajută să nu se simtă pierdut. Își dădea seama că nu se va putea obișnui cu viața pe care i-ar fi oferit-o el.

Cînd primise denarii, ca răsplată, de la Rufus, crezuse că putea cumpăra întreaga lume... Se asemui cu romanul zidit sub muntele de piatră. În clipa asta, își dorea avere, putere, deși nu rîvnise niciodată la ea — dar nu pentru sine, ci pentru fata cu ochi negri, atît de firavă.

Valeria tăcea, cu privirea pierdută în gol.

Ieși, închizînd ușa, încetișor. Avu sentimentul că închisese ușa peste o parte din viața lui. Viața aceea simplă și frumoasă.

În *tabernă,* cîțiva întîrziați jucau zaruri la lumina făcliilor fumegînde. Nu pricepea de ce îl atrăsese într-atît jocul acesta pe Rufus.

Banii ! Mulți sau puțini ?! Auzise la castru de soldați cu solde duble, de alții cu solde de trei ori cît a lui, de sumele neînchipuit de mari pe care le primeau *centurionii.* Rufus ar fi putut, probabil, să cumpere tot teritoriul din jurul castrului *limes vetus.* Se simți copleșit și neînsemnat.

— Herminas, cît costă *o villa rustica ?* îl întrebă pe grecul care era proprietarul *tabernei.*

— Ce fel de *villa ?* Una cît un coteț sau cît vezi cu ochii ?

— Nu, una în care lucrează douăzeci de sclavi, cu clădiri și turn de pază...

— Și ce-ai vrea să producă *villa* asta a ta ?

— Nu știu, poate grîu, legume...

— Vrei s-o cumperi ? Ai atîția bani ?!

— Vreau doar să știu cît costă ?

— Dacă are ce ai spus și ceva pămînt în jur, atunci ar putea să facă, acum, vreo sută de mii de *denari,* ba chiar mai mult.

Diales se depărtă chinuit de gînduri. Întîlni străjile de noapte. Le spuse că merge la castru și îl lăsară să treacă. La *poarta decumana* santinelele îl opriră. Le era

încă necunoscut. Pomeni de *tribunul* cohortei lui și numele acestuia avu un efect imediat. Santinelele se dădură de o parte.

Ajunse la iesle. Se afundă în fînul proaspăt. Respirația caldă a cailor, bătăile copitelor, nechezatul catifelat îi picurară liniște în suflet. Îl cuprinse un dor nesfîrșit după codrii lui cu faguri sălbatici...

Gîndul îi alergă la săculețul plin cu pulbere de aur ce se legăna la șoldul lui Laberius. Îi juca în fața ochilor. *Libra* de aur se vindea cu cinci zeci de mii de *denari*. Și cît de mare e o *libră* ? Cît o cană de vin, cît cuprinzi în căușul palmei... poate ceva mai mult...

*

Drusus Salinator își îngropă averea în fundul grădinii, la rădăcina unui gorun. Se credea în siguranță. Vremurile nu vor rămîne mult în cumpănă. Se va face lumină. Va avea nevoie de bani. Lumea vinde, lumea sărăcește. Pămîntul este generos cu oamenii...

Nu se apucase de treabă pînă nu adormise întreaga casă. Peste zi, își pusese slujitorii, special, la cele mai grele munci.

Vîrîse oala de lut într-o groapă adîncă. Oricine ar fi arat pămîntul, n-ar fi găsit comoara. Iar gorunul, gros, cu ramuri răsucite avea să dăinuie destul ca să poată recunoaște locul.

Întorcîndu-se în casă simți o durere fulgerîndu-l în șale. „Nu am fost anul ăsta nici la Germisara, nici la Aquae Herculis. Ar trebui să fiu mai grijuliu cu sănătatea mea."

Drusus pășea cu greutate pe scările de marmură ce duceau în *atriumul* spațios. Aprinse o lumînare, de la opaițul ce ardea întruna într-o firidă. Obosise, dar nu îi era somn. Așeză lumînarea pe masa din *tablinium*. Voia să-i scrie asociatului său din Byzantium. Cînd lumea se frămîntă, se ivesc clipe prielnice pentru cei ce știu cum se face comerț. Visa să-și întindă afacerile și pe malul răsăritean al Adriaticumului, la Apollonia.

Durerea se întinsese, străbătîndu-i piciorul stîng. Pe frunte răsăriră broboane de sudoare. Voi să se scoale, dar nu reuși.

În zori, *lectica* purtată de patru sclavi părăsi Apulumul. Drusus Salinator pleca la băile termale din Germisara. Unora nu li se păru nimic deosebit. Alții crezură că bătrînul, șiret, găsise un motiv să-i urmeze pe negustorii mînați de frica schimbărilor spre alte ținuturi din imperiu.

Claudia văzu în plecarea lui Drusus un semnal de alarmă. Cînd Ovidius reveni acasă, se năpusti asupra lui ca un uliu.

— Puțin îți pasă, chiar de-am muri toți ! Nu m-aș mira să-ți fi găsit alta... mai tînără ! Zilnic te oprești la *villa* ălora veniți din Tomis. Nici că se putea un motiv mai bun — îți este în drum și nu se cade să-ți neglijezi vecinii ! Știi că Drusus a plecat ? El, care nu are pe nimeni ! Iar noi, stăm ! Stăpînul nostru se preocupă de meiul de pe cîmp și de porci... De mine și de cei șase copii...

— Șapte, spuse zîmbind Ovidius.

— Rîzi ! Mă rușinez eu de purtarea ta. Halal *pater familias !* Ei da ! Șapte cu cel ce se va naște în vremuri vitrege...

— Spune mai bine cu ce ți-am greșit ?

— Nevinovat ca porumbelul de pe templul lui Jupiter Capitolinul ! Ce cauți la nevrednicii ăia ? N-au fost în stare să trăiască în Tomis și au venit aici, iar tu, gata cu prietenia și cu vizitele. Sau poate că fata lor slută și deșirată, ca un arac, te-a momit ?

— Claudia, ce s-a întîmplat cu tine ?

— Nu vreau să rămîn aici ! Nu înțelegi ?

— Înțeleg. Și ce vrei să faci ?

— Vreau să plec ! Nu vezi că au plecat toți ?

— Care toți ? Ce tot vorbești ?

— Cînd ne vor călca lotrii poate o să pricepi, dar va fi prea tîrziu...

— Ți-ai pierdut mințile ?

Era prima discuție după ani de căsătorie, ce degenera în ceartă. Ovidius, abătut, încercă să curme torentul de învinuiri nedrepte :

— Fie. Mergem unde vrei tu.

— Bineînțeles, mă lași să aleg eu, ca să-mi faci reproșuri dacă vom întîmpina greutăți...

Ovidius n-o mai ascultă. Ar fi fost o greşeală să continue o discuţie fără rost. Cuvintele Claudiei îi răsunară în urechi şi după ce carul trecu de porţi, înaintînd în furnicarul străzii.

Ulpius Modianus venise din Tomis de doi ani. Cumpărase pămîntul de la un speculant, care obişnuia să revîndă parcelele la preţ dublu. Modianus nu se pricepea să cultive pămîntul. Reuşise să scape greu de datoriile pricinuite de naufragiul *triremei* cu care făcea negoţ. Bucuria de a scăpa de daune şi de închisoare era prea mare pentru a fi umbrită de zvonurile ce bîntuiau zilnic prin for.

Ovidius bănuia că nu sărăcise chiar aşa cum susţinea. Altfel cum se explica indiferenţa cu care privise recolta slabă, după grindina abătută, în cîteva rînduri, peste pămînturile sale.

Vorbiseră ades despre ceea ce se putea întîmpla. Opiniile comune contribuiseră, evident, la consolidarea prieteniei lor. Amîndoi erau convinşi că nu aveau ce să caute prin alte părţi. Plecarea legiunilor îi va pune în faţa unor noi greutăţi dar nu de neînvins.

Cine avea să înlocuiască supremaţia Romei ? Era o întrebare care stîrnea răspunsuri foarte diferite. Unii susţineau că goţii vor ajunge pînă la Danubius, punînd stăpînire pe provincie. Alţii credeau că puterea carpilor, oamenii de dincolo de munţi, nu va putea fi stăvilită de romani. În anul abia scurs, îi dăduseră destul de furcă împăratului Aurelianus. Mai erau unii care spuneau că gepizii şi quazii veniţi din îndepărtatul răsărit vor fi viitorii stăpîni...

Ovidius ştia însă un lucru : noii stăpîni, indiferent care ar fi fost, nu semănau ogorul, nu-i strîngeau roadele. Or, puterea aparţinea celor care se îndeletniceau cu asemenea munci. Aşa procedau oamenii statornici. Cine nu avea nevoie de mei, de grîu, de secară ? Cine nu bea vin ? Poate vor folosi forţa. Se va institui, probabil, o nouă administraţie. Dar la o înţelegere se va ajunge, fiindcă nimeni nu vrea să moară de foame. Pericolul pîndea şi acum. Bandele de lotri nu constituiau o permanentă ameninţare ?

Apropiindu-se de zidul ce împrejmuia *villa* lui Ulpius Modianus, portarul îi deschise. Pe porţile de lemn, ţintuite cu piroane de bronz, era desenat un peşte.

*

Vorbitori plicticoşi, atmosferă anostă. Avitus Catonius Macrinius Megalicus abia se abţinea să nu caşte. Rapoartele prezentate de comandanţi erau monotone. Aştepta cu atîta nerăbdare să se termine totul, încît uită pentru o clipă că urma să-i vină rîndul după expunerea searbădă a comandantului legiunii a XI-a Claudia.

Nici împăratul nu părea atent. Avitus se întrebă la ce servea, de fapt, această adunare. Şi cît se chinuise să ajungă la timp ? Da, dar la întoarcere îşi rezervase deliciile unei călătorii tihnite, într-o *arcera* ticsită de perne moi, cu perdele ce-l vor feri de arşiţa zilei, de praf şi de muşte.

Se strînseseră într-o clădire monumentală înconjurată de un portic. Mozaicul de sub picioarele lor, alcătuit din fragmente de marmură albă şi neagră, surprindea scene din războiul Troiei, tivite cu desene geometrice rafinate. Furat de frumuseţea mozaicului nu băgă de seamă cînd intrase în sală, tăcut ca o umbră, unul dintre membrii escortei imperiale. Îl văzu şoptind ceva. Cu un gest scurt, împăratul întrerupse raportul comandantului legiunii Claudia.

— Am să vă convoc mai tîrziu, rosti fără altă explicaţie şi părăsi sala.

Lucius Domitius Aurelianus ocupase în întregime catul superior al marelui comandament din castrul Oescus. Escorta era înghesuită la parter, în cămăruţele ce slujeau drept *officii* subofiţerilor din trupele cantonate aici. Călătorind pe apă, împăratul nu era însoţit de garda sa preferată, *equites singulares*, ci de unităţi din cohortele *praetoriene*. Mulţimea admira chivărele aurite şi pelerinele lor negre.

Aurelianus urcă într-o *lectică*. Înconjurat de *praetorieni* se îndreptă spre castru.

Tulius îl aştepta la intrarea în *praetorium*.

— Am crezut, stăpîne, că-ţi va face plăcere să prînzeşti la mine pe o asemenea caniculă. Am pregătit mîncăruri minunate şi...

— Unde la tine, Tulius ?

— Ştiind că ne vom opri cîteva zile la Oescus, mi-am trimis curierul să închirieze casa celui mai bogat locuitor din oraş. Bucătarul meu şi-a dat silinţa să-şi demonstreze meşteşugul... Stăpîne, fă-mi cinstea şi acceptă invitaţia...

Aurelianus se întrebă dacă şi *lectica* spaţioasă în care se deplasa fusese închiriată de Tulius sau trimisă prin curierul său personal... Consimţi, schiţînd un uşor zîmbet.

Printre draperiile de piele, se zărea forfota străzii. Mulţimea pestriţă şi gălăgioasă îl ovaţiona, încercînd să-i vadă chipul.

Împăratul era bine dispus.

Ajungînd la destinaţie, *praetorienii* scotociră casa de sus pînă jos. Neîntîlnind nimic suspect, comandantul gărzii se apropie de *lectică*, spunînd cu glas tunător :

— Stăpîne, am ajuns la casa indicată de tine. Poţi coborî. Pentru viaţa ta răspunde *centurionul* Sebastianus Vimpius. Porunceşte !

— Am auzit că în Moesia e scump vinul. Ţine *aureii* ăştia şi ai grijă de soldaţi... de timpul lor liber...

— *Felicior Augusto, melior Traiano !* răsunară strigătele gărzii.

Aurelianus coborî din *lectică* şi se îndreptă alene spre intrare.

Atriumul era străjuit de coloane zvelte. Trandafirii agăţători îmbrăcau perfect cîţiva stîlpi, creînd impresia că buchetele sîngerii susţineau acoperişul.

O fîntînă susura molcom, adunîndu-şi apele într-un havuz de marmură albă. În undele limpezi, peştişori viu colorați se roteau fără astîmpăr.

— Mă tem că-mi voi atrage dizgraţia şi mînia ta, stăpîne, dar nu îndrăznesc să-ţi ofer modestul meu prînz. Mărturisesc vina de a te fi mințit. Prea multe urechi spionau prin preajma noastră, de aceea am îndrăznit să te chem aici.

Aurelianus se încruntă, dar Tulius continuă netulburat :

— ...Se apropie timpul...

— Nu te înţeleg !

— Să bem, slăvite, din vinul ce aduce pe pămînt parfumul Olimpului. Nectarul zeilor se bea în tihnă...

Paşii *centurionului* Filipicus curmară discuţia :

— Tulius, un cerşetor vrea să-ţi vorbească. Spune că are poruncă să se înfăţişeze dinainte-ţi.

— Am uitat de el. Slăvite, îngăduie-mi să-ţi arăt un povestitor din părţile astea. Îţi vei delecta urechea cu întîmplări deosebite...

— Lasă-l să intre, Sebastianus. Poţi rămîne să auzi şi tu poveştile atît de lăudate !

Gustînd vinul, Aurelianus surprinse zîmbetul *libertului.*

„Dacă nici în el nu pot avea încredere, atunci, o, zei, sînt cu desăvîrşire singur !", se gîndi împăratul. Alături se afla o măsuţă cu încrustaţii din fildeş. Aşeză cupa pe ea. Un sclav aduse tăvi cu mere şi smochine proaspete. Într-un vas de argint, era caşul frămîntat cu mirodenii şi stropit cu un sos foarte ardeiat şi gros.

Soldaţii cercetară îmbrăcămintea cerşetorului şi a însoţitoarei sale, voind să se asigure că nu au arme asupra lor. Mîinile soldaţilor zăboviră cam mult pe trupul fetei. O umbră de nemulţumire se furişă pe chipul lui Tulius.

Apariţia celor doi stîrni uimire împăratului. Se întoarse spre Tulius, dar nu apucă să rostească nici un cuvînt, fiindcă *libertul* i se adresă orbului :

— Te-am chemat, aflînd că eşti bun cunoscător al vechilor povestiri din părţile Danubiului şi, cum noi nu sîntem din locurile astea, am vrea să ni le istoriseşti pe cele pe care le crezi mai însemnate.

Orbul înălţă bărbia, mîndru.

Aurelianus îşi aminti de funinginea catifelată ce acoperea cazanele în care-şi fierbeau soldaţii meiul, în timpul popasurilor. Curios, dar cu ea asemui vocea bătrînului.

— Sînt întîmplări pe care anii le-au troienit. Nu-s închipuiri ale minţii noastre şi nici fapte cărora oamenii să le fi adăugat măreţie. O lege nescrisă ce ne leagă

pe cei de-o seamă este respectul pentru adevărul cuvîntului auzit. Povestitorii noştri se trag din neamul agatîrşilor, o fărîmă din marele popor al dacilor, sau cum îi numeau cei de dincolo de Dunăbiu, dakoi. Oamenii din ramura agatîrşilor aveau minţi şi urechi agere. Învăţau legile cîntînd, spre a le reţine mai lesne. De îndată ce prindeau a grăi, copiii erau ajutaţi să redea întocmai cele auzite. Regele Decebal i-a folosit drept slove vii. Ei îi răspîndeau poruncile pe întinsul pămînturilor locuite de daci.

Povestitorii îşi lăsau zestre fiilor învăţătura, dăinuind, astfel prin vremuri.

Copila care mă însoţeşte şi prin ochii căreia văd lumea, va moşteni tot ce ştiu. Dacă vi se pare că spun lucruri fără temei, puneţi-ne la încercare. Rostiţi cuvinte cu sau fără noimă, după cum vă e voia. Copila le va repeta şi le va ţine minte atît cît va trebui.

Împăratul răsucea între degete cupa goală. Îi privea printre gene pe străini. O cută i se adîncise în colţul gurii, a dispreţ şi neîncredere. „Oare mintea lui Tulius dă semne de neputinţă ? Mă crede chiar atît de uşor de păcălit ?" Fără să privească spre *libert*, spuse tăios :

— Bătrîne, am văzut în viaţa mea necinstea sub diferite chipuri. Tu cum o ascunzi ? Dacă fata nu va fi în stare să-mi repete cuvintele, soldaţii te vor biciui pînă îţi vei da sufletul. Dacă va reuşi, un *aureus* vă va răsplăti iscusinţa şi te voi urmări cu atenţie.

— Stăpîne, ochii mei nu-mi arată cine-mi stă dinainte, dar urechea mă povăţuieşte că puterile îţi sînt nemărginite şi glasul deprins cu porunca. Ne supunem voinţei tale...

Aurelianus se încruntă, încercînd să-şi reamintească un pasaj din *Aeneida*. Scandă cîteva versuri din cartea a cincea :

Interea medium Aeneas iam classe tenebat
Certus iter, fluctusque atros Aquilone secabat,
Moenia respiciens quase iam infelicis Elissae
Collucent flammis. Quae tantum accenderit ignem
Causa, latet, duri magno sed amore dolores
Polutto, notumque furens quid femina possit...

Fata înclinase capul ușor, privea țintă buzele, sorbindu-i parcă vorbele. Închise apoi ochii și începu să repete versurile întocmai.

Împăratul și Tulius fură surprinși mai întîi de frumusețea vocii. Uimirea și un soi de admirație înlocuiră îndoiala. Aurelianus nu se mira că pricepuse înțelesul hexametrilor, doar vorbeau cu toții frumoasa limbă a lui Vergilius. Copila era, neîndoios, dăruită cu har ales. Altfel cum s-ar fi putut explica faptul că recitase ireproșabil? Surprinsese pînă și intonația deosebită a ultimei fraze. Mîna împăratului dispăru printre cutele *paludamentumului* purpuriu. *Aureul* sclipea ca un bob de soare. Aurelianus îl puse pe măsuță :

— Îl meriți, ia-l !

Fata se uită întrebătoare la orb. Acesta încuviință se probabil într-un anume fel, fiindcă ea se apropie de măsuță. Degetele subțiri luară moneda.

— M-ai convins, adăugă împăratul. Aș vrea să aud cea mai veche dintre poveștile pe care le știi. Aduceți scaune. Tulius, dă-i copilei tava cu fructe !

Se așeză mai comod în jilț, gata să asculte. „Orice ar fi, tot va fi mai interesant decît rapoartele neghioabe ale comandanților", își zise.

Filipicus se retrase în vîrful picioarelor. Nu-l interesau sporovăielile. Ciudații oaspeți erau inofensivi. Pleca bucuros că viața împăratului nu era în primejdie.

Afară, *praetorienii* jucau zaruri.

*

POVESTEA ORBULUI, SPUSĂ ÎN A ȘASEA ZI ÎNAINTEA IDELOR LUI IULIE, DIN AL DOILEA AN AL DOMNIEI ÎMPĂRATULUI LUCIUS DOMITIUS AURELIANUS

Povestea neamului se toarce din furca timpului scurs din nume de bărbat în nume de bărbat. Trecutul oamenilor noștri coboară pînă acolo unde amintirea numelor e dăltuită. Mai departe adevărul se sprijină pe cele adunate

prin viu grai. Odată cu legile noastre, povestitorii au păstrat lumina întîmplărilor de peste veacuri.

Istorisirea asta mi-a încredinţat-o povestitorul Due, fiul lui Cora. El o ştia de la Tuza, tatăl, fiul mai mare al lui Morcapora.

Morcapora era fiul lui Cleja.

Cleja al lui Iruza, cel cocoşat.

Iruza era al lui Meronte, iar acesta al lui Clotiza.

Din Tuzaric se trăgea Clotiza.

Mucapor l-a avut pe Tuzaric. Mucapor a fost fiul lui Romuza.

Romuza al lui Zaca, iar Zaca se trăgea din Soritus.

Iar Soritus din Vezapora, fiul lui Etura.

Etura al lui Etassa, ce venea din neamul lui Orolea.

Orolea cobora din Mogariza-orbul, care era al lui Numizapora, iar acesta era al lui Numa, fiul lui Amurius.

Aşa ajungem în vremea cînd, pe la răsăritul pămînturilor noastre, a trecut un rege, pe nume Darius.

Oamenii se îngrijeau de roadele pămîntului şi se ocupau cu creşterea vitelor. În fiecare primăvară, urcau la munte căutînd păşuni proaspete. Odată cu frunzele spulberate, se trăgeau la şes. Poporul era împărţit în neamuri, dar neamurile se înrudeau. În lunca Donarisului...

— Vrei să spui... Danuvius sau, cum ziceau grecii, Istros, îl întrerupse Aurelianus.

— Nu, stăpîne, eu vorbesc de nume şi locuri foarte vechi. Apa mare a Danuviului o numeam atunci Donaris... În lunca ei se afla o aşezare — Zavardava. Aici trăia Durpa, de care asculta toată suflarea. Cetele de războinici îl recunoscuseră drept căpetenie.

Într-o vară, pe cînd era cu turmele pe culmi, iar ochiul putea străbate depărtările, prin seninul ca lacrima a văzut, către apus, sulițele unor piscuri. L-a cuprins dorul de noi locuri. Prima ninsoare l-a găsit frămîntîndu-se şi încercînd să-i convingă pe ai săi să-l însoţească într-acolo. Lunile s-au scurs, iarba s-a ridicat iar de-o palmă. Tinerii, şi numai ei, i s-au alăturat lui Durpa, cărînd pe spinarea vitelor atît cît s-a putut, din avutul lor. Dorinţa de a cunoaşte faţa lumii a învins spaima de greutăţi.

Au pornit, urmînd îndeaproape cursul Donarisului.

Munţii se zăreau tot mai clar. Deodată, firul apei scăpă spre miazănoapte. I-au trimis pe cei mai ageri să cerceteze locurile. Veştile lor n-au fost îmbucurătoare. Dacă se aţineau de mal, se îndepărtau de ţinutul la care visau. S-au hotărît să treacă dincolo. Malurile erau atît de depărtate unul de altul că abia distingeau ţărmul opus. Durpa a ales o mînă de viteji şi le-a poruncit să despice valurile călare. De îndată ce vor avea pămînt sub picioare, trebuiau să ridice adăposturi şi să strîngă fîn pentru animale. Voia să treacă Donarisul iarna, sub strînsoarea gerului, pe unde se lăsa călcat.

Împuţinaţi la număr, tinerii au fost izbiţi de neamuri dornice să le ia avutul. Lupta s-a dat cînd se scutura frunza de salcîm. Ziua era liniştită. Înţelegînd că nu va putea ţine piept mult atacului neaşteptat, Durpa a implorat-o pe Zeiţa-mamă-a-pămîntului să nu-i uite la nevoie. Ruga i-a fost ascultată. Zeiţa, ce-şi odihnea picioarele pe vîrfurile munţilor, a suflat cumplit peste locul unde se băteau. Vîntul a umflat steagurile de luptă cu cap de lup ale lui Durpa, care au prins să vuiască. Cei veniţi cu gînd de prădălnicie s-au speriat şi au fugit. Căpetenia duşmanilor a fost prinsă.

În miezul iernii geroase, oamenii lui Durpa au trecut apele îngheţate. Îi aşteptau bordeiele şi adăposturile pregătite de fraţii lor, din toamnă. Durpa i-a dat căpeteniei prinse cinci oi şi doi berbeci, dintre cei mai frumoşi, ca să crească şi oamenii lui turme şi să nu mai aibă pricină de vrăjmăşie. Acesta s-a legat cu jurămînt să nu mai atace viteji care vor avea ca însemn, în vîrf de suliţă, capul de lup.

Vara i-a găsit aşezaţi pe partea însorită a munţilor. Dar prin cîte încercări trecuseră ? !

Drumul a durat patru ani.

Păşunile grase şi timpul prielnic i-au ajutat să-şi sporească numărul vitelor.

Aşa s-au scurs încă trei ani.

Dar dorul de locurile natale li se furişase treptat în suflet.

Durpa a ales din nou o mînă de bărbaţi, mînîndu-i spre ţinuturile de unde veniseră. Acolo aveau să spună că greutăţile întîmpinate meritaseră osteneala. În fruntea lor se

afla Soia. El s-a înecat în apa Donarisului. A fost o pedeapsă. În grabă, uitase să ridice rugul cuvenit Zeiței-mame-a-pămîntului.

Durpa l-a înlocuit și au ajuns cu bine pe meleagurile vechii vetre. Au vorbit cu rudele despre întîmplările petrecute, apoi le-au arătat o piele de berbece, adusă cu ei. Era o dată și jumătate mai mare decît cea mai cuprinzătoare blană pe care o văzuseră cei de-acasă.

La ridicatul zăpezilor au pornit pe calea deschisă de Durpa încă patru neamuri, luîndu-și turmele. Familiile cele multe din semințiia lor nu și-au părăsit sălașurile. La Sfatul-Iernii, cînd se împărțeau locurile de pășunat pentru vara următoare, unii primiseră loturi sărace și depărtate de sat. Nemulțumirea i-a împins la drum.

Întoarcerea nu le-a mai fost tulburată de vrăjmași.

Ajungînd la așezările durate de Durpa, nu l-au găsit. Îi sosise timpul să treacă dincolo de zare. Căpetenie era acum Brazite. El i-a ajutat să-și întemeieze vetre alături de celelalte.

Timpul se scurgea. Se putea măsura după numărul tot mai mare al celor intrați în rîndul bărbaților. Anii au adus mereu alți oameni din neamurile lor. Drumul era cunoscut și veneau mai lesne.

Strînși cu toții sub semnul „capului de lup" i-au înspăimîntat pe dușmani. Vecinii le-au deprins meșteșugul și felul de trai.

Opt rînduri de copii au crescut, și-au întemeiat case și au avut apoi și ei copii. Străinii de la miazăzi au prins a vînzoli oamenii și locurile cu sabia. Neamul lui Durpa le-a ținut piept, ajungînd chiar să conducă acei oameni fără astîmpăr.

Dar amintirile depănate de bătrîni, în jurul focurilor, au reînceput să răscolească sufletul tinerilor.

Mulți au luat calea întoarcerii, pe fir de ape, dorind să-și vadă străbunii și frații din ținuturile Donarisului...

— Și de ce aveau drept însemn tocmai „capul de lup" și nu vulturul sau ursul ? îl întrerupse împăratul.

— Cine-i, slăvite, însoțitorul din umbră al turmelor ? Cine își trage hrana din animalele betege sau bolnave, răpite ? Cine-i spaima crescătorului de animale ? Cui i se jertfește o vită, spre îmbunare, scoțînd-o în afara ocolu-

lui, în iernile grele, în prima noapte cu lună a anului ? Lupul este îndrăzneț, iute, viclean, așa cum își dorește să fie orice războinic...

Aurelianus tăcea, privindu-l fix pe bătrîn. Fata puse o smochină în mîna orbului. Bătrînul o rupse, pipăindu-i miezul cu degetele.

— Toamna va fi ploioasă, fînul se va mucegăi și apele vor părăsi albiile, rosti el aproape în șoaptă.

— Bătrîne, duceți-vă la bucătării și spune-le servitorilor să vă ospăteze, zise Tulius.

Pașii nesiguri ai orbului fîșîiră pe mozaic, îndepărtîndu-se.

— Da ! Interesantă poveste. Dă de gîndit..., grăi împăratul.

— Avem la ce ne gîndi, murmură Tulius. Am vești.

— Vorbește odată !

— Omul lor este aici. Am ascultat ce avea de spus solul. Să nu ne pripim cu hotărîrile.

— Nu-i vorba de grabă, dar nu-mi vine să cred nici o iotă din cele promise.

— Stăpîne, cînd e vorba de un *antoninian* de aur, poți privi lucrurile cum vrei, dar cînd e în joc aproape un sfert din aurul luat de Traian, îndoiala sau disprețul pot fi criminale. Iartă-mi cuvintele aspre, însă faptele ne obligă...

— Cît ai zis ? ! întrebă mirat împăratul.

— Aproape un sfert din aurul adus atunci, în imperiu... Ar însemna cam o sută de mii de *libre* de aur...

— Stai, ce tot spui ? ! De unde aurul ăsta ?

Împăratul se ridică brusc, răsturnînd măsuța. Fructele se risipiră în ploaie, ca un dar izvorît din cornul abundenței.

*

Se simțea nefiresc în hainele militare pe care le purta acum. Aproape se rușina. Picioarele îi erau acoperite cu zgîrcenie, tunica i se părea necuviincios de scurtă.

Orele de instrucție pierdură din monotonie, cînd urmară exercițiile cu armele obișnuite lui : sabia și sulița scurtă.

Era îndîrjit. Descoperise, cu surprindere, că mișcările îi erau stîngace. La aruncarea săgeții la țintă, se dovedi însă a fi cel mai bun. Inima îi tresălta deopotrivă de bucurie și frică, gîndindu-se la invidia stîrnită soldaților cu mulți ani de serviciu.

În timpul pauzei de prînz se luă la întrecere cu arcașii celorlalte *centurii*. Văzîndu-i îndemînarea, unii începură să parieze pe sume mari. Pînă în amurg faima i se răspîndi în toată *cohorta*. Din modul în care îl urmărise „omul cu ochi de cenușă", Diales înțelese că era mulțumit de el.

Dar dincolo de încercările prin care trecea, plutea o grijă : Valeria ! Abia aștepta să se însereze. Atunci avea să fie eliberat de obligațiile vieții din castru.

Herminas îl întîmpină în ușa *tabernei*. Fu măgulit de primirea pe care i-o făcu hangiul. Așadar, zvonul ajunsese înaintea lui. Herminas se bucura și știa prea bine de ce. Nu era un lucru neînsemnat să găzduiești pe unul dintre cei mai iscusiți soldați. Rămășagurile se vor răsfrînge neîndoios asupra renumelui *tabernei* și, mai ales, asupra cîștigurilor.

Apropiindu-se de Diales, Herminas îi spuse zîmbind :

— Niște oameni au luat-o astăzi pe femeia ta. Nu-i cunosc. Cred că nu sînt de pe-aici...

Cuvintele îl izbiră în plin.

— Cum ? ! izbucni Diales, sperînd că nu a înțeles bine.

Îi venea să zdrobească gura rînjită a negustorului.

— Da ! Nu te supăra, continuă acesta slugarnic, dar o căutau și a stat de vorbă cu ei. Uite, la masa de colo au discutat. Părea că-i cunoaște.

— Ți-a zis să-mi comunici ceva ? întrebă Diales reușind să se stăpînească anevoie.

Durerii că a pierdut-o pe Valeria i se adăuga rușinea — toată legiunea va rîde de el.

— Nimic. A plecat cu ei și atît... Am adus vin tocmai din Apulum. Vrei să-ți dau o cană ?

Diales dădu din cap, dar gîndurile, învălmășite, se loveau de pereți ca niște păsări rănite. Se așeză într-un colț retras. Gustă vinul. Era sălciu. Nu mai suporta încăperea. Prea se umpluse de lume.

Sui, tîrîndu-şi picioarele pe scara de lemn ce ducea la catul de deasupra, unde se aflau camerele de închiriat. Intră.

Capătul de lumînare ardea tremurat, scoţînd fum. Pe masa murdară văzu lănţişorul de argint al Valeriei. Îl recunoscu după amuleta de chihlimbar, în formă de peşte. Îl învîrti între degete, neştiind ce să facă. Pe una dintre feţele amuletei erau scrijelate cîteva semne.

...Lumînarea se stinsese de mult. Tînărul stătea cu ochii pironiţi undeva, în întuneric, ţinînd în mînă singurul obiect rămas de la Valeria.

Într-un tîrziu, adormi, chinuit de presimţiri rele.

*

Casa era înconjurată de tufe de trandafiri agăţători. De la distanţă, i-ai fi luat drept ghemotoace sîngerii. *Velumuri* de mătase protejau terasa de razele fierbinţi şi de zăpuşeala de afară.

Împăratul nu-şi găsea locul. Se plimba cu paşi mari, de-a lungul coloanelor ce înconjurau terasa, ca nişte *praetorieni*. Trebuia să ia o hotărîre foarte importantă. Îi era teamă şi nu voia să şi-o mărturisească. Tulius îl urmărea. Îi simţea privirea. Îl invidia. De unde avea *libertul* ăsta atîta siguranţă de sine ? Probabil fiindcă umerii lui nu erau împovăraţi de răspunderea unor decizii definitive.

„Munţi de aur !... Nu încape nici o îndoială. Un singur cuvînt şi aş rezolva cea mai importantă lucrare a vieţii mele... Cine m-ar condamna ? Posteritatea ? De ce ? Pentru faptul că voi închide *pomeriumul* Romei cu ziduri de apărare lungi de paisprezece *milliarii* ? ! Că acest zid va apăra pentru totdeauna Cetatea eternă de invazii ? Că aş asigura bani legiunilor pe ani întregi ? Căci de ele depind liniştea mea şi a imperiului. Gallia şi Palmyra s-au răzvrătit. Le-aş putea supune reîntregind astfel imperiul. Aş fi considerat un *restitutor orbis* ! Care ar fi pierderile ? O provincie ce nu reprezintă nici a opta parte din suprafaţa teritoriilor răsculate în apus şi abia o zecime faţă de ceea ce mi-a smuls Zenobia. Să fiu eu împăratul care cedează teritoriul cucerit de Traian şi păstrat cu atîta greutate

pînă astăzi ? O, zei neînfricaţi şi înţelepţi ! Mi-ar trebui puterea lui Marte şi viclenia lui Mercur.

Cine mă sileşte să respect înţelegerea ? O voi călca în picioare. Cu dreptul celui mai puternic. Voi avea liniştе în imperiu. Şi după aceea, readucerea provinciei cedate nu va mai fi o problemă. Plec, dar cu gînd de întoarcere... Am refuzat titlul de *Carpicus,* după marea victorie repurtată asupra lor. Aşa cum i-am înfrînt o dată, îi voi mai supune peste cîţiva ani, cînd va domni ordinea la hotarele imperiului. Pînă atunci voi mări Dacia, întinzîndu-i teritoriul peste Danubiu, între cele două Moesii. Se va numi *Dacia Ripensis. Limesul* stabilit pe Danubiu, legiunile înşirate în lungul lui, marele pod de la Drobeta menţinut şi apărat... Deci..., nimic nu mă va împiedica, la timpul potrivit, să ocup din nou provincia !"

— Atunci, cum rămîne ? întrebă împăratul oprindu-se în faţa *libertului.*

Tulius zîmbi, privindu-l blînd.

— Mă întrebam : Oare cît timp vei mai cîntări faptele ? Înţeleg, din licărul ochilor, care au atîrnat mai greu. Slăvite, ai judecat drept. Zeii să te ocrotească şi Fortuna să-şi reverse darurile asupra Romei. Nu mai puteam continua ca pînă acum. Să chem aşadar solul.

Aurelianus nu reuşea să-şi stăpînească neastîmpărul. Încuviinţă, înclinînd capul.

Trecură în *atrium,* aşteptînd trimisul de taină. Pe mozaicul de lîngă fîntînă, un peştişor roşu se zbătea neputincios. Avu sentimentul că zbuciumul acestuia se aseamănă cu bătăile unei inimi rănite...

Orbul se apropie, ţinînd o mînă sprijinită pe umărul fetei. Pe figura împăratului se aşternu nedumerirea.

— Te afli în faţa stăpînului lumii. Vorbeşte !

Glasul lui Tulius era calm, ca întotdeauna.

— Mă plec în faţa puterii şi strălucirii tale, stăpîne ! Neputinţa să-mi fie iertată. Din cauza ei, mă feresc de neadevăr. Lasă-mă să te ating, ca să-mi alung îndoiala, rosti bătrînul pe un ton ce vădea respect, dar şi mîndrie.

Aurelianus încuviinţă. Tulius observă gestul abia schiţat. Spuse :

— Apropie-te şi convinge-te !

Orbul înaintă cu mîna întinsă. În preajma împăratului, se opri.

— Slăvite, ce ai pe brațul drept ?

— O brățară de aur încrustată, se grăbi *libertul* să răspundă, pentru a-și feri stăpînul de o atingere neplăcută.

— Dacă aș avea brățara, aș putea sta în locul tău ? Nu de asemenea semne vorbesc, ci de altele. De acelea care nu se pot șterge și nici măslui. Ce semn ai pe partea dinăuntru a cotului drept ? Acel loc voi să-l ating cu degetul.

Aurelianus nu-și ascunse surprinderea. Avea o cicatrice pe braț. Căzuse, în tinerețe, de pe cal. Dar cîți mai știau de ea... ?

Degetele tremurătoare pipăiră pielea ușor încrețită.

— Acum te-ai convins. Eu, însă, ce știu despre tine ? Cum pot afla adevărul ? Să-ți caut cicatricele sau să-ți fac una, pentru a fi siguri cei care te-au trimis că ai ajuns în fața mea ?

— Sînt lucruri pe care le acceptăm așa cum vin. Îndoiala mai mult strică. Mă așteptam la întrebarea asta. Dovada se află foarte aproape. De ne vor fi vorbele pline de înțelepciune...

— Nu am timp de pierdut cu... povești.

— Poveștile le-am depănat mai înainte. Nu au nici o legătură...

— Dar și răbdarea are margini, zise Aurelianus cu glas aspru.

— Văd că-mi încep solia sub auguri nefavorabili. Poate trebuie să aleg altă zi... Ar fi puțin de spus, dar cred că te va interesa stăpîne. Avem aur...

— Împărații au nevoie de sume pe care mintea omenească nu le poate cuprinde...

— Ce nu e în stare să cuprindă mintea omenească ?

— Bătrîne, cît poți număra ?

— Aș putea număra pînă la sfîrșitul zilelor mele.

— Crezi că ți-au rămas multe ?

— Oare cît timp îți trebuie să rostești un număr ?

— Depinde cît e de mare ? !

— A treia parte din cel care a fericit Roma pe timpul lui Apollodor Damaschinul.

— Deci asta ar fi propunerea !

— Însoțită de o armată.

— Ajungem din nou la numere. Ce armată, a cui, unde ?

— Nu căuta prin pustiuri. O ai.

— O am ? !

— Da, împietrită. Prin noi o vei face să trăiască. Și încă ceva, legiunile, în retragere, să nu clintească din loc nici firul de iarbă.

Aurelianus îl cercetă pe sub sprîncene. Își prinse bărbia cu vîrful degetelor, apoi spuse ferm :

— Răgazul acordat s-a încheiat. Te las cu Tulius. Voi avea mai stat de vorbă.

Împăratul îi părăsi, îndepărtîndu-se cu pași leneși.

Discuția luă sfîrșit abia cînd soarele coborî dincolo de pereții cetoși ai munților, iar dinspre castru se auziră *tubele*, anunțînd adunarea de seară a soldaților.

Aurelianus îl aștepta pe Tulius, învîrtindu-se de colo colo, fără o țintă anume.

— Cît ? întrebă împăratul, chinuit de îndoieli.

— Așa cum a spus. O sută de mii de *libre* de aur. Patruzeci de mii de oameni înarmați, din cei mai buni, răspunse Tulius.

— De unde atîția oameni ?

— Din Dacia. Doar e o armată aici.

— Și în locul armatei din Dacia, ce rămîne ? Pustiul?!

— De ce pustiul ? Nu sînt ei destui ? După cinci ani, încă o jumătate din cît dau acuma.

— Tulius, strigă Aurelianus, unde se oprește nebunia asta ? Unde ? !

Libertul ridică ușor din umeri. O privire fugară, și împăratul se liniști. Știa că mintea ascuțită a lui Tulius cîntărea atent tot ce vor pune pe talerele balanței.

— Stăpîne, va trebui să fim foarte prudenți. Senatul nu trebuie să afle nimic. Am discutat îndelung. Asta e cea mai bună rezolvare. Chiar din clipa în care vor fi adunați toți comandanții legiunilor de pe Danubiu.

— Nebunia te-a cuprins și pe tine !

— Amintește-ți că doar cu o parte din aur vei încercui Roma cu un zid de apărare nemaivăzut. Vei putea plăti armatele. Le vei oferi *donnative* anuale duble. Vei

organiza triumfuri cum nu au mai fost. Totul va fi cu putință !

Aurelianus își cuprinse capul în mîini. Îi plesneau tîmplele.

— Taci ! Casandro !.. Cobe a Infernului, am să te azvîrl la fiare...

— În primul spectacol dat în arenă în cinstea victoriilor repurtate în Gallia și Palmyra. Sînt de acord !

Se priviră amîndoi în adîncul ochilor. *Libertului* îi păru că deslușește în ochii împăratului o lucire rea. Îl surprinse.

— Nemernicule, ai și vîndut provincia ! strigă Aurelianus.

— Eu nu am puterea asta...,

— Dar dacă o aveai ?

— O vindeam, fără să ezit, chiar astăzi...

Patru zile, cît stătuse la Oescus, Avitus Catonius Macrinius Megalicus nu schimbase nici un cuvînt cu *legatul* legiunii a V-a Macedonica... Acum se aflau pe debarcaderul militar, așteptînd să plece *trirema* imperială. Evita să privească spre locul unde era Sextus Iulius Firmus.

Razele soarelui, înălțat deasupra capetelor, frigeau. Avitus se lăsă în voia gîndurilor.

„Cu ce drept conduce destinele lumii omul ăsta, plictisit mai totdeauna ? Cu ce se deosebește de noi ? A ascultat rapoartele strîmbînd din nas. Propunerea mea, de a apăra frontiera de-aici, cea mai nesigură din imperiu, parcă nici n-ar fi auzit-o. De ce să strîngă cinci legiuni pe malul sudic al Danubiului ? Se poate face un pas înainte dispunînd legiunile pe o distanță mai puțin întinsă, între cotul munților și vărsarea Danubiului, unde există de fapt și acum un val de apărare, făcut de Traian. Dar cui să-i vorbești...?"

Ar fi vrut să-și verse necazul pe cineva și nu avea pe cine.

Ovații asurzitoare, sunete de tobe și trîmbițe, zgomotul săbiilor izbite ritmic de scuturi îl făcură să tresară.

Mulțimea urla :

— *Felicior Augusto, melior Traiano !*

Apoi *trirema* se desprinse de ponton. Fu luată, pe dată, de curentul apei. Cînd se îndepărtă îndeajuns, vîslele coborîră şi uriaşul miriapod se avîntă spre Drobeta, Smirnium..., probabil pînă la Vindobona.

Se auzi toba bubuind în adîncul vasului. Vîslaşii măriră cadenţa. Nemulţumit, enervat, Avitus avu senzaţia că sunetul lugubru rupea bucăţi din trupul său.

Lumea se împrăştia.

Într-o latură a debarcaderului îl zări, ca prin ceaţă, pe bărbatul care-l însoţise tot timpul pe Aurelianus. Se miră că nu plecase cu augustul stăpîn. Încercă să-şi dea seama cu cine vorbea : un necunoscut, un tînăr. Nu puteai şti, după îmbrăcăminte, dacă era plebeu ori...

Podul de vase fusese refăcut. Cîţiva călători păşiră pe podinele mişcătoare. Un catîr speriat nu putea fi urnit din loc de cărăuşul său. Ţipete, rîsete, înjurături.

Într-un tîrziu, Avitus Catonius Macrinius Megalicus, purtat în *lectică* şi însoţit de soldaţi, trecu dincolo. În provincia sa !

*

— Nu credeam să te văd tocmai aici. Eram sigur că eşti pe undeva prin Sirmium sau Carrodunum.

— Nu, unchiule, am fost un timp la Serdica. Am stat cu mama. I-am mai rezolvat din treburi. Am profitat de venirea unui detaşament care transporta cereale şi ulei pentru Sirmium. L-am însoţit. Cum va mai întîrzia, am cîteva zile la dispoziţie. La rugămintea mamei, voi da o fugă pînă la Romula unde ne-au rămas rude. Venerabila ta soră s-ar bucura dacă vreunul dintre ei ar accepta să stea cu ea, la Serdica. Îi vine greu, la bătrîneţe, singură.

— N-am văzut-o tare de mult... Dacă aş fi stăpîn pe timpul meu...

— Văd că eşti numai cu „stăpînii"...

Tulius surîse, amuzat de răspunsul nepotului său.

Lumea se risipise, gonită de căldură. Dealtfel locul nu mai prezenta nici un interes. Dac-ar fi apărut corăbii dinspre Pontul Euxin sau din cealaltă direcţie, Viminacium, s-ar fi găsit destui să-şi piardă vremea, dar aşa...

Un pescăruș se roti de cîteva ori, apoi rămase nemișcat. Parcă era agățat în aer, deasupra lui Caius Galerius Valerius Maximianus. Nu-și mișca deloc aripile. Atît Tulius cît și Galerius îl priviră uimiți.

— Dacă e să credem în semne, nepoate, aș putea jura că te așteaptă măriri nebănuite.

— Poate pe tine, unchiule. Doar ești mereu în preajma lor.

— Nu ! Era cu spatele spre mine și cu ciocul deasupra capului tău. Ca un deget al destinului. Ferice de ziua asta, Galerius ! Să-ți amintești de ea.

Tînărul îl privea admirativ. Spuse, apropiindu-se de urechea lui Tulius :

— Nu ar fi bine, unchiule, să-mi schimb garnizoana cu una mai apropiată de Roma ?...

— Nu la Roma se decide soarta imperiului, ci în alte părți... Sirmium este unul dintre ele. Rămîi unde te-am trimis. Pannonia este un loc de bun augur pentru bărbații hotărîți și ambițioși.

— Mai stai în Oescus ? întrebă Galerius.

— Încă nu știu... Cîteva zile, cred.

— Te pot căuta cînd mă întorc de la Romula ?

— Desigur ! Fii cu băgare de seamă cum călătorești!

— Nu plec singur. Sînt cu un prieten, un ilir, soldat ca și mine, Caius Valerius Diocles. A venit la Serdica avînd aceeași însărcinare : grîne pentru legiune.

— Aveți grijă ! Mercur, protectorul călătorilor, să vă aibă în pază !

— Știi, unchiule, aș vrea să-ți vorbesc despre un lucru care îmi chinuie sufletul. Poate n-am dreptul să-ți povestesc, dar mă gîndeam că, dacă vei trece prin Serdica, reușești să întreprinzi ceva...

— Spune, odată, ce ai de spus ! Ce atîtea ocolișuri ? Parcă n-ai fi soldat !

— În ultimul timp mama a părăsit obiceiurile străbune și s-a alăturat creștinilor. De asta mă duc la Romula. N-aș vrea să ajungă în preajma ei cineva de aceeași credință.

Tulius se uită la el cu ochi mirați.

— Astea-ți sînt grijile ? Mă faci să rîd ! Nu te teme de cei adunați să-și preamărească, prin cîntec, zeul !

Teme-te de cei ce se adună să-şi ascută sabia. Lasă prostiile şi mergi sănătos ! La întoarcere sper să mă găseşti tot aici. Te invidiez că te duci la Romula. Privind malul de dincolo, simt că mă trage ceva. Aş merge măcar pînă la Sucidava.

— Hai cu mine, izbucni sub imboldul tinereţii Galerius.

Celălalt clătină din cap :

— Timpul meu e juruit unor îndatoriri ce nu-mi permit să-mi ofer o asemenea bucurie.

Se despărţiră îmbrăţişîndu-se.

Tulius îl petrecu din ochi pînă ajunse la capătul unui şir de magazii, unde îl aştepta un bărbat voinic, iar caii erau pregătiţi de drum. „Ăsta-i probabil Caius Valerius Diocles", se gîndi. Iar cînd siluetele lor se pierdură în zare, urmări pe malul opus sălciile crescute de-a valma în luncă. Murmură abia auzit :

— Bucură-te, pămînt al meu, şi iartă-l pe sclavul tău, Tulius, pentru întîrziere...

*

Toamna înainta încet. Se înstăpînise întîi în nordul provinciei. Acum ajunsese în cîmpia Danubiului. Serile erau din ce în ce mai reci. Focurile ardeau uneori pînă în miezul zilei.

Anul ar fi fost bogat, dar ploile stricaseră recolta. Căzuse la timp neprielnic scuturînd şi culcînd spicele.

Fîneţele musteau.

Diales văzu că şi mierea curgea ca o apă abia încleiată.

Rugina copacilor coborîse spre luncile Marisului. Doar verdele codrului era în putere.

Legiunea a V-a Macedonica trebuia să se desfacă în două, la părăsirea castrului din Potaissa. Trecînd în teritoriul Daciei Apulensis, la apus de Ulpia Traiana Sarmizegetusa, avea să se stabilească în două garnizoane : Tibiscum şi Centum Putei. În timpul împăratului Traian, aici staţionase legiunea a IV-a Flavia Felix.

Tibiscum era un centru înfloritor favorizat de poziţia sa — se afla la intersecţia drumurilor Lederata, Dierna şi

Ulpia Traiana Sarmizegetusa. Septimius Severus îl ridicase la rang de *municipium*.

Pentru început, fusese ales castrul din Berzobis ca al doilea punct de staționare. Legiunea a IV-a Flavia Felix poposise și aici, dar pentru scurt timp. Părăsit de mult, castrul avea nevoie de mari reparații și asta presupunea risipă de bani, muncă și timp.

Cohortei *tribunului* „cu ochi de cenușă" i se ordonase să plece prima. O urmau patru cohorte ce trebuiau să găsească totul pregătit la sosire. Cei cinci sute de soldați din cohortă întăreau și reparau de zor *fossa* și *agerrul*, clădirile și magaziile. Călăreții erau scutiți de corvoadă. Aveau sarcina să păzească drumurile și împrejurimile, de un eventual atac.

Decuria lui Diales forma împreună cu alte două o *turma*. Iscodind cărările, se apropiase de Tisia. Într-una din zile, primi ordin să-și aleagă cinci călăreți și să cerceteze malul pînă la vărsarea în Danubiu. Ținutul era pustiu. Cît cuprindeai cu ochii, ierburi înalte unduiau în bătaia vîntului. Întîlniră urme de cenușă. Probabil ale oamenilor ce nu aveau vetre statornice. Diales știa că, pe pămîntul ars, iarba nu mai crește cinci ani. Înaintau cu greu. Treptat, locurile se umplură de răchită, sălcii și stuf. Mergeau pe jos, ținînd caii de căpăstru.

Ascunși în stufăriș zăriră, coborînd pe firul apei, luntre mari, păzite de soldați. Se mirară foarte, neștiind să existe vreo așezare pe cursul superior al Tisiei. Încotro se îndreptau ? Curiozitatea îi împinse înainte. Fură obligați iar să se ascundă. De data aceasta, convoiul venea din față. Urca spre izvoare. Luntrile erau trase de oameni care abia se tîrau pe malul opus. Din nou străji.

La punctul de vărsare a rîului, domnea o adevărată forfotă. Mulțime de soldați și oameni străini ! Recunoscură totuși însemnele legiunii a VII-a Claudia. Nu se mai feriră. Intrară călare în tabăra militară, bucuroși să petreacă noaptea aici și să afle noutăți. Spre surprinderea lor fură înconjurați de gărzi și predați unui *centurion* cu pelerină neagră. Casca îi era împodobită cu pene roșii. Ofițerul era o fire ursuză. Urmă o discuție lungă, le puse întrebări cu nemiluita, nu pricepea de ce fusese necesar

să se depărteze într-atît de castru : cercetarea împrejurimilor avea şi ea limitele ei...

Centurionul plecă fără să le dea vreo explicaţie. Erau nedumeriţi şi îngrijoraţi. Diales întrebă un paznic dacă puteau adăpa caii. Drept răspuns fu izbit în piept cu coada suliţei. Se prăvăli cu respiraţia tăiată. Îl salvase pieptarul gros, din piele de bivol. Altfel lovitura l-ar fi ucis.

Cîteva ore crezură că au uitat de existenţa lor. Deodată, o escortă îi anunţă să se pregătească de drum.

Ieşiră în cîmp. Diales abia se ţinea în şa. Îl sprijinea un soldat care călărea alături de el.

— De aici mergeţi singuri, zise conducătorul escortei. Să nu vă împingă Hades să vă întoarceţi, că ajungeţi clienţii lui Charon.

— Ne-aţi primit ca pe nişte duşmani ! L-aţi rănit fără motiv pe omul ăsta. Ne păziţi ca pe hoţi ! De ce ? izbucni tînărul care îl susţinea pe Diales.

Escorta era prea mică pentru a se teme de represalii.

— Domol, domol, băiete ! Sînt lucruri pe care ochiul e bine să nu le vadă şi mintea să nu le priceapă. Nu ştim nici noi ce se petrece. Zile şi nopţi sînt cărate pe apă butoaie grele... Or fi cu vin, cu uleiuri, cine ştie ? Cîinii de *praetorieni,* comandaţi de ăl cu pelerina neagră, supraveghează totul. Noi avem doar sarcina să verificăm ce se întîmplă pe mal...

— Bagă de seamă, căile oamenilor se împletesc ! Feriţi-vă de noi ! strigă celălalt la despărţire.

Înnoptară în preajma unui foc firav. Sunete necunoscute, străniі, răzbăteau din largul cîmpiei. Poate li se păreau aşa, din cauza singurătăţii.

Trei zile mai tîrziu „omul cu ochi de cenuşă" află ce văzuseră şi auziseră. Marcius Caius Getta îi ascultă în tăcere, apoi zise printre dinţi :

— Sînteţi nişte muieri fricoase ! De ce nu le-aţi tăiat gîturile ?

— Petronius era rănit, nu-l puteam apăra în luptă..., se dezvinovăţi soldatul care-l ajutase pe Diales.

În castru, stîrnise vîlvă o veste neaşteptată. Slăvitul Aurelianus răsplătea credinţa trupelor cu o *donativă* de

trei sute de *denari*, pentru fiecare soldat, subofiţerii căpătînd o sumă dublă.

Centum Putei nu răsunase de mult de asemenea strigăte de bucurie şi de cîntece.

Negustorii şi proprietarii *tabernelor* mulţumiră zeilor pentru norocul picat pe capetele lor, iar vinul descreţi pînă şi frunţile clevetitorilor neîncrezători, ce-şi făcuseră un obicei din a spune : „Mulţi împăraţi făgăduiesc, dar puţini plătesc !“

În numai patru zile, cohorta a X-a din legiunea a V-a Macedonica primi banii promişi de împărat.

Oamenii

Vîntul spulbera praful. Mînînd ciulinii uscaţi, îi risipea în cîmpia nemărginită. Pîlcuri de călăreţi cutreierau întinderile în căutarea cirezilor rătăcite. Din cauza căldurii, parcă se prelingeă un abur tremurător pe deasupra siluetelor.

Ajutoarele întîrziau. Oamenii erau nemulţumiţi. Ochii tuturor căutau spre răsărit, unde se conturau crestele semeţe. Ştiau că dincolo se afla belşugul, de care îşi legaseră atîtea vise.

Rezervele de grîu şi orz erau pe sfîrşite. Pentru lucrătorii pămîntului timpul culesului se încheiase. Venea acum timpul lor...

Aşteptarea se prelungise peste măsură.

Cu ochii injectaţi de praf, vraciul mormăia descîntece ca să îmbuneze duhurile.

Gunthericus ar fi vrut să se odihnească. Îşi petrecuse aproape întreaga zi pe cal, dar se temea de vraci, de necurmatele lui bombăneli. Avea impresia, de fiecare dată, că sunau a reproş pentru felul cum îi conducea.

Se îndepărtă de tabără. Descălecă, aşezîndu-se ghemuit la umbra calului. Blana de lup, din spinare, era îmbîcsită de praf şi scaieţi. Se simţea descurajat, dar nu avea voie să apară astfel în faţa războinicilor. Nici măcar în faţa Torhildei. Aici, în singurătatea cîmpiei, putea frămînta amarul ce-i rodea sufletul. Îl trimisese de mult pe

Sattora să întîmpine „oaspeții", temîndu-se ca nu cumva să apuce alte drumuri, ocolindu-l.

Întîrzierile au totdeauna pricini neplăcute.

Vîntul răsfira coama armăsarului.

Prima izbire de soldații Romei se dovedise dezastruoasă. Abia atunci pricepuse că nu știa să se lupte cu ei... Scoase din traista atîrnată de șa un pumn de boabe de grîu. Le vîntură în palmă. Boarea risipi cojile subțiri ca aripile de muscă. Mesteca alene, cu ochii pironiți în gol. Gustul grîului îi amintea zilele de după ploaie. Gura i se umpluse de o mireasmă proaspătă.

Îi era foame.

Se așeză cu spatele la vînt.

Deodată, ființe mici, negre ca niște furnici, umplură zarea. Veneau dinspre nord. Dintr-o săritură fu în șa și începu să gonească spre tabără.

— Vin ai noștri ! I-au găsit la trei zile de drum !... Uite-i ! strigau oamenii alergînd de colo-colo.

Gunthericus privea războinicii, apropiindu-se, plini de praf, năclăiți de sudoare, obosiți.

— Ce aveți de spus ? îi luă el din scurt.

Glasul suna hîrîit. Se străduí să-și ascundă emoția.

— Te căutam de multe zile... Dacă nu ne găsea Sattora... Ne vor ajunge din urmă toți, mîine seară. Piedici neprevăzute ne-au abătut din drum...

— Romanii ?

Cuvîntul îi scapă aproape șuierat, printre buze.

— Nu !... Dacii „de sus", din munți. Pînă acum au stat ascunși, dar s-au strîns ca din senin și s-au năpustit peste taberele noastre, în timpul nopții. A fost o luptă sîngeroasă. Ne-au silit să ne îndepărtăm de *limes*. De..., au ajuns aliați ai Provinciei... Nu știm ce să credem. Ar trebui să vii cu noi, la Marele Războinic. El știe să le dezlege pe toate...

Gunthericus făcu un semn vag, din mînă.

— Bine ! Merg mîine. Duceți-vă să vă odihniți !

Singur.

Forfota taberei rămăsese, undeva, în afara lui. Mintea îi era prea răscolită de întrebări : „De ce au ieșit din as-

cunzișurile munților dacii din nord, pe care îi întîlneam atît de rar ? Cine i-a pornit la luptă ? Să aducă asta vreo schimbare în hotărîrea Marelui Războinic ?"

Cufundat în gînduri, nu înțelese imediat vorbele vraciului, care apăruse ca o nălucă :

— Vrăjile mele... ! Nu credeai ! Vezi de ce sînt în stare ? Să te ferești de puterea mea ! Văd prin tine, Gunthericus, cum văd printr-o apă limpede. Te gîndești la ce va fi ? Roagă-mă, și-ți voi spune ce te așteaptă, hai, roagă-mă !

Căpetenia îl privi de parcă atunci l-ar fi zărit întîia dată. O lovitură de sabie... și l-ar fi putut despica în două. Îl furnica palma...

— Nu te-ai simțit mai aproape de moarte decît spinarea sprijinită de roata căruței !

Plecă. Nu apucă să vadă că vraciul aruncase după el o labă de broască, scoasă din sîn.

Lasă în urmă viermuiala taberei. Vîntul se înteți. Își duse calul să pască prin iarba pîrjolită de arșiță. Urechea prinse tropot de copite. Apoi răsări dinainte, răsuflînd din greu, Torhilda. Gonise la întîmplare, căutîndu-l. Pieptul femeii se zbătea sub țesătura de cînepă. Picioarele aveau moliciune de mătase. O smulse de pe cal.

Se iubiră cu patimă pe iarba uscată.

Tîrziu își înălțară ochii spre albastrul cerului.

— Ai să pleci ? întreabă ea în șoaptă.

Nu-i răspunse. Se simțea sleit și gol. Voia să se lepede de slăbiciune și teamă. Puse totul pe seama vraciului. Ochii Torhildei aveau ceva din căutătura supusă a cîinilor.

...Încălecă. Nesiguranța dispăru ca prin farmec. Plecă fără să privească înapoi...

Cîmpia unduia lin. Un ochi de apă, ce prinsese pojghiță verde, leșioasă. Caii se adăpau, oamenii vorbeau și rîdeau.

Noapte spuzită de stele și cîrpită cu limbi de foc.

Nu-și îngăduiră un popas prea lung.

În sfîrșit, iată-i ajunși !

Gunthericus fu surprins de mulțimea războinicilor. „Oare atîția oameni n-au putut face față dacilor coborîți

din munți ?" Frica, neîncrederea înlocuiră mirarea pe măsură ce străbătea tabăra Marelui Războinic, sălaș de triburi puternice. În mijloc, un spațiu format din care, strînse în semicerc. Căpeteniile se adunaseră. Un bărbat, care-l însoțise, îi indică locul :

— Du-te, acolo este El, te așteaptă ! spuse călăuza, apoi îl înghiți întunericul.

Îi venea să rîdă. Spaima se mistuise. Parcă nici nu l-ar fi ținut în gheara ei. Nu coborî de pe cal, așa cum făcea de obicei. Împinse armăsarul pînă în preajma sfatului, sfidîndu-i. Îl urmăreau înmărmuriți. Puțin îi păsa. Coborî de pe cal și se apropie cu pas ferm, potrivindu-și sabia la șold. Pipăi talismanul de culoarea mierii. Se așeză de partea cealaltă a focului, în fața conducătorilor.

Un greier țîrîi de cîteva ori și se opri, ca speriat de liniștea nefirească :

„Tăceți ? Vreți să-mi fie frică ?", își spuse Gunthericus, măsurînd din ochi fiecare chip aflat în cercul de lumină. Într-o margine îl văzu pe Sattora, așezat printre căpetenii. „Năpîrcă ! Te-am trimis cu o treabă și tu-ți alegi pietrele pentru vatră ! Nici o grijă, zilele-ți sînt drămuite, iar eu le cunosc numărul !"

— Sattora ! rosti aspru Gunthericus. Du calul la păscut !

Vărul ezită, dar tonul poruncitor nu prevestea nimic bun. Se supuse. Plecă tăcut, ținînd calul de dîrlogi.

Gunthericus se simțea stăpîn pe situație. Începu acuzator :

— V-am așteptat după cum ne-am înțeles. Mi-ar fi trebuit cîteva sute de războinici și romanii nu m-ar fi respins. Ajutorul n-a venit. Puteam fi acum în inima provinciei, iar răsplata ar fi fost o mulțime de sclavi și o pradă bogată. Am înțeles de la oamenii voștri că v-au împiedicat localnicii...

— De cînd ai dreptul să pui tu întrebări ?

Vorbise unul dintre cei care părea să facă parte din grupul căpeteniilor importante. Era prea tînăr. Gunthericus se supără și îl repezi ca pe un flăcăiandru oarecare:

— De cînd ai prins glas ?

— Nu te înfierbînta ! El este Thormahus. A fost ales în locul Marelui Războinic, rănit în ultima luptă.

Intervenise o căpetenie bătrînă. Gunthericus îl cunoştea, dar nu voi să se dea bătut. Spuse cu răutate !

— Căţelandrul ăsta să se ferească de mine, dacă vrea să-l mai atingă soarele sau să-l prindă zorii...

*

Diales află, într-o seară, că bărbaţii veniţi după Valeria fuseseră anunţaţi de romanul care-l înscrisese în listele cohortei.

Reamintindu-şi de ea, i se înfipse un ghimpe în inimă. Judecata trebuia, totuşi, să călăuzească sufletul.

Încă nu o găsise pe Passia. Ştia că Regalianus era la Tibiscum. Avea să se ducă pînă acolo, măcar pentru o zi. Da, dar era soldat şi asta nu însemna doar că-şi schimbase veşmintele. Dorinţele, întreaga viaţă se supuneau severelor legi militare.

Fortuna nu-l uită nici de astă dată.

Marcius Caius Getta alcătuia grupuri de curieri cu care voia să împînzească teritoriile de dincolo de Maris. Sarcina lor era să caute veteranii stabiliţi în locurile indicate şi să-i anunţe să formeze *vexilaţii* cu oamenii de încredere. Diales încercă să se strecoare printre ei, dar fără sorţi de izbîndă.

— Abia te ţii pe picioare. Unde vrei să te duci ? Misiunea curierilor nu este uşoară. Mai ales acum...

Diales insistă într-atît, încît îl înduplecă pe comandant :

— Bine. Nu vei pleca împreună cu ei. Te trimit la Apulum. Îţi încredinţez o scrisoare... Să te îmbraci însă ca un călător obişnuit.

Se bucura nespus. Pentru prima dată, simţi imboldul lăuntric să mulţumească zeilor, după tradiţia legiunii. Ajunse în faţa altarului de piatră ridicat încă de legiunea a IV-a Flavia Felix, în cinstea unui zeu ce purta într-o mînă o măciucă, iar în cealaltă ţinea pielea unui animal ciudat. Zeul i se păru aproape familiar. Probabil din cauza armei simple de care se servea. Nu cunoştea ritualul, dar nu avea vreo importanţă. Împietri în faţa blocului de marmură, ros şi înnegrit de vreme.

— Curioși mai sînt oamenii ! rosti cineva din spate.

Era un soldat din aceeași *centurie*. Încercase, ce-i drept, să lege o discuție cu el de vreo două ori.

— Porți la gît lănțugul de care atîrnă un pește și-l preamărești pe Hercules. Care-i adevărata ta credință ? Diales nu răspunse. Nu înțelegea despre ce credință era vorba și nici ce greșeală săvîrșise.

— Mai bine ai scoate de la gît amuleta... Pentru însemne ca ăsta mulți au pătimit fără rost... Și eu am unul la fel, dar nu-l port la gît...

Soldatul se îndepărtă cu pas legănat, lăsîndu-l pe Diales pradă nedumeririi.

Străbătu drumul spre Tibiscum într-un car încărcat cu saci cu făină și legături de piei tăbăcite pe jumătate. Mirosul era grețos, pînă la leșin. Roiuri de muște se roteau pe deasupra, nelăsîndu-i o clipă de tihnă. Căruțașul moțăia plictisit.

Cînd întrezări Tibiscumul, Diales nu mai avu răbdare. Porni grăbit pe jos.

Răscruce de drumuri. Oamenii mișunau valuri, valuri, în toate direcțiile. Era dezorientat. Încotro s-o apuce ? Urmări un timp neastîmpărul din jur.

Căruțe cu coviltir, ale celor înstăriți, convoaie de catîri împovărați cu felurite mărfuri se îndreptau spre miezul provinciei sau coborau către Aquae Herculis și Dierna. Strigăte, înjurături, țipete — un vacarm asurzitor. Abia reuși să se ferească din calea unui car. Îl îmbrînci un negustor ambulant. Deodată zări, pe partea cealaltă a străzii, doi soldați. Ajunse la ei obosit ca după traversarea unui rîu umflat de ploi.

— Ajutați-mă să dau de un soldat, rudă cu mine, care-i aici, în oraș. Îl cheamă Regalianus...

— Drept ce ne iei ? *Tabulari* de *centurie* sau culegători de *cens* ? se răsti unul dintre ei.

— Du-te la castru dacă vrei să afli ceva, interveni celălalt.

— Încearcă să dai de el prin *tabernele* unde se joacă zaruri, adăugă zeflemitor primul. Mai ales la... „Amfora din Tibiscum"...

Porni în căutarea *tabernei*. Dădu de ea tare greu.

„Amfora din Tibiscum" era o dărăpănătură aflată la marginea orașului. Cît era ziua de mare, gemea de lume. Se jucau zaruri și arșice. Proprietarul îl cunoștea pe Regalianus.

— Vine în fiece seară. Îmi datorează peste zece *sesterți*..., începu acesta privindu-l bănuitor. Diseară, dacă vrei, îl anunț că l-ai căutat.

— Mă numesc Petronius. Voi reveni. Să mă aștepte ! zise Diales, șovăind o clipă.

Ca să se scurgă mai ușor timpul, zăbovi la tîrgul de vite. Se pierdu printre oameni, ascultînd cu interes ce discutau.

— ...străjile de noapte l-au găsit, în timpul rondului, horcăind. A murit în zori...

— ...nu mai poți trece cu grîu sau ce ai de vînzare dincolo, trebuie să vinzi doar aici, la Dierna, Drobeta sau, de te țin picioarele, la Dea... Se tem de ciumă... Dar cînd n-a bîntuit, peste tot ? N-a murit și împăratul Claudius, ăl de dinaintea ăstuia...

— ...fug, omule, cu zecile ! Nu-ți înșir palavre ! Fug sclavii, se înfundă în păduri, unindu-se cu lotrii. Nu mai poți trăi de răul lor !... Uite, ginerele meu căra grîu...

— spuneau cei din Salinae și Potaissa că ar veni ai noștri, de dincolo... Au dreptul să se așeze în Provincie. De fapt îl aveau numai pentru partea de nord, dar nu văd cum s-ar putea opune administrația.

— ...Macedonica este așteptată aici și la Centum Putei.

— De bună seamă, va pleca și Gemina. Se vorbește că-i vor sprijini pe ăi de la Danubiu.

— ...ziceai că n-au ce face *conductorii* pe pășuni și pescării. Dar cei de strîngeau *censul* ? Cu ăia cum rămîne?

— ...negustorul de aici, magistrul colegiului tăbăcarilor, și-a dus familia la Lederata și s-a întors...

— Să scape din mînă cîștigul... ?

— Aud că dincolo e pămînt sterp. Arunci sămînță, se preschimbă în nisip.

— ...un bătrîn de la noi, de prin părțile Arcidavei, a văzut născîndu-se un viței cu cinci picioare și două limbi... Zicea că-i semn rău.

— Asta ? Să vă povestesc eu ! Nepoata cuscrului...

Soarele stătea să apună. Diales se desprinse de un grup de cărăuși. Porni agale către *taberna*.

Nu se înserase, dar era ticsită. Mulți așteptau afară, pînă se făcea un loc liber. Se trase la o parte, așteptîndu-l pe Regalianus. Într-un tîrziu, îl zări, strecurîndu-se prin mulțime. Chipul i se asprise.

— Salut ! spuse Diales cînd se nimeriră unul lîngă altul.

Un chefliu, de alături, vociferă că localnicii au pierdut respectul datorat militarilor, că ar trebui învățați minte...

— Hai, taci odată, îl îmbrînci Regalianus. El e fratele nevesti-mii. Stai aici, i se adresă apoi lui Diales. Cu ce treburi pe la noi ?

— S-o văd pe Passia, rosti tînărul tăios.

— O să se bucure... Vorbește întruna de tine. Dau cu zarul de cîteva ori și mergem... Poate mai scap de datorii...

Ca de obicei, Regalianus nu reuși să scadă nimic din suma datorată. Mai mult, pierdu toți *sesterții* împrumutați de la Diales. Părăsiră *taberna* abătuți, înfundîndu-se în străzile întunecoase. Se opriră în dreptul unei căsuțe sărăcăcioase, aflată la marginea orașului, în apropierea castrului.

Văzîndu-l pe Diales, Passia înmărmuri. I se păru mai frumoasă, deși paloarea trăda grijile care o împovărau. Era însărcinată.

— Pe cînd ? își întrebă sora.

— La iarnă..., șopti ea cu ochii în pămînt.

Stînjenită, continuă după cîteva clipe de tăcere :

— Tu ce faci ?

Diales nu le povesti despre intrarea lui în legiune și nici de rosturile care-l puseseră pe drum. Insistă asupra dispariției Valeriei. Apoi le arătă lănțișorul ascuns cu grijă la piept. Regalianus îl răsuci între degete :

— *Psychè kalè*, citi el, încruntîndu-și sprîncenele. Sînt cuvinte grecești.

— Ce înseamnă ? întrebă Diales curios.

— Suflet neprihănit. Astfel de amulete poartă creștinii. Or fi luat-o creștinii.

Diales rămase la ei peste noapte. Frîntă de oboseală, Passia adormi prima.

— Nu-i bine că ați plecat nerespectînd datina obștii. Passia nu se va mai putea întoarce acasă, începu Diales considerînd momentul potrivit.

Se miră. Patima care-l mînase aici se topise.

— Am să-ți împărtășesc o taină. Cînd legiunea va părăsi Dacia, eu nu plec... Mă stabilesc aici.

— De ce ? întrebă Diales surprins.

— Am fost de cîteva ori în Moesia. Ce să caut acolo ? Passia e de acord.

— Dar vei fi considerat dezertor. Nu-i va fi ușor nici ei, nici copilului...

Regalianus tăcu. Opaițul pîlpîia. Umbre jucau pe pereții coșcoviți ai încăperii. Se sfătuiră întreaga noapte.

Cum mijiră zorii, tînărul se pregăti de drum. Passia îl conduse cîțiva pași.

— Nu-ți pare rău de nimic ? o întrebă cu sfială.

— Nu, frate. E om bun...

— Dar zarurile ?

— Cine nu joacă ? Mai bine așa decît...

La despărțire, îi luă mîna și îi așeză în palmă o pungă cu o sută de *denari*.

— Ține-i. Să nu spună bărbatul tău că vii dintr-o familie fără căpătîi.

*

Avitus se învîrtea ca un leu în cușcă. *Donnativa* sosise, castrul răsuna de strigătele de veselie ale soldaților. Planurile i se spulberau...

Brenus, *strator* în garda sa, îi vorbise, e drept, cîndva de nemulțumirea stîrnită de ordinul de retragere. De peste o sută șaizeci de ani, legiunea nu se mișcase din Dacia. Oamenii aveau aici familii, rude numeroase. Feciorii deveniseră la rîndul lor soldați. Mulți spuneau adevărul în gura mare ; dar, amenințați că nu se supun ordinelor, mocneau în adîncul sufletului.

Detașamente din Macedonica aveau sarcina să consolideze vechile castre de pe teritoriul Ulpiei Traiana Sar-

mizegetusa. Era un indiciu că vor zăbovi un timp prin acele ținuturi.

Gemina nu primise încă un ordin precis. Se știa doar că-i așteptau Ratiaria și salba de castre, de la Drobeta pînă la Zavalu.

Același Brenus îi spusese că mulți îi invidiau pe cei ce avuseseră ideea să dezerteze.

Se gîndea cu tristețe la casa pe care va fi nevoit s-o părăsească. Îl aștepta viața aspră de castru.

Dădu ordin să fie chemat Brenus.

Stratorul se prezentă de îndată. Aștepta poruncile neclintit ca o stîncă.

— Cîți sînt nemulțumiți de plecarea legiunii, Brenus?

— Mai bine m-ai întreba, *clarissime,* cine-i mulțumit?

— Ar primi cu bucurie vestea rămînerii pe loc ?

— Nici nu-și imaginează că e posibilă o asemenea minune.

— Cam cine ar fi împotrivă ? întrebă Avitus, ocolindu-i privirea pătrunzătoare.

— Cei nou-veniți..., cîțiva dintre *centurioni* și *primi pili.* Ăștia sînt de-a dreptul nesuferiți, îngîmfați. N-au prins rădăcini și le este indiferent unde se duc. Solda vine, timpul curge... Cam ăștia ar fi.

— Brenus, stai permament printre ei și iscodește-i. Mai ales gradele inferioare. Să nu sufli o vorbă !

— Voi fi mut, stăpîne, ca peștele.

Legatul legiunii a XIII-a Gemina voia să afle deopotrivă ce gîndeau oamenii de vază din oraș.

Îndeosebi negustorii simt pulsul vremii, prevăd primejdia dinaintea furtunii.

Se decise să se ducă în for.

Se aștepta la o schimbare evidentă în atitudinea oamenilor. Pîndea totul cu înfrigurare, dar nu surprinse nimic ieșit din comun. Lume multă, ca de obicei. Chipuri cunoscute, rîsete, curioși strînși în jurul celor ce scandau din Ovidius sau Vergilius...

Îi căută, în colțul vestic al forumului. Îl zări de departe pe Drusus Salinator. Pe măsură ce se apropia, îl auzi turuind :

— ...pe Jupiter Capitolinul și pe Hercules, credeți sau nu, dar numai după patru băi m-am putut ridica. Atunci mi-am zis : Destul cu trîndăvia ! Pentru minunea înfăptuită de zei, voi înălța un altar și-i voi plăti libertului Aemilianus Victor, poetul, care lucrează cu cioplitorii de monumente din Ulpia Traiana Sarmizegetusa, să compună cîteva versuri. O, ce onoare, exclamă întrerupîndu-și tirada la vederea lui Avitus, să te avem din nou printre noi, comandante !

Fu salutat cu respectul cuvenit. I se păru, totuși, că surprinde în privirile pe care și le aruncară frații Glaucianus și Mucius, o undă de ironie. Își reproșă faptul că-i neglijase. Acum n-ar fi putut strînge relațiile cu ei, fără a-și știrbi demnitatea și fără a stîrni bănuieli.

— Timpul ! Timpul ne stăpînește ! Iar bătrînul Cronos a devenit tare zgîrcit. În afara obligațiilor zilnice, mai reușești să faci altceva ? ! spuse Avitus, strecurînd o justificare.

— Toți ne văităm de același lucru, îi răspunse un glas oarecare, dar odată cu iarna nu vom ști ce să facem cu atîta răgaz.

— Mă bucur că vă văd pe toți. Credeam că unii se vor speria de evenimente... și vor prefera liniștea, de dincolo de Dunăbiu, nesiguranței de aici... Cel puțin așa s-ar părea...

— *Ilustrissime,* cine vrea să scape norocul din mînă ? Ne-a mers bine anul ăsta...

— Mă bucur ! răspunse Avitus, atent la fiecare amănunt.

— Credeam că ai cunoștință de aurul ce se revarsă asupra provinciei, interveni tînărul Helvius, care se ocupase mai mult de camătă decît de negoțul cu lînă, miere și clei de oase. Cei veniți, de peste *limes,* au nevoie de o mulțime de mărunțișuri. *Fabri* își măresc prăvăliile, neputînd face față. Țesătorii, tăbăcarii nu mai prididesc... Amar de lume vrea, peste noapte, să arate asemenea celor de-aici. Ar trebui să mă feresc să-mi dau în vileag secretele, dar n-am schimbat niciodată atîta aur pe *denari,* ca în ultimul timp.

— Mă bucur, repetă Avitus, deși tonul nu trăda deloc entuziasm.

Un bărbat voinic, ars de soare, cu mers de fost soldat, se apropie de ei. Era însoțit de un tînăr subțirel, barba abia îi acoperea obrajii, iar părul era potrivit după obiceiul localnicilor : retezat deasupra sprîncenelor și lăsat pînă aproape de umeri. Îmbrăcămintea semăna cu a muntenilor : cămașă lungă, pantaloni strîmți din lînă albă Purta un cojocel cu blana pe dinafară, iar în picioare *calige*.

— Augurii să vă prevestească doar bucurii ! zise bărbatul mai vîrstnic. Credeam că nu vă mai găsesc. Am pur ces într-o fugă.

— Ce noutăți ne aduci, Ovidius ? A născut Claudia al optulea prunc ? întrebă un negustor, stîrnind rîsete.

— Graba nu-i bună, prietene. Mai ales cînd e vorba de copii. Urmează la rînd al șaptelea ! De se vor milostivi zeii, va veni și al optulea. Să nu uit, dînsul este Petronius Daius. Dacă cineva are pămînt de vînzare, vrea să cumpere...

— Ai greșit-o cu noi, tinere, sări Helvius. Spre nefericirea noastră, am vîndut pămînturile cînd s-a iscat zvonul despre plecarea legiunii. Dacă-l păstram pe al meu, cîștigam de trei ori mai mult...

— Petronius stă la mine. Așa că are timp să aștepte. În zori am întîlnit *conductorul* imperial de la Salinae. Pleca grăbit, căruțele erau doldora, iar familia cocoțată deasupra. Mi-am amintit de tine, Drusus. Ce faci ?

Bătrînul îl privi șiret, apoi zise la fel de bine dispus :

— Salinele le păstrez. Sclavii ce-mi dădeau bătaie de cap i-am vîndut la tîrgul din Ulpia Traiana Sarmizegetusa.

— Și ? Cu cine lucrezi ? interveni Opuntus.

Pînă atunci tăcuse, socotind necuviincios tonul discuției purtate în prezența comandantului legiunii.

— Folosesc ucigași sau tîlhari condamnați pe viață. Singura lor speranță e Styxul. Am ridicat scările. Cu funia ridic sarea, cu funia le dau hrana. Nu mă costă mai nimic !

— Îți convine...

— Iubite Ovidius, de ce să nu-mi convină ? Negoțul este, pentru moment, mai puțin înfloritor decît în celelalte provincii. *Portorii* din Drobeta și Sucidava au impus restricții sub cuvînt că bîntuie ciuma prin părțile noastre...

Condamnaţii nu mă costă nici un *denar,* iar lumea nu se poate lipsi de sare.

Avitus mai zăbovi o vreme printre ei. Negustorii, cuprinşi de febra cîştigurilor şi a unor afaceri, pe care le bănuia în dosul vorbelor, erau departe de grijile lui. N-avea să se izbească de ei.

*

— Înţelegi de ce ne-am abătut prin for ? Era bine să ne vadă lumea, să ştie că stai la mine, că ai venit cu treburi... Culcă-te ! îl îndemnă Ovidius. Mîine avem cale lungă de bătut. Claudiei să nu-i pomeneşti nimic !

Lungit pe patul tare, Diales nu putea adormi. Abia acum îşi dădea seama cîtă încredere avusese în el „omul cu ochi de cenuşă". Presimţea că se pregătesc lucruri de taină. Doar aleşii le vor afla.

Era înaintea Idelor lui noiembrie.

Noaptea căzuse brumă. Pămîntul răsuna sub paşi. În crivina de peste Maris, în dreptul cîmpului de instrucţie al legiunii, numit, ca la Roma, „Cîmpul lui Marte", se întîlniră cu reprezentanţii celor cinci *centurii* de veterani din Apulum şi din împrejurimi. Locului i se spunea Şapte izvoare. În adîncul codrului, puteau vorbi în voie. Cu asprimea soldatului învăţat să comande, Ovidius li se adresă fără ocolişuri :

— Veteranul are datorii faţă de împărat şi faţă de Roma. V-aţi bucurat de toate drepturile. Viaţa de-aici a fost liniştită. A venit din nou timpul să punem mîna pe sabie. Poate pentru ultima dată ! O vom face, căci ne obligă onoarea de veterani. Împăratul vrea să-şi retragă trupele, temporar, din Dacia. Îi sînt de trebuinţă în alte părţi... De Gallia aţi uitat ?... „Dacii din nord" şi triburile înrudite cu ei au devenit *foederaţi* şi vor lupta împotriva duşmanilor noştri — goţii şi cei care-i însoţesc. Spre a nu încăpea pe mîini străine, vom ocupa castrele împreună cu localnicii, avînd obligaţia să le păstrăm şi să le îngrijim pînă la revenirea legiunilor. Cea mai mare parte a vieţii aţi fost soldaţi ! Ştiţi ce aveţi de făcut ! De această poruncă a împăratului nu trebuie să vorbiţi nimănui. Nici familiei. Vom avea grijă nu numai de castru, ci şi de

turnurile de pază din împrejurimi. Nu sînteți singurii care am primit ordinul ăsta. Toată provincia își adună yeteranii în *vexillații,* pentru același lucru. Pregătirile se vor face iarna, cînd dușmanii stau în bîrloguri. Treptat vom alege localnicii de încredere și-i vom strînge în unități supravegheate de *vexilațiile* noastre. Să stabilim acum ce are de făcut fiecare...

— Ar mai fi ceva, îl întrerupse un bărbat, zărindu-se cu zgîrcenie dintr-o sarică mițoasă. Bandele de lotri se apropie de oraș. Dacă pleacă Gemina, mă tem că ne vor fi în mare pericol familiile... Uite, lîngă Potaissa, o *villa rustica,* a unui veteran din aceeași *centurie* cu mine, a fost arsă, iar ei omorîți. Soarta lui Pecunius Selinus ne amenință și pe noi, dacă nu vom...

Diales avu sentimentul că nu mai aude și nu mai vede nimic din ceea ce se petrecea în jur. Tîmplele i se zbăteau, biciuite de cuvintele veteranului. Se trezi ca dintr-un vis, cînd întîlnirea se sfîrși. Apoi se apropie de cel care-l cunoscuse pe Selinus. Omul avea chef de sporovăială și se bucură că era ascultat.

— A scăpat, începu el, fata mai mare, Valeria. A adus-o un localnic la Potaissa. Vestea s-a răspîndit. Și-atunci, ăi de-l cunoscuseră pe Selinus, au venit și-au luat-o. Din cîte am aflat, sărmana, a rămas cu mintea întunecată. Prin ce grozăvii a trecut !... Ehei ! Dar cîte nu li se întîmplă oamenilor ! Eu, cînd am intrat în legiune, am fost purtat pînă în Iudeea. Acolo...

Diales ar fi chiuit de bucurie, de-ar fi fost cu putință.

— Nu te supăra că te întrerup, dar Valeria... Unde... unde au dus-o...

— Care Valeria ? Îți zboară gîndurile aiurea ? Eu vorbeam de împăratul Gallienus, cel de dinaintea lui Claudius Goticul... Vrei să știi unde e fata lui Selinus ?... La un fierar din Potaissa, prieten cu familia lor. Ah, bătrînețile... Nu-mi amintesc cum îl cheamă...

Seara, Diales se retrase într-un colț, tăcut. Claudia puse totul pe seama oboselii, iar Ovidius nici nu observă. Era preocupat. Trebuia să plece în zori la *villa* sa din afara orașului. Tînărul se frămîntă întreaga noapte. Cum să dea

de urma Valeriei ? Deşi Potaissa era la mai puţin de treizeci de *milliarii* de Apulum, i se părea că-i la capătul lumii.

...Îl însoţi pe Ovidius, fără să bănuiască măcar că o întîmplare avea să-i croiască drum spre Potaissa.

Abia sosiseră, slujitorii descărcau şi orînduiau desagii în hambarul unde se păstrau grînele, alimentele, uleiul. De-afară se auziră, pe neaşteptate, strigăte. Oameni speriaţi năvăliră în hambar, închizînd în grabă porţile masive. Cu greu reuşi să priceapă ce se petrecuse...

Un cîine turbat muşcase doi slujitori. Muşcătura de cîine turbat nu te iartă, iar moartea te înhaţă după chinuri cumplite. Ditamai namila — roşcat şi lăţos — ocolea hambarul mîrîind ameninţător. Scurma pămîntul, trăgînd cu labele de lemnul înnegrit al porţilor. De spaimă, nimeni nu avea curaj să facă ceva pentru a-l doborî. Stăteau ca asediaţi. Înfuriat, Diales se hotărî să-l omoare. Era o luptă în care îşi risca viaţa...

Toţi îl priveau cu o expresie de groază întipărită pe faţă, considerîndu-l aproape nebun.

Întredeschise poarta, pîndind animalul. Îl strigă şi-l întărîtă. Cu ochii însîngeraţi, lătrînd, cîinele se repezi, încercînd să se strecoare prin deschizătura îngustă. Proptind poarta cu piciorul, Diales o deschidea puţin, zădărîndu-l întruna. Cînd capul zăvodului pătrunse prin deschizătură, apăsă cu toată greutatea corpului. Se auzi un pîrîit de oase sfărîmate. Apoi se aşternu o linişte grea.

Oamenii ieşiră năuciţi de prin ascunzişuri.

— Cum ai putut ? !... Cum de ai avut curajul ? îl întrebă Ovidius, plin de admiraţie.

— Trebuia..., zise Diales gîfîind şi ştergîndu-şi, cu mîneca, fruntea lac de sudoare.

Încrucişă braţele. Să nu vadă ceilalţi că-i tremurau mîinile.

— Ce să facem cu nenorociţii muşcaţi ? întrebă Ovidius, aşteptînd parcă alt răspuns decît cel prea bine cunoscut.

— Nu poţi decît să urmezi obiceiul, răspunse Diales privind în gol. Daţi un ospăţ şi, cînd vinul îi adoarme, suciţi-le gîtul... Şi noi facem la fel...

— Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc, spuse Ovidiu, punîndu-i mîna pe umăr.

— Ba da, rosti Diales. În minte îi încolţise speranţa. Scrie-i *tribunului* că mai ai nevoie de mine... Aş vrea să mă duc la Potaissa pentru cîteva zile.

— Desigur ! Chiar mîine îi scriu lui Marcius Caius Getta.

Nopţile erau din ce în ce mai reci. În zori, bruma aşternea covoare argintii pe pămîntul îngheţat. Lumea continua să vînzolească drumurile. Fuioare de fum se înălţau către cer din vetrele locurilor de popas. Nu se putea intra în oraş din cauza legiunii Macedonica. Părăsea Potaissa după ce stătuse aici peste un veac şi jumătate. Poarta străjuită de turnuri înalte era deschisă. Mulţime de curioşi se adunaseră la marginea oraşului. Aveau să vadă un spectacol asemănător unui marş triumfal ? Oare ofiţerii şi soldaţii vor fi îmbrăcaţi ca în zilele de cinstire a zeilor sau ca la sărbătorirea victoriilor ?

Începură să iasă *decurii* de călăreţi echipaţi de luptă. Se auzi sunetul *tubelor* şi al goarnelor. La scurt timp apărură careurile mişcătoare ale soldaţilor. Mergeau în rînduri strînse. Priveau drept înainte. Ovaţiile mulţimii parcă nu ajungeau pînă la ei. Împietriţi, sumbri, mărşăluiau izbind cuiele *caligelor* de pietrele drumului.

Legiunea părăsea ţinutul pe care îl socotise hărăzit pe veşnicie.

Centurionii aveau capul descoperit. Căştile, cu panaşe bogate, multicolore, le ţineau sub braţ. Pe chipurile lor nu se putea desluşi nici regret, nici îngrijorare.

Un glas răzbătu de undeva, de aproape. Diales înţelese că cineva îl strigase pe ofiţerul aflat în dreptul său. Acesta aruncă o scurtă privire şi îşi pironi din nou ochii înainte.

Voind să se lămurească, se uită în mulţime şi văzu o femeie cu un copil în braţe, făcînd semne cu mîna. Desigur, ea strigase !

Căruţele legiunii, acoperite cu coviltire, ascundeau de lume avutul soldaţilor. Erau care obişnuite, greoaie, cu distanţa între roţi de cinci picioare, aşa cum se făceau în toată provincia. Unele aveau legate pe margini butoiaşe cu apă. Altele, prevăzute cu coşuri de nuiele, cărau nu-

treţul pentru animale. Trecură *balistele* mari şi grele ca nişte balauri adormiţi cu capetele pe spate. Urmau căruţele încărcate cu proiectile de piatră, nişte bile mari, lucrate grosolan. Se scurseră cirezile de vite şi turmele de oi.

Rîsetele, glumele care fluturau pe buzele unora se stinseră cu timpul. Tăcerea le ferecă gurile. O tăcere ce amintea de o înmormîntare.

Tropote ritmice pisau piatra drumului.

Cineva se frămînta în spatele lui Diales, încercînd să cîştige un loc mai în faţă. Vru să-l îmbrîncească pe înfigăreţ. Se întoarse. O pereche de ochi de copil, scăldaţi în lacrimi, îl fixau rugător. Îl trase lîngă el.

Trecură turnurile de asalt, culcate pe cîte patru perechi de roţi şi trase de bivoli, înjugaţi după obicei roman.

Şi iar se scurseră *centuriile*, una după alta, de te întrebai cît de mare trebuia să fi fost castrul care cuprinsese atîţia oameni.

Lumea se mira. Unde era *legatul* legiunii ? Să se fi amestecat printre ai lui, să nu fie observat ? Sau plecase din vreme, ca să nu asiste la acest spectacol amar. Unii, mai înţelepţi, îşi dădeau seama că asistau la un eveniment deosebit. Fără îndoială, de-acum aveau să audă, pe măsură ce se va cerne timpul : „cu doi ani înainte de plecarea Macedonicei", sau „la trei ani după ce a plecat legiunea".

Ultima *ală* mergea la pas. Nu călăreau în ordine, asemenea celor de dinainte.

Mulţimea îi urmărea cum se pierd în lungul drumului.

Un călăreţ se opri. Privi lumea strînsă în faţa porţilor *coloniei iuris Italici Potaissa* şi, scoţînd un *denar* de la brîu, îl aruncă strigînd :

— Să nu ne uitaţi ! Ne vom întoarce !

Porni în galop. Praful, stîrnit de copitele calului, îl învălui ca într-un fum.

Copilul, aflat lîngă Diales, plîngea cu sughiţuri.

La scurt timp începură să curgă şiruri de căruţe sau tot felul de „construcţii" atîrnate pe două, ori patru roţi. Transportau familiile militarilor sau pe cei legaţi de ei. În convoi se aflau carele unui cîrciumar, pline ochi cu butoaie de vin. Văzîndu-le, oamenii se porniră să huiduie.

Ridicat în picioare, cîrciumarul se străduia să le explice că însoțea legiunea doar pînă la primul popas.

Un tînăr aruncă într-un butoi cu o piatră. Izbitura sună ca un oftat.

Cîteva care, cu perdelele de cînepă groasă coborîte, avînd lîngă vizitiu o femeie în mantie neagră cu glugă, stîrniră hohote.

Diales întrebă o tînără de-alături :

— De ce rîd ? Cine se ascunde în căruțele astea ?

Ea îi întoarse spatele îmbufnată. Binevoitor, un bărbat, care urmărise scena, îl lămuri :

— Te-ai găsit și tu să întrebi o muiere despre căruțele lupanarului legiunii ! Știi că ai haz ? ! De era bărba-su pe-aici nu scăpai ușor...

Abia tîrziu pătrunse în oraș. La porți stăteau străjile, dar taxa de intrare nu se mai plătea. Vameșii plecaseră de cîteva zile.

Diales fusese în miezul verii prin Potaissa, așa că putea compara modul cum arăta orașul atunci și cum era acum. Nu lipseau decît grupurile de soldați gălăgioși și patrulele de ordine ale castrului.

Cele două pieți erau înțesate. Cumpără de la o bătrînă o cană de lapte prins și brînză. Era obosit și impresionat. Chiar dacă era de puțin timp soldat, făcea și el parte din Macedonica !

Se opri la un han din *via Traiana* colț cu drumul ce ducea spre castru. Încăperea de jos era destul de spațioasă. Hangiul veni imediat să vadă ce dorește. Ajutorul lui, un băietan slăbănog cu chip pămîntiu, coborî în pivniță să aducă vin. Din vorbă în vorbă, Diales află că hangiul auzise despre o *villa* arsă de lotri.

— De o fată sau o femeie, care să fie la un fierar de-aici știu. Dar du-te la *colegiul fabrilor*. Se cunosc bine între ei. Nu le scapă nici ce mănîncă sau cînd se culcă...

Părăsi hanul și porni în căutarea *colegiului*.

Era chiar lîngă for, într-o clădire mare. Coloane străjuiau ușa de o parte și de alta. Se codi pînă se decise să pășească înăuntru. Un paznic bătrîn îl opri. El îi spuse că aici se adunau *fabri* în anumite zile, cînd se țineau banchetele, se judecau litigiile sau se aplicau pedepsele.

— Dacă nu te superi, moşule, nu cunoşti un fierar la care a fost adusă fiica unui veteran, Selinus, ucis de lotri la începutul toamnei ?

— Mie să nu-mi spui moş ! Auzi ?... Fata veteranului a fost luată de Marcus. I se zice Dentatus, din cauza dinţilor din faţă lungi şi ieşiţi, ca la iepuri. Are casa pe partea cealaltă a străzii principale. Cam în spatele termelor. Te îndrumă oricine... Vezi că e un om cu toane...

Îi mulţumi respectuos şi se îndreptă spre terme. Auzind zgomotul ciocanelor, nu mai întrebă pe nimeni, lăsîndu-se călăuzit de ureche.

Dentatus avea un atelier cu mai mulţi lucrători. În curtea din spate zări încă doi, ce se căzneau să aşeze o şină de fier pe obada unei roţi. În faţa prăvăliei se strînsese lume. Călăreţii îşi aşteptau rîndul, cu caii legaţi de gard. Potcovarii trebăluiau sub un şopron. Căruţaşi, gură-cască, se uitau la fierul înroşit, izbit cu ciocane grele, de bărbaţi cu muşchi gîlboşi, lucind de transpiraţie. O grămadă de copii se zbenguiau printre picioarele oamenilor.

Diales îl văzu pe Dentatus lucrînd la firma unui colegiu necunoscut. Într-un cerc, asemenea unui soare, cu ţepi ascuţiţi şi unduioşi, agăţate în lanţuri scurte, se balansau două bile de bronz. Fierarul se pregătea s-o prindă pe cea de-a treia.

— Vreau să vorbesc ceva cu tine, i se adresă Diales, prinzînd un moment în care bătaia ciocanelor conteni.

— Azi nu am vreme. Mîine !... Nu vezi cîtă lume-i afară ? !

Nici nu se uită la el. Avea ochi doar pentru lanţul a cărui za încerca s-o prindă de cîrligul cercului.

— Am venit pentru Valeria, continuă Diales.

Dentatus puse grijuliu pe masa plină de zgură şi cenuşă capătul lanţului. Îi zări dinţii din faţă, neobişnuit de lungi.

— Ce treabă ai cu Valeria ?

— Vreau s-o văd. Am să-i dau ceva...

— Valeria nu are de primit nimic, de la nimeni ! Şi de nu pleci îndată, pun oamenii să te arunce în stradă.

Meşterul se întoarse la munca lui, crezînd încheiată discuţia.

— Vezi asta ? Să-i spui că i-am adus-o ! Umblă zvonul că ai luat-o pe Valeria fără voia ei...

Dentatus privi lung lănțișorul din palma lui Diales.

— Credeam că dacă a plecat legiunea am scăpat de necazuri, spuse cu năduf. De unde ai podoaba ? Străinule, Valeria nu are ce vorbi cu tine. Te credeam militar, dar am impresia că ești dezertor ! Pleacă ! Altfel pun oamenii să te ia în pumni. Și să mai știi că fata stă cu frații și cu surorile ei. O să-i duc eu lanțul. Dă-l încoace !

Diales își retrase mîna. Era gata să se încaiere. O pereche de brațe vînjoase îl prinseră pe la spate, ca într-un clește. Coasta beteagă îi pricinui dureri cumplite. Fierarul îi desfăcu pumnul ca unui copil.

— Azvîrliți-l afară ! Să nu mai calci pe-aici că-ți sucesc gîtul ! Auzi ? !

Diales se ridică anevoie de jos. Îl împresurau rîsete batjocoritoare și chipuri hlizite. Plecă însoțit de fluierături. Coasta îl durea atît de tare, încît fu nevoit să se oprească, de cîteva ori, în drum spre han.

Se înserase. Începea prima noapte pe care orașul o petrecea fără legiune. Dintr-o *tabernă* se auzeau cîntecele petrecăreților.

De furie și durere nu se odihni mai deloc. La revărsatul zorilor porni către casa fierarului. Ajuns la capătul străzii, se ascunse după un gard, pîndindu-i pe cei care ieșeau. Se luă după o slujnică pe care o văzuse venind și plecînd de mai multe ori. Nu descoperi nimic nou. Nemulțumit, cercetă de la distanță casa. Constată însă că, din cauza gardului înalt, nu se putea pătrunde decît prin prăvălie în curtea din spate, iar clădirea în care locuiau familia lui Dentatus și Valeria era în fundul curții, împrejmuită de magazii și grajduri. Se gîndi s-o înduplece pe slujnica, pe care o urmărise toată dimineața, să-i comunice Valeriei că o așteaptă într-un loc anume. Trebuia să întreprindă ceva !

*

— Taie-mi capul, răstignește-mă, dacă ți-i voia, dar nu mă acuza de conspirație sau reacredință, stăpîne ! Oare nu ți-am satisfăcut dorința cea mai arzătoare ? Nu-i acum

tezaurul imperiului mai plin decît a fost înainte ? N-au fost plătite legiunile ? Se mai poate îndoi cineva de puterea ta ? Dacă în tot ce-am înşirat şi în altele, pe care nu le voi mai pomeni, nu din exces de modestie, ci din lipsă de timp, nu este cuprins adevărul, atunci, slăvite, pedepseşte-mă !

Tulius stătea în genunchi înaintea împăratului. Se uita neclintit la chipul augustului stăpîn. Privirile lor se întîlniră şi Aurelianus nu suportă scînteia din ochii *libertului.*

Clipa era în cumpănă, iar Tulius ştia. Aştepta de mult izbucnirea celuilalt, o pîndea şi se pregătise. Simţea că trebuia să atace, spre a-şi înfrînge din nou stăpînul.

— Ceea ce se petrece cu tine este firesc. Îţi bănuiam nemulţumirea. Măreţia şi umbra stejarului înăbuşă lujerele plăpînde dimprejur, dar pînă şi pe el se caţără iedera, viţa de vie, se încolăceşte şarpele... Eu nu linguşesc, nu cer onoruri sau favoruri. Nu vreau cîştiguri...

— Atunci ce rost a avut efortul tău, Tulius ? Nu înţeleg ! Iar cînd lipseşte certitudinea, mintea ţese fel de fel de presupuneri greşite, poate, dar necesare spre a umple golul neştiinţei. Asta vreau să aflu, Tulius. Şi nu reuşesc nici cu binele, nici cu prietenia... Poate voi reuşi să ajung la miezul faptelor prin forţă...

— Stăpîne, am să-ţi răspund pe ocolite. Gîndeşte-te, cu excepţia monştrilor al căror nume nu poate fi pomenit, cine nu doreşte binele copilului său ? Cine nu încearcă, din timp, să-i netezească fiului calea ?

— Nu ştiam că ai un fiu !...

— Nu, nu am. Dar vreau să spun altceva prin ăst exemplu. De ce nu înţelegi că vreau să netezesc drumul tău şi al celui ce-ţi va urma, spre binele poporului şi al Romei ? !

— Tulius ! Mă tem că trupul tău va mai face foarte puţin timp umbră pămîntului. Ce te crezi ? Salvator al patriei ? Binefăcătorul poporului ? Cu ce drept ? ! Sper că n-ai înnebunit !

— Mărite, am voie să-mi iubesc împăratul ? Am datoria să-l servesc ?

— Rămîi la datorii şi la obligaţii ! Nu trece dincolo de limita lor.

— Atunci porunceşte să fiu trimis în cel mai îndepărtat colţ al imperiului. Sau... poate doreşti să-mi deschid venele ca marele înţelept...

— Prostiile pe care le spui sînt praf în ochii unuia ce nu-i obişnuit cu tine. Te cunosc prea bine ca să mă poţi înşela.

— Ştiu că nu mă crezi, dar adevărul pare adesea mai şubred decît o minciună tîmpă. Nu vei crede că doresc binele poporului meu. Nu vei crede că-mi iubesc patria şi vreau să-mi ajut împăratul! Nu vei crede, dar va trebui!

— Tulius, mă oboseşti...

— Îngăduie-mi, slăvite, să mă retrag îndurerat şi să nu-ţi mai tulbur privirea cu chipul meu urît...

Aurelianus făcu un semn vag din mînă. Se uită afară. Ramurile dezgolite şi umede de ploaie ajungeau pînă la nivelul ferestrei. Totul părea să-i fie împotrivă în această zi rece şi tristă. Zgomotul paşilor *libertului* se stinsese. În trepiede înalte, aurite, fumegau mirodenii din îndepărtatul Orient. Îi era frig la picioare. Un soi de amorţeală îi cuprinsese gleznele. Vasele de aramă, pline cu cărbuni, aşezate pe jos, sporeau căldura din cameră. Instalaţia de încălzire ar fi trebuit refăcută. De asta avea datoria să se îngrijească administratorul palatului. La Ostia umezeala era pătrunzătoare şi lui nu-i plăceau nici frigul, nici umezeala. Îşi puse pe umeri mantia căptuşită cu pielicele de veveriţă, aduse din îndepărtata regiune a Rinului. Se aşeză într-un scaun. Din coşul de lîngă el începu să ia, la întîmplare, sulurile cu rapoartele venite din toate colţurile imperiului. Era plictisit. Deşi ochii parcurgeau rîndurile scrise, gîndul alerga în altă parte. Mereu îi răsărea în minte Tulius. Cum să procedeze? Ce i se părea grav era că nu avea motive de supărare. Totul ieşise aşa cum prevăzuse sau ticluise cu migală acest om. Aurul a venit pe calea apei. Pe cei care simţiseră totuşi cîte ceva îi mistuise de mult pămîntul, şi iarba le ştersese mormintele. Trebuia să primească în primăvară, restul... Zidul din jurul Romei se înalţa, măreţ. Mii de oameni munceau la ridicarea lui. Va fi un monument nepieritor. Va trece în istorie. Numele îi va fi amintit cu cinste alături de marii *Caesari*... Legiunile din nordul Danubiului vor fi

retrase treptat. Macedonica a ajuns în regiunea Tibiscum. Gemina va fi în Ratiaria cît de curînd. Ah, să întărească *limesul danubian !* Încet, încet vor pleca și cohortele, rămînînd doar cele ce erau acum pe malul stîng al fluviului. ...*Foederații* preluaseră în liniște provincia. Veteranii ocupaseră castrele importante. Administrația se organiza în noile orașe de reședință. La primăvară, totul va fi gata. Oamenilor speriați de plecarea legiunilor din Dacia le respinsese cererile de împroprietărire în sudul Danubiului. Pămînturile vîndute le cumpărase el, prin intermediari. Sfatul lui Tulius fusese bun ! Mulți se văzuseră siliți să se reîntoarcă în provincie... „O, zei atotputernici ! Nu înțeleg nimic ! Cine să fie ucis ? ! Eu ?"

Împăratul sări din scaun, apropiindu-se de fereastră. Parcă nu-i mai ajungea lumina. Citi din nou documentul pe care-l avea în mînă : „...*senatorul Caecus Severus a primit asigurările lui Tetricus asupra sumei și omului care va pune la cale asasinarea împăratului. Curierul care a adus scrisoarea a fost îmbătat la hanul în care a poposit, lîngă Roma. Sacul a fost deschis astfel încît să nu existe urme ale violării sigiliilor. Trimisul lui Tetricus urmează să sosească peste patruzeci de zile și se va prezenta senatorului. Cineva îl va pîndi, pentru a fi sigur de el. De va voi împăratul, am și alte dovezi. Le pot arăta la nevoie, dar mai bine așteptăm...*"

Aurelianus caută cu înfrigurare. Cine îl prevenea ? Citi de două ori numele. Mai, mai să nu creadă : Tulius !

Sună din clopoțelul de argint, purtat la brîul de mătase, ce-i încingea tunica de purpură. Un sclav se ivi ca din pămînt, așteptîndu-i poruncile.

— Să vină Tulius. Imediat !

— Slăvite, Tulius așteaptă în *atrium*... Îl voi anunța.

Aurelianus zîmbi. Nu mai simțea frigul.

*

Vîntul mătura cîmpia. Bruma spoia smocurile de iarbă arsă de pîrjolul verii cu o albeață firavă.

Foamea încă nu-și arătase colții, dar Gunthericus știa că nu mai era mult și se va trezi cu oameni arțăgoși, cerîndu-i mîncare pentru ei și ai lor. De unde să le dea ?

Ce le va spune ? Simțea că ar trebui s-o ia înaintea timpului. Să facă ceva pînă nu va fi forțat de împrejurări...

Mai serile trecute vraciul îi spusese :

„Fii atent, Gunthericus ! Steaua ta stă să apună... Fii atent ! Foamea îl ridică pe fricos, dîndu-i puteri nebănuite. Nu vreau să te văd în mijlocul unei turme de bivoli... Bivolii sînt mai tari decît lupul singuratic..."

Vorbele vraciului îl frămîntau. Se temea să-și mărturisească, dar începuse să creadă în nenorocirea ce-l păștea. O simțea asemenea fiarei hăituite în cîmp deschis.

Venise vremea marii hotărîri. Nu mai putea aștepta. Triburile care trebuiau să-i vină în ajutor se scurseseră spre soare-apune. Puțini rămăseseră alături de el.

Acum cîteva zile numărase războinicii. Erau cu puțin sub două mii. Nu avea de ales. Viața îl mîna pe un făgaș stabilit fără voia sa.

Torhilda ieși din cortul mare, rotund, ridicat în stînga căruței. Și ea era nemulțumită. Se vedea după cum se mișca. Nu se uita la el. „Foamea este cel mai mare dușman al căpeteniilor, își zise Gunthericus, întristat. Faptele de vitejie și belșugul anilor trecuți sînt uitate, îndată ce gheara roade burțile... Decît să alerg după cei plecați spre apus, cerșindu-le hrană, prefer moartea. Iar moartea este la două zile de călărit spre zarea închisă de crestele munților. Nu am decît norocul de partea mea, dacă mă va sluji ca altădată. Deși e posibil să nu mă mai ocrotească..."

Încălecă și se pierdu în cîmpie. Voia să fie singur cu gîndurile lui. Să decidă. Avea credința că își juca soarta. Rîse sălbatic și chiui. Calul, îmboldit de strigătele stăpînului, o luă la goană cu nările larg deschise.

Tabăra forfotea. Limbile focurilor dănțuiau. Căpetenia stătea la sfat cu războinicii. Vrăjitorul avea vești bune. Duhurile erau binevoitoare ; năvălirea le va aduce folos. Norocul îl va sprijini pe Gunthericus cel viteaz.

Nu credea nimic din ce îndrugase vraciul, dar se bucură că-l avea de partea sa. Ascultarea oarbă a oamenilor era foarte importantă.

Mîncară cu toții, conform obiceiului, înaintea luptei, fiertură de grîu și carne de vită, abia părpălită în foc. Dă-

dură pe gît o băutură acră, nelimpezită îndeajuns. Se gîndeau la pradă, la belşugul cu care vor intra în iarnă, feriţi de foame şi griji.

— Scarpină-mă, Torhilda, pe spate. Nu acolo, mai în dreapta !... Gunthericus ! Nu auzi ? Dă-i un pumn Torhildei. Nu mă ascultă...

Privi indiferent la bătrînul vraci care, ca întotdeauna, se certa cu Torhilda. Nu se împăcau, dar se căutau mereu, neputînd sta unul fără celălalt. Cu ochii aţintiţi asupra flăcărilor îşi aminti de vărul Sattora. Un şarpe care profitase de bunătatea sa şi-i smulsese o parte dintre oameni. Era sigur că îl pîndea din umbră, aşteptînd momentul prielnic pentru a lovi. Scrîşni din dinţi de furie.

...Liniştea nopţii se aşternu peste tabără. Focurile fumegau. Norii de fum se tîrau la suprafaţa pămîntului. Aveau un miros înţepător de bălegar ars şi de frunze ude.

Stătea ghemuit, învelit cu blana de lup. Singur, rumegîndu-şi din nou gîndurile. Gînduri sumbre. Ştia că, de va da greş, numele îi va fi pomenit ca un exemplu rău, ce nu trebuia uitat. Ca să nu se repete ! Iar tinerii îl vor socoti nevrednic. Poate nu va avea parte nici de *tumulul* ritual, dreptul oricărei căpetenii viteze.

Pînă să ajungă la marginea provinciei Dacia, petrecuse iarna în nişte sate — din îndepărtatul nord — pe care le lovise. Se aşezaseră acolo, în case, în bordeie şi nu duseseră lipsă de nimic. Trebuia să facă acelaşi lucru. Cum să aştepte iarna în plină cîmpie ? Făcuse o greşeală de neiertat. Se purtase crud cu localnicii în cele cîteva incursiuni în provincie. Oamenii se împotriveau cu disperarea morţii.

Cu cît se adîncea în gînduri, cu atît îşi dădea seama ce însemnătate avea ceea ce nu ştiau războinicii lui să facă : să cultive pămîntul. Ai lui nu arau, nu semănau, nu secerau... Ba, secerau şi semănau, dar din rodul muncii lor nu se putea trăi : semănau moarte şi secerau vieţi ! Nu era bine. Războinicii trebuiau urniţi. De nu făcea aşa, vorbele vînturate în preajma focurilor puteau prinde rădăcini. Gunthericus ura rădăcinile... Oamenii obosiţi de luptă nu cugetă la schimbări şi nici la ce va fi mîine. Clipa prezentă preţuieşte. Ce vine după ea aparţine celor ce o vor petrece şi se ştie că nu toţi o pot lăsa în urmă. Pentru mulţi, dincolo de ea nu va exista nimic.

Își împărțise călăreții în grupuri de cîte o sută, după modelul romanilor. Grupurile treceau prin fața lui.

Dimineața era senină și războinicii veseli. Chiotele lor îi sădiră în suflet speranța că a prins clipa, că era a lui!

Pentru Gunthericus, Roma avea înfățișarea castrului de unde fusese alungat cu pierderi grele. Credea că dacă-l va șterge de pe fața pămîntului, va recîștiga bunăvoința zeităților străbune.

Porniră de-a lungul unui șuvoi de apă năvalnic.

După o noapte de goană, ca niște haite setoase de sînge, căzură, în revărsatul zorilor, peste oamenii buimăciți de somn. Nu apucă nici el să se dezmeticească. Focul gîtui într-o clipită satul. Țipetele răniților se amestecau cu vaietele captivilor, orînduiți în șiruri și îmboldiți spre cîmpie.

Mirosea a ars. Călăreții răscoleau totul în căutarea hranei. Dar foamea și-o astîmpărau doar ei, nu și cei rămași în tabără.

În zori. Nu puteau întîrzia prea mult. Pîlcurile porniră mai departe, după pradă.

Intrară în pădure pe un drumeag șerpuit.

Lupta și sîngele victimelor îi înțărîtase pe războinici. Nu visau decît să prade. Gunthericus se surprinse cuprins de aceeași nebunie pe care o condamnase la ceilalți. Departe, în spatele lor, se ridica, în înaltul cerului, fumul satului devastat.

...Atac scurt, flăcări, oameni fugind care-ncotro! Topoarele despicau țeste, sîngele morților îl acoperi în mantie de purpură. „Gunthericus cel Roșu!" îi trecu prin minte și se prăbuși de pe cal. Într-o clipă sări în picioare.

Vîrtejuri de călăreți îi zburau fulgerător prin față. „Cine sînt?", se întrebă. Nu-i deosebea, din cauza fumului. Dogoarea focului, strecurat ca șerpii printre picioare, făcea aerul de nerespirat. Știa că, fără cal, moartea era sigură. Stătea la pîndă, ghemuit ca o pisică sălbatică. Se azvîrli în spinarea unui călăreț pe care îl prăvăli. Încercă să găsească o spărtură, cît de mică, să se avînte cu disperarea morții. Gunthericus se roti de jur împrejur, dar se izbi de zidul de flăcări sau de vîrfurile sulițelor. Nici o scăpare.

Era prins împreună cu războinicii adunați roată lîngă el.

Urlă de furie. Codrul, ce-i păruse un loc de salvare, vărsa valuri de săgeți. Se strînseră ghem, voind să se rostogolească spre drumul pe care veniseră. Vuind, arbori uriași se prăvăliră tăindu-le calea. Dintr-o latură îi atacară călăreți ieșiți ca din pămînt. Zări un cap de lup în vîrf de suliță.

Era neputincios, neputincios !

Își pierdu chivăra. Deodată i se făcu frică. Strigă oamenii, cu ultimele puteri. Apoi se năpustiră disperați înainte. Pentru a doua oară își pierdu calul, lovit de o săgeată. Se agăță de piciorul unui războinic, care-l ajută să încalece în spatele său. Împovărat, animalul încetini galopul.

Ah, și cît de mică era distanța pînă la marginea pădurii ! Pînă acolo fugiseră cîțiva călăreți. Inima bătea nebunește. Era o fiară încolțită. Simțea primejdia aproape. Se feri instinctiv, aplecîndu-se într-o parte. Nu avu timp să vadă ! Izbitura îl răsturnă de pe cal.

Un nor negru învelî soarele. Ciudat ! Lumina lui păli înapoia pleoapelor.

...Trezire. Amestec de năluciri. Trupuri zăceau în preajmă. Auzea voci coborînd din cer, de unde nu puteau veni decît spiritele și zeii. Sufletele morților parcă bîntuiau văzduhul. Urechea prinse frînturi de vorbe asemănătoare cu ale romanilor. Lacrimi îi țîșniră din ochi de ciudă. Crezu că a poposit, din greșeală, în locurile destinate morților romani.

Cineva șopti alături. Recunoscu glasul unuia dintre vitejii lui. Se bucură. Rosti cu greutate :

— Unde sîntem ?

— Unde să fim ?... În groapă.

— ...ce groapă ? întrebă nedumerit.

— Ne-au băgat într-o groapă. Sîntem prinși.. Nu pricepi ?

— Dar ce e cu întunericul ăsta ?

— Te-a năucit lovitura... Și e noapte, Gunthericus.

Treptat își revenea. Pricepu, în sfîrșit, că era prizonier. El, Gunthericus, și războinicii care supraviețuiseră.

Moartea ar fi fost o fericire. Dar de moarte au parte doar cei viteji.

Amuți, încercînd să-și închipuie ce va urma cînd se vor ivi zorile. Nu, pentru prizonieri nu existau zori, nu exista zi... Nu se temea. Furie, ciudă, părere de rău îi clocoteau acum în suflet.

— Cîți sîntem aici ?

— Opt cu tine, răspunse o voce din întuneric.

— Mai sînt și alții, de alt neam ?

— Nu știu, rosti aceeași voce.

— Groapa-i adîncă ?

— Destul ca să nu poți ieși...'

— Vino, să mă urc pe umerii tăi. Poate dau de margine...

Mîinile ajunseră la buza mormîntului. Privi lacom în jur. Viața se depăna încet, așa, ca pe timp de noapte. Focurile ardeau, oamenii stăteau lîngă ele, caii erau priponiți...

O lovitură în moalele capului îl prăvăli în fundul gropii, năucindu-l.

— Credeai că nu ne păzesc ? îl întrebă cu amărăciune vocea necunoscută.

Lui Gunthericus îi fu rușine. Într-adevăr, crezuse...

Noaptea se scurse ca un coșmar.

Deși se făcuse zi de-a binelea, lumina părea veștedă, cenușie. Se uitară unii la alții. Ochii celorlalți îl ocoleau.

„Am împărțit numai moarte în jurul meu, dar de murit mor o singură dată", își spuse, și un fior îi străbătu inima. Păstra, într-un ungher, credința că moartea învinșilor vine abia după ce trupul chinuit și sfărîmat o primește ca pe o izbăvire îndelung refuzată de învingători.

Soarele se urcase pe boltă. Văzură pe fundul gropii boabe de grîu. Pereții netezi și tari fuseseră arși, pentru a feri de umezeală grîul, păstrat aici iarna.

Niște brațe vînjoase îl traseră afară. Avea să fie dus înaintea celor de care depindea viața sa.

Gunthericus se frămînta, încercînd să ghicească în ce fel va fi omorît. Poate îl vor răstigni, cum procedau romanii cu lotrii sau sclavii care îndrăzneau să ridice mîna asupra stăpînilor.

Ajunse în dreptul unui grup de bărbați, așezați în semicerc. Nu erau soldați. Se simți umilit.

Îl cercetau muți. Tăcerea asta chinuitoare îl făcu să-și piardă cumpătul. Scuipă spre ei, apoi își încrucișă mîinile la piept, disprețuitor. Deasupra, un stol de corbi se roteau croncănînd a jale. Încearcă să numere punctele negre, mișcătoare...

Alte brațe, la fel de puternice, îl purtară pînă la o cușcă. Bețele groase erau legate între ele cu funii. O așezaseră într-o căruță cu roți butucănoase. Fu vîrît înăuntru. Printre pari văzu un alai — războinicii săi îl urmau, legați unul de altul, cu frînghii. Trupurile istovite se tîrau, neobișnuite cu mersul pe jos. Un nou val de furie îl copleși. Urlă, smuci, izbi parii. Zadarnic. Se prăbuși într-un colț, convins că nu mai exista nici o speranță.

Roțile scîrțîiau insuportabil.

Străbăteau drumuri pe care mulțimea se bulucea să-i vadă. În clipele de neatenție ale paznicilor, unii azvîrleau cu pietre, vrînd să-și răzbune morții, suferințele...

Au pierit astfel destui. Cele mai crude erau femeile. Se aruncau asupra lor, să le scoată ochii. Și cîte nu reușeau !

Gunthericus cunoștea acum altă față a vieții. Umilința. De sus, din șa, altfel stăteau lucrurile. Încercă să-l zărească pe Sattora în convoiul prizonierilor. Nimic !

Probabil din cauza prafului ridicat de pași, în urma căruței, a usturimii sau a pleoapelor umflate, abia întredeschidea ochii.

În ultimul sat prin care trecuseră, o femeie subțire, micuță și iute ca o nevăstuică, îi aruncase în ochi un pumn de sare. De atunci sporise chinul. Oare ce îi era dat să îndure mai încolo ? Îi era teamă. Sentimentul ăsta îl făcea să sufere mai mult decît înjosirea la care era supus...

...Soarele se scurgea spre apus, cînd fu scos din cușcă și dus într-o poiană. Chipuri noi îl sfredeleau pînă în străfundul inimii.

Nu-i rămăsese aproape nimic. Se pipăi la piept, căutînd piatra adusă de apele mării. Piatra de culoarea mierii. Nu o mai avea. Blana de lup, sfîșiată, atîrna jalnic pe umerii ce încercau inutil să se îndrepte. Durerea, furișată în tot corpul, îl copleșea. Îi privi pe cei strînși la sfat. Va urma, desigur, o judecată scurtă și nemiloasă. Atenția îi fu atrasă de un bătrîn așezat în mijlocul lor. Era orb. O legătură de

piele îi acoperea ochii. „Scurşi", îşi zise Gunthericus, mîngîindu-se la gîndul că reuşise cineva să însemneze căpetenia duşmană pe viaţă. O fată îi vorbea orbului în şoaptă. Aşadar prin vederea ei era legat de lume.

Rotindu-şi ochii, văzu cît de mulţi duşmani îi înconjurau. „De unde au apărut ? Unde au stat ascunşi de n-am ştiut de ei ?... Iscoadele mele merită să fie legate de cozile cailor şi omorîte... A avut dreptate vraciul ! Mîna mi-a fost moale, iar inima de muiere ! Şi Torhilda ar fi fost mai puternică decît mine !"

— Treci aici ! rosti un glas.

Iar el, căpetenia unuia dintre cele mai mari triburi, se supuse ca un laş.

Orbul începu să vorbească. Avea un glas moale, în care nu se desluşea furie sau răutate. Cuvintele picurau egal :

— Tu eşti Gunthericus. Am aflat de la războinici. Gunthericus, meleagurile astea sînt ale noastre şi le vom apăra cu orice preţ. Să nu îndrăzneşti să revii, căci vei muri. Cînd te vei întoarce în tabără, să repeţi întocmai ce-ţi spun... Trebuie să-i faci să înţeleagă că aici vin la moarte. Te vom ajuta, întărindu-ţi cuvîntul, aşa cum vom socoti de cuviinţă. Să sperăm că semenii tăi vor pricepe... Ştim de ce veniţi ! Şi mai ales cînd năvăliţi. Vă mînă foamea ! Nu se poate trăi doar din jaf ! Nu cazi azi, nu cazi mîine, dar într-o zi... ca acum, soarta nu te iartă. Te va aştepta funia şi vei atîrna într-un pom ca un fruct putred. Este singura dată cînd ne întîlnim şi cînd îţi vorbesc. Nu uita ! Fereşte-te, Gunthericus !... Poţi pleca ! Eşti liber !

Ce să facă ? Îl năpădi o sudoare de gheaţă. Se decise. În asemenea condiţii viaţa nu însemna nimic. Grăi îndîrjit :

— Orbule ! Să mă supun eu, o căpetenie, poruncilor tale ? Chiar nu-ţi închipui că, reîntorcîndu-mă în tabără, voi ridica luptătorii ? Vă vor zdrobi sub copitele cailor! Foamea scoate lupul din bîrlog şi pe războinic îl face să prade ! Este legea cîmpiei, dar o cunoaşte şi cel din pădure... Grîul, meiul, viţa vor fi întotdeauna motiv de măcel... Îmi spui să nu uit ? Să nu uiţi tu !

Unul din cei prezenţi tălmăcea vorbele lui Gunthericus. Faţa îi era umbrită de o căciulă miţioasă. Sarica, le-

gată sub bărbie, îi acoperea partea de jos a obrazului. Cine să fi fost ?

— Gunthericus, te-am adus aici cu toţi care au scăpat, nu să vorbeşti, ci să asculţi. Destul ! Rămîne aşa cum am hotărît noi... Duceţi-l !

Îl îmbrînciră. Convoiul se urni.

Ştia cum va proceda. Ştia şi unde a greşit. Nu va repeta greşeala. „Vraciule ! Om înţelept, mila este bună pentru cîini ! Oamenii au nevoie de tăişul sabiei şi de bici ca să-şi recunoască stăpînul... Iar dacă voi ţine sabia din nou în mînă, nu va cunoaşte teaca şi nici mila!"

Îi mînară la marginea pădurii.

Vîrtejul fricii alungă scurtul avînt lăuntric. Frica deveni groază.

Privea neputincios, părîndu-i-se totul un coşmar. Vitejilor săi li se tăia mîna dreaptă şi li se zdrobea genunchiul stîng cu maiul. Aerul clocotea de urlete animalice. Cioturile sîngerînde erau cufundate în smoală fierbinte.

Suite cîte două pe cal, poverile omeneşti abia se ţineau în şa. Paznicii îl aşezară în fruntea convoiului.

— Le vei fi călăuză. Îi duci în tabăra voastră... Să nu uiţi ! Nu aveţi ce căuta în Dacia ! Să nu încercaţi... În desagii de pe calul ăla ai să găseşti ... ce-au pierdut oamenii tăi.... Acu, plecaţi !

Călărea ca prin vis, acoperit, ca-ntr-un văl de gemete. Privi înapoi de cîteva ori. Zărise umbre ce-l iscodeau sau fusese doar o părere... ? Înainta în neştire, golit de gînduri, stors de vlagă. De cînd era pe drum ? Timpul se topise şi, odată cu el, puterea lui de căpetenie.

La orizont se adunau nori în turme mari, ameninţătoare. Un erete zbură săgetat, deasupră-i. Rotindu-se pe o aripă, păru că rămîne locului, ţintuit în văzduh, pentru o clipă. Ochiul păsării deslușise prada. Se prăvăli din înalt cu aripile strînse. Cînd se ridică din nou, ţinea în gheare un vătui, zbătîndu-se neputincios. Mişcînd greoi din aripi, se îndreptă către norii aflaţi la hotarul dintre pămînt şi cer.

*

„Cu ce-i de vină locul ?", răspundeau oamenii încruntaţi, nevrînd să schimbe vatra satului, adică s-o mute spre marginea pădurii, cu cîteva *stadii*. Delu înţelese că nu trebuia să insiste. Nu-l vor asculta şi prestigiul îi va fi ştirbit.

Ploile de toamnă şi vînturile şterseseră urmele de cenuşă ale satului ars.

Se întorseseră, aşa cum făcuseră, în nenumărate rînduri, la vatra strămoşească, şi-şi duraseră alte adăposturi. La început bordeiele erau mici, înjghebate în pripă. Cînd spaimele se risipiră, se apucară să-şi lăţească, după nevoi, acoperişurile.

Abia mai zăreai, după pîrjolul din vară, ici-colo, ziduri sau stîlpi înnegriţi de fum.

Schimbarea cea mare se produsese însă în sfatul obştii.

Sătenii îi dădură dreptate lui Delu. Timpurile erau nesigure şi nu avea rost să se ţină scai numai de vechile obiceiuri. Sfatul se mări. Tineri destoinici, ce-şi dovediseră priceperea şi curajul, fură alăturaţi bătrînilor.

Ca să evite nenorocirile, obştea ridică din mijlocul ei bărbaţi ce aveau sarcina să vegheze liniştea aşezării. Bordeie de pază şi locuri de pîndă împînziră meleagurile din jurul satului.

Delu ar fi vrut să i se lase în continuare dreptul de a organiza şi conduce, dar se văzu dat la o parte. Supărarea îi otrăvi sufletul. Acum îi ocolea pe cei din sfat. Îi încredinţaseră turmele de vite. Avea ca ajutoare numai copilandri. Cum să fie mulţumit ? Îşi luă agoniseala — îngrămădită în desăgi pe spinarea calului — şi plecă să-şi caute un ungher ferit, unde să-şi dureze bordeiul.

Nu plecă prea departe. De dincolo de muchea dealului, vedea, pe înserat, fuioarele de fum înălţîndu-se din sat.

Pînă spre mijlocul toamnei munci singur la groapa adîncă de patru coţi şi încăpătoare, pe care puse acoperişul înalt, învelit cu fîn.

În nopţile, din ce în ce mai lungi, îi ţineau de urît calul şi cîteva oi, partea sa din turma obştii. Trudi din greu

să le asigure nutrețul pentru iarnă. Așa, mai uită de necaz.

Nu era un om care se amesteca dinadins în treburile altora, dar nici unul care își ocolea frații. Ades se simțea ca-ntr-un pustiu. Și-ar fi dorit o ființă omenească lîngă el. Căpătase obiceiul să vorbească animalelor. Seara, se urca pe deal și încerca să ghicească ale cui erau ogrăzile în care ardea focul.

În miezul zilei, soarele încălzea încă, dar frunzele se scuturau ca o ploaie de aramă. Iarna se furișa încet-încet.

Niște capre sălbatice, ce pășunau în apropiere, căzură pradă săgeților lui. Nu scăpă decît țapul falnic și sperios. Apoi dădu de urma unui cerb. După ce-l pîndi zile în șir, într-un amurg leșios, îl străpunse cu vîrful săgeții. Îl găsi tocmai noaptea, prăvălit într-un hățiș.

O scînteie îi încălzi inima. Putea să facă rost de făină. Locuitorii așezării din preajma castrului aveau, fără îndoială, nevoie de carne.

Porni, pînă nu mijiră zorii, într-acolo.

Se aștepta să găsească fosta *canabae* într-o stare jalnică. Spre mirarea lui, era mai înfiripată decît înainte. Tot mîna oamenilor o făcuse să renască.

Trase la un negustor de vin și sare, stabilit aici de curînd, care-și înjghebase un han.

Hanul era, de fapt, un șopron închis cu scînduri și rogojini. Negustorul luă cerbul. Se tocmiră îndelung și Delu primi în schimb zece măsuri de făină de grîu și o jumătate de *amphora* de vin. Dacă ar fi avut și blana cerbului, obținea un preț de trei ori mai mare...

Rămase peste noapte în han, bucuros că era înconjurat de lume, de glasuri zgomotoase. Trase, adînc, aer în piept. Puteri noi i se strecurau în trup.

Afară stropea mărunt și rece.

Opaițele răspîndeau o lumină ștearsă și tremurată. În capătul opus al șopronului, stătea la o masă un grup de bărbați și femei. Rîsetele ajungeau pînă la el. Vinul îl încălzise. Nu se supără auzind vorbele negustorului — le spunea cîtorva tineri că avea un cerb de la „cocoșatul ăla".

— Omule, îmi dai ceva de mîncare ?

Delu privi femeia, nevenindu-i să creadă că i se adresase lui. Se uită chiar peste umăr să se convingă dacă nu era cineva în spate. Împinse spre ea strachina cu terci de mei, din care înghiţise două-trei linguri, şi bucata de pîine. Femeia apucă repezit cana de vin din faţa lui. O goli dintr-o sorbitură. Avea ochii verzi. „Ca pisicile", se gîndi Delu, străduindu-se să-i desluşească trăsăturile. Nu văzu mare lucru. Cosiţa aurie, groasă, atîrnînd pe piept, îi atrase atenţia. Ar fi vrut să simtă sub degete mătasea părului.

— ...eşti surd ?

Delu tresări, de parcă s-ar fi trezit dintr-un vis urît. Roşi, neştiind ce să răspundă.

— Te-am întrebat : eşti din satul de dincolo de apă ?

— Da, rosti Delu stins.

Gura i se încleştase. Zări cana goală. Îi făcu semn hangiului.

— Vinul ar trebui plătit, spuse acesta apropiindu-se.

— Mai tacă-ţi gura, hoţule ! sări femeia. După ce ai luat pe nimic ditamai vita, mai vrei şi plată pe ce mănîncă omul ? Ar trebui să pui pe masă cel puţin o *urna* de vin ! Continuă şoptindu-i lui Delu : Cînd mai vii cu vînat, să mă cauţi. Lumea îmi zice Alana lui Rufus. Am să te duc la oameni care plătesc cinstit, nu ca hoţul ăsta!

— Dacă nu taci, te dau afară !... Nu te lua după ea ! ţipă hangiul. De cînd cu pîrjolul din vară nu mai e în toate minţile.... De mai vrei ceva, spune ! Să nu pleci supărat. La mine te poţi opri oricînd. Vînatul ţi-l cumpăr tot eu...

Alana stătea într-o casă zidită din cărămizi de pămînt nears, acoperită cu ţigle mari, roşii, aşa cum îşi făceau soldaţii din legiune. Delu luase un ulcior plin cu vin.

...Acum asculta povestea tristă a vieţii Alanei.

O adusese aici Rufus, după ce îşi părăsise satul, familia. *Centurionul* murise. Sfîşiată de durere, rămasă fără un sprijin, plecase odată cu soldaţii castrului. Dar la Potaissa hotărîse să se reîntoarcă în casa bărbatului ei.

Cînd Delu spuse că-l cunoaşte pe Diales şi pe bătrînul vraci, Alana avu sentimentul că întîlnise o cunoştinţă

veche, că puntea dintre ea și vatra copilăriei nu era definitiv ruptă.

— Unde stai, în sat, la ai tăi sau...

— Nu stau în sat. Am plecat. Bordeiul meu e în pădure.

La rîndul său, Delu împărtăși, întîia oară, durerile, nemulțumirile care-l frămîntau.

Ulciorul se goli în două rînduri. Alana plecă în toiul nopții să-l umple la han. Era fericită : retrăia clipele cînd făcea același lucru pentru Rufus...

...Se trezi. Lumina invadase încăperea. Alana dormea cu capul pe umărul lui. Respiră gîtuit de emoție. În sfîrșit ! Cineva avea nevoie de el. Se simțea atît de puternic!

Spre prînz, mergeau amîndoi în urma calului încărcat cu desagii de făină. Rîdeau. Alana povestea fel de fel de nimicuri.

Și totuși... ghimpele îndoielii...! Delu se hotărî. Nu-și recunoscu nici el vocea :

— Poate nu știi, dar oamenii îți vor spune „femeia cocoșatului" sau „a șchiopului". Îți va fi rușine...

Ochii Alanei îl sfredeliră. Rîsul se stinse.

— Dacă erai drept ca bradul, dar aveai sufletul șchiop sau cocoșat, nu veneam cu tine.

Inima lui Delu zvîcni, sîngele îi urcă în obraji. Se opri să îndrepte samarii pe spinarea calului. Voia să-și ascundă clocotul lăuntric. „Oare am dreptul la o femeie așa de frumoasă ? Totul este, probabil, un vis amăgitor..."

Alana curmă firul gîndurilor. Bucuria se așternuse din nou pe chipul ei.

— Abia aștept să văd locul în care voi sta. Nu mă tem nici de pădure, nici de întuneric, adăugă înconjurîndu-i gîtul cu mîini fierbinți.

*

— Zeii să te ocrotească ! Nu te speria. Te rog doar să mă ajuți. Mă numesc Petronius Daius...

Femeia era uimită. Diales continuă :

— Numele meu îți este necunoscut, dar nu și Valeriei. Eu am salvat-o în noaptea cînd i-au fost uciși părinții...

— A ! Deci, tu l-ai supărat pe stăpînul meu... Pleacă, sau strig după ajutor !

— Eu ar trebui să fiu supărat, nu stăpînul tău. Ajută-mă s-o văd pe Valeria ! Nu-ţi fie teamă, nu-i vreau răul !

— Lasă fata în pace ! Mergi cu domnul, omule !

— Spune-i că doresc s-o văd. Ia-o cu tine, mîine, cînd te duci la piaţă. Voi aştepta în for..., în partea de apus.

Diales o părăsi, fugind. Respira anevoie. Se strecura pe străzi ca o nălucă. Abia cînd se socoti în siguranţă se aşeză pe o piatră, într-o fundătură. Ziua se scurse chinuitor. Soarele părea ţintuit în smalţul azuriu al cerului.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, se înfiinţă în for. Ştia că avea destul de aşteptat. În apropiere, lumea se îngrămădise în jurul unui argintar ce-şi făcea meseria în stradă. Lucra inele, brăţări, fibule, la cererea cumpărătorilor. Meşterul era în vîrstă. Avea părul înspicat şi ochi negri, iscoditori. O bentiţă de pînză roşie îi încingea fruntea... Stătea gheboşat peste fierul ce-i ţinea loc de nicovală. Diales privi peste umărul acestuia : împodobea o brăţară cu un şir de peştişori scrijeliţi cu dalta. Voi să-l întrebe ce reprezintă semnele pe care le mai întîlnise, dar îşi aruncă ochii spre strada ce dădea în for şi o zări pe Valeria însoţită de slujnică. N-o văzuse de mult. I se păru speriată. Le ieşi în întîmpinare.

— Nu staţi în văzul lumii ! spuse slujnica. Vino după noi, dar mai la distanţă. Cine ştie cu cine ne întîlnim şi dacă află stăpînul...

Diales porni pe urmele lor, cu ochii pironiţi la cutele grele ale pelerinei cu care era îmbrăcată Valeria. Intrară în prăvălia unui cizmar. Valeria îi ceru să-i repare o pereche de sandale. Slujnica le scoase dintr-un coş de papură. Se aşezară amîndoi pe o bancă, în timp ce slujnica vorbea cu meşterul.

— Voiam să te văd, şopti Diales. Să-ţi dau lănţugul pe care l-ai uitat... Dinţosul mi l-a luat. L-ai primit ?

Fata tăcea. Chipul îi era ascuns de glugă. Privind-o mai atent, Diales observă că plîngea. Bărbia îi tremura uşor.

— Valeria, ce-i cu tine ? Ce s-a întîmplat ?

— Nu trebuia să vii... Lănțișorul ți-l dăruisem. Să nu mă uiți. Nu mi l-a înapoiat. A strigat, a bătut sclavii...

— De ce stai cu el ? Cine-i omul ăsta ? întrebă Diales, pălind de furie.

— Fraţii întru credinţă cu tata nu vor să mă piardă, să mă rătăcesc... Vor să mă dea lui Diocles, clăpăugul, fiul fierarului, ca să-mi poată lua pămîntul. Sînt singura moştenitoare a tatălui meu. Diales, rosti ea însufleţindu-se, ajută-mă să fug, să ajung în Moesia. La Ulpiana, în Dardania, am rude. Vor avea grijă de mine. Ia-mă de aici, te rog !

— Cînd vrei să pleci ? o întrebă Diales.

Nu se aştepta să decurgă astfel întîlnirea lor.

— Mîine... Azi ! Cît de repede, zise Valeria, în ai cărei ochi lucea speranţa.

Pe stradă trecu un orb însoţit de o tînără. Diales îl privi fără să-l vadă. Gîndurile lui erau prea departe.

— Bine. În două zile, să fii gata de drum. Ia-ţi haine groase. Te aştept, dimineaţa, aici, în faţa prăvăliei.

Valeria îl sărută pe obraz şi ţîşni afară. Slujnica o urmă în tăcere.

Diales rătăci restul zilei prin tîrgul de vite, căutînd un cal. Dar animalele scoase la vînzare erau slabe, bătrîne sau betege. Fu nevoit să cumpere un catîr. Proprietarul îl asigura zgomotos că era cea mai bună alegere: „Ce dacă are urechile niţeluş mai lungi ? Uite ce piept voinic şi ce picioare zdravene..." Nu-l mai ascultă. Plecă ducînd de căpăstru catîrul. Avea impresia că toţi oamenii rîdeau de el.

...În ziua plecării se făcu frig. Gerul încleştase apele, gheaţa scrîşnea sub picioare, frigul te ciupea de nări. Rarii trecători se grăbeau să ajungă cît mai repede la casele lor. Valeria întîrzia. Trebuia s-o aştepte cel puţin pînă la prînz. O izbitură, ca de mai, în umărul stîng, îl strivi de perete. Alta, în cap, îl îngenunche. Se prăbuşi, încercînd să-şi ferească faţa. Cineva îl pisa scurt, în piept. Într-un moment prielnic, se încleştă cu mîinile de piciorul care-i izbea coastele. Răsuci cu furie oarbă. Auzi un urlet de animal înjunghiat şi simţi, în palme, oasele troznind. Apoi... scîntei vineţii îi jucară în faţa ochilor. Nu mai ştiu nimic.

Se trezi întins pe jos, în prăvălia cizmarului. Curioşii se strînseseră în jurul lui, vrînd să-i vadă chipul şi să afle pricina încăierării. Soţia meşteşugarului îi ştergea sîngele de pe faţă.

— Ce-au avut fierarii cu tine ? îl întrebă un necunoscut.

Cineva răspunse supărat :

— De unde ai scos tu că erau fierarii ?

Meşterul intră şi el în dispută, spunînd că bătăuşii purtau şorţuri de piele şi erau plini de funingine.

Soarele înmuiase gerul. Cerul avea culoarea peruzelei. Într-un tîrziu, Diales se urni şchiopătînd. Ajunse în for şi se aşeză pe o treaptă de marmură. Îşi punea tot felul de întrebări şi rezultatul era acelaşi : slujnica îi trădase. Plecă încet spre Strada blănarilor, de unde cumpără o zeghe miţoasă şi un cojoc.

Nu se putu odihni din cauza durerii şi a mîniei. Gîndul răzbunării şi al eliberării Valeriei îl chinui pînă în pragul zorilor. Aţipi. Se trezi degrabă, scuturat de un coşmar. Era mai obosit decît înainte.

Încă o zi tîrî anevoie ceas după ceas.

Noaptea spuzi cerul cu stele. Alese străduţele mici, ca să se ferească de patrulele rămase în oraş. Cără două oale de lut pline cu cărbuni aprinşi. Căldura lor parcă îi încălzea şi sufletul.

Casa Dinţosului era cufundată în întuneric. Ştia unde sînt căpiţele de fîn. Lîngă grajduri. Aruncă peste gard, cu greutate — braţul rănit îl sfredelea — oalele cu jăratic. Le auzi spărgîndu-se dincolo. Se adăposti şi aşteptă. I se păru că trecuse foarte mult timp pînă simţi în nări mirosul fumului. Deodată ţîşni o vîlvătaie veselă, ameţitoare. Scînteile urcau în înaltul cerului părînd că vor să atingă stelele reci, depărtate. În casă nu mişca nimeni. Primii care săriră să stingă focul fură vecinii. Începu învălmăşeala. Strada se umplu de lume năucită, somnoroasă, speriată. Mulţimea deschise porţile şi se năpusti în curtea cuprinsă de flăcări, aducînd găleţi cu apă. Diales se strecură printre ei. Îl văzu pe Dinţos alergînd de colo-colo, strigînd, văitîndu-se, dînd porunci slugilor. Valeria apăru

la fereastră. Îi făcu semn să coboare. Întunericul îi înghiţi pe amîndoi.

O căpiţă se prăvăli în curte, potopind-o cu scîntei.

*

Avitus Catonius Macrinius Megalicus aştepta oaspeţi de seamă. Pregătise un ospăţ demn de rangul invitaţilor. Zarurile fuseseră aruncate din vară. Cale de întoarcere nu exista. Trebuia să meargă mai departe. Cu orice chip.

— Stăpîne, *stratorul* Brenus doreşte să-l primeşti, anunţă vocea monotonă a sclavului.

Avitus răsuflă uşurat. Senzaţia de singurătate se destrămă. Sclavul văzu consimţămîntul mut, apoi apăru în uşă silueta masivă a *stratorului.* Odată cu el pătrunse o undă de aer rece.

— *Salve..., imperator !* strigă Brenus ridicînd mîna în semn de salut.

— Nu face asemenea glume ! Ce veşti ai ?

Întrebarea sună distant şi Avitus îşi dădu seama de greşeală. Brenus îi era necesar ca aerul. Încă !

— Stai jos, i se adresă, de data asta prietenos. Aduceţi cupele cu vin !...

— Legiunea nu vrea să plece, începu Brenus. Oamenii au aici legături mai puternice ca funiile de priponit corăbiile. Am iscodit o mulţime de soldaţi. *Donnativa* lui Aurelianus este neînsemnată faţă de paguba pricinuită de plecare. Au case, bunuri ; fel de fel de afaceri cu negustorii, care depăşesc mult soldele. Plecarea li se pare o întoarcere la sărăcie...

— Nu despre ei este vorba. Ei vor face ceea ce li se va ordona. Mă interesează atitudinea comandanţilor. Ei sînt capetele care ordonă braţului să execute. Ce ştii despre ei?

Faţa lui Brenus se întunecă. Se foia în scaun, încercînd să evite privirea lui Avitus.

— Cu ei n-am putut discuta... Doar cu cei din *centuriile* a IV-a şi a VII-a..., de fapt cu subofiţerii.

— Şi care-i concluzia ?

— Stăpîne, ce să ne codim ? Avem bani, îi cumpărăm, nu avem, degeaba încercăm. Ce-i poate atrage mai mult decît banul ?

Legatul căzu pe gînduri. Nu-i plăcea pluralul folosit. Familiaritatea îl irita întotdeauna. Brenus trecuse pragul prea devreme. O cută i se adînci între sprîncene. Degetele băteau nervos pe tăblia măsuței din lemn exotic.

— Cam la cît crezi că s-ar ridica suma care le-ar trezi interesul sau loialitatea ?

— Trei solde anuale și scutirea de impozite.

Răspunsul venise prompt. De bună seamă, calculul fusese făcut din timp. Cu cine se sfătuise ? Avitus se temu să nu fie descoperită conjurația încă din față...

— Suma este uriașă..., nici „el" n-ar putea s-o ofere!

— Provincia-i bogată, murmură Brenus, zîmbind strîmb.

— Bine. Voi chibzui. Am să te chem !

Voi să scape de el cît mai repede, dar Brenus zăbovea. Învîrtea între degete cupa de argint, cu ochii în gol.

— Dacă eram *primipil*, intram mai ușor în legătură cu ofițerii... E un loc în cohorta...

— Gradele se obțin pe merite, îl întrerupse Avitus. N-am ce să menționez, în mod special, în dreptul numelui tău. Convinge-mă, și atunci...

Brenus se ridică în picioare. Era voinic și înalt. Mușchii proeminenți, pe brațele vînjoase, tresăltau la fiecare mișcare.

— Dacă nu te-ai convins pînă acuma...

„Ah ! Șarpele !", își zise Avitus, dar continuă calm:

— Nu gîndești deloc, Brenus ! Cum vrei să te fac *primipil* sau chiar *centurion* ? Adunînd soldații în careu și declarîndu-te nou ofițer în legiune ? Se vor întreba pe drept cuvînt : de ce ?! Confirmarea o acordă Roma... Numai în situații deosebite, ca în Gallia, numirile, promovările se fac pe loc. Răbdarea îți lipsește, Brenus ! Măsoară-ți pașii și fii sigur că judecata dreaptă și răsplata nu te vor ocoli.

— Aștept, stăpîne !

Rămînînd singur, Avitus avu impresia acută că încăperea fusese otrăvită de duhoarea obrăzniciei și a șantajului. Și dacă, după ce va prelua puterea, cohorta de lichele va prinde în mreje vitejii ! În cele din urmă, chiar el ar deveni o victimă oarecare.

— Stăpîne, au sosit ofițerii. Sînt în *atrium*.

Se întorsese spre sclav, dar nu înțelese, din primul moment, ce spune. Furat de gînduri, uitase de invitați.

— Bine, vin îndată.

Mîncărurile fuseseră alese cu grijă. Nu voia să-și jignească ofițerii prin risipă și nici să stîrnească invidia *tribunilor* din trupele auxiliare, atașate legiunii. Dorise ca atmosfera să aibă ceva din sobrietatea și austeritatea tradițională a militarilor, mai ales că *tribunii* erau mai vîrstnici.

Renunțase la mîncărurile la modă, prilej de cleveteală în oraș, de fiecare dată, după banchetele negustorilor bogați, din provincie.

Paturile pe care se instalaseră oaspeții erau comode, spațioase și așezate într-o anumită ordine. Ținuse seamă de ierarhia militară și de afinități.

Își permisese o singură excepție. Era comandantul legiunii și trebuia să sublinieze rafinamentul ordinului senatorial, din care descindea. Comandase pentru fiecare oaspete un fazan fript, înăuntrul căruia se găsea un porumbel ce conținea, la rîndul său, o prepeliță. Friptura era stropită cu sos picant. Bucătarul nu se sfiise să folosească din belșug foile aromitoare de dafin. Comandase încă un fel de mîncare, care-i plăcea mult și constituia o raritate : morunul. Adusese peștele tocmai din ținuturile Pontului Euxin. Slujitorii îl transportaseră învelit în rogojini și gheață, iar căruța era căptușită cu foi de tablă. Goniseră zi și noapte, schimbînd caii asemenea curierilor.

Vinul de Chios era tare și licoros.

Pe comandanții *milliariilor*, Avitus îi așezase lîngă el. Toți erau din ordinul ecvestru și aveau grad de *tribun*, iar cohortele lor, de o mie de oameni, constituiau o forță care nu trebuia neglijată. *Tribunii* puteau prelua oricînd comanda unei legiuni, fără să întîmpine vreo piedică. Așadar, de o parte și de alta se aflau *tribunul* castrului din Micia și cel al Ampelumului.

Avitus conduse discuția astfel, încît să ajungă la Gallia lui Tetricus, la nesupunerea legiunilor și la conjurația căreia i se alăturase Britania și Hispania. Înfierbîntați de

vin, convivii porniră să dezbată gălăgios probleme spinoase pentru siguranța imperiului.

Erau prezenți *tribunii* Caius Crispinus și Quintus Filipicus, comandanții castrelor din Micia și Ampelum, *centurionii* Baebius Atticus, Micinius Natalis, Pompeius Iulius Falco (strănepot al guvernatorului Falco, din timpul lui Traian), Mantenus Proculus, unul din cei mai tineri ofițeri care, deși fusese chemat de două ori la Roma, refuzase să intre în grăzile *praetoriene*.

Dacă invitații se desfătau, bucurîndu-se de banchetul cu care-i onorase comandantul lor, Avitus abia gustă din morun și goli o cupă de vin îndoit cu apă. Era atent la ceea ce se vorbea — îndeosebi la nuanțele și la tonul folosit.

Tribunii erau mai tăcuți. Priveau și ascultau tinerii dezlănțuiți, intervenind rar, și atunci pentru a cere lămuriri, dacă li se părea ceva neclar.

Cel mai vehement era Mantenus. Acuza Roma că amînase luarea unei decizii drastice, la momentul potrivit. Pe nesimțite, se trecu la subiectul cel mai controversat : deplasarea legiunii dincolo de Danubiu.

Avitus interveni mai întîi prudent :

— Sînt foarte surprins de ultimele hotărîri. Plecarea noastră va fi asemuită cu o pedeapsă. Zeii ne sînt martori că nu meritățm așa ceva. Plecăm dintr-o provincie bogată. De la înființarea ei, nu s-a dat dovadă de slăbiciune. Părăsim un loc cu al cărui aur am umplut visteria imperiului și care va rămîne pe mîna unor *foederați* îndoielnici. Cine cunoaște mai bine ca noi strădaniile soldaților de a curma nemulțumirile veșnice ale celor ce ne sînt acum aliați. *Dura, sed lex !* Ca militar mă supun ordinului, dar ca cetățean am datoria să lupt pentru îndreptarea greșelii ce lovește imperiul. Mă puteți acuza de trădare, corupere, conjurație, dar ce reprezintă un om, indiferent de funcția sa, în comparație cu interesele statului ? Întrebați-l pe Quintus Filipicus, *tribunul* din Ampelum, ce crede despre părăsirea *cuniculilor* auriferi, de a căror pază s-a ocupat o viață ? Nu-i nevoie să auzim răspunsul. Îl cunoaștem.

Avitus făcu o pauză. Reluă tot mai tăios :

— Credeți că lacrima regretului țîșnește doar din ochii noștri, ai celor aflați aici, care știm ce importanță are provincia ? Lacrima regretului, a jignirii demnității curge pe obrazul fiecărui soldat din legiune...

— *Vivat* comandantul legiunii ! îl întrerupse țipătul lui Micinius Natalis, *centurion* în prima cohortă.

— Retragerea este o mare greșeală. Nu ne pot fi reproșate nouă, celor din Dacia, greutățile prin care trece imperiul. Moesia are partea ei de vină, deși e ocolită de pedeapsă. Oare va triumfa nedreptatea ? spuse arțăgos Caius Crispinus, *tribunul* castrului din Micia.

— Faptele mă împing să mă gîndesc la lucruri de care, în alte împrejurări, mi-ar fi rușine. Mă întreb dacă Tetricus n-a acționat premeditat, intuind posibilitatea unei situații asemănătoare cu a noastră ? Poate a vrut să preîntîmpine pierderea unui teritoriu stăpînit de romani și intrarea lui în mîna barbarilor. Găsesc destule puncte comune și n-aș mai fi în stare să azvîrl cu pietre în cel care a vrut, astfel, binele patriei... Nu am toate informațiile necesare pentru a judeca exact ce se întîmplă, dar orice ar fi, părăsirea unei provincii este o rușine, iar umerii mei refuză să poarte astă povară.

Tribunii se uitau unul la altul. Chipul lui Avitus avea o expresie de nepătruns. Simțea tremurul ușor al balanței. Știa că trebuia doar s-o atingă, pentru a înclina sorții în favoarea sa.

— Dacă aș avea dreptul de a decide, aș revărsa aurul Daciei asupra soldaților mei. Oricine crede că ar exista în lume vreo armată barbară, capabilă să-i înfrîngă, e demn de dispreț. Aș bate monedă proprie, cu efigia Romei, iar pe avers aș întipări cuvintele „provincia militară Dacia". Gradele superioare ar avea controlul administrației. Voi arunca în Infern *liberții* corupți. Puterea ar aparține militarilor. Aș reduce impozitele populației. N-aș exporta grîne doi ani, pentru a le spori prețul cînd foamea i-ar gîtui pe netrebnici...

— Dar pentru tine ce-ai opri ? întrebă rîzînd răutăcios Quintus Filipicus. Purpura ?...

— Nu, răspunse Avitus grav. Nu, Quintus. Aș îmbrăca mantia cugetului nepătat. A celui ce și-ar risca viața pentru imperiu.

O scurtă tăcere. Deodată, oaspeţii se ridicară în picioare. Filipicus rămăsese tolănit pe patul său. Privirile pline de reproş îl obligară şi pe el să facă la fel.

— *Salve, Caesar* al Daciei. Sîntem alături de tine!

Glasurile erau ferme. Braţele ridicate.

Avitus, mai emoţionat decît îşi închipuise că va fi, se străpînì adunîndu-şi toate forţele. Făcu un gest care putea însemna foarte mult sau nimic.

— Trebuie schimbat vinul, rosti în sfîrşit. Vom bea un vin din Sicilia.

Sclavii se grăbiră să aducă amforele. Sunetul plăcut al unui flaut le încînta auzul.

Avitus nu se opri. Trebuia să-şi joace rolul pînă la capăt. Ceru să se facă linişte.

— Ca vechi soldat, care a mărşăluit pe mai toate drumurile imperiului, nu mă declar mulţumit pînă nu voi mînca şi din tradiţionala hrană soldăţească. Adevăraţii soldaţi o vor preţui cum se cuvine.

Pe tăvi mari de argint li se oferi fiertura de mei, înecată în grăsime şi cu bucăţi de pîine neagră.

Ovaţiile celor din jur îi anunţau apropierea *triumfului* îndelung visat. Mestecînd, îşi calcula următorul pas. Abia reuşea să înghită terciul. Dar ideea fusese bună, iar efectul pe măsura aşteptării. Cercetă chipurile invitaţilor. Şi ei erau preocupaţi. Nu trebuiau să aibă răgaz să li se strecoare în suflet îndoiala.

— Britania şi Hispania, două provincii întinse, s-au aliat cu Tetricus. Mă întreb : de ce ?

— Pentru a se salva de ruşine ! zise, cu gura plină, tînărul *centurion.*

Avitus clătină din cap.

— Idealul nu poate fi lipsit de un cîştig. Autonomia! Ăsta e cîştigul. Ce poate face senatul, o grămadă de bătrîni corupţi, împotriva lor ? Nimic ! Dovadă — rezistenţa lor de atîta timp. Armata Daciei este una dintre cele mai puternice din imperiu. Ce măsuri ar putea lua senatul, fiind vorba de patruzeci de mii de soldaţi instruiţi şi, mai ales, mulţumiţi... Dar voinţa comandanţilor nu este suficientă. Oamenii trebuie să înţeleagă motivele care-i conduc pe *tribuni,* pe *centurioni* la asemenea decizii. Aici stă marea dificultate...

— Ne vom ocupa de ei ! se auzi un glas.

Avitus rîse. Se ridică de pe patul său, îndreptîndu-se spre o masă din colțul *triclinĭumului.* Trase bucata de mătase care o acoperea și toți amuțiră. Pe masă se aflau cîteva zeci de bare din aur, de o *libră.*

— Oamenii au nevoie de argumente. Iată-le. Renunț la avere, în folosul soldaților mei.

Cuvintele muriseră. Priveau uimiți mormanul de scînteietor. Broboane de sudoare le împînziră frunțile. Cînd consternarea fu alungată de bucuria că tot ce se petrecea era aievea, pereții se cutremurară ca de un singur glas:

— *Vivat Avitus Caesar ! Felicior Augusto, melior Traiano !*

*

Egiptul îi plăcuse din prima clipă. Biblioteca din Alexandria era fascinantă. Gustase tihna unei provincii prospere, unde se întretăiau numeroase căi comerciale. Apoi, Egiptul îi atrăsese dintotdeauna pe învățații lumii. Avea cu cine să discute, avea ce să învețe, iar faptul că îmbătrînise ca locțiitor al comandantului legiunii nu-l supăra defel. Să fi fost lipsit de ambiție, indiferent ? Nu! Avea virtuți de adevărat strateg, dar prețuia prietenia mai mult decît onorurile. Așa încît nu se lăsase mînat de orgoliu și nu făcuse demersuri pe lîngă vreun cunoscut, influent la Roma. Nu lingușise senatorii venali, în speranța obținerii funcției de *legat* al legiunii, păgubindu-și astfel prietenul, căci acesta era comandantul. Mutarea și înaintarea în grad îl surprinseseră și nu știa cărui fapt se datorau. Nu știa nici cui ar fi trebuit să-i mulțumească sau pe cine să blesteme.

Plecase din Egipt în pragul vîrstei de cincizeci de ani. Cunoștea bine limba provinciei unde stătuse peste două decenii. Pătrunsese tainele astronomiei, îi frecventase pe discipolii lui Pitagora, prețuia cărțile lui Plutarh.

Aurelianus, devenit împărat de curînd, îi încredințase comanda legiunii a V-a Macedonica, stingînd astfel lupta dintre pretendenții numeroși și pe cea dintre protectorii lor din senat sau chiar din prejama tronului.

Îi ajunsese la urechi zvonul că un libert, Tulius, îi hotărîse soarta. Împăratul adoptase pe loc sugestia acestuia şi aşa se schimbase cursul vieţii sale.

Dacia era rece şi neospitalieră. Suporta greu iernile, nefiind obişnuit cu clima aspră. Nu îşi exercita autoritatea ostentativ sau rigid, subjugînd voinţa şi iniţiativele oamenilor.

În primii ani, atinsese pragul deznădejdii. Crezuse că nu se va putea obişnui niciodată cu provincia pe care n-o dorise şi în care se simţea ca un exilat. Treptat, imaginea însoritei Alexandrii îşi pierdu intensitatea, în memorie. Chiar frigul nu i se mai păru atît de duşmănos, după ce se decise să adopte, în parte, portul localnicilor. Mirosmele suave ale grădinilor şi pădurilor îi plăceau cum îi plăceau odinioară parfumurile orientului. Apoi, descoperi munţii, în timpul luptelor cu nişte triburi barbare. Fusese silit să-i străbată, în lung şi în lat, urmărind grupurile răzleţe de războinici sîngeroşi. Piscurile semeţe, vîrfurile ce împungeau norii, îl apropiau de zei, de necuprins. Iar bourii, surprinzători prin curajul cu care înfruntau vînătorul, îl trecură în rîndul slujitorilor Dianei.

Cunoscuse localnicii mai tîrziu şi asta din vina lui. Acum îşi dădea seama că ar fi trebuit să se apropie de ei din primele zile. Erau drepţi, cinstiţi şi primitori. De cînd aflaseră că putea veni la el oricine, pentru a-şi rezolva necazurile, putea umbla prin Potaissa sau Porolissum fără gardă.

Îi plăceau aşezările, mulţimea pestriţă şi gălăgioasă. Le urmărea obiceiurile, tradiţiile şi i se păreau demne de interes.

Dar cînd crezuse că viaţa sa îşi găsise un făgaş, cînd locurile îi deveniseră dragi, familiare, sosise ordinul de plecare.

Nu se mişcă din castru cîteva zile, preocupat de pregătirile de drum. Voia totodată să evite localnicii cunoscuţi. I-ar fi pus întrebări şi n-ar fi ştiut ce să răspundă.

Părăsi Potaissa cu două zile mai devreme decît legiunea. Pe drumul spre Tibiscum, poposi în prejma Germisarei. Împreună cu soldaţii care-l însoţeau se apropie de un grup de călători, aşezaţi în jurul unui foc.

Îi atrase atenţia un orb, călăuzit de o fată. Se chinui multă vreme să-şi reamintească unde-i mai văzuse. Bătrînul era un neîntrecut povestitor. Îi ascultă cu plăcere istoriile cu tîlc. Conţineau o filosofie neîntîlnită, în care găsea însă elemente comune cu gîndirea lui Pitagora.

Sextus Iulius Firmus, comandantul legiunii a V-a Macedonica, urmărea pentru a doua oară relatarea lui Terentius, abia sosit din Apulum. Nu fiindcă n-ar fi fost atent mai înainte, ci pentru că era atît de surprins, încît voia să pătrundă cît mai adînc înţelesul cuvintelor. Sextus Iulius Firmus dorea să fie întotdeauna informat exact. *Speculatorii* săi erau liberi să acţioneze cum considerau că-i mai bine, dar rezultatele trebuiau să justifice procedeele şi efortul depus. Pedepsea minciuna aspru. Obişnuia să asculte raportul *speculatorilor* îndată ce soseau. Nu pregeta să se scoale în puterea nopţii, dacă era chemat.

— Terentius, nu-mi plac născocirile şi nici greşelile. Eşti obosit. Poţi fi sigur că sînt tot aşa de obosit şi de supărat ca tine. Sînt nemulţumit de castrul din Tibiscum. Nu-i pe potriva legiunii şi am fost nevoiţi să ne rupem în două. Crezi că-i bine ? Numai exemplul ăsta şi-i de ajuns, ca să-ţi dai seama prin ce greutăţi trec. Vreau deci să luăm de la început povestea ta.

— Mă jur pe zei că nu-i poveste ! zise Terentius supărat.

— Nu-i poveste, desigur, dar aşa vine vorba. Ai să repeţi totul cum a fost, iar eu am să scriu...

— Cum crezi, stăpîne, dar eu spun adevărul, am şi martori, adăugă Terentius.

— Sper că eşti de acord cu mine că vestea pe care ai adus-o este de mare însemnătate. Altfel nu cereai gărzilor să mă scoale noaptea. Hai, să terminăm mai repede că ne e somn amîndurora.

Firmus scoase, dintr-o ladă de lemn, aşezată într-un colţ al camerei din *praetorium,* un sul de pergament. Nu mai avea cerneală neagră. Se hotărî să folosească *rubrum,* pe care-l avea la îndemînă, într-un borcănel de lut.

— Terentius, sînt pregătit. Povestește-mi pe îndelete, ca la început.

Soldatul vorbea rar, ca *praefectului* legiunii să nu-i scape nimic.

Cînd terminară se lumina de ziuă. Firmus se frecă la ochi, încercînd să-și alunge oboseala.

— Mi s-a făcut foame. Mergem îndată să mîncăm. Ascultă-mă însă acum tu pe mine. Voi citi ce-am scris, să vezi dacă-i corect.

RAPORTUL SPECULATORULUI TERENTIUS DIN COHORTA A X-A, CENTURIA A V-A, LEGIUNEA A V-A MACEDONICA, CANTONATĂ ÎN CASTRUL DIN TIBISCUM CĂTRE PRAEFECTUL S. I. FIRMUS,

După ce legiunea a părăsit Potaissa, am rămas în oraș cîteva zile, spre a afla ce se vorbește despre plecarea alor noștri. Am tras la hanul „Mistrețul negru", ținut de Aegeanus. Oamenii ziceau că, prin plecarea soldaților, o vor duce mai bine. Nu se speriau de barbarii de la limesul de nord al provinciei, fiindcă triburile „dacilor de sus" îi împrăștiaseră și chiar căpetenia barbară, pe nume Gunthericus, fusese prinsă și judecată, odată cu războinicii lui. Astora le-au tăiat o mînă sau pe amîndouă, nu știu precis, dar de tăiat au tăiat și au rupt picioare, ca să nu se mai poată urca pe cai. Apoi i-au trimis cu căpetenie cu tot, în tabăra lor.

Un aurar, cu care am băut vin și care era din Alburnus Maior, spunea că soldații care făceau de pază la minele de aur lăsau armele și se băgau după aur, iar comandanții aprobau asta. Știindu-i pe cei din Gemina lacomi și nedisciplinați, m-am gîndit că ar fi ceva de văzut acolo și am plecat cît am putut de repede.

L-am găsit pe vărul femeii mele din Potaissa. El lucra la Alburnus în administrație și se îngrijea de lemnul trebuincios arderii și sfărîmării pietrei. L-am întrebat mai pe ocolite, mai de-a dreptul, dacă soldații scormonesc după aur. A răspuns — da ! Am vrut să mă conving cu ochii mei și m-a dus la cuniculii imperiali XI și XXIV. Așa era !

Am făcut un chef cu doi subofiţeri, dar, pînă să nu adorm, am aflat că asta se petrecea de mult. Dimineaţa, vărul femeii mele, Helena, mi-a arătat un strator voinic, cu barbă, pe nume Brenus. Iscodea soldaţii şi le spunea că, de vor rămîne în Dacia, aurul va fi al lor. Că se va face o provincie numai a soldaţilor, că de ce să ia aurul foederaţii, cînd ei, care au stat aici au mai mult drept, dacă este să ia aurul cineva. Mai spunea că nu vor plăti impozite, că legatul Geminei va fi Caesar în provincie, şi va bate bani mari cît tetradrahma grecească, numai din aur, de vor putea cumpăra tot ce-i de cumpărat pe lume, şi că în legiune toţi ţin cu Caesarul — comandantul Avitus Catonius Macrinius Megalicus. Va fi proclamat de trupe, că soldaţii au puterea de a face împăraţi, şi va fi întocmai ca în Gallia lui Tetricus. Apoi am aflat că Avitus are o ladă plină cu bare de aur, cu care cumpără ofiţerii şi soldaţii, ca să nu plece în Moesia. Să rămînă aici şi să-i scoată pe foederaţi din provincie. Să-i alunge dincolo de limes, dar numai după ce va pleca Macedonica din Dacia. Dacă vor primi ordin de retragere în timpul iernii, vor spune că trebuie să zăbovească din pricina luptelor cu goţii, pînă plecăm noi. Atunci vor urma exemplul Galliei.

A doua zi eram la Apulum. Soldaţii nu vor să se despartă de ce-au agonisit, mai ales că se aşteaptă la bani, aur şi scutire de impozite. I-am auzit strigînd : „Vivat Avitus Caesar ! Felicior Augusto, melior Traiano !", iar el le arunca bani şi avea paludamentul roşu, cu eşarfă de general, pe burtă. L-am văzut pe stratorul Brenus însoţindu-l pretutindeni.

Am venit în goana calului la Tibiscum, unde am ajuns în toiul nopţii şi am raportat imediat ce ştiam comandantului meu, Sextus Iulius Firmus. Asta este tot.

— Terentius, am adăugat sau am sărit peste vreun amănunt ?

— Nu, stăpîne, este aşa cum am povestit. Ar fi bine să mai adaugi că pe femeia mea n-o cheamă numai Helena, ci şi Aurelia Donna Milia, ca să fie totul precis.

— Nu cred să aibă vreo importanţă. Voi chema doi străjeri şi-i voi pune să semneze lîngă tine, ca martori.

Trecu un timp pînă găsiră doi soldați care știau să scrie. Își așezară numele sub rîndurile cu litere mărunte, frumos rotunjite ale comandantului legiunii.

— Am terminat. Hai să vedem ce găsim de mîncare. Cînd am treburi importante și reușesc să le termin, mă apucă întotdeauna foamea, spuse Firmus pornind cu Terentius spre bucătărie.

*

— Sîntem supărați ! Copilul ăsta are fierbințeală de două zile și nu mănîncă. L-am descîntat cu apă neîncepută, i-am dat și fiertură din iarba mustei. Degeaba ! Dar stați și vă odihniți, că vă ajunge cît ați umblat, spuse femeia făcîndu-le loc lîngă vatră.

Valeria era frîntă de oboseală. Abia se ținea pe picioare. Băură cîteva căni cu lapte și mîncară pîine veche, mirosind a mucegai.

Bordeiul era spațios. Gazda, un om din Brucla, localitate în care poposiseră după o noapte și o zi de alergătură, era olar. Avea o droaie de copii și o nevastă urîtă. Negoțul nu-i mersese bine în ultima vreme, din cauza unui macedonean, pripășit în Brucla. Venise din Porolissum, de frica zvonurilor și fiindcă barbarii se apropiaseră din cale-afară. Aici se crezuse ferit. Însă plecarea soldaților îl înspăimîntase mai rău. Voia să-și încheie afacerile și să pornească mai departe, tocmai la Romula. Spera să se simtă în siguranță acolo, gîndindu-se la vecinătatea podului de la Sucidava și la mulțimea de trupe, staționînd pe *limesul* danubian.

Olarul aștepta să-l vadă urnit pe macedonean, ca să se restabilească, după atîta pagubă cîtă-i făcuse.

Într-o latură a bordeiului era o laviță lungă, pe care se culcaseră Valeria și copiii. Bărbații stăteau lîngă foc. Nevasta gazdei se dusese la o doftoroaie, în celălalt capăt al Bruclei, ca s-o convingă să-i ajute băiatul bolnav.

Pe Diales îl apucă somnul ascultînd poveștile și văicărelile olarului. Într-un tîrziu apăru și femeia, fericită că doftoroaia îi promisese să vină a doua zi.

Se culcară cu toții. Din cauza oboselii, Diales avu un somn tulburat de vise rele.

Dimineața adăpă catîrul și-l pregăti de drum. Aștepta să mănînce pîine proaspătă scoasă din țest.

Veni și doftoroaia. Nu era o babă așa cum erau îndeobște muierile care se ocupau cu vindecatul și descîntecele. Spre surprinderea lui, văzu o femeie în plină putere, cu ochi negri, iscoditori. Îi aruncase, în treacăt, o privire pătrunzătoare.

Stătea în fața porții, înconjurat de copiii neastîmpărați și gălăgioși, strînși ciorchine în jurul lui.

Valeria întîrzia.

Nerăbdarea-i ustura tălpile. Voia să aștearnă cît mai mulți *milliarii* între ei și pălălaia lăsată la Potaissa. Se temea de urmăritori.

Se strecură în casă. Lumina de afară, pătrunsă prin ușă, invadă încăperea. Mirosea a ars. De sub țestul uitat cu spuza pe el, răbufneau rotocoale de fum. Valeria încremenise într-un colț, cu mîinile la gură, îngrozită. Pe laviță, nevasta olarului, ghemuită, se legăna încet, dintr-o parte în alta. Mîinile îi atîrnau în poală. Olarul era în picioare. Brațele îi căzeau pe lîngă trup fără vlagă. Privea rătăcit la Diales, iar buzele i se frămîntau mute. Doftoroaia zăcea la picioarele lui. Ochii sticloși păreau și mai negri, ca două găuri. Fața-i era vînătă.

Se auzea doar geamătul pruncului bolnav.

Diales nu apucă să se dumirească din prima clipă ce se petrecuse. Fără voie, ochii îi căzură pe fața copilului : era lucioasă de transpirație, plină de pete roșii și de bubulițe ce supurau. Se cutremură de groază. „De ce să mi se întîmple tocmai mie nenorocirea asta ? se gîndi fulgerător. N-am avut parte de destule necazuri ? Oare trebuie să plătesc, atît de groaznic, paguba pricinuită Dințosului ? Fuga ! Numai fuga ne poate salva... !"

Neslăbindu-l din ochi pe olar, se apropie de Valeria și, apucînd-o de braț, o tîrî afară, la aer. Fugiră spre poartă. O ajută să încalece. Părăsiră în goană Brucla. Era devreme și străzile pustii.

După cîteva ore se opriră într-o rariște. Se odihniră tăcuți. Valeria se îmbujorase din cauza frigului. Diales făcu un foc din vreascuri, peste care aruncă, din belșug, frunziș. Fumul albicios începu să se ridice în valuri. O

puse pe Valeria să se dezbrace şi-i aruncă hainele în foc. Apoi o ţinu în norul de fum pînă o înăbuşi aproape.

Cu alte haine, cu ochii roşii şi lacrimile şiroindu-i pe obraji, Valeria stătea lîngă foc. Diales se afumă şi el cît putu mai bine. Apoi se frecară amîndoi pe faţă şi pe mîini cu cenuşă fierbinte.

— Rabdă, Valeria. Poate avem norocul să scăpăm de năpastă. Să nu pomeneşti nimănui, nimic. Lumea poate ierta omorul, poate uita orice păcat, dar nu ciuma. Olarul a sugrumat-o pe doftoroaie fiindcă voia să anunţe izbucnirea molimei. Ar fi fost zidiţi în casă toţi şi uşa însemnată cu var, ca să se ştie, iar locul să fie ocolit... Cred că se gîndea, nefericitul, să plece în lume, bizuindu-se pe noroc şi pe mila zeilor... Nu văd cum o să scape...

— Nici noi nu avem scăpare, murmură Valeria.

— Am făcut tot ce ştiu că se face la noi şi ce m-a învăţat bătrînul vraci... Cum ne-o fi soarta...

Ajunseră la Apulum pe întuneric. Porţile oraşului erau închise. Străjile fură de neînduplecat. Petrecură noaptea afară, la un foc mic, alături de călători care întîrziaseră pe drum ca şi ei.

Intrînd în oraş, Diales spuse străjilor că veneau din Germisara.

Se opriră la Ovidius.

Veteranul era îngrijorat. Se zvonise în oraş că au fost semnalate cazuri de ciumă. Administraţia lua măsuri drastice. Un sătuc, în care au fost găsiţi patru bolnavi de ciumă, a fost ars şi pămîntul stropit cu var. Soldaţii din legiune stăteau în castru. Nu aveau voie să intre în legătură cu populaţia.

— Dacă n-ar fi asemenea temeri, aş putea spune că lucrurile merg bine. Castrele, eliberate de trupe, au fost ocupate de localnici. Veteranii au organizat paza şi apărarea lor. Oamenii au fost anunţaţi că, în caz de primejdie, vor găsi adăpost în interiorul fortificaţiilor, dar apărarea depinde de ei. Cîteva sute de daci, veniţi din nord, au ajuns şi pe teritoriul Apulumului. S-au aşezat pe terenurile care aparţineau împăratului... Acum lumea se pregăteşte de iarnă.

Diales ar fi vrut să-i povestească prin ce trecuse, dar renunţă. Aminti pe scurt ce se întîmplase la Potaissa...

— Aș vrea să plec la ai mei, la Centum Putei. Poate-mi dai o scrisoare pentru cei de-acolo, îl rugă Diales.

— N-am ce veşti să-i dau *tribunului*. Un veteran a fost la el mai zilele trecute şi nu s-au strîns noutăţi. Cînd vrei să pleci?

— ...Curînd. Numai să se odihnească Valeria cît de cît. N-aş vrea să ne prindă ninsoarea pe drum.

— Valeria e cu Claudia. Lasă-le să stea liniştite... nu-i graba aşa de mare... Şi zici că i-ai pus foc Dinţosului... Bine-ai făcut! Nu se mai satură oamenii de avuţii! Iar cînd dă peste ei o nenorocire, cum e ciuma, pornesc în ultima călătorie fără nimic. Pînă şi banul luntraşului îl plătesc alţii! Cu ce te alegi? Cu nimic! Strîngi, îţi rupi oasele, n-apuci să priveşti lumea, şi gata!

— Dacă mă prindeau, mă aştepta moartea. Şi la noi, tot cu moartea sînt pedepsiţi cei care dau foc avutului străin, rosti Diales înfiorîndu-se.

Se dezmeticise — după hăituiala neîntreruptă — şi se gîndea cît de gravă era fapta comisă. Ovidius rîse.

— Mă uit la tine şi te asemăn cu un lupan care şi-a folosit colţii întîia oară şi s-a speriat de puterile nebănuite descoperite în el. Ai strîns fălcile şi colţii au frînt gîtul prăzii.

— Prea-şi bătuse joc de mine. Încă mă mai doare o coastă.

— Aşa se întîmplă. Sînt o seamă de fapte pe care dacă le-ai lua în parte, ai trece peste ele, dar toate la un loc nu le poţi suporta... Dar ce faci cu Valeria?

— Vrea să treacă dincolo, în Moesia, unde are rude...

— Asta ar vrea ea, dar ce vrei tu? întrebă Ovidius, zîmbind şiret.

— De! spuse Diales trist. Eu aş vrea să rămînă cu mine.

— Păi, ce mai aştepţi?

— Nu ştiu, răspunse tînărul, fixîndu-l cu nişte ochi în care citeai descurajarea.

Soluţia i-o oferiră Ovidius şi Claudia chiar a doua zi.

Cerul era plumburiu. Fulguia rar, ici-colo se adunase un puf de zăpadă. În nucul din faţa casei se strînsese un stol de ciori. Pe ramurile desfrunzite păreau a fi un al doilea rod — al toamnei tîrzii vecine cu iarna — un rod

nefolositor și deprimant. După o noapte de odihnă și prin grija Claudiei, Valeria era plină de voie bună.

Masa de dimineață nu fu copioasă : brînză, măsline și pîine de orz, fiartă în lapte.

— Vrei să pleci din provincie, Valeria ? întrebă Ovidius cînd terminară de mîncat.

— Ce să fac ? Sînt singură. Mă tem de cei de care abia am scăpat. Ziceau că i-au fost prieteni tatălui meu și că se simțeau obligați să mă ocrotească. Dar nu grija creștinească îi îndemna, cît dorința să pună mîna pe pămîntul nostru... Cel puțin, în Moesia, voi fi lîngă cei de-un sînge cu mine. Dacă-mi va fi rău, o să mă mîngîi cu gîndul că răul vine de la rude nu de la străini.

— De ce nu ți-ai găsi un rost aici, decît să faci atîta drum pînă în adîncul Moesiei ? Diales ar vrea să te ajute, dar nu știe cînd o să poată. Trebuie să se întoarcă cît de curînd la cohorta lui. A zăbovit destul și au nevoie de el. În cel mai bun caz, te însoțește pînă la Drobeta, iar de-acolo va trebui să te descurci singură. Nu te pripi. Te duci într-un loc necunoscut. Nu știi cum te vor primi. Poate nici nu te vor. Poate au și ei greutăți. Ar trebui să le dai mai întîi de veste. Aîci, de bine de rău, sînt destui care ți-au cunoscut tatăl și care ți-ar întinde mîna. Îl ai pe Diales. Nu zîmbi. Ai să-i duci dorul ! Cînd ai fost la strîmtoare, el te-a scăpat, riscîndu-și capul.

— Dacă îl caută ? rosti Valeria îngrijorată. Văzînd că am dispărut, slujnica va spune că am plecat cu el. Am făcut greșeala să mă înered în ea. Pomenea întruna de Dumnezeul ei și mă ruga să merg într-un loc în care se strîngeau cei de o credință cu ea...

— Nu te grăbi să-i judeci pe toți după faptele celor la care ai stat, adăugă Ovidius cu voce blîndă. Cunosc mulți creștini, aici, la Apulum. Par ciudați, dar sînt oameni blînzi și cinstiți.

— Uite ce poți face, zise Claudia care pînă atunci tăcuse și ascultase. Scrie-le rudelor din Moesia că nu mai ai pe nimeni și că vrei să vii la ei. Să nu fii surprinsă, totuși, dacă nu-ți vor răspunde, sau, mai rău, dacă te vor renega. Cine are nevoie de o rudă săracă, orfană ?...

— Ai dreptate, continuă Ovidius. Valeria, rămîi la noi. Unde încap atîția, mai poate sta un om, iar Claudia va

avea cu cine să schimbe o vorbă, că eu sînt mai mult plecat. Așa-i acum...

— Eu o opresc bucuroasă, dar nu vreau să creadă că abia a scăpat de o pacoste și dă de alta, spuse Claudia rîzînd și cuprinzînd-o pe după umeri.

— Și eu sînt de părere că-i mai bine să rămîi, interveni Diales. La primăvară putem porni să-i căutăm pe ai tăi.

— Am să mă duc la Potaissa, hotărî Ovidius, să-ți restabilesc drepturile. Să se știe că ești la mine și că vei prelua pămîntul tatălui tău. Am un administrator bun. Dacă vrei, îl trimit să rînduiască locul și casa.

— Nu vreau să mă întorc acolo. Mi-aș aduce mereu aminte de noaptea aceea groaznică. Și e prea pustiu, drumurile trec prin păduri, așezările sînt depărtate, ce mă fac singură ? Mai bine cumpăr pămînt în altă parte.

— Asta vedem la primăvară. Pînă atunci stai la noi, spuse Ovidius pe un ton ce nu admitea contrazicere.

— Ce zici, Valeria ? întrebă Diales, după ce rămaseră singuri.

Se gîndea că așa n-o va mai pierde. Distanța dintre Apulum și Tibiscum nu era prea mare. Știa unde o găsea și ar fi fost liniștit.

Ovidius se dusese cu treburi în oraș. Aveau la dispoziție cîteva ceasuri. A doua zi, Diales urma să plece. Claudia luase copiii și se retrăsese în camerele de la etaj.

— Nu ești mulțumită ? întrebă din nou Diales.

De cînd o reîntîlnise, viața căpătase alt sens. Îi legau atîtea suferințe, atîtea amintiri pe care le cunoșteau doar ei. Moartea mai pîndea, poate, pe-aproape.

— Sigur că e bine. Claudia este o femeie bună, dar mă simt încă stingheră...

— Mă ai pe mine, șopti Diales prinzînd-o de mînă.

— Te am pe tine și asta-mi dă curaj.

— Nu te voi părăsi, Valeria, fii sigură. Te-aș lua cu mine. Cît am stat împreună, cîteva zile, n-am putut vorbi. S-a ivit ba una, ba alta. Voiam să-ți povestesc despre satul meu, despre munții care se ridică în preajma lui... Cîte nu voiam să-ți spun !... Seara, cînd mă culcam, mă gîndeam la tine. Te-am regăsit și ne despărțim din nou !

— Așa se pare, dar ce putem face ?

— Te iau cu mine ! Vei fi soția mea ! În doi ani izbutim noi să ne facem un rost, o casă. Dacă vrei, putem merge la ai mei...

O privea cu ochi rugători. Fericirea, viața atîrnau de cuvintele ei. Valeria căzu pe gînduri. Un fir albăstrui se zbătea sub pielea subțire a tîmplei.

— Mă duc la Claudia.

Se ridică și plecă lăsîndu-l abătut.

Diales se îndreptă spre grajduri, să-și alunge supărarea și să-i treacă timpul. Dorea din tot sufletul să plece imediat, să nu mai știe de nimeni, să nu se mai gîndească la nimic. Catîrul ciuli urechile. Botul moale se apropie de el mirosindu-l. „Sîntem singuri, murmură tînărul, și se pare că-ți semăn la urîțenie. Nu se leagă nimeni de mine și mă ocolesc toți așa cum te ocoleam eu. Mă va lua cine nu va avea încotro sau cine nu va avea de ales..." După ce-și mai domoli amarul, reveni în casă.

— Unde ai umblat atîta, omule ! Te așteptăm de o grămadă de vreme. Am și băut o cupă cu vin, exclamă Ovidius.

Se miră văzîndu-i pe toți adunați în camera mare, încălzită. O adiere plăcută se răspîndea din pereții calzi.

— ...Te așteptam. Valeria mi-a povestit despre voi... Cînd a sosit Ovidius, ne-am sfătuit...

— Claudia ! Astea-s treburi pe care le rezolvă capul familiei. Valeria vrea să-i fii soț și m-a rugat să-ți spun. În calitate de stăpîn al casei, o iau sub ocrotirea mea. Îi voi fi tutore.

Diales amuțise de uimire.

— Sînt atît de fericit încît...

— Stai binișor cu fericirea, îl întrerupse Ovidius. Fata vrea să faceți nunta peste treizeci de zile. Spune că știi tu de ce...

— Da, știu, și este bine așa cum a spus ea.

...La lumina slabă a opaițelor, cei doi tineri stătură îndelung de vorbă, făcîndu-și planuri de viitor. Diales se gîndea cu groază la drumul pe care era nevoit să-l facă și care-i despărțea din nou.

În a doua zi a lunii noiembrie, pe la prînz, în Apulum intrară patru oameni. Erau obosiți de drum. Traseră la *taberna* grecului Ianius. Hangiul află că veneau tocmai din Sarmizegetusa și că pe mai marele lor îl chema Ulpius Maximus, fost *decurion*.

*

Prima zăpadă îl împinse pe Delu să caute jderi. Văzuse, din toamnă, cam pe unde se ațineau și voia să prindă măcar o pereche. Nevoia îl silea. Nu mai era singur, ci cu Alana, și proviziile pentru iarnă se dovedeau neîndestulătoare. Trebuia să meargă la „castru", cum obișnuia să numească așezarea rămasă de pe timpul soldaților, crezînd că pielicelele îi vor ajunge să obțină cîteva măsuri de făină.

Pădurea îl întîmpină tăcută. Vieţuitoarele se vîrîseră în cotloane. Aerul nu era tulburat nici de zborul pîlpîit al păsărilor mărunte, nici de rotirile leneșe ale vulturilor.

Bătu locurile știute, dar nu găsi nimic.

De sus, pădurea păruse liliachie, ca un fum așternut pe albul zăpezii. Delu cobora tocmai coasta din spatele bordeiului, cînd auzi un nechezat. Apoi, din dreptul colțului de stîncă, de unde se zărea acoperișul, văzu caii străini, legați de salcîmul din marginea bătăturii. Cuprins de neliniște grăbi pasul.

...Stăteau în jurul vetrei. Alana, care mesteca o fiertură în oala de pe foc, și doi străini, oameni în vîrstă. Pe unul dintre ei Delu îl recunoscu. Făcuse parte din sfatul obștii, pînă năvăliseră războinicii lui Gunthericus.

— Ce doriți ? îi întrebă mîrîit Delu, în timp ce-și așeza armele de vînătoare, cărate în zadar ziua întreagă.

— Eram în trecere și, ridicîndu-se fum în astă parte a pădurii, nelocuită, am venit să vedem...

— Ați văzut ! Ce mai vreți ? Curmă Delu vorba bătrînului.

— Nimic, dar ne-a poftit femeia... să ne încălzim și să ne odihnim oleacă. Da', tu, flăcăule, nu prea te bucuri de oaspeți... Te repezi și nu-i bine... nu-i bine deloc ! Să nu te-mpingă nevoia să te-ntorci la ai tăi și să afli ușile închise...

— Sînt sătul de sfaturi ! N-am să caut la voi adăpost, că abia vă puteți...

— Rămîi sănătoasă, femeie, și-ți mulțumim. Noi ne cam ducem, că acuși se lasă seara...

Se ridicară și plecară, coborînd încet pe poteca dinspre firul apei.

— Ce-au vrut ? Că n-au venit așa, în treacăt ? o întrebă furios pe Alana, care nu înțelegea ce se întîmpla cu bărbatul ei, atît de blînd de obicei.

— Ziceau că le e greu cu de-ale gurii..., că le-a prăpădit o molimă porcii... M-au întrebat de unde sînt, cu ce te ocupi tu, dacă e vînat prin locurile astea... Dar ce ți-a venit să-i gonești ?

— Las' că-i știu eu !... Au nevoie de mine. Credeau că mă voi pleca la rugăminții lor !... „În trecere !"... Le știu eu trecerea...

— Mai spuneau că au venit două familii de daci de dincolo, din nord. S-au așezat în sat. La primăvară vor scurta din pădure cu toporul sau dîndu-i foc, spre a întinde cîmpul. Poate voiau să-i ajuți...

— Să dea foc la tot muntele, nu-mi pasă ! Dacă o să am nevoie de pămînt pentru semănat, mi-l desțelenesc singur.

— Da ce-ți veni să-i gonești ? Moșnegii abia se încălziseră, rosti Alana cu reproș.

Delu se înfurie de-a binelea. Striga și avea luciri rele în ochi :

— La greu au știut să-l folosească pe Delu. Apoi i-au dat brînci. „Șchiopul" n-are ce căuta printre cei din fruntea satului. E bun doar la vite ! Îi fărîm, dacă-i mai prind pe-aici ! Ce știi tu ?... O viață nu m-au scos din „cocoșat" și „șchiop"... Au venit să vadă „cine-i pe aici" ! Ai văzut tu oameni plecînd la drum nepregătiți, numai cu pătura pusă pe spinarea calului ? !...

Alana îi înțelese supărarea, deși îi era milă și de cei doi bătrînei.

*

Așezat într-o luncă ferită de vînturi, Tibiscum era o cetate liniștită. Mai tot timpul iernii, zilele erau plăcute.

Troienele nu apucau să crească, din cauza vîntului călduţ ce bătea dinspre Mare Adriaticum.

Popasul legiunii nu tulbură obiceiurile cine ştie cît. Drumurile însă nu mai arătau ca înainte. Soldaţii mişunau de colo-colo, forfota nu contenea pînă tîrziu, în noapte.

Termele fură reparate şi mărite, iar *tabernele* se înmulţiseră ca ciupercile după ploaie.

Fetele de măritat umblau gătite şi se făcuseră năzuroase. Aveau căutare şi fiecare spera să-l aleagă pe cel mai chipeş.

Tîrgul, ce se ţinea de două ori pe lună, acum se aduna săptămînal. Dar şi în celelalte zile era lume destulă pe tăpşanul de la marginea oraşului.

Negoţul înflorea, ori la cîştig trăgeau toţi, grămadă.

„Ad legionem Maced." se numea *taberna* deschisă de un fost *immunis*. Se numea aşa pentru simplul motiv că proprietarul încercase să-şi facă singur firma dintr-o placă de bronz. Se apucase să sape literele, lăţindu-le şi îngroşîndu-le peste măsură. Cînd se uitase la ce se spetise, observase că nu-i încăpea „Macedonicam" în întregime. Plictisit, pusese punct după „Maced" şi agăţase firma la uşă.

„Ad legio", aşa i se spunea pe scurt, era înţesată îndeosebi de soldaţi. Se mai amestecau printre ei şi orăşeni, dar puţini. Regalianus venea destul de des aici. Prefera *taberna „Ad legio"*. La *„Amfora"* aproape nu se mai ducea.

Jocurile de noroc erau interzise. Interdicţia se suspenda numai de *saturnalii*, dar oamenii îşi vedeau de treabă şi legea era dată uitării.

Trei jocuri intraseră în tradiţia soldaţilor. De la ei le preluaseră şi localnicii. „Zarurile" trebuiau scuturate într-un cornet, căci altfel puteau fi aruncate meşteşugit şi stîrneau bănuieli sau încăierări. În zilele însorite se aruncau „arşicele" într-un loc pregătit anume, în spatele *tabernei*, poreclit „locul mielului". Jocul cel mai simplu era „cap sau pajură."

Regalianus avea o zi norocoasă. Se strînseseră în faţa sa peste patruzeci de *sesterţi* şi o grămadă de băncuţe mici, coclite, de aramă : *duponzi, aşi* şi *quadranţi*.

Pariurile, pe mîna lui, ajunseseră la sume mari. Lumea se înfierbîntase. Chefliii se buluciseră în jurul jucătorilor. Hărmălaia era de nedescris. Nu înţelegeai mai nimic din ce vorbeau. Regalianus goli cana de vin şi zise tare :

— Mai dau de patru ori şi mă retrag. Nu vreau să spuneţi că am şters-o cu cîştigul. S-a înţeles ?

— Merg pe ce ai dinainte, interveni un bărbos cu pieptar de piele şi mănuşi fără degete, împletite din lînă neagră.

— Primesc. Pune banii pe masă. Nu socotim mărunţişul, mergem pe *sesterţi :* am, să spunem, patruzeci. Primeşti ?

— Uite, opt *denari,* zise bărbosul aşezînd banii pe masă.

Toţi amuţiră.

— Dăm cu un singur zar. Cine dă mai mare.

— Cum vrei ! răspunse Regalianus ridicîndu-se în picioare.

Îşi trase pe umeri mantia ghemotoşită pe bancă. Bărbosul scuturâ cornetul îndelung, înălţînd rugi tuturor zeilor,... îndeosebi lui Mercur şi Fortunei. Cubuleţul de os se rostogoli pe masa negeluită şi murdară. Căzuse *sol invictus.* Numai Hercules era mai mare şi aducea cîştig. Aruncă zarul şi Regalianus. Cei aflaţi în rîndurile din spate, se agăţară de umerii din faţă. Nimeni nu protesta, ochii tuturor erau aţintiţi la zarul care se rostogolea. Semnul lui Hercules, săpat în os şi colorat cu *rubrum,* privea sfidător.

— Hecate, cea cu trei capete, să te care în imperiul morţilor ! Blestem pe capul tău, fiu de căţea ! urlă învinsul, sărind în picioare.

Faţa îi era roşie ca purpura. Regalianus strînse banii liniştit. Vru să-i ia şi pe ai bărbosului, dar mîna acestuia se propti peste a lui.

— Nu se poate ! Mai dăm o dată ! Dacă eşti bărbat, primeşti !

— M-ai blestemat şi acum te rogi de fiul unei tîrfe ? Cum vine asta ?... Dacă pierdeam eu, mă lăsai să mai dau o dată cu zarul ?

Învelit în mantie, Regalianus porni spre casă. Era prudent. Putea fi urmărit de hoți sau chiar de bărbos. Pumnalul cu lama scurtă și dreaptă era o armă de nădejde.

Acasă, răsturnă în fața Passiei grămada de monede.

— Ascunde-i unde știi ! Să nu-i văd. Mi-e teamă de o nenorocire...

— Ce-i cu tine ? Pînă acum nu vorbeai așa...

— Pînă acum cîștigam sau pierdeam cîțiva bănuți amărîți. Gustam plăcerea jocului, și-atît. Dar astăzi m-am speriat. Norocul n-a fost firesc. De dimineață, cînd mergeam la castru, mi s-a arătat un semn. Nu l-am luat în seamă, dar după norocul care a dat peste mine, cred că era o prevestire.

— Ce semn, Regalianus ? întrebă Passia.

În sat nu fusese deprinsă cu superstițiile, cu tălmăcirea semnelor. Aici se lovea de ele la tot pasul.

— Cînd am intrat pe *via decumana,* la colțul unde-i fîntîna cu apă veșnică, am văzut doi șobolani iubindu-se. Asta-i semn rău, Passia.

— Ce au șobolanii cu norocul tău ? Nu te mai gîndi la rele. Am să ascund banii.

Îi înveli într-o cîrpă și-i așeză pe o poliță aflată pe perete, deasupra patului.

— Mi s-a făcut foame. Ai ceva de mîncare ? întrebă Regalianus scoțîndu-și pieptarul soldățesc pe care-l purta peste cojocelul din pielicele de miel.

— Poate reușim, la primăvară, să ne mutăm în altă locuință, să avem și noi o grădină de legume. Sînt silită să dau bani pe orice buruiană. O să aibă și copilul unde să zburde, adăugă Passia.

Își acoperi capul cu o broboadă. Ieșea să aducă lemne, pentru pregătitul cinei.

Afară fulguia, dar nu era frig. Dintr-un șopron, situat în spatele casei, apucă un braț de lemne. Deodată, o mînă vînjoasă îi cuprinse gîtul, tăindu-i respirația, iar genunchiul proptit în șale o doborî pe spate. Simți o durere cumplită în pîntec, rotocoale de foc îi jucară în fața ochilor. Apoi se afundă, moale, în întuneric. Trei umbre se prelinseră pe lîngă ziduri.

Avitus era nervos. De cîteva zile, Brenus dispăruse. „Unde o fi umblînd ?", se întreba plimbîndu-se de colo-colo. Ar fi vrut să știe cum reacționaseră soldații la promisiunile sale : cîte o sută de *denari,* la început, două sute cincizeci, în momentul proclamării lui drept „Caesar" al „teritoriului liber al Daciei", cu capitala Apulum ; restul, de trei sute *denari,* aveau să-i primească după ocuparea castrelor Drobeta, Dierna Desa și Sucidava, întreg malul stîng al Dunăbiului.

Și totul se amîna din cauza Macedonicei, care parcă înțepenise în Tibiscum.

Conjurații se gîndiseră și la posibilitatea găsirii unor aliați în cealaltă legiune. Șarpele trădării se furișase în sufletul cîtorva *centurioni* din Macedonica. Brenus avea misiuni clare. Întîrzia, probabil, străduindu-se să-și facă mai mulți prieteni.

Administrația orașului tocmai îi trimisese lista obligațiilor curente, căci Avitus era locțiitorul guvernatorului provinciei. Parcurse rîndurile posomorît : „Administrația municipiului Aurelium Apulense și a coloniei Nova Apulensis se obligă să procure pentru casa și nevoile *legatului Augusti propraetor* al Daciei, reprezentat prin comandantul legiuniii Gemina, zilnic, următoarele : 16 pîini militare albe ; 40 pîini militare negre ; 40 *sextare* vin de masă ; o jumătate purcel ; 2 cocoși ; 30 *libre* carne de porc ; *40 libre* carne de vacă ; un *sextar* de sare ; un *sextar* de ulei ; legume și verdețuri ; 100 *denari ;* 50 monede de argint mici ; valoarea a 2 *antoniani* de aur, în *denari.*"

— Nu-i departe timpul cînd vă voi strînge în pumn de-o să-mi dați și sufletele, zgîrciților..., murmură disprețuitor comandantul Geminei.

Își reluă plimbarea prin cameră. Se zgribuli. Niciodată nu-i plăcuse iarna, dar asta era teribil de urîtă. „Oare cum a procedat Tetricus ? se întrebă, ascultîndu-și ecoul pașilor. Cum a reușit să convingă trupele ? Cum a început, fiindcă începutul e greu... A invocat motive politice sau le-a oferit recompense ?" Dacă ar fi fost cu putință, și-ar

fi dorit să stea măcar o oră în preajma lui Tetricus, să-i ceară sfatul.

— Stăpîne, mănînci aici în *triclinium* ? se auzi glasul bătrînului sclav, care-l slujea de-o viaţă.

— Dincolo, rosti Avitus îngîndurat.

*

Fulguiala de cu seară se transformase în ninsoare îndesată. Fulgi mari se legănau greoi. Drumul era pustiu. Diales se uită atent în toate părţile. „Cîte nu aduce o ninsoare ca asta... Drumul pustiu... Mai bine aşteptam pe cineva... Să mergem împreună. Pînă la Germisara nu cred să întîlnesc vreun călător."

Oftă din adîncul inimii, amintindu-şi despărţirea de Valeria. Ea îl condusese o bucată de drum, prin oraşul încă adormit sub pulpana zorilor. O însoţea un sclav, căci Ovidius se temuse s-o lase singură.

Îmboldi din nou catîrul care încetinise pasul.

Ajunse în Germisara după-amiază. Se opri la un han, ridicat la o oarecare distanţă de porţile oraşului. Intră în vorbă cu hangiul şi se aşezară la masă, ca să bea o gură de vin.

— Stau cu frica în sîn, începu acesta să i se destăinuie. Prietenul cu care ţineam hanul s-a retras, a plecat în Moesia, dar n-a avut noroc. Am auzit că acum e prin Macedonia şi o duce rău. Eu mi-am zis că măcar cît stă Gemina să-mi văd de treabă. Chiar după plecarea legiunii, Potaissa n-a dat de ceasul morţii. Afacerile merg. Ziceam că stau cu frică. Lotrii dau tîrcoale Germisarei. Aici vin mulţi oameni cu stare care-şi caută sănătatea, fie zeii lăudaţi şi apele veşnic tămăduitoare. Unde sînt oameni cu bani, apar şi lotrii. Hanul e cam singuratic şi mă tem de nenorocire... Cînd te paşte... Ah, dar mai bine tac, să nu-mi atrag mînia zeilor...

Diales nu-l mai asculta. Picioarele îi erau ca gheaţa. Ceru o ulcică de vin fiert cu miere şi se trase aproape de vatră, cu cojocul pe umeri. Vinul fierbinte îi topi, încet-încet, frigul din oase.

— Ai răcit pe drum, spuse hangiul. În Germisara noastră iernile nu sînt năprasnice, ca în locurile de sub munte. De pildă la Augustia, și mai sus de ea, nu-i chip să ieși din casă zile în șir. Spun unii că sate întregi au fost acoperite de viscol și n-a scăpat nimeni... Dar nu poți crede tot ce se aude. Parcă toți cîți vin la noi betegi pleacă sănătoși ? S-a dus vestea că se face lumea bine și vin buluc, sperînd în minuni. La Aquae Herculis, da ! Acolo te vindeci singur. Am auzit de oameni care au fost aduși pe brațe și au plecat pe picioarele lor... Și încă... fugind !

Vinul și căldura îl moleșiseră pe Diales. Moțăia. Urechile abia mai prindeau frînturi de cuvinte. Adormi pe o laviță, lîngă vatră. Era singurul oaspete al hanului.

Stăpînul ieși afară, cercetă împrejurimile, să se convingă că nu-i nici un călător întîrziat și că poate închide porțile. Slugile blocară ușile cu drugi grei și se duseră la culcare.

Peste noapte, zăpada acoperi pămîntul cu un strat gros.

Diales plecă de la han devreme, ca să parcurgă o bucată cît mai mare de drum, pe lumină. Catîrul înainta de zor și rezista la frig. „Negustorul a avut dreptate. Nu ești ultimul dintre urecheați !", îl mîngîie prietenos tînărul pe grumaz.

Înaintea amiezii ajunse la mal. Trebuia să treacă Marisul, dar podul plutitor era dincolo. Nu se zărea nimeni în preajmă. Trase un chiot. Degeaba. Crezu că trebuia să se strîngă ceva lume ca să fie transportați cu podul peste apă. Aprinse un foc bun, gătindu-se să aștepte.

Dinspre pădurícea din marginea drumului veneau doi bărbați. Purtau desăgi pe umăr și pășeau sprijinindu-se în toiege.

— Stai de mult ? îl întrebă unul, ghemuindu-se lîngă foc.

Celălalt, în picioare, se uita la catîrul lui Diales.

— Nu așa de mult, abia au apucat lemnele astea să se aprindă... Am impresia că nu-i nimeni pe celălalt mal. Nu știți de-o fi vreun vad, că nu-s de pe-aici și mă grăbesc să ajung la Ulpia...

— Este un vad mai încolo, dar apele sînt învolburate și nu te sfătuiesc să încerci. Am auzit că l-au călcat lotrii

pe podar. Poate s-o fi speriat și a dispărut...", spuse bărbatul rămas în picioare.

— Mare pricopseală, rîse Diales, scormonind în jar. Cu ce să te alegi de la un podar ?

— Nu vorbi, cînd nu știi ! De la tine un sfert de *as*, de la noi niscai făină sau cu ce apucăm să ne tocmim..., se adună de te cuprinde mirarea cum ajunge un nenorocit de podar de pe apa Marisului să-și cumpere case de piatră în Aquae și să aibă sclavi să tragă la parîmă. Ehe, tinere, cîte nu sînt de mirare !...

— Nu-mi vine să cred, dar așa o fi...

Între timp se adunase lume și dincolo. Podarul apăruse și meșterea ceva. Zăbovi el ce zăbovi, apoi desprinse podul de mal. Forța curentului arcuia parîma.

„Aveau dreptate necunoscuții, au crescut apele. Se vede după pîlcul de sălcii", gîndi Diales cu ochii ațintiți la unda Marisului.

...Zorind catîrul neîncetat, noaptea se afla la porțile Sarmizegetusei. Rugă străjile să-l lase să intre în oraș. Numai un *sesterț* le înmuie inimile.

— Acu, dacă m-ați lăsat să intru, spuneți-mi și la ce han ar fi bine să înoptez, îl întrebă Diales pe comandantul gărzilor.

— Peste tot e închis. Dar poți rămîne la noi. E loc destul în corpul de gardă. Uite, colo, unde se vede lumina.

Porțile orașului erau în grija unui detașament din legiunea a XIII-a Gemina. În oraș erau cantonate două cohorte și o *ală* de călăreți sirieni. Douăzeci de oameni străjuiau porțile, făcînd cu schimbul la trei ore, pe timp rău, și la șase ore, pe timp frumos.

În corpul de gardă, Diales se retrase într-un colț mai ferit. Cotrobăi în traistă să îmbuce cît de cît, înainte de culcare.

— Lasă, omule, ce ai în traistă. Ți-o prinde bine la drum. Ia, colea, mîncare de-a noastră, soldățească. Sau poate nu-ți place ?... Dar, unde mergi ? îl întrebă un ostean mai vorbăreț.

— De ce să nu-mi placă ? Vin de la Apulum și vreau să ajung mîine la Tibiscum, la legiune.

— Ești dintr-ai lor ?

— Nu, răspunse el înfulecînd terciul de mei.

Abia acum își dădu seama cît era de flămînd.

— Se țin tare mîndri ăi din Macedonica. Mare scofală de capul lor ! La nevoie îi dăm peste cap cît ai clipi din ochi. Să mai treacă ceva timp și-or să vadă ei cine-i stăpînul.

— Taci din gură, Cincinatus ! Te trezești vorbind ! Pleacă de-acolo și lasă-l să mănînce, se răsti un *immunis* cu o cicatrice pe obraz. Nu-i da atenție prostului ăsta, adăugă, adresîndu-i-se oaspetelui nocturn.

Diales se culcă pe o laviță de lemn. Neadormind îndată, își reaminti cuvintele soldatului. Tîlcul lor îi scăpa. Le răsuci pe o parte, pe alta, parcă prinse un fir... și visul îl cuprinse în mrejele sale.

...Era cu Valeria și culegeau flori. Flori ciudate, din care curgea o zeamă cleioasă, cînd le rupeau. Se gîndea, în somn, că sucul era un fel de miere a florilor. Mergînd așa, mîngîiați de soare, dădură de un șanț peste care nu puteau păși. Fundul șanțului nu se vedea. Plecă să caute un loc de trecere. Găsi o bîrnă culcată între maluri. Deodată șanțul se umplu cu apă. Deasupra pluteau, duși de valuri, copilul olarului și doftoroaia. Îl privea cu ochi sticloși, surîzînd șăgalnic și făcîndu-i semne cu o mînă de culoarea aramei coclite. Îl chema să facă dragoste cu ea. Trecu pe bîrnă dincolo. O îndemnă și pe Valeria să facă la fel, dar îi era frică. El insistă, se reîntoarse cîțiva pași spre ea. Valeria își luă inima în dinți. Venea cu mîna întinsă. Erau foarte aproape. La un lat de palmă. Degetele se atinseră, dar în clipa aceea Valeria alunecă și căzu în apă, împroșcîndu-l cu stropi. Doftoroaia pluti lin pînă la ea, o ajunse și o trase sub undele uleioase. Apucă să-i audă strigătul...

— Scoală, omule, că se luminează de ziuă !

Încă buimăcit, vru să întrebe de Valeria. Apoi mintea i se limpezi. Era transpirat, îl durea capul, o durere neobișnuită. Plimbîndu-și mîna peste frunte, se sperie de fierbințeala ei. Se ridică anevoie în picioare.

Părăsi orașul prin *poarta apuseană.*

Pînă la Tibiscum erau cel mult douăzeci de *milliarii* și cam tot atît pînă la Centum Putei. Deși se înfofolise ca

niciodată, Diales tremura atît de tare, încît abia se ţinea pe spinarea catîrului. Începu să aibă vedenii.

Prin faţa ochilor i se perindau oameni şi întîmplări demult trăite. O bună bucată de drum îl însoţi maică-sa, de care abia îşi reamintea. Apoi prietenii cu care bîrcuise, în atîtea zile fericite de vară. Roiuri de albine îl momeau spre copaci găunoşi, din care mierea curgea şuvoaie...

...— Sînt Petronius Daius. Trebuie să-l văd pe *tribunul* Marcius Caius Getta, reuşi să le spună soldaţilor ieşiţi în întîmpinare în faţa *porţii dextra* a castrului legiunii Macedonica, din Centum Putei.

Puterile îl părăsiră. Căzu în braţele soldaţilor. Se afundă din nou în lumea de fantasme. Plutea în gol. Nimeri într-o peşteră întunecoasă. Orbecăi prin grote fără capăt, voind să ajungă la lumină...

*

Stătea legat de patru zile şi patru nopţi şi avea gura înfundată cu o cîrpă. Respira anevoie. Căruţa în care fusese azvîrlit mergea încet şi se hurducăia din cauza roţii din dreapta. Treabă făcută de vreun nepriceput ! Auzise, de cîteva ori, străjile întrebînd :

— Ce aveţi în căruţă ?

Răspunsul venea netulburat :

— Ce se vede ! Fîn pentru vite !

Sufletul îi era frămîntat de o furie neputincioasă, dar şi de spaimă. Nu ştia pe mîna cui căzuse şi care-i va fi soarta. Poate chiar „Avidus" voia să scape de el. La ultima lor întîlnire pricepuse că se întîmplă ceva. „Şarpele, fusese mai viclean !" Apoi se gîndi că „Avidus" l-ar fi omorît fără atîtea complicaţii. „Ah, şi-i aduceam veşti bune ! Porcul, mînca-l-ar ciuma ! Nu-mi rămîne decît să aştept."

Adormi. Cînd se trezi, căruţa se oprise. Era linişte. „Poate m-au uitat !" se agăţă Brenus de o speranţă.

Cineva începu să descarce fînul cu furca. Se temu să nu-l străpungă cu dinţii de fier, dar îşi dădu seama că se ştia de prezenţa lui.

Braţe puternice îl traseră afară. Lumina îl orbi. Strînse pleoapele cu putere. Îi dezlegară mîinile şi picioarele. Se

prăvăli neputincios, la pămînt. Gemu. Îl înghiontiră în coaste ca să tacă.

Doi bărbaţi, luîndu-l de subsuori, îl tîrîră într-o pivniţă şi-l zăvorîră. Brenus, încă nedezmeticit, îşi frecă încheieturile dureroase. Apoi cercetă locul. Prin spărtura îngustă, aflată la zece picioare înălţime, pătrundea un fir de lumină. Ciuli urechea. Un sunet cunoscut, care-i intrase în sînge, se apropia. Prin faţa ferestruicii, trecu un grup de soldaţi. Zgomotul cadenţat se îndepărtă.

„Oi fi într-un castru ? Dar de ce ? Şi cine m-a adus ?", se întrebă. În faţa uşii de stejar, solidă, întărită cu piroane şi plăci de fier, erau trei trepte. Se aşeză pe ele, cuprins de disperare. Un frig de moarte îi năpădi oasele amorţite.

Patru soldaţi veniră să-l ia, curmîndu-i firul gîndurilor. Îi privi cu ură. Primul imbold fu să se repeadă la ei, încercîndu-şi norocul. Se răzgîndi. Erau voinici, iar pumnalele de la cingătoare nu prevesteau nimic bun. Unul îi legă din nou braţele şi-i acoperi capul cu un sac negru. Nu mai vedea nimic.

— Bagă de seamă. Îţi voi spune cum să calci. Urcă încet treptele...

Trecu prin locuri diferite. Simţise nisip sub tălpi, piatră, auzi bocănit de podine. urcă trepte de lemn, ce scîrţîiau sub paşi...

Cînd îi scoaseră sacul de pe cap, tresări de uimire şi de teamă. Încăperea era spaţioasă, cu pereţii văruiţi în alb. Pe zidul lateral văzu *signumuri* de cohorte şi *falere*, iar în mijlocul steagurilor, însemnele legiunii : acvila şi leul.

„Macedonica ! îi fulgeră prin minte. Sînt ori în castrul din Tibiscum, ori la Centum Putei... Dacă au aflat ?... O, zei, îndurați-vă de mine !"...

În faţă, o masă lungă cu patru scaune. Paznicii se aşezară în spatele unui jilţ, aflat mai într-o parte. Cîţiva bărbaţi pătrunseră înăuntru, se apropiară de masă. Patru luară loc pe scaune, ceilalţi stăteau în picioare. Jilţul rămase neocupat. Brenus se uita la ei cu teamă, încercînd să descopere un chip cunoscut. I se părea că e observat ca o fiară în arenă, înainte de începerea luptelor.

— Recunoşti că eşti *stratorul* Brenus, din legiunea a XIII-a Gemina ? îl întrebă un om uscăţiv, cu părul tras

spre frunte, în încercarea zadarnică de a-şi ascunde chelia. Îl fixa indiferent. Brenus se sperie în momentul în care privirile li se încrucişară. „Asta mă omoară ! Nu-scap din gheare ! Voi da vina pe Avitus... M-a forţat... Nu încape nici o îndoială !... Au aflat !", îi trecu prin minte şi groaza puse mai tare stăpînire pe el.

— Sînt *stratorul* Brenus, din legiunea a XIII-a Gemina, răspunse cu glas stins.

— Terentius, dezleagă-l.

După clipele de derută, Brenus se decise să ia poziţia militarului aflat în faţa unui superior.

— Ar fi bine să ne scapi de neplăcerea — şi să scapi şi tu — de a te tortura ca pe acuzaţii încăpăţînaţi. Spune-ne cine te-a trimis să corupi oamenii, atrăgîndu-i în conjuraţia care vrea să-şi întindă mrejele în Dacia ! Nu încerca să ascunzi ceva, fiindcă nu te vom ierta pînă nu ne convingem de adevăr. *Tribunul* Caius Getta va consemna fiecare cuvînt al tău. Poţi începe. Te ascultăm...

*

— S-a pornit din nou ninsoarea. Nu se mai vede nici stîna. Pe povîrniş urcă un şir de călăreţi. Vin spre noi !

— Cîţi sînt ?

— Şase, bunicule. Unul are cal alb... Parcă ar călări pe un abur. Calul abia se distinge de albul zăpezii.

— Vin la noi, fata bunicului. Mai pune lemne pe foc şi pregăteşte ceva de-ale gurii. Du-te mai întîi şi leagă zăvozii... Grăbeşte-te ! Acu se întunecă...

Orbul îşi trecu mîna peste plete, netezindu-le. Degetele osoase pipăiră şiretul cămăşii de in.

Afară se auziră cîinii lătrînd, apoi voci şi nechezat de cai. Uşa se dădu de perete. Bătrînul simţi pala de aer rece în obraz. Urechea îl ajuta să înţeleagă ce se petrece. Oamenii intrară în casă pe rînd. Zăboviră puţin, scuturîndu-şi zăpada prinsă pe haine. Se înşirară în dreapta uşii, cu căciulile miţoase în mîini. Plecîndu-se în faţa orbului, rostiră, cu glasuri răguşite de frig :

— Bine te-am găsit, înţeleptule !

— Bun venit, fiii mei ! răspunse bătrînul. Aşezaţi-vă unde găsiţi loc... Dar ce-i cu fata asta ?

— E pe-afară. S-o chem ? întrebă unul ce părea mai tînăr, deşi avea părul aproape de culoarea omătului.

— Las' că vine ea !... Staţi, staţi şi vă odihniţi.

Cîndva aici fusese o stînă. Gospodarii o duraseră din trunchiuri de brad. Odaia era spaţioasă. De-a lungul pereţilor se aflau laviţe. În mijloc, vatra. De cealaltă parte a ei, stătea orbul. Oamenii se aşezară pe laviţe, lepădînd cojoacele.

— Osteniţi de drum ? îi întrebă bătrînul, ridicîndu-şi bărbia.

— Nu de drum, cît de neastîmpărul de-afară. Am ajuns tare greu pînă aici...

— Tu cine eşti ?

— Eu îs Marcu, de la Porolissum.

— Te ştiu. Eşti al lui Zora, cel care venea la mine pe un cal nărăvaş...

— Al lui îs, înţeleptule !

O şuviţă de vînt, strecurată printr-o crăpătură, le răvăşi pletele şi zbuciumă flacăra în vatră.

— Vîntoasă ! rosti bătrînul aplecînd capul. Fata nu a venit ? Duceţi-vă careva şi vedeţi ce face.

Un moşneguţ vioi, cu un umăr mai săltat, se repezi să-i îndeplinească porunca.

— Marcule, ce se aude pe la voi ?

— Toate bune, dar ne lovi o nenorocire, pe noi, cei din părţile de sus.

— Ce nenorocire ? Povesteşte-ne. Poate îi dăm de capăt.

— Totul a început toamna, la Potaissa...

— Deci nu la voi, în Porolissum, îl întrerupse orbul, înălţînd iar bărbia, ca şi cum ar fi vrut să prindă mai bine înţelesul vorbelor lui Marcu.

— Tocmai ! La Potaissa, cum spuneam, astă-toamnă un olar s-a dus după lut. Erau nişte gropi la marginea aşezării. De-acolo scotea lumea pămîntul galben. Nemulţumit de lutul luat pe lopată, olarul a încercat într-alt loc. A săpat el ce-a săpat, pînă a găsit o vînă aşa cum dorea. Era moale la pipăit şi grasă. A tras roaba mai aproape, s-o încarce. Dar vedeţi, înţeleptule şi oameni buni, lopata a lovit o hîrcă. Olarul a dat întîi să fugă, apoi şi-a zis că mortul e cel mai cuminte — nu strică nimănui şi zace în

groapa lui ! S-a întors să se uite : în jurul hîrcii, păr de femeie. Ce s-a gîndit ? Dacă moarta a fost cu stare, poate dă de niscai odoare. A săpat pînă a desfăcut tot mormîntul, dînd de lucruri ce se pun la morți — oale, ulcele, fusuri. Scormonind, a văzut, printre rămășițe, lucind o brățară de argint. S-a bucurat, a tras pămîntul la loc, să nu rămînă oasele dezgolite, a încărcat roaba și s-a dus acasă...

— Acuși vine fata ! Se muncește cu niște lapte. Vrea să-l fiarbă, să ne încălzim, rosti intrînd moșneguțul cu umărul săltat, bucuros că îndeplinise dorința înțeleptului.

— Bine, bine, acum stai și ascultă. Zi-i mai departe, Marcu, te ascult.

— A pus pămînt...

— Ai spus asta ! A ajuns acasă !

În glasul bătrînului se ghicea nerăbdarea. Marcu, descumpănit, reluă firul povestirii :

— A tras pămîntul peste moartă, să nu rămînă oasele dezgolite și s-a dus acasă. Femeia olarului, prin vecini. Văzînd unul dintre copii — că avea o droaie — i-a lăsat brățara, zicîndu-i s-o dea muierii, adicătelea mumă-sii... El a plecat cu lutul la treaba lui... Acu, ce să vezi ? La cîteva zile, copilul bolnav ! Fierbințeală mare. Fierbințeală azi, fierbințeală mîine. S-a apucat muierea, cum e obiceiul prin părțile noastre, să-i facă o fiertură din iarba-mușteI. Degeaba ! În vremea asta, au poposit la ei doi străini : un bărbat și o femeie. Au cerut găzduire peste noapte. Olarul i-a primit. Dimineața, s-a dus femeia să aducă doftoroaia, să-i facă ceva copilului. Acu, s-au încurcat treburile ! Doftoroaia, văzînd copilul, a zis că-i ciumă. A vrut să fugă, să anunțe lumea să-l închidă pe olar cu ai lui în casă, să toarne var — cum se obișnuiește. Olarul a vrut s-o oprească ! Doftoroaia s-a zbătut și omul, strîngînd-o oleacă mai tare, i-a rupt gîtul...

— Văleu !... exclamă unul dintre cei de față.

— Olarul s-a spînzurat. Ai lui au fost zidiți în casă. Le aducea, care se încumeta, un codru de pîine și o ulcică de apă, printr-o spărtură lăsată anume pentru asta. Au spoit locul cu var, au afumat, de...

— Dar cu străinii găzduiți peste noapte ce s-a întîmplat ?

— Cine știe ? ! Au plecat. Pesemne el și-a dat seama în ce nenorocire intraseră.

— Și cum a rămas ?

— Apăi cum să rămînă ? !... Ne-a cam terfelit boala... Noroc de frigul care s-a lăsat !

Fata intră în încăpere, aducînd lapte fierbinte. Băură toți.

— Am auzit și eu de ciuma care s-a arătat toamna asta, dar nu știam de unde a venit, spuse bătrînul domol.

— Acu, înțeleptule, ce să ne mai mirăm ? De ani încoace ne cam ia boala, mai pe primăvară, mai pe toamnă... Dar nu numai pe noi, aud că și prin celelalte provincii cam tot așa...

— Vom trăi și vom afla ! adăugă orbul, scuturîndu-se ca de frig.

— Să-ți dau o învelitoare s-o pui pe umeri, bunicule ? îl întrebă fata.

— Nu... A trecut !...

Sfatul ținu întreaga noapte. Fiecare îi povesti bătrînului necazul. Așa aflară și ceilalți ce se petrece în provincie. Multe taine se luminară.

— Poate ne vom întîlni în primăvară, dacă voi avea zile. Dacă nu, va veni altul în locul meu. Oricum, Marii noștri Înțelepți veghează și aici, și la Roma. Trebuie să știți însă ce aveți de făcut deocamdată... În primul rînd, nu lăsați castrele de izbeliște. Să nu încapă pe mîini netrebnice. Pregătiți oameni pentru paza potecilor și a drumurilor. Bateți săgeți și căliți lemn pentru arcuri. În castre, ziditi porțile de prisos. Lăsați o singură intrare. Ridicați adăposturi mai multe și încăpătoare. Numiți căpetenii vrednice. Nu vă lăsați înșelați de oameni țifnoși. Alegeți-i pe ăi cu judecată. Ne vor ajuta și dacii de dincolo de provincie, care s-au izbit mereu de barbari.

— Negreșit..., se auzi un singur murmur.

— Romanii vor pleca în curînd. Au întîrziat din pricina iernii, dar și din cauza goților. Cînd vom rămîne numai noi, ne vom gospodări altfel. Trebuie să fim puternici, ca să-i lovim astfel pe cei care vor veni peste noi, încît să se cutremure și să nu îndrăznească să apară a doua oară.

— Așa vom face, înțeleptule.

— Provincia va avea şase ţinuturi. Vi le mai spun o dată : partea Porolissumului ; cea a Ampelumului — unde vei fi tu, Marcu ; teritoriul Apulum ; Sarmizegetusa, pe partea apuseană a munţilor ; ţinutul din cotul munţilor pînă la malul drept al Alutusului şi la Rusidava, cu centrul la Buridava ; cea de-a şasea va fi partea răsăriteană, de sub munte, la Ilsis.

Nu putem ţine armată plătită. Dar ce răsplată mai mare poate exista decît să-ţi ştii semenii teferi prin braţul tău ? Marcu, ai grijă de cei care scot aur. Vom avea nevoie de mult, foarte mult. Ce nu vom răzbi cu braţul, vom obţine cu puterea aurului.

— Soldaţii vor sta pe celălalt mal al Danubiului ? întreabă bărbatul din Arutela.

— Nu ! Legiunea va ţine şi malul stîng.

— Ne temem că romanii vor veni din nou.

— Vor veni, dacă ne vom arăta slabi în faţa năvălitorilor. Deocamdată, Roma e prea ocupată să-şi lingă rănile ! spuse bătrînul.

— N-ar fi bine, interveni Marcu, să lovim goţii aşezaţi la iernat în coasta noastră ? Vreau să zic pe cei care nu respectă *stadiile* libere, din faţa *limesului.*

— Am să vă dau de veste dacă va trebui. Acum odihniţi-vă, căci, la întoarcere, drumul nu va fi tocmai uşor.

Înţeleptul ieşi din odaie însoţit de fată.

Oaspeţii şopotiră o vreme între ei, apoi se întinseră pe laviţe.

După cîteva ceasuri de tihnă, se pregătiră de plecare. Ninsoarea se oprise. Doi băieţandri îi sprijiniră să încalece. Voind să-şi ia rămas bun de la înţelept, unul le zise zîmbind :

— Dacă vă grăbiţi, la vale daţi de dînsul. Cum s-a luminat de ziuă, a pornit într-acolo...

Faptele

Vîntul pătrundea printre bîrnele prost înţepenite. O pulbere măruntă de zăpadă se strecura pe lîngă ele şi pe la încheieturile căpriorilor acoperişului.

Cînd deschise ochii, privirea-i fu atrasă de una dintre aceste crăpături. Stătu un timp cu ochii aţintiţi la tăişul subţire de lumină. Cînd se deşteptă din nou, se uită în acelaşi loc. Nu mai era nici o dîră de lumină.

Slăbit, cu buzele arse, întoarse greu capul, vrînd să priceapă unde se găseşte. O durere vie îl străpunse în ceafă. Închise ochii. Visa sau se trezise ? Urechea prindea urletul vîntului şi zbuciumul unei scînduri dintr-o margine de acoperiş. Încercă să-şi adune gîndurile, să-şi amintească ce se petrecuse. Toate se învălmăşeau. Încruntă sprîncenele. Nimic. Se simţea stors de vlagă. Adormi. Visă că bea apă, la un izvor din coasta unui deal, şi auzea o voce de femeie care-i repeta mereu : „Să vii, să nu mă laşi singură !... Să vii..."

Se trezi şi văzu un chip cunoscut. Rosti abia mişcînd buzele :

— Passia, mi-e sete !

— Adineauri ţi-am dat o cană de apă. Mai vrei ?

Diales nu avu putere să-i răspundă. Coborî pleoapele a încuviinţare.

Pentru Passia zilele se scurseseră ca un coşmar. Revenirea la viaţă a fratelui îi umplea sufletul de speranţă.

Trupul istovit de boală începu să se înviorezе cu fiecare ceas. În cîteva zile, Diales se ridică în capul oaselor.

Cînd luna decembrie se apropie de sfîrşit, Passia îl sprijini să ajungă în pragul uşii. Albul strălucitor al zăpezii, care acoperea pămîntul şi urca pe crengile arborilor, îl făcu pe Diales să ameţească. Din ochii strîns închişi curgeau lacrimi.

După alte cîteva zile, ieşi afară neajutat de Passia. Se uită curios în jur. Locul era singuratic. Pădurea se întindea cît cuprindea privirea. În spate, nişte clăi de fîn fuseseră troienite de viforniţă. Reveni în casă. Îşi găsi soţa scurmînd jăraticul din vatră. O rugă să-i vorbească despre ea, despre el, despre orice.

Passia începu să povestească domol de parcă cele îndurate erau suferinţele unui străin, nu chinuri prin care trecuse.

— ...Regalianus al meu aducea de multe ori bani, dar cîştigurile nu erau mari. Pierdea adesea... Nu avea alte patimi şi de aceea nu mă supăram. Mă temusem de cusururi mai rele. Într-o seară s-a întors tîrziu, sau poate mi s-a părut aşa din cauza nerăbdării. Mi-a pus pe masă o grămadă de bani. De cînd nu văzusem atîtea monezi ? „Ascunde-i, să nu ştiu de ei", mi-a zis, în timp ce se dezbrăca. I-am pus într-o ulcică şi am aşezat-o pe poliţă. Apoi am dat fuga să aduc lemne, că se lăsase ger. Şopronul în care ţineam lemnele era în spatele casei. Am luat un braţ de vreascuri, dar vrînd să vin spre casă, m-am pomenit strînsă de gît şi trîntită în zăpadă. M-au trezit frigul şi ninsoarea. Mă durea pîntecul, simteam cum zvîrleşte, cum se zbate... Abia m-am tîrît în casă, chemîndu-l pe Regalianus, dar bărbatul meu...

— De ce n-ai strigat ? Te-ar fi auzit vecinii şi-ţi săreau în ajutor ! spuse Diales înciudat.

În loc de răspuns, ea ridică din umeri. Îşi îndreptă broboada, oftînd din greu. La lumina palidă a jarului, îi zări lacrimile şiroind pe obraz. Afară vîntul se înteţise. De departe, ajunse pînă la ei un urlet de lup. „Se adună haita !" gîndi Diales, ciulind urechea. Passia auzise şi ea urletul. Întoarse capul spre uşă.

— Ar trebui să-l aduc aici pe timpul nopţii.

Se ridică şi-şi aruncă pe umeri un cojoc.

— Pe cine vrei să aduci ? întrebă mirat.

— Catîrul cu care ai venit, zise ea zîmbind trist.

— Mai stai puțin. Termină, întîi, de povestit, cum a fost cu voi ?

— Cum să fie ? continuă Passia resemnată. Regalianus zăcea într-o baltă de sînge. Îi tăiaseră gîtul. Casa era răvășită... Am alergat după străjerii de noapte. Negăsindu-i, m-am dus la castru. Au venit o mulțime dintre prietenii lui. Poate fiindcă era om bun, bărbatul meu. N-au dat de făptași. Cel de la care cîștigase banii, o matahală de te speriai, avea trei martori că au stat toată noaptea și au băut împreună. Așa a fost cu Regalianus și cu norocul nostru. Mă tem amarnic pentru copilul care se va naște... Să nu fi pățit ceva, după cîte am pătimit...

— Dar cum m-ai găsit pe mine ?

— La puțin timp, pe înserat, au sosit doi soldați de la Centum Putei. Mă chema mai marele lor, să vin să te iau de-acolo. Medicul legiunii se temea să nu te fi îmbolnăvit de ciumă...

— Și te-ai dus ? Doar ciuma...

— Ce era să fac ? Numai pe tine te am. Tu nu m-ai scăpat de atîtea ori ?

— Da, dar ciuma nu iartă ! Mai toți se prăpădesc. Am luat-o de la un olar la care am poposit într-o noapte cu Valeria. Avea casa plină de purici. Sărmana Valeria. Poate zace și ea, la Apulum, doar că nu are pe nimeni care s-o îngrijească, așa cum ai făcut tu...

— Vraciul militar ți-a ars toate hainele. Mi-a dat doar banii pe care-i aveai la tine. A trecut prin foc fiecare monedă. Te-am îmbrăcat cu lucruri de la ei și te-am legat pe catîr, că nu te puteai ține singur. Soldații ne-au adus în coliba asta, unde au stat, în toamnă, să coasească fîn pentru cai. Vin din cînd în cînd și ne lasă, la un copac uscat, cîte o desagă cu hrană. Cît timp patrulele văd fum ieșind pe horn, înseamnă că trăim... Un soldat zicea că nu ai ciumă, că ai răcit. Medicul mi-a zis să-ți dau să bei multă apă. De teama unei nenorociri, au socotit că-i mai cuminte să rămînem departe de lume...

— Se apropie timpul să plecăm, spuse Diales, întinzîndu-se după o cană cu apă. Am o sete strașnică de la boala asta.

— Unde să mergem ? Nu vezi că abia stai în picioare ? Trebuie să mai prinzi puteri, rosti ea privindu-l duios.

De afară se auziră din nou lupii. Passia ieşi în grabă, amintindu-şi de catîr.

*

Tulius citea monoton. Nu voia să se strecoare nici un accent din care împăratul să-şi dea seama ce crede despre faptele semnalate. Erau doar ei în cameră. Această perioadă a anului, Aurelianus o petrecea la Ostia. De aici conducea imperiul. Curieri speciali duceau poruncile şi aduceau veşti de pretutindeni.

De cîteva zile furtuna bîntuia pe mare. Valurile se spărgeau de stînci, vuind pînă departe. În cameră era cald. Mirosea a lemn şi a parfumuri orientale. Aurelianus stătea într-un jilţ. Îmbrăcase toga albă, tivită cu purpură. Juca între degete o biluţă de chihlimbar şi încerca să aibă expresia stăpînului de neclintit. Nu voia să i se citească pe faţă îngrijorarea. În acea zi de iarnă, în palatul său, înconjurat de gărzi şi de sclavi, împăratul se temea. Terminînd de citit, *libertul* aşeză pe masă sulul de pergament. Ştia că vestea îl tulburase pe slăvitul Aurelianus. Mai ales că şi el devenise împărat în urma unor evenimente asemănătoare... Tulius avea să-l lase înconjurat de gîndurile şi frămîntările lui. Îi trebuia un pretext, ca să se poată retrage. Grăi şoptit, cu o undă de suferinţă în glas :

— Slăvite, vîrsta îşi spune cuvîntul... Suport iarna din ce în ce mai greu. Cred că sînt bolnav. Aş vrea să mă vadă medicul...

— Du-te, iubite Tulius, du-te şi te îngrijeşte. Te voi chema cînd voi avea nevoie.

Aurelianus vorbise absent, cu ochii ţintă pe fereastră. Tulius se înclină plin de respect în faţa stăpînului lumii şi ieşi tăcut. Se îndepărtă puţin şi strănută de cîteva ori. Zîmbi. Aparenţele erau salvate.

Nici nu se stinse bine ecoul paşilor *libertului* şi Aurelianus se repezi la pergamentul de pe masă. Încruntat, reciti atent raportul sosit din îndepărtata provincie :

SEXTUS IULIUS FIRMUS
LEGATUL LEGIUNII A V-A MACEDONICA
PROVINCIA DACIA,
CĂTRE
ÎMPĂRATUL AURELIANUS
OMAGIU ŞI CREDINŢĂ !

Zeii să te aibă în pază, braţul să-ţi fie ferm, iar ochiul atent. Slăvite, sînt obligat să-ţi aduc la cunoştinţă fapte neplăcute care au să te îngrijoreze. Datoria mă sileşte s-o fac. Departe de mine gîndul de a arunca minciuna pe capul altora, pentru a-mi arăta astfel credinţa. Adevărul e de netăgăduit. Cele ce-ţi voi relata se petrec sub privirile noastre.

Nu le voi mări, nici micşora importanţa. Legiunea se află, precum ai poruncit, în castrele din Tibiscum şi Centum Putei. Speculatorii mei, care-mi aduc ştiri din toată provincia, m-au informat ce se întîmplă la Apulum, mai precis, în sînul legiunii a XIII-a Gemina.

Lucrurile fiind grave, am dispus cercetarea lor şi am ajuns la date care confirmă zvonurile.

Comandantul Geminei pregăteşte o conjuraţie, susţinut de unii tribuni de cohorte şi de centurioni. Vrea să preia puterea în Dacia, după exemplul trădătorului Tetricus. Au fost împărţiţi bani soldaţilor şi tuturor susţinătorilor, din avutul legatului legiunii. Adormind conştiinţele, urmăreau să facă la fel şi cu militarii din legiunea mea, dar fără rezultat. Fiecare a venit şi mi-a spus. Convingerea mi-a fost întărită, prinzîndu-l pe unul dintre oamenii de încredere ai legatului. Am alcătuit un tribunal secret, din tribunii cohortelor mele, de a căror credinţă sînt sigur, şi l-am interogat pe stratorul Brenus, omul de care am pomenit mai înainte. Amănuntele pe care ni le-a dat întăresc rapoartele speculatorilor mei. A mărturisit, de bună voie, cît şi sub tortură, crimele de care se face vinovat comandantul Geminei.

Iată numele conjuraţilor, al capilor nelegiuirii, pe care-i reţine doar prezenţa legiunii Macedonica să-şi pună în aplicare intenţiile : tribunii Caius Crispinus şi Quintus Filipicus, comandanţi ai castrelor din Micia şi Am-

pelum ; centurionii Baebius Atticus, Micinius Natalis, Pompeius Iulius Falco și Mantenus Proculus.

Legiunea mea și auxiliile sînt gata să acționeze.

Slăvite, îți așteptăm porunca !

Împăratul rulă pergamentul și-l închise într-o casetă. Asemenea documente nu se lasă la vedere. Ca de obicei, cînd era preocupat, se plimba de colo-colo. Nu de mult, în Pannonia, trupele îl proclamaseră împărat. Deși Roma avea altul ! Acum, pentru uzurpatorul din Dacia, devenise el un „altul"... Provincia nu-i mai aparținea. Avea să se retragă treptat, conform înțelegerii. Noua provincie, *Dacia Ripensis*, aștepta venirea legiunilor... Chiar zilele astea trebuia să ordone Geminei să se mute în noul ei loc de staționare — Ratiaria. Nu ! Se impunea o amînare. Nu putea rămîne nepedepsită o legiune otrăvită de veninul conjurației. Va proceda cu grijă, să nu se răspîndească vestea în imperiu, stîrnind noi dorințe deșarte. Avea nevoie de Tulius și nu voia să pară neajutorat. Mîndria își cerea drepturile, dar clipa nu era prielnică șovăielii.

— Să vină Tulius. Trimiteți *lectica* mea după el ! le strigă sclavilor.

Întîrzierea putea fi fatală. Trecuseră destule zile pînă ajunsese curierul. Va mai trece timp pînă va lua o decizie, pînă va fi pusă în aplicare... Cîte nu se pot întîmpla ? ! Poate chiar acum mii de oameni se declarau dușmanii lui !

...Tulius apăru, purtînd pe cap o scufă de lînă. Mic, neajutorat și îmbătrînit. O fărîmă de om, cu ochi lăcrimoși și o boabă de transpirație gata să cadă de pe vîrful nasului.

— După tine cum ar trebui acționat ? îl întrebă Aurelianus direct.

— Acționat ? ! La ce te referi, slăvite ?

— Te joci de-a pisica, Tulius ? Arde ! Nu pricepi ? Trebuie acționat repede, ferm. Plec în Dacia, reprim fără milă...

Tulius strănută, se șterse la ochi cu o bucată de pînză. Nu se grăbea. Privirea îl ocoli dinadins pe Aurelianus. Zise de parcă și-ar fi vorbit sieși :

— De ce în Dacia și nu în Gallia ? Se va spune că ești de acord cu Tetricus...

— Ce propui, pe cine să trimit acolo ? În cine să am încredere ?

Glasul împăratului tremura de nerăbdare.

— Va fi nevoie de un împuternicit special. Cineva șiret ca o vulpe și cu putere de leu... Și tot atît de sîngeros... Știu omul care-ți trebuie. Poate nu-ți va conveni ca vîrstă — este destul de tînăr — dar are minte de om matur.

— Tinerii nu-mi inspiră încredere. Sînt ușor de corupt, necugetați... Pe cine propui ? repetă Aurelianus.

— Pe Caius Galerius Valerius Maximianus. Slăvite, nu te încrunta, nu te pripi. Analizează, apoi hotărăște. Să precizăm. Ai nevoie de un om sau de o funcție ? Ai nevoie de un om de credință sau vrei un senator ?

— Ferească-mă zeii de senatori ! strigă împăratul.

— Stăpîne, ai avea încredere în mine ? În felul în care aș stîrpi conjurația ?

— Deplină, Tulius ! Din păcate, e zadarnic, din foarte multe motive, spuse Aurelianus privindu-l cu adînc regret.

Erau aproape de aceeași vîrstă, unul însă în putere, pe cînd celălalt cu sănătatea șubredă.

— Cel propus este nepotul meu. Dacă va da greș, sînt gata să răspund pentru el cu viața.

— Unde-i ?

— Să nu te mînii, slăvite, căci faptele mele izvorăsc numai din dragoste. Plecînd de aici, am trecut prin fața cancelariei imperiale. Am rugat..., am cerut — ca din partea ta — să-mi fie adus nepotul, din Macedonia. Acum se află la Singidunum. Îl voi aștepta, la jumătatea drumului, spre a cîștiga timp, și-l voi pregăti pentru ce are de împlinit.

— Aici toți hotărăsc numai eu, împăratul...

— Slăvite, nu te înfuria, bucură-te că ai în preajmă supuși ce-ți vor binele și sînt gata să te ajute !

— Cum ai să pleci așa, bolnav ?

— Zeii se vor milostivi de mine. Mai bine să pregătim cele trebuincioase îndeplinirii voinței tale.

— Aș vrea să mă supăr, Tulius, să mă supăr rău de tot pe tine, dar...

— Nu ai vreme, slăvite. Las-o pe altă dată. Sînt mereu lîngă tine... Să facem documentele : ordinul de împuternicire a delegatului imperial și ordinul de pedepsire a conjuraților. Ar fi bine ca, pe durata misiunii, Macedonica să-i fie subordonată. Vom întocmi cu grijă actul, ca să nu-l jignim pe comandant.

II

— Ne fură ! Ne sărăcește ! Mai rău decît lotrii ne lovește legiunea ! În loc să-i nimicească pe barbari, ne jefuiește pe noi, cetățeni de frunte ai provinciei...

Drusus Salinator, însoțit de un grup de negustori, se afla în casa lui Opuntus.

Spumegau de furie. *Praefectul* Geminei îi chemase ieri să le ceară, fără ocolișuri, bani pentru nevoile legiunii. Unii s-au opus, alții au vociferat, încercînd să amîne termenul prea apropiat, fixat pentru plăți. Comandantul fusese de neînduplecat.

Peste noapte dispăruse unul dintre marii negustori de vite din Apulum. Patrulele l-au găsit mort, pe drumul dinspre Blandiana.

— Ar trebui înștiințată Roma, spuse cu jumătate de glas Drusus Salinator.

Privi în jur. Dacă legiunea strecurase spioni în adunarea lor ? Cei care aveau de dat mai puțini bani puteau fi vînduți lui „Avidus"...

— Ar fi bine să scriem, dar mă tem de curieri. Se vorbește că la hanuri sînt oameni, nu se știe în slujba cui, care le plătesc o mie de *sesterți* curierilor. Numai să-i lase să citească scrisorile și documentele din saci. Închid totul la loc, în chip meșteșugit, de nu se vede că s-a umblat la sigiliu.

— Am auzit și eu de așa ceva... O mie de *sesterți* este o sumă frumușică ! interveni alt negustor. Să-i plătim mai mult curierului nostru, spre a fi...

— Ce să fie ? strigă Opuntus, roşu de mînie. Tîlharul va da sacul să cîştige şi *sesterţii* lor. Cum aflăm daca a fost cinstit ?

— Să-i dăm un sac cu acte şi scrisori false. Iar plîngerea să o ascundem în haine, fu de părere un tînăr cu barbă şi păr ondulat, uns cu ulei parfumat.

— Şi cum se va şti la Roma unde trebuie căutat documentul ?

Se făcu tăcere. Toţi se gîndeau la o soluţie. Opuntus zise posomorît, privindu-i dispreţuitor :

— Vă'stă capul la prostii. Acuşi va trebui să dăm banii ! Ce facem ?

— La ce-i trebuie bani legiunii ? Doar a primit de curînd *denarii* Romei. O ruşine ca asta nu s-a mai pomenit de pe timpul lui Decius ! Atunci, cel puţin, găsiseră o scuză în invazia carpilor. Ori, acum, este pace. Ce vor cu noi ? ! sări arţăgos un bătrînel.

Drusus Salinator privea, fără să-i vadă pe cei adunaţi în spaţioasa sală de oaspeţi a lui Opuntus. Gîndurile îi alergau la averea pe care o ascunsese. Era fericit că procedase astfel. Voia chiar să plece din provincie. Oricum, afacerile nu mergeau prea bine iarna.

— Sînt bătrîn, rosti Opuntus grav. Îi voi spune lui „Avidus" că n-am de unde plăti, dar dacă-mi va arăta ordinul Romei, mă voi supune. Îl voi anunţa că am trimis mai mulţi curieri în Senat. Unul tot va ajunge ! Dacă mi se întîmplă vreo nenorocire, va fi răspunzător de crimă. Cine are curaj, să procedeze ca mine. Să vedem cum va descurca iţele Avitus, care are datoria să ne ocrotească...

Mulţi i se alăturară în hotărîrea de a anunţa Capitala imperiului asupra jafului din provincie, cerînd ajutor şi înţelegere. Se despărţiră mai liniştiţi decît fuseseră la venire.

Drusus Salinator plecă spre casă însoţit de doi sclavi. Un motiv de nemulţumire tot avea : „Putea, zgîrcitul de Opuntus, să ne dea ceva de mîncare, aşa cum se cuvenea. El n-a pomenit nici măcar de ochii lumii. Să ne fi oferit o cupă de vin... Ah, dar are un vin prost. Mai bine că nu ne-a dat. Ultima dată, m-a durut burta o noapte întreagă, de credeam că m-a otrăvit..."

În acel an, iarna se arăta mai blîndă. Cel puțin așa i se păru lui Diales aici, în apropiere de Tibiscum, comparînd-o cu gerurile și zăpezile din nordul provinciei, unde se afla satul lui. Zăpada se așternuse în strat gros. Nu era peste măsură de frig, așa încît podoaba albă a ninsorii dispăru curînd de pe crengile copacilor.

În cîteva rînduri ieși din casă, cercetînd împrejurimile. Se însănătoșise și se apropia data plecării. Trebuia să se grăbească.

La mijlocul lui februarie Passia avea să nască. Iar el abia aștepta să se reîntoarcă la castru. Reamintindu-și de Valeria, tresări de spaimă.

...Cerul plumburiu se sparse într-un colț, lăsînd razele să le mîngîie obrajii. Își pregătiseră desagii de cîteva zile. Uitîndu-se unul la altul, se înțeleseră din ochi. Sosise ceasul!

După ce se îndepărtară de colibă, aruncară o ultimă privire înapoi, spre locul acela de suferință și speranță.

Pe zăpadă se vedeau urmele patrulelor. Fuseseră șase călăreți. Diales se luă după ele.

Pe înserat se aflau în preajma castrului.

Inima îi tresălta de emoție cînd zări turnurile de pază. Printre santinele întîlni un soldat de care fusese mai atașat. Îi spuse că va reveni dimineața. Pînă atunci avea să găsească un loc sigur pentru Passia. Se opriră la o bătrînă, pe care sora lui o cunoștea, și care era și o moașă bună.

Așa cum făgăduise, în zori sosi la castru.

— Ai venit, mortule? îl întîmpină glumind „omul cu ochi de cenușă".

Diales era însoțit de *centurionul* și de *tabulatorul* cohortei. *Tribunul* îl cercetă cu atenție. Nu prea părea mulțumit:

— Arăți jigărit ca un cal, după o iarnă grea, cu nutreț puțin... Ce mă fac eu cu tine?

— Am fost la medicul cohortei, rosti Diales cu sfială. Zice că sînt sănătos.

— Să-ți spun drept, Petronius, nu credeam să te revăd. Întîi, nu nădăjduiam să scapi. Apoi, chiar dacă te însănă-

toșeai, bănuiam că vei pleca oriunde te-or duce picioarele, numai la castru nu.

— Cum era să plec ? Să dezertez ? Dar mi-am dat cuvîntul, cînd am intrat în legiune !

În ochii reci ai *tribunului* tresări o scînteie.

Diales îi povesti pe scurt cît pătimise, cum scăpase de la moarte datorită Passiei.

După ce se despărțiră, se îndreptă spre *cohorta* sa.

Încercă să afle de la soldați vești din Apulum. Zadarnic. Drumurile erau potrivnice pe timp de iarnă.

*

Bărbatul era voinic, avea privirea hotărîtă și era sigur pe sine. Sextus Iulius Firmus îl cercetă din ochi, fără să se sfiască, pe trimisul împăratului. Venise însoțit de o *decurie* și jumătate de călăreți. Comandantul legiunii a V-a Macedonica examină atent sigiliile sacului cu documente.

— Te rog să te așezi, spuse *legatul*, în timp ce desfăcea sulul de pergament, cu peceți imperiale.

Se adînci în lectura lui. Pe chip nu i se așternu nici uimire, nici nemulțumire.

— Am înțeles. Legiunea îți stă la dispoziție, prin mine. Nu ne așteptam să sosiți așa de repede... Deci, poruncește !

Glasul suna ferm.

— Pînă la poruncă, mai am scrisoarea asta, zise tînărul scoțînd dintr-un săculeț de piele, prins la brîu, alt pergament sigilat.

Comandantul legiunii îl luă și citi :

LUI
SEXTUS IULIUS FIRMUS
COMANDANTUL LEGIUNII A V-A MACEDONICA
SALUT !

Desigur n-ai dat uitării însoritul Egipt. De vei voi, te vei putea întoarce acolo, avînd funcția pe care o deții acum.

Prin voința zeilor și a divinului Aurelianus, nepotul meu, Caius Galerius Valerius Maximianus, a fost ales să reînstăpînească dreptatea în Dacia. Dacă îl vei ajuta, cu experiența pe care o ai, și nu-l vei lăsa pradă greșelilor, te asigur de prietenia mea și mă voi sili să te răsplătesc așa cum se cuvine.

Sigiliul avea gravat pe el un bou înjugat la un plug. Deasupra plugului se vedea litera „T".

Galerius voi să se informeze, cu de-amănuntul. Fu chemat din nou *stratorul* Brenus. Consultă rapoartele *speculatorilor* legiunii. Nu-și acordă nici o clipă de răgaz. Conjurația putea izbucni ca un vulcan nimicitor. „Monștrii se ucid în față !", așa-l povățuise Tulius în scurta lor întrevedere, la Singidunum. Se sfătui întreaga noapte cu Firmus. Capetele Hidrei trebuiau tăiate deodată. Galerius hotărî să plece la Apulum, să se convingă cît de mare e primejdia. Legiunea avea să aștepte semnalul său. Totodată, dădu ordin să fie prinși *tribunii* din Micia și Ampelum, izolînd astfel Gemina. Escorta urma să-l întîlnească pe Galerius la Apulum, peste două zile.

— Sîntem nevoiți să-i zdrobim cît mai iute. Supravegheați drumurile și puneți mîna pe curierii conjuraților. Îmi trebuie o călăuză de încredere și haine. Vreau să trec neobservat. Îmbrăcat ca orice localnic, voi afla mai ușor care-i starea de spirit a oamenilor. Adaugă patru curieri gărzilor mele să pot lua permanent legătura cu voi...

Făcu o scurtă pauză, apoi continuă pe un ton în care se simțea, într-adevăr, oboseala :

— Pînă pregătiți însoțitorul de drum, aș vrea să mă odihnesc.

— Consideră-te stăpînul casei mele. Am dat dispoziții și ești așteptat. Te va conduce *tribunul* Getta, spuse Firmus.

Galerius îl privi zîmbind.

— Mulțumesc pentru grija pe care mi-o porți, dar e mai bine să stau aici, în *praetoriu*. Mă voi lungi pe o bancă ; este îndeajuns de cald. Îmi sînt suficiente cîteva ceasuri de somn. Nu vreau să fiu văzut. Cu cît se știe mai puțin despre mine, cu atît cresc sorții de izbîndă.

Comandantul legiunii şi *tribunul* Getta se retraseră tăcuţi. Se opriră după ce ieşiră din *praetoriu.*

— Iată-ne, bătrîne prieten, stînd la uşă şi aşteptînd să se trezească stăpînul. Să fim pe aproape cînd ne va chema ! zise Firmus ironic.

— Mie, să-ţi spun drept, începe să-mi placă. Desigur, nu strica să fie unul mai în vîrstă. Am avut momente în care mă simţeam jignit de alegerea făcută...

— Şi eu, adăugă îngîndurat Firmus.

— Plec să ordon să fie adusă călăuza pentru... „stăpîn". Salve !

...Însoţitorul se prezentă înainte de prînz.

— Ai fost la Apulum ? intră Galerius în vorbă cu el direct. Bine ! Pregăteşte-te ! Ia tot ce crezi că ne va fi de folos.

Diales rămase nedumerit. Ofiţerii se purtau cu acest tînăr iute şi aspru de parcă îi erau subordonaţi. Cine putea fi ?

Deşi trecuse de amiază, porniră la drum. Primul popas — Sarmizegetusa. Se întuneca.

— Ar fi bine să înnoptăm aici, spuse Diales ca pentru sine.

— Nu ! Mîncăm repede şi plecăm. Poposim unde ne-o doborî oboseala. Cîştigăm astfel timp.

Diales ridică din umeri. Intrară într-o *tabernă* înţesată de lume. Se aşezară, aşteptînd să fie serviţi. Trei cheflii jucau zaruri pe un loc lăsat liber lîngă vatră. Hangiul le aduse îndată de mîncare.

— Ţi-e frică să mergi noaptea ? îl întrebă Galerius rupînd cu dinţii dintr-o bucată de carne friptă, pe care o ţinea cu amîndouă mîinile.

— De ce să mă tem ? Dar mîine nu vom avea spor. Catîrul meu e deprins cu truda, însă calul va fi obosit.

— Vom vedea !... Cum sînt drumurile ?

— Cum să fie ? Ca pe timp de iarnă.

— Nu asta voiam să ştiu, ci dacă sînt sigure. Am auzit că mişună lotrii.

— Se mai întîmplă, răspunse Diales, să taie pe cîte unii. Îi ştiu ei pe cei cu bani... Cu noi ce să aibă ? Ce să ne ia ? Un cal şi un catîr fărîmaţi de oboseală ?

Plecară. Seara își așternuse vălul peste codri, pe pieptul munților. „Te văd eu, mintosule !... Poate ai noroc și se leagă de noi niscai fiare...", gîndi Diales.

Al doilea popas fu pe malul unei ape. Abia reușiră să aprindă niște vreascuri.

— Culcă-te. Stau eu de pază. Spre ziuă va ninge, zise călăuza, ghemuindu-se la pămînt.

Galerius îl privi lung, în timp ce punea lemne pe foc :

— Cum te cheamă ?

— Petronius Daius mi se spune la legiune. Acasă îmi ziceau Diales... Lasă focul molcom, să nu atragem atenția, și bagă-te sub cojoacă, să te încălzești.

Galerius adormi. Începu să cearnă cu fulgi deși, mult înaintea zorilor.

*

În cădere, un brad tăiat, se agață de crengile altuia, își modifică direcția, prinzîndu-l pe Delu dedesubt. Cînd se dezmetici, nu-și mai simțea un braț, iar pieptul îi era străpuns de o durere ascuțită.

Calul, legat la o oarecare distanță, ciulea urechile privind neliniștit în jur. „Atît mi-a fost !... Mă mănîncă lupii... Și toporul e la numai doi pași de mine... Puterile îmi sînt secătuite. Ah, de-ar trece careva... Ieri au fost oameni pe aici să care trunchiuri la vale..."

Cu mîna pe care o putea mișca, încercă să arunce cu bulgări de zăpadă în cal. Dacă l-ar speria și ar fugi către casă, Alana și-ar da seama că s-a întîmplat ceva. Calul se frămînta în loc, nechezînd. Delu încercă să facă un nou bulgăre. Sub el era un strat gros de zăpadă. Scormoni cu mîna nevătămată, cît putu de repede. Uitase de durere. Săpă o groapă în care i se adînci treptat trupul, scăpînd, de trunchiul vrăjmaș. Se ridică, scoțînd un geamăt de durere, în picioare. Clătinîndu-se, ca un om beat, se apropie de cal. Nu se putea urca în șa. Sprijinindu-se de el, porni încet spre casă. Se socoti salvat abia cînd văzu fumul de deasupra bordeiului. Intră înăuntru și se prăvăli lîngă ușă.

Alana îl îngriji cum se pricepu. Dar ce să facă cu oasele smintite de la locul lor ? Noaptea stătu de veghe la căpătîiul bărbatului ei. Plîngea pe înfundate.

— Taci, nu mai boci ! murmură Delu.

Se trezise şi-i cerea o gură de apă.

— Ne ducem mîine la vraciul Derzolus. Am să-ţi arăt drumul... Nu-i departe.

De fapt, şi el era îngrijorat. Scuipase sînge.

Adormi din nou. Pe obrajii Alanei lacrimile grele nu conteniră.

Spre norocul lor vîntul, stîrnit din senin, se potoli în cursul dimineţii, aşa încît se urniră către sălaşul lui Derzolus.

Cum îl zări, vraciul îl luă la rost :

— Dacă ai fost prost, acum plăteşti ! spuse pipăindu-i mîna beteagă. Va dura, dar se înzdrăveneşte ! Osul va fierbe. La primăvară ai să te foloseşti de mînă... Cu pieptul e mai rău. O să rămîi cu suflarea slabă. Să nu te opinteşti sau să fugi... Să mănînci zilnic un boţ de brînză. Auzi ? Cu tine vorbesc, femeie ! Să ai grijă de omul tău, dacă vrei să se ţină pe picioare.

— Înţeleptule, cum voi putea merge la vînătoare, am să-ţi aduc...

Vraciul făcu un semn cu mîna, arătîndu-i uşa :

— Mergeţi la treburile voastre. Ce să fac cu vînatul tău ? Să vii la vară să-mi ajuţi la strînsul ierburilor. Auzi ? Acu, plecaţi !

Pe drumul de întoarcere nu scoaseră un cuvînt, fiecare adîncit în gîndurile, spaimele sale. Alana se temea că nu va putea face faţă singură nevoilor casei. Delu încălecase. Mergea în urma lui şi plîngea. Voişe să-i spună că vor avea un copil. Acum vestea l-ar fi amărît. Încă o grijă, după un asemenea necaz.

*

Trecură Marisul pe podul plutitor. Podarul se schimbase. Plecase în lume, de frică. Dintre drumeţii care trecură pe celălalt mal, majoritatea se duceau la Germisara. Puţini luau calea Apulumului.

Diales se mira, urmărindu-l pe Galerius. Dacă n-ar fi ştiut că vine de pe meleaguri îndepărtate, ar fi jurat că-i localnic, după felul cum se purta sau cum vorbea cu oamenii.

Animalele erau prea obosite. Se opriră în Germisara, la un han. Pînă la castrul din Blandiana erau nouă mii de paşi, plus alţi opt mii de paşi pînă la Apulum. Dacă se odihneau, puteau străbate distanţa într-o zi.

La Germisara era cantonat de multă vreme *numerus singulariorum peditum britannorum,* care menţinea ordinea şi asigura paza.

Nimeriseră într-o zi de tîrg. În piaţă, se adunase lume multă, de prin satele vecine. Patrulele se răspîndiseră în mulţimea gălăgioasă.

Galerius porni pe ulițe, să vadă localitatea renumită în imperiu pentru apele sale termale. Iarna, rari erau amatorii de *thermae.* De aceea taxa de intrare scăzuse la un sfert de *as,* pentru bărbaţi, şi la o jumătate de *as,* pentru femei.

Un portic şi alei îngrijite înconjurau un bazin din care ieşeau aburi. Apa, aproape fierbinte, cobora prin olane de ceramică, tocmai din vîrf de munte. Bazinul, pavat cu un mozaic frumos, nu era prea adînc. Care cum trecea pe-aici obişnuia să arunce un bănuţ de aramă în apele calde, ofrandă zeilor tămăduitori, patroni ai staţiunii. Galerius aruncă şi el un *denar* şi-şi înmuie mîna în apă.

Hoinăriră într-atît, încît Diales îl bănui că voia să găsească pe cineva. Se întoarseră la han rupţi de oboseală. În timpul mesei, Diales povesti despre boala de care scăpase şi despre Valeria. Ardea de nerăbdare s-o revadă.

— Ai s-o vezi, Diales. Dacă zeii mă vor ocroti şi se vor rezolva toate cu bine, mă vei pomeni !

— Te voi pomeni şi fiindcă eşti primul străin întîlnit care nu se deosebeşte de noi.

— Nu-i de mirare. Neamul meu se trage din părţile Romulei. Mama este de-acolo... Aveam rude şi la Germisara, dar le-am pierdut urma... Mulţi localnici sînt plecaţi cu trupele prin imperiu. Dar obiceiurile deprinse în copilărie le păstrezi fără să-ţi dai seama.

După un somn bun, plecară dis-de-dimineață. Aveau spor la mers. Trecură de Blandiana. Vorbea fiecare de peripețiile trăite sau auzite.

— Ai amintit de lănțișorul acela, al fetei..., cu peștele. Să te ferești, Diales, de cei care poartă semnul ăsta.

— Mă cam feresc după ce-am pătimit.

— Eu îi urăsc ! zise Galerius pătimaș. De frica barbarilor, mama s-a stabilit în Moesia. Proveneam dintr-o familie bogată și speram să urc ușor treptele ierarhiei militare. Niște tîlhari — aveau același însemn — au determinat-o pe mama să-și împartă averea, prin ei, săracilor. Averea o încăput pe mîinile preoților..., înghiți-i-ar apele Styxului !... Am avut apoi parte de greutăți, nu glumă... Dar va veni timpul socotelilor ! Nu le voi ierta minciuna, hoția !

— Oameni și oameni ! Unde crezi că ai de-a face cu unul pe care te poți bizui, constați că te înșeli, rosti Diales prudent. Nu voia să greșească vorbind despre o credință tainică.

Dincolo de porțile Apulumului, Galerius amuți. Privirea-i ageră scormonea chipurile, dorind să descopere amănunte cu ajutorul cărora să se lămurească asupra situației din oraș. Traseră la un han mizer. Cîțiva soldați chefuiau, făcînd mare zarvă. Galerius se așeză în preajma lor, atent la tot ce spuneau. Din cauza gălăgiei, nu putu urmări firul discuției, dar, la un moment dat, un soldat voinic, cu fața tuciurie, se sculă în picioare, cu cana de vin în mînă și strigă :

— Pentru Avitus al nostru, *Caesar* al Daciei, *vivat !*

Îi răspunseră celelalte glasuri, în cor :

— *Felicior Augusto, melior Traiano !*

Galerius se împurpură de mînie.

În seara următoare, sosiră soldații din Tibiscum. Galerius expedie prima ștafetă pentru *legatul* legiunii Macedonica.

— Ziceai că un veteran de aici a format o *vexillație,* sau am înțeles greșit ? îl întrebă însărcinatul Romei. Du-mă la el !

Lui Diales nu-i venea a crede. După atîtea necazuri avea s-o întîlnească pe Valeria.

...Ovidius era plecat în for. Le ieşi în întîmpinare Claudia. Văzînd cine era unul dintre oaspeţi, izbucni în plîns. Diales îngheţă de spaimă. Celălalt se îndepărtă, lăsîndu-i singuri.

— Ce-i cu Valeria ?

— A căzut la pat de cum ai plecat... E moartă de aproape o lună. Copiii..., molima, ne-am temut... A murit de ciumă... Se umpluse de gîlme care se spărgeau...

— Ai văzut-o tu ?

— Nu... eu... Spun oamenii care au dus-o la casa din afara oraşului, unde sînt închişi cei care pun în primejdie...

— ...Care pun în primejdie..., repetă Diales vorbele ca un ecou. Unde-i îngropată ?

— Nu ştiu... este o groapă..., se toarnă var...

— Ai gonit-o din casă ! Spune drept, pe fericirea şi viaţa copiilor tăi ! strigă Diales orb de disperare.

Claudia plîngea cu faţa ascunsă în mîini.

I se făcu silă. Gîndul îi zbură la Passia... „O, zei, cum să-i mulţumesc, pentru că m-a salvat de la moarte ? Viaţa i-a adus numai suferinţă !“ Copiii roiau, gălăgioşi în jurul lui. Totul i se păru străin, duşmănos. Îi era silă s-o mai privească pe Claudia. Plecă, fără să-i adreseze nici un cuvînt.

Galerius stătea pe treptele terasei ce înconjura casa. Îi făcu semn lui Diales să se apropie. Începu să-i vorbească rar, apăsat, despre misiunea ce i se încredinţase şi despre motivele ce-l făceau să-l considere nu o simplă călăuză, ci un om de nădejde.

— Stăpîne, îngăimă Diales, în sufletul căruia se învălmăşeau durerea şi surpriza, porunceşte-mi orice, numai să ieşim din locul ăsta blestemat.

Galerius îşi îndreptă pelerina pe umeri şi porniră spre poartă.

— Uite cum vom proceda..., continuă Galerius, călcînd cu paşi mari, prin zăpada afînată a străzii ce ducea în for.

*

— Drusus Salinator ! strigă comandantul legiunii Gemina, citind alt nume de pe o listă.

— Cinci sute de mii de *sesterţi*, răspunse fonfăit *cen-*

turionul Baebius Atticus, urmărind însemnările de pe lista lui.

— Opuntus !

— Doar o sută cincizeci de mii şi o scrisoare de păsuire. O lună. Zice că-i bolnav şi n-a avut cînd să adune banii...

— Bestia zgîrcită ! Să trimiţi oameni să-l strîngă niţel, să-i dea putere !... Helvius !...

— Cinci sute de mii de *sesterţi.*

Avitus Catonius Macrinius Megalicus era aproape mulţumit. Puţini nu se supuseseră poruncii. Aşadar nu curajul era marea virtute a negustorilor. Ziua cînd va putea cumpăra credinţa trupelor se apropia... Incredibil... Pînă ieri era doar un vis...

— Unde sînt depozitaţi banii ? îl întrebă răstit pe *centurion.*

— În *praetoriul* castrului. Nu se ştie de ei. Am întărit paza, sub motiv că aşteptăm, din clipă în clipă, o *donnativă.*

— Foarte rău ! Eu ţi-am poruncit să-i duci în castru şi să-i ţii sub pază ! Atît !

— Credeam...

— Ce credeai ?... Ai să anunţi că nu vine nici un fel de *donnativă* din partea Romei ! Ai înţeles ? Altă dată să nu te prind că îndrăzneşti să faci altfel decît ţi-am poruncit, că plăteşti cu capul !

Baebius Atticus se retrase mergînd de-a-ndaratelea, fericit că a scăpat de mînia lui „Avidus".

Ca întotdeauna, cînd rămînea singur şi gîndurile veneau grămadă, Avitus începu să măsoare încăperea în lung şi-n lat. Brenus nu apăruse, deşi se scursese mult timp. Să fi fost ucis înşelînd la zaruri sau de vreun soţ gelos ? Cîte nu se întîmplă cînd nu eşti atent ! Iar Brenus, în ultima vreme, nu prea era. Zeii s-or fi îngrijit, înaintea sa, de soarta *stratorului...*

— Aduceţi-mi o cupă cu vin ! strigă, simţind că proasta dispoziţie îl părăseşte.

Un sclav, ivit ca din pămînt, îi întinse cupa şi dispăru imediat.

Făcu socoteala banilor adunaţi. Milioanele de *sesterţi* nu-i vor ajunge. Nu-i nimic ! Duşmanii noului *Caesar* vor fi înlăturaţi, iar averile confiscate ! Ah, dar Macedonica, aflată încă la Tibiscum, îi încurca treburile ! Ar fi vrut s-o

știe plecată... Ce să facă ? I-ar trebui un plan iscusit... Goții ! De fapt nici nu sînt așa de răi pe cît se crede. Sînt și ei oameni, au dorințe, plăceri, nevoi !... Poate acolo ar fi un punct de reazem...

Întețit, vîntul zgîlțîia obloanele camerelor aflate la etaj. Draperia de la ușă se mișcă.

— Anunț-o pe nepoata mea să vină aici, îi spuse sclavului, înțepenit dincolo, în așteptarea ordinelor stăpînului.

N-o văzuse cam de mult pe Livia. Oare cum își petrecea timpul ?... Ar fi trebuit să se poarte mai sever cu ea, s-o fi obligat, în virtutea dreptului de tutore, să se căsătorească ? De ce nu, cu bătrînul Tiberius ! Acum ar fi putut conta și pe ajutorul lui. „Se pierd obiceiurile străvechi. Tinerii nu ne mai arată respectul cuvenit. Va trebui să mă gîndesc la restaurarea moralei în provincia mea !... Provincie ! Suna stingher și pricăjit. *Caesarea Dacia !...* Imperiu ! Da, așa sună măreț ! Regina Palmyrei, regele Gertes, regele Tigran... și regele Avitus !... Și, ca să nu mi se stingă neamul, o să-mi iau o soție... bogată, cu relații... Nu-i bine ! O să depind de familia ei ! Dar o barbară, avînd ca zestre mii de călăreți sălbatici, pe care i-aș instrui ? Ar tremura imperiul ! Lumea !...“

— M-ai chemat, unchiule !

Vocea fetei era firavă ca și înfățișarea ei : subțire, blondă, cu ochi mari, albaștri, cu părul strîns la ceafă, după moda grecească. Părea un copil.

— Voiam să te întreb dacă nu ți-ai schimbat părerea în legătură cu... Tiberius ? !

Îi vorbise aspru.

— Ce să schimb ? Mai ales acum...

— Ce vrei să spui ? o întrebă mirat, neputîndu-și ascunde surprinderea la auzul ultimelor cuvinte.

— A murit la începutul lunii septembrie. L-au ucis lotrii, în drum spre Aquae Herculis. Credeam că știi.

Vestea îl surprinse într-atît, încît nu-și putu ascunde reacția. Se ridică în picioare, dădu ocol jilțului în care stătuse, apoi se opri și o privi. În ochii ei mari și limpezi i se păru că deslușește o licărire șireată.

— Livia, te-am neglijat în ultima vreme, dar numai din cauza necazurilor prin care trecem eu, oamenii de

aici, armata... N-am aflat de moartea lui Tiberius. Oricum, mare păcat, puteai să-l moștenești.

— Fiind cu mine, poate nu murea ! zise Livia, zîmbind fugar.

— Se poate..., desigur... Dar ce ai de gînd ? Nu-ți e nimeni pe plac ?

— ...

— Nu poți spune că n-am fost bun cu tine. Dar și răbdarea mea are limite... Vreau să-ți cunosc alegerea grabnic ! Poți pleca.

Livia dispăru ca o boare.

— Asta-mi mai lipsea. Mofturile ei !

Avitus se apropie de bustul împăratului Traian. Se întunecase. La lumina unduitoare a lumînărilor, chipul de marmură avea o expresie de dispreț. Era doar o părere ? Nervos, începu un dialog tacit cu bucata de piatră, care parcă îl judeca : „Ai avut și tu destule pe cap, dar ai biruit. Așa se va întîmpla și cu mine. Am să zdrobesc orice obstacol ivit în cale !... Puțină răbdare, și în locul tău va fi alt bust ! Prezentul este al meu, împărate ! Nu-l voi scăpa din mînă ! Cu orice preț !"

— Stăpîne, au venit solii ! Vor să fie primiți. Vin din Micia, spuse sclavul, așteptîndu-i porunca.

Avitus îl privi mirat. „Ce voia *tribunul* din Micia ? Doar ieri stabiliseră ce avea de făcut și cînd să se prezinte la Apulum..."

— Să intre, rosti plictisit, reașezîndu-se în jilț.

Vîntul contenise. Obloanele nu se mai zbăteau.

*

Mîncau plăcintă cu varză murată și beau vin.

Galerius abia își stăpînea nerăbdarea. Trebuia să primească vești în cîteva zile. Se temea să nu piardă momentul. Izbînda era legată de repeziciunea cu care acționa și de tăinuirea sosirii lui în Dacia.

Diales se uita indiferent la cei care veneau și plecau din han. Nu mai avea putere să se sufere. Se dusese, pe înserat, la marginea orașului. Acolo era groapa comună unde o aruncaseră pe Valeria. Nu se vedea decît un morman de pămînt, peste care se așternuse zăpada. Pîlcuri de sălcii,

răsucite ca niște gheare, implorau îndurarea cerului, pentru soarta tristă a celor ce zăceau în adînc.

La primăvară avea să sădească un arbore — după obicei — pe locul mormîntului. Se gîndea să aducă o salcie pletoasă ori un sînger. Erau arborii care i s-ar potrivi Valeriei și care i-ar fi plăcut dacă...

Intră un orb însoțit de o fată. Îl călăuzea, printre mesele răspîndite în neorînduială, în încăperea mare și friguroasă. Se îndreptau către ei. De unde-l cunoștea pe bătrîn ? Altădată, ca și acum, se încrîncenase să-și aducă aminte unde-l întîlnise.

Fata se uita cînd la Galerius, cînd la Diales.

Galerius strecură mîna sub pelerină, scoase o monedă și o puse pe masă. Fata îi șopti bătrînului ceva. Vocea orbului era domoală. Părea obosit.

— Aș vrea să mă așez la masa voastră, dacă mă lăsați. Tinere soldat, îți mulțumesc pentru bunătate, dar nu sînt cerșetor. Nu toți oamenii sărmani cerșesc,.. Pot să stau lîngă tine, stăpîne ?

Galerius îl privi uimit. O cută îi brăzdă fruntea.

— Stai, bătrîne. Hangiul cîștigă de pe urma tuturor.

Galerius se trase spre Diales, făcîndu-i loc.

— Aș mînca ceva cald. Ce-o fi avînd hangiul ?... Nepoată ia banul ăsta să plătești.

Un *denar* de aur luci în mîna uscată. Galerius, surprins, îl întrebă :

— De unde ai *denarul* ? Asemenea monezi nu s-au bătut, deși are chipul împăratului nostru...

— Slăvitul Aurelianus, completă orbul zîmbind. Ai dreptate, acest ban nu circulă... Îl am de la un om care mi l-a dat în semn de prietenie... El este departe, tocmai la Roma. Se numește Tulius și are un nepot de soră pe nume...

— Taci ! porunci Galerius. Ce știi despre Tulius ?

— Ce știu... Pe sigiliul său e gravat un bou înjugat la un plug de lemn. Te rog să-mi spui tu ce se mai află pe sigiliu, ca să fiu sigur că vorbesc cu omul de care am nevoie și pe care-l caut de două zile, prin Apulum.

— Litera „T"...

— Atunci pe tine te caut, Galerius. Bărbatul care te însoțește e demn de încredere ?

— Da, vorbește !

— Locul nu e bine ales. Plec, dar va veni nepoata mea după voi, să vă conducă undeva, unde vom avea liniște, nu ochi străini, ațintiți asupră-ne...

Priveau silueta înaltă a bătrînului, îndepărtîndu-se. Galerius strînse cu putere brațul lui Diales.

— Dacă-i o capcană ? !... Ne strecurăm afară și o așteptăm. Dacă nu e singură, înseamnă că sîntem trădați. Ai cuțitul la tine ? S-ar putea s-o întîlnim, în seara asta, pe Valeria !

Li se făcuse frig de cînd pîndeau. Cîțiva cheflii stăteau în fața hanului, pălăvrăgind zgomotos. În sfîrșit, apăru fata. Era însoțită de un bărbat în vîrstă. Galerius îi șopti lui Diales :

— Cînd ți-oi atinge umărul, o prinzi și-i astupi gura. Eu îl înjunghii pe ălălalt.

Cei doi nu-i zăriră, din cauza întunericului, și intrară în han.

Se iviră apoi în stradă, neștiind ce să facă. Diales se trase mai la o parte, avîndu-l în stînga pe Galerius. Cuțitele erau pregătite. Chefliii trecură pe lîngă ei, certîndu-se la care lupanar să meargă : la al grecoaicei sau la cel ținut de un *immunis* din legiune. Bătrînul și fata plecau.

— După ei ! zise Galerius, pornind în urmărirea lor.

Ajunseră într-o curte mare, împrejmuită cu gard înalt de lemn. Porțile erau date în lături. Înăuntru, animale cu duiumul — vaci, bivoli, cai. Diales se dumiri că aici, în apropierea tîrgului de vite, oamenii se adăposteau peste noapte. În celălalt capăt al curții erau ridicate șoproane, în fața cărora ardeau focuri. În jurul lor, siluete ghemuite.

— Ne-am speriat degeaba, spuse Diales intrînd după cei doi.

Galerius încă nu era convins că nu-i o cursă. Strîngea cuțitul în mînă.

Orbul stătea pe o grămadă de paie, lîngă un foc mocnit. Se apropiară. Auzindu-le pașii, orbul rîse încetișor.

— Eram sigur că așa se va întîmpla. Nu puteai să te încrezi, de la început, în mine... Pune, nepoată, lemne pe foc, să ardă mai cu inimă.

— Nu mă aşteptam ca ăsta să fie locul liniştit de care vorbeai, răspunse Galerius, privind în jur suspicios.

— Stai jos. Nu te teme, nu-s decît localnici. Iscoadele legiunii nu se încumetă să vină aici... Te-ai speriat că fata a fost însoţită ? Cum puteam s-o las singură ?

— Te ascult, îl întrerupse Galerius nerăbdător.

— Pierzi timp, aşteptînd să vină cohortele din Tibiscum.

— Ce să fac ? N-am decît...

— De aceea te-am chemat. Poţi avea în noaptea asta cîţi oameni vrei. Vrei o cohortă ? O vei avea !

— Ce ştii, bătrîne, despre nevoile mele ?

— Destul că ştiu. Iar interesele noastre, ale celor din Dacia, nu se deosebesc de ale împăratului. Dacă ai nevoie de ajutor, te poţi bizui pe mine... Cînd te vei întîlni cu Tulius, spune-i că m-ai văzut şi că ţi-am oferit sprijinul nostru, aşa cum ne-a cerut. Şi-acum să vorbim deschis, ca să împlinim totul fără greş.

Diales îi asculta, pricepînd atîtea lucruri, de neînţeles, pînă atunci.

Noaptea geroasă, cu puzderie de stele, se prelinse încet, făcînd loc unei dimineţi cenuşii, mohorîte. Dormiră un ceas în curtea cu vite, de lîngă piaţa mare din Apulum.

*

Patul era îngust şi tare, iar în cameră frig. Treptat, zgomotele ce răzbăteau de jos, din aripa casei rezervată slugilor, muriră în liniştea nopţii. Opuntus se îngrozea, gîndindu-se cîte avea de făcut a doua zi. Hotărîse să fugă din Apulum. Bănuia că mînia lui „Avidus" nu-l va ocoli. Tocmise patru cărăuşi să-l ocrotească pe drum. Îşi vor vedea de treburile lor, purtîndu-i de grijă ca unui însoţitor care le-a plătit serviciile. Se tîrguiseră îndelung. Opuntus plecase, pentru a se reîntoarce mai îndîrjit, cedînd *sesterţii* şi pretinzînd noi obligaţii. Patruzeci de *sesterţi* era o sumă pentru care merita să te osteneşti.

Nu voia să-şi amintească suma imensă trimisă, pînă acum, hrăpăreţului de Avitus. Dacă zeii vor fi îndurători, va reuşi să-şi reducă paguba..., măcar la jumătate...

Ar fi vrut s-o cheme pe Selina, sau pe durdulia Lidia, dar era mai bine să renunţe. Trebuia să se gîndească...

Oare cum să se prezinte în faţa comandantului legiunii Macedonica, rugîndu-l să-l ia sub protecţia lui. Să-i facă un dar ? Cît? Se zgribuli sub pătura trasă pînă sub bărbie. Un obiect ar fi mai nimerit. Dacă n-ar fi fost ruptă toarta cupei de argint aurit (jurai că-i de aur !) ar fi scăpat mai ieftin ! Opuntus oftă din greu. Ce situaţie jalnică, disperată, să fii fugar ! Un om ajuns în pragul ruinei !

Pe nesimţite, gîndurile se dezlînară, se risipiră ca fuioarele de fum, şi bătrînul negustor adormi.

La bucătăriile din spatele casei, sclavii îşi făcuseră pe furiş o fiertură de fasole, din care înfulecau, hămesiţi. Hrana, puţină, le-o împărţea chiar stăpînul, în fiecare zi.

Trei umbre săriră gardul dinspre Strada tăbăcarilor, strecurîndu-se fără a fi simţite de cîinii zgribuliţi lîngă uşa bucătăriei. Poarta masivă, de stejar, a *atriumului* era blocată pe dinăuntru cu un drug. Încercările de a o deschide fură zadarnice. Ocoliră casa. Un cotei, vînturîndu-şi coada, se repezi lătrînd, dar amuţi cînd i se aruncă un os. Zăriră o fereastră îngustă. Cel mai scund dintre ei încăpea prin deschizătură. Poarta *atriumului* se întredeschise şi se furişară înăuntru.

Frigul îl trezi pe Opuntus din somnul chinuit de vise urîte. Auzi fîşîit de paşi, şoapte.

„Sclavi nesătui, iar umblaţi la cămară !", gîndi pipăindu-şi cheile de la cingătoare. Dormise îmbrăcat. Se înveli în cuvertura de pe pat şi ieşi tiptil pe culoarul ce ducea spre scări. Fu gata să răstoarne un trepied de bronz, îl prinse şi îl aşeză la loc, apoi începu să coboare scările. Din *tablinium* veneau şoaptele. Tresări înspăimîntat cînd îi ajunse la urechi un scrîşnet de metal. „Umblă la lada în care-mi ţin averea, tot ce am mai de preţ... şi nu pot deschide încuietoarea !"

Disperat, uitînd de orice fărîmă de prudenţă, se avîntă urlînd :

— Tîlharilor ! Slugi păcătoase ! O să vă biciuiesc în văzul lumii, o să vă vînd primului...

Înmărmuri. Lumina felinarului, adăpostit pînă atunci în pulpana mantiei, îi dezvăluia chipuri necunoscute, fioroase, ascunse de căciuli pînă la sprîncene.

— Hoții ! Ho..., țipă pițigăiat bătrînul, aruncîndu-se asupra unui bărbat îngenunchеat lîngă lada plină de comori.

O izbitură în moalele capului îl prăvăli peste ea. În ultima clipă încercă s-o îmbrățișeze. Sîngele se scurgea pe mozaic, formînd un desen ciudat.

— L-ai ucis, nefericitule ! Cu ce-ai lovit ?

— *Centurioane* Atticus..., doar cu mînerul spadei. Dar el...

— Gata ! Dă-l la o parte !... Forțează capacul ăsta blestemat, s-o golim mai repede !

— De ce să ne grăbim ? Cine să vină? Avem tot timpul.

— Ruttilius, treci de pază pe culoar.

— Nu merg ! Vreți să vă umpleți pungile cu aur, iar la împărțeală să fiu păgubit ? Las-că știu eu...

*

Aștepta apariția mesagerilor din Micia, așa cum îl anunțase sclavul. Pași grăbiți se apropiau.

„Doar n-au dat drumul la tot cîrdul !, își încruntă Avitus sprîncenele. Aici nu se intră ca în for !" Se ridică, hotărît să gonească solii neobrăzați.

— Din ordinul divinului Aurelianus, ești arestat ! Împotrivirea este zadarnică ! Ești acuzat de conjurație împotriva statului, de răzvrătire și corupție !

Cineva se strecură cu iuțeală de șarpe în spatele său, îi aruncă peste cap o funie și-l strînse de gît. Avitus prinse cu mîinile lațul ucigaș și încercă să-i slăbească strînsoarea. Sîngele îi bubuia în urechi, ochii i se măreau, dînd să plesnească.

— Petronius Daius, slăbește lațul !

Respiră șuierat, înghițind cu lăcomie aer. Gîtul îl durea ca ars cu un fier înroșit. În jilț stătea acum cel ce avea să-i aducă pierzania. Era tînăr, avea o privire de gheață, mușchii împietriți creeau impresia de chip dăltuit în marmură. Se uită fugar la bustul împăratului Traian și se îngrozi de asemănare.

— Ești Avitus Catonius Macrinius Megalicus ? îl întrebă bărbatul din jilț, necruțător.

Spera ca totul să fie un coșmar, un vis urît, încheiat de îndată ce lumina îl va trezi. În jur, oameni cu priviri

crunte. Observă, în sfîrșit, pelerinele negre, purtate pe umărul stîng, lăsînd dezgolit brațul drept. *„Praetorienii!* Cînd au ajuns, fără să afle nimeni ?“, se întrebă năucit.

— Răspunde sau te voi sili să vorbești prin mijloace nedemne de un fost *legat* al legiunii !

— Eu sînt, murmură Avitus.

— Recunoști că ai fost conducătorul conjurației ?

„Conducătorul conjurației !“ Ce ciudat suna și cîtă forță cuprindea acest cuvînt — „conjurație“ !

Avitus se regăsi. Înălță capul mîndru și rosti cît putu de clar :

— Cine ești de îndrăznești să dai buzna cu o grămadă de necunoscuți...

— Ai dreptate ! Nu știi cine sînt și cu ce drept am venit ! Citește !

Avitus luă din mîna lui un pergament. La vederea sigiliului imperial, îngheță. Citi de două ori textul. Nu înțelegea nimic, de parcă ar fi fost scris într-o limbă străină. Recunoscu doar numele pomenite... Înapoie sulul. În clipa aceea, zări pe degetul tînărului inelul de *trecenarius.*

— Acuzații nedrepte ! Intrigi !... Minciuni urzite de vrăjmași !

— Și asta ?

Îi întinse alt document. „Deci acolo erai, sărmane Brenus ! Te-au torturat !... Mărturie obținută cu forța !“, se gîndi Avitus, parcurgînd textul declarației lui Brenus. Răspunse aproape indiferent :

— Nu confirmă nimic ! Dimpotrivă ! Constrîns, și eu pot declara că am comis cine știe ce, dar adevărul...

— Atunci vrei alte dovezi ?

— Le pretind !

Avitus își încrucișă brațele privindu-l fix. „Un copil înfumurat ! Trebuie să aibă și el un punct vulnerabil ! Ah, de-ar pleca ăștia, să-i vorbesc între patru ochi“, își zise, căutînd un mijloc de salvare.

Cel din jilț făcu un semn cuiva de lîngă ușă. Se produse învălmășeală. Erau îmbrînciți înăuntru *centurionii* Baebius Atticus, Micinius Natalis, Pompeius Iulius Falco și Mantenus Proculus.

— Cine-i ? îi întrebă Galerius, arătîndu-l pe Avitus.

— El l-a trădat pe divinul nostru împărat, a vrut să devină *Caesar* al Daciei, corupînd soldaţi şi ofiţeri cu banii storşi de la negustori, el...

Şuvoiul vorbelor rostite pe nerăsuflate de Pompeius Falco fu curmat, cu un gest, de Galerius.

— Poate vrei şi mărturia *tribunilor* ?

— ...

— Duceţi trădătorii dincolo ! Avitus Catonius Macrinius Megalicus, sînt suficiente probele ?

Avitus îşi trecu mîna peste frunte, o lăsă să alunece de-a lungul togei, apoi zise, făcînd pauze între cuvinte :

— Dacă eşti oştean... ca şi mine... nu-ţi cer decît un scurt răgaz... să-mi pun în ordine puţinele lucruri... şi aş mai vrea... un pumnal...

— Pînă-n zori, Avitus ! spuse tînărul, ridicîndu-se.

Îşi scoase de la brîu pumnalul şi-l aşeză pe masă.

— Nu te va tulbura nimeni... Eşti păzit. Dă-mi numele tuturor celor implicaţi în încercarea ta nesăbuită. Să indici, pe listă, cohorta sau locul unde sînt. Dar asta imediat ! Pînă nu te apuci de treburile tale... „administrative"!

Solii neîndurători ai Infernului plecară. Voi să se aşeze în jilţ, dar renunţă. Nu-i mai aparţinea.

Lama pumnalului scînteie. Îl acoperi cu o bucată de pergament. Ar fi dărîmat bustul blestemat al lui Traian, dar nu trebuia să se facă de rîs. Dacă ăsta era sfîrşitul, atunci să fie demn. *Praetorienii* văzuseră murind laşi, fricoşi, oameni mîndri... „Cu demnitate!"

Îi era sete, îngrozitor de sete. Ce-ar fi să se îmbete zdravăn şi... Bătu din palme, cum obişnuia. Dîndu-şi apoi seama că slujitorii erau morţi, ori închişi, strigă :

— Străjerule, anunţă pe careva să-mi aducă o carafă de vin şi smochine. Iar voi simţiţi-vă ca la un prieten. Casa vă aparţine...

Nici o mişcare. Ciuli urechea încordat. Se apropie tiptil de draperie. Trăgînd de ea, se pomeni cu vîrful unei spade proptite în piept.

— Înapoi ! Aşteaptă, am auzit ce-ai cerut !

Praetorianul era fioros... Şi Avitus care spera să nu fie nimeni dincolo...

Se așează la masă, încercînd să-și adune gîndurile. Răsuci între degetele-i tremurînde *calamusul* și-l înmuie, de cîteva ori, în cerneala din borcănel. Nu se hotăra să înceapă lista celor care au fost în „tabăra sa", ...nesusținută de voința zeilor și, poate, nici de oameni... Era un călău ! Cel mai josnic dintre oameni, de vreme ce își trăda prietenii. Deși Pompeius Falco l-a potopit cu învinuiri, de cum l-a zărit. Da, dar Falco era un fricos fără minte! Ce ar fi făcut el, Avitus, în locul lui ? Ce făcea acum ! Se pregătea să întocmească denunțul. N-a fost constrîns ! Dar lațul ? Lațul sau pumnalul, acoperit, să nu-l vadă, nu-l constrînseseră ? Lașitate ! Obținuse, pentru el, o moarte neumilitoare, iar pe ceilalți îi aștepta dezonoarea. „Fiecare cu norocul lui ! Nu dau nici un fel de listă, nu pomenesc numele nimănui ! Cine poate scăpa...", își zise și, deodată, se simți cuprins de o mare liniște sufletească.

Stătea la masă și scria de zor. *Calamusul* aluneca iute, așternînd rînd după rînd, pe sulul de pergament. Cînd termină răsuflă de parcă i s-ar fi luat o piatră de pe inimă. Înmuie bucata de ceară verzuie la flacăra lămpii cu trei brațe, aflată într-o firidă. Aplică sigiliul. Pe o mică suprafață ovală era săpată înscripția : *A.C.M.M. leg. legionis XIII Gem.* Nu-și mai puse pe deget inelul cu sigiliu. Îl lăsă pe masă lîngă sulul de pergament. O sudoare rece îi scăldă trupul. Își privi mîinile. Tremurau. Mîinile cu vene albăstrui și cu unghii îngrijite, cărora le rămăsese de îndeplinit un singur lucru...

— Uite vinul ! Dă lista conjuraților !

Mîna *praetorianului* i se păru o gheară și se feri fără voie.

— E pe masă. Nu i-am trecut încă pe toți...

Soldatul se uită la el cu dispreț.

„Nici ei nu-i iubesc pe cei ce-și trădează prietenii", se gîndi Avitus, urmărindu-l cum se îndepărtează. Bău cu plăcere din vinul parfumat, amintindu-și că a cumpărat un car plin de amfore. „Ce se va întîmpla cu ele ?"

Luă pumnalul, cercetîndu-l curios. Avea lama ca o frunză alungită, suplă. Pe mînerul greu, din bronz, erau gravate cuvintele : *Galerius ab Romulam ad Roma.* Îl strînse, cu putere. Încheieturile degetelor i se albiră. O mișcare scurtă și lama dispăru printre cutele togei. Descleștă

mîinile de pe mîner și văzu că pumnalul iese singur din piept. Nu-l durea nimic.

Un val de frig coborî spre genunchi, apoi un vîrtej îl răsuci pe loc. Lumina pălea. Voi să se frece la ochi, dar mîna nu-l ascultă și căzu vlăguit. Un abur dens îl absorbea încet-încet...

*

Cele zece cohorte ale legiunii Gemina erau așezate în careu. Trîmbițele și cornii sunaseră, chemîndu-i pe cîmpul de instrucție, cînd noaptea se îngîna cu zorii. Sufla un vînt rece și nu puțini cîrteau pe înfundate, nevăzînd nici o primejdie care să justifice un asemenea ordin.

Dar murmurele înghețară pe buze. Călcînd apăsat, se apropia un grup de soldați cu pelerine negre. Vîntul flutura panașele roșii ale căștilor aurii. Ce căutau aici *praetorienii* ? Pe măsură ce distanța se micșora, observară în mijlocul acestora cîțiva bărbați cu fețele ascunse sub glugi de pînză neagră.

Cortegiul pătrunse în careu, trecînd brutal printre rîndurile cohortei a VIII-a. Un *praetorian* ridică steagul cu acvila imperială, iar altul *falere* cu chipul lui Aurelianus. Cel mai tînăr dintre ei se desprinse de grup. Era înfășurat într-o *paenula* îmblănită. Se uită la șirurile înmărmurite, părînd a face o socoteală. Își sprijini un braț în șold și *paenula* alunecă de pe umăr. Legiunea se cutremură văzînd însemnele de *aedes sacrae*. Înaintă încă un pas. Începu să vorbească și cuvintele îi biciuiau mai rău decît palele de vînt înghețat :

— M-aș putea adresa voua numindu-vă „cetățeni ai imperiului" ; asta ar însemna desființarea legiunii ! Vă reamintesc : sînteți soldați ai legiunii a XIII-a Gemina... *pia fidelis !* Ca împuternicit al divinului Aurelianus vă poruncesc : în genunchi !

Surpriză și spaimă se întîlniră în freamătul de o clipă.

Galerius întoarse puțin capul spre cei paisprezece *praetorieni*. I se alăturară dintr-o mișcare și tot dintr-o mișcare scoaseră săbiile din teacă.

— În genunchi ! Turmă desfrînată ! Aţi călcat în picioare jurămîntul de soldat ! V-aţi ridicat împotriva împăratului vostru ! Priviţi ! strigă împurpurat de furie Galerius.

Toţi ochii se îndreptară spre locul indicat de mîna celui de care, înţelegeau prea bine, depindeau vieţile lor. Dinspre castru venea cineva, ducînd de căpăstru un catîr, pe spatele căruia atîrna un cadavru. Cine să fi fost ? Îngenunchează în neorînduială, uitîndu-sè ţintă la trupul neînsufleţit. Ajuns lîngă ei, necunoscutul săltă capul împietrit. Era al *legatului* legiunii. Nici nu înghiţiseră încă nodul umilinţei şi se cutremurară, ca o singură fiinţă, văzîndu-şi astfel comandantul.

La un semn al lui Galerius, *praetorienii* traseră glugile de pe feţele ciudaţilor însoţitori. Întrebarea sună neiertătoare :

— Care este crima de care se face vinovat fostul comandant al legiunii Gemina ?

— Conjuraţie ! răspunseră aceştia într-un glas.

— Cine sînteţi ?

— I-am sprijinit intenţia criminală.

— Soldaţi ! Vinovatul a preferat sinuciderea, dezonorei. Mulţi sînteţi nevinovaţi. Judecarea lui ar fi atras decimarea voastră, desfiinţarea legiunii şi *damnatio memoriae*. Cei care şi-au mărturisit vina vor fi pedepsiţi după legile castrului. În virtutea dreptului cu care sînt învestit, numesc comandant al legiunii pe *tribunul* primei cohorte... Să iasă în faţă. Cum te numeşti, *tribune ?*

— Lucius Iulius Severus.

— De astăzi vei fi *legatul* legiunii a XIII-a Gemina ! Iar voi veţi reînnoi, acum, legămîntul de credinţă.

Ridicară mîna dreaptă la înălţimea umărului. Din miile de piepturi porniră într-un unic şuvoi cuvintele :

„Jurăm credinţă şi supunere pînă la moarte comandantului nostru, Lucius Iulius Severus !

Jurăm să nu ne retragem din faţa primejdiei şi să nu cunoaştem frica !

Jurăm credinţă legilor şi tradiţiilor legiunii !

Jurăm credinţă şi supunere împăratului nostru, divinul Aurelianus !

Pentru împărat, strigăm : Felicior Augusto, melior Traiano !"

O linişte de moarte pluti apoi deasupra cîmpului de instrucţie.

Galerius adăugă :

— Voi înmîna noului comandant lista conjuraţilor, întocmită de trădătorul care zace în faţa voastră. Lucius Iulius Severus va hotărî dacă vor fi pedepsiţi sau iertaţi. Comportarea ireproşabilă a fiecăruia, pe o anume perioadă, îl va determina să ia decizia definitivă.

Prea mulţi răsuflară uşuraţi, auzindu-l, pentru a nu-l pune pe gînduri asupra primejdiei care moenea, pînă mai ieri, în Dacia. Se retrase cîteva clipe spre a cumpăni cu noul comandant soarta capilor conjuraţiei. Escortaţi de patru *praetorieni,* aceştia fură duşi în castru.

— Soldaţi ! li se adresă, din nou, Galerius. Din ordinul divinului Aurelianus, *legatul* Lucius Iulius Severus va numi comandanţii şi ordinea cohortelor. La semnalul trîmbiţelor vă reîntoarceţi în castru. Pînă la amiază să fiţi pregătiţi de drum. Legiunea va porni în marş către Ratiaria. Nesupunerea se pedepseşte cu moartea !

Neclintiţi, miile de ochi urmăreau grupul de pelerine negre, îndepărtîndu-se.

Apoi, în suflete se cuibări panica. Speraseră într-o amînare nelimitată a retragerii din provincie şi, dintr-o dată, erau puşi în situaţia de a pleca doar cu ce aveau în castru. Contactul cu populaţia, părăsirea castrului erau interdicţii care nu suportau comentarii. Sesizînd momentul critic, *legatul* strecură o vorbă care făcu înconjurul careului : „Macedonica era la numai cîţiva *milliarii...*"

Sunetul lung de *tubă* se repetă de trei ori. Rînduri-rînduri, cohortele intrară pe *poarta praetoria.* Sîngele le îngheţă în vine : de o parte şi de alta a drumului atîrnau trupurile decapitate ale conjuraţilor.

Galerius îl aştepta pe Severus în *praetorium.* Voia să-i comunice ultimele ordine :

— Îi vei strînge din nou în careu. Vei da foc tuturor bunurilor aflate asupra lor. Aurul va intra în posesia legiunii. Nu au voie să plece decît cu armele şi sacul soldăţesc. Chiar călăreţii vor merge pe jos. Căruţele cu alimente vor urma legiunea la doi *milliarii*. Cohorta întîi are sarcina să păzească, de eventualii duşmani, convoiul în marş.

— Oare nu-i prea dur...?

— Nu uita că legiunea trebuia decimată ! Nu-i o plimbare, ci un marş de pedeapsă. Vor suporta consecinţele... şi încă nu-i totul !

Tonul nu admitea replică.

— Totuşi, mulţi au familii. Le rămîn nerezolvate o grămadă de treburi..., îndrăzni Severus.

— Ce alte obligaţii are un soldat decît cele ce ţin de spadă şi de legiune ?... Comerţ ? Lupanare ? Hanuri ?... Astea-s îndatoririle legiunii Gemina ? Familiile vor afla, nu te teme. În trei zile îi vor ajunge din urmă. Nu uita, popasuri numai în afara localităţilor. Toţi cei ce se vor îndepărta de legiune la mai mult de un *stadiu* vor fi consideraţi dezertori.

— Cu lista ce voi face ?

— Lista a şi fost trimisă prin curier la Roma.

— Dur ca o decimare ! murmură noul comandant.

— Nu ştii încă ce-i aşteaptă pe cei care nu se vor supune ordinelor...

— Încep să cred că ştiu, spuse Severus.

Galerius adăugă mai blînd :

— Omul care ştie la ce trebuie să se aştepte se poate considera un privilegiat ! Fii bun şi anunţă pe cineva să-l cheme pe Petronius Daius...

Singur, trimisul imperial îşi sprijini capul de spătarul scaunului pe care stătea şi îşi şterse cu mîna broboanele de sudoare, şiroind pe tîmple. Hainele erau ude pe el. Riscase enorm. E drept că o cohortă de călăreţi localnici era ascunsă în pădurea din apropiere..., dar şi Fortuna îl ocrotise.

— Stăpîne, mi-a fost frică, zise Diales cum pătrunse în încăpere. Te-ai uitat la ei ce priviri aveau ?

— Şi mie mi-a fost frică ! Dar asta-i viaţa de soldat: riscuri, spaime, moarte..., la orice pas...

— De dimineaţă ne aştepta fata..., nepoata orbului. Voia să-ţi vorbească negreşit şi cît de repede.

— Unde-i ? Tot acolo ?

— Tot !

— Bine ! Vom găsi puţin timp.... A sosit curierul trimis la Ampelum. *Tribunul* Quintus Filipicus a dispărut cu patru oameni. Le-am ordonat celor de la Tibiscum să-l caute.

Contrariat de expresia lui Diales, Galerius întrebă :

— Ce găseşti de rîs ?

— Cînd te-am auzit vorbind, te-am admirat şi m-am gîndit că ai atîta forţă, încît poţi stăpîni legiuni întregi, dar, nu te supăra, acum, îmi vine să rîd. Crezi că fugarii stau în mijlocul drumului şi aşteaptă să fie prinşi de soldaţi ?

— Petronius Daius, nu de glumă îmi arde ! Spune-mi încotro bănuieşti că au luat-o ?

— Dacă au aflat că-i cauţi, mai ales după pedepsirea exemplară a conjuraţilor, au pornit spre nord. Spre *limesul* de peste munţi...

— De ce ?

— Duşmanii au devenit prieteni. Sînt la goţi.

— Nu cred.

— Caută-i şi ai să vezi...

— N-am procedat bine ! izbucni Galerius. Trebuia să-i pedepsesc mai aspru !

— Nu se putea, rosti Diales ferm.

— Cum aşa ?

— Ne-ar fi ucis ei pînă să vină localnicii din pădure.

— Crezi că ar fi îndrăznit ? Cu *praetorienii... ?*

— Frica de moarte nu alege.

— Să mergem atunci. Timpul nu aşteaptă. Întîi la *villa* lui Avitus şi de acolo la orbul nostru...

Casa era pustie. Slugile se adunaseră speriate în clădirea alăturată, unde erau bucătăriile şi cămările.

— Adu-i pe toţi înăuntru ! îi spuse Galerius unuia dintre paznici.

Voiră să se oprească în *tablinium*, dar la vederea petei de sînge uscat, de pe masă, avură o strîngere de inimă.

Codindu-se, slujitorii intrară în *atrium*. Îi priveau cu spaimă pe cei doi bărbaţi, de ale căror ordine ascultau soldaţii puşi de pază.

— Stăpînul vostru s-a sinucis, începu Galerius. A lăsat în scris să fie eliberaţi sclavii. Cine avea de primit bani, va mai aştepta. Bunurile au fost sechestrate şi trecute în proprietatea împăratului. Trebuie să sosească, de la Tibiscum, o persoană care are misiunea specială de a administra averea. Să nu îndrăznească nimeni să ia ceva din casă, căci va fi pedepsit cu moartea. Custodia se va institui de îndată. Puteţi aştepta deciziile legiuitorilor în casele mici, din curtea sclavilor.

Ieşiră tăcuţi, aşa cum urmăriseră cuvintele împuternicitului imperial. Soarta îşi arăta colţii prea des, aşa încît nu veniseră aici agăţîndu-se de speranţe deşarte. Doar o fată firavă înlemnise locului.

— Eu ce fac ? întrebă cu voce stinsă.

Ochii frumoşi, limpezi exprimau deznădejde şi implorau ajutor.

— Deci tu eşti nepoata lui Avitus, se dumiri Galerius, privind-o mai atent. Regret, dar adevărul este crud. Printre însemnările unchiului tău sînt cîteva rînduri în care recunoaşte că s-a folosit de averea ta, fără să te înştiinţeze. Nu eşti implicată în fărădelegile lui. Din păcate, sechestrul înghite tot ce i-a căzut în mînă. Va trebui să te descurci singură. Diales, să mergem !

Ultimele cuvinte le rostise aspru, pentru a curma o explicaţie neplăcută.

Livia nu avu putere să mai ceară vreo lămurire. Se uita după ei, cu mintea tulbure şi sufletul pustiit.

Afară viscolea. Vîntul îţi tăia respiraţia, iar zăpada înţepa dureros pleoapele. Diales şi Galerius nu întîlniră pe nimeni pe drum. Făcură un scurt popas la un han aproape pustiu. Aleseră o masă în apropierea vetrei. Degoarea focului le dezmorţi oasele înţepenite de frig.

— De ce ești supărat ? întrebă Galerius, după ce goli o cană cu vin dres cu miere.

— Mă gîndesc la nepoata lui Avitus. Nu pare o ființă răzbătătoare. O vor fura slugile și de puținul care, poate, o să-i revină...

— Ce să-i faci ? Uneori n-ai dreptul să te înduioșezi... Mergem ?

...Din nou pe drum, prin viscol și ger.

Bătrînul era acolo unde-l lăsaseră, cu două seri în urmă. Înjghebase focul într-un loc ferit. Curtea se golise. Se așezară cu spatele la vînt.

— Vei pleca în curînd. Am o rugăminte..., grăi orbul.

— Întîi se cuvine să-ți mulțumesc pentru ajutor. Voi încerca tot ce-mi stă în putință ca să-ți împlinesc dorința.

Galerius era impresionat de respectul pe care i-l impunea acest om, despre care nu știa mare lucru.

— Soldații să nu ardă castrul, cînd îl vor părăsi. Vin timpuri grele, ori, între zidurile lui, localnicii și-or găsi adăpost în timp de primejdie.

— N-am indicații speciale privitoare la acest castru. Voi ordona să-l lase neatins. Dacă mă gîndesc bine, ai dreptate.

— Ai să-l revezi pe Tulius. Spune-i că la primăvară se vor termina lucrările începute, dar pînă atunci soldații să mai stea pe-aici.

— Nu înțeleg nimic.

— Tu comunică-i întocmai. La primăvară se termină lucrările, iar soldații să mai stea aici ! Te rog să-i dai înapoi banul ăsta de aur. Punîndu-i-l în palmă, adăugă așa, ca din întîmplare : Am auzit că te zbați să prinzi un fugar.

— Iute aleargă veștile prin părțile astea ! zise, surprins, Galerius.

— De ! Oamenii umblă, vorbesc, iar vîntul poartă vorbele ca pe frunze. Cine vrea să le asculte, mai află ce se întîmplă în lumea asta, răspunse orbul zîmbind.

— Aș vrea să te rog și eu ceva, i se adresă sfios Diales. Dacă nu ți-e cu supărare, fata..., nepoata lui Avitus...

— Ce-i cu ea ? întrebă orbul înălțînd bărbia.

— Avitus a jefuit-o. E singură și nu i-a rămas mai nimic...

*

În dimineața geroasă de sfîrșit de ianuarie, orașul vuia. Înfruntînd frigul și zăpada, membrii administrației orașului se adunaseră în for, meseriașii la sediile colegiilor, iar oamenii de rînd, în hanuri și *taberne*. Se discuta aprins despre moartea neașteptată, misterioasă, a comandantului legiunii. Care mai de care venea cu o idee năstrușnică, jurîndu-se, invocînd zeii drept martori, că varianta lui era adevărată.

Cuvîntul „conjurație" se rostea în șoaptă. Mulți susțineau că împăratul trimisese, spre a-i pedepsi pe nelegiuți, o cohortă *praetoriană*, deși nici unul n-apucase măcar să zărească „pelerinele negre".

Localnicii erau preocupați de retragrea legiunii. Dar și Macedonica plecase din toamnă și nu se întîmplase nici o nenorocire, din cauza asta, în nordul provinciei.

Ar mai fi fost ceva deosebit ! Cîteva mii de carpi veniseră de dincolo de Carpați și se stabiliseră pe pămînturile împăratului.

În for bîntuia o suflare înghețată, din care izvorau panica, nesiguranța. Negustorii se temeau pentru averile lor. Cine să-i mai ocrotească în noile condiții ? Deși era o iarnă haină, se auzeau destule glasuri spunînd că ar fi înțelept să se pornească pe urmele Geminei. Mai ales dacă negoțul nu era străin de afaceri necinstite.

Ovidius se învîrtea printre ei, trăgînd cu urechea în stînga și-n dreapta.

— Ce-ți pasă ? ! Ție nu-ți pot fura pămîntul, cum ne-ar fura nouă mărfurile. N-ai a te teme nici de cei de-aici, nici de goți..., de nimeni, îl opri unul dintre negustori.

— Nu-i vorba de goți sau de alți năvălitori ! N-am reușit încă să ne organizăm într-o armată, dar avem atîția

bărbaţi în stare să pună mîna pe sabie ! îi răspunse Ovidius hotărît. Castrele au fost preluate de la soldaţi, consolidate şi transformate în adăposturi pentru familii. Şi sperăm ca pînă la primăvară să avem o armată a provinciei noastre...

— Ce provincie ?

— Îi găsim noi un nume. Nu ăsta-i ăl mai rău dintre necazuri !

— Oricum, administraţia nu mai zăboveşte. Arhiva imperială arde. Uită-te şi tu la fumul de colo, adăugă negustorul şi se îndepărtă.

Se dezlănţui o adevărată nebunie. Familiile soldaţilor părăsiră printre primele Apulumul. Care încărcate cu avutul strîns în pripă se înşirau într-un lung convoi care şerpuia pe drumul spre Caput Stenarum, iar, de acolo, însoţind cursul rîului Alutus, spre Sucidava. Legiunea trecuse prin aceleaşi locuri. Sute de căruţe acoperite de coviltire dădeau zor, voind să-i prindă din urmă pe soldaţi.

Caii de povară atinseră preţuri ce depăşeau cele mai avîntate închipuiri : trei sute de *denari,* adică solda unui soldat pe un an de zile !

La scurt timp, începură să sosească ştiri despre soarta pribegilor. „Ce nenorocire ! Familia lui Faustinus cobora pe valea Alutusului. Au luat-o prin trecătoare. Pe la mijlocul ei, un val uriaş de zăpadă i-a înghiţit. N-a scăpat nici unul."

Tabernele, hanurile şi *popinaele,* ai căror proprietari îşi sporeau venitul mai cu seamă din afaceri tenebroase cu soldaţii, îşi închiseseră porţile. „Bine că am fost înţelepţi şi ne-am văzut de treabă ! Sîntem mai puţini, cîştigăm mai mulţi !", se bucurau hangii rămaşi pe loc.

Se destrămară colegii. Locuitorii oraşului, care nu se înduraseră să-şi azvîrle în vînt agoniseala, stingheri, speriaţi mai întîi, îşi recăpătau, treptat, curajul. Din sînul cîte unui grup auzeai glasuri mai aprige :

— ...ce v-aţi speriat ? Macedonica este la Tibiscum. Trupele ei auxiliare nu s-au mişcat un pas !

— ...parc-am fi muieri, nu bărbaţi, aşa ne văicărim ! Oare nu sîntem în stare să ne apărăm şi singuri ?

— ...legiunea ne lipseşte de cinci mii de oameni, dar cei veniţi, din afara provinciei, sînt numeroşi şi au învăţat cum să se lupte cu goţii, de vreme ce au răzbit prin atîtea vitregii.

Îndeosebi asemenea vorbe înlăturau şovăiala din sufletele slabe.

— ...în Moesia, sînt întîmpinaţi cu înjurături şi loviţi cu pietre. Cine cumpără o bucată de pămînt pietros, neroditor, pierde ultimul ban.

În castru, Galerius dădea ordine severe *decuriilor* însărcinate să supravegheze transportul alimentelor.

Diales pornise să-l caute pe bătrîn. Cercetă atent vechiul loc de întîlnire, se strecură prin ascunzişuri, crezînd că se adăpostise de viforniţă. Întrebă de el. Într-adevăr, unii şi-l aminteau, dar nimeni nu ştia încotro o luase. Diales se îndepărtă abătut. Intră într-un han să se dezmorţească. Dogoarea vetrei atrăgea călătorii chiar pentru un răgaz fugar. Lume pestriţă, gălăgioasă. Din rumoarea nestăvilită, se înălţa glasul ascuţit al unui omuleţ chel, cu o barbă caraghioasă, ca de ţap. Se aşezase pe o masă. Picioarele scurte, încălţate în opinci umplute cu paie, nu atingeau podeaua.

— Nefericiţilor ! striga el. Oameni fără minte !...
Vă arde de ducă ? Atunci ascultaţi-mă pe mine ! Am bătut pe jos drumul de la Arutela. Să vă spun eu ce grozăvii vă aşteaptă...

Dornici de noutăţi, care mai de care se alătură cercului, la început restrîns, format în jurul acestuia...

Întristat că nu-l găsise pe bătrîn — dorea, de fapt, să afle ce se întîmplase cu Livia — Diales părăsi hanul.

În for se întîlni cu Ovidius. Trecu mai departe, ca şi cum nu l-ar fi cunoscut. Îşi auzi numele strigat de

cîteva ori, dar fu neînduplecat. Călca îndîrjit, viscolul îi biciuia fața, avea nevoie de plesnetul acelor de gheață, pentru a mai uita suferința omenească de care se izbise la tot pasul. Mergînd așa, fără țintă, se pomeni în afara orașului, pe drumul care ducea spre Napoca și Porolissum. Îl cuprinse un dor sfîșietor de satul lui, de oamenii în mijlocul cărora crescuse, de bunul și înțeleptul vraci Derzolus, care-și ascundea duioșia sub un soi de arțag.

*

Centum Putei era îngropat sub o mantie albă.

Castrul părea lipsit de viață. Din cauza nămeților, patrulele nu ieșiră zile la rînd în recunoaștere.

Dar obligațiilor de militar li se adăugau cele de familie. Cînd Passia născu un băiat pipernicit, roșcovan și cu părul zbîrlit, Diales se sperie. Nu aveau nimic din frumusețea trăsăturilor lui Regalianus. Închiriaseră o casă modestă, dar Passia reușise s-o transforme într-o locuință plăcută și intimă.

Ca de obicei, Diales sosi pe înserat. Mîncă și se apucă să repare un frîu. Soră-sa torcea, legănînd cu piciorul copăița în care dormea copilul. Două bătăi ușoare în ușă le atrase atenția. Era fata unei vecine. Adusese o oală de lapte. Începură să sporovăiască amîndouă ba de una, ba de alta, încercînd să-l atragă în discuție și pe el. Le răspundea ursuz, cu jumătate de gură, de parcă frîul ăla, prăpădit, ar fi fost cel mai important lucru în momentul acela. După vreo oră, fata plecă, aruncîndu-i o privire timidă.

Rămînînd singură, Passia îl luă la rost :

— De ce te porți așa? Ai de gînd să stai toată viața ca un cuc ?... Ce a fost, a fost !

— Știu ! Făcu o pauză și adăugă urîcios : Să nu te mai prind cu năsosul de Aelius !

— Nu fi rău, frate ! Ce ai cu Aelius ?

— Nu-mi place !

Fusul torcea monoton. Diales continuă pe același ton :

— Smolita asta ce caută întruna la tine ? Vrei, nu vrei, dai de ea...

— Mai schimbăm o vorbă. Iubește copilul și, după cum vezi, nu uită să ne dăruiască de fiecare dată, o ulcică de lapte...

— ...Cred că-i bine. N-o să se mai rupă. De-aș avea niște plăcuțe de aramă să-l împodobesc, ar semăna cu un frîu de *decurion*, spuse Diales privindu-l mîndru.

— Îl pot ruga pe Aelius să-ți aducă. Are o mulțime de asemenea podoabe. Sînt frumoase și lucesc de parc-ar fi de aur.

— Mi-ar trebui opt perechi... Să fi avut și două rozete, le așezam aici...

Passia nu răspunse.

— La primăvară, adăugă tînărul, se spune că va pleca o parte din legiune — cei din Tibiscum — la Oescus.

— Și voi ? întrebă soră-sa fără să ridice ochii de la firul răsucit între degete.

— Mai rămînem un timp. Castrele de pe partea noastră a Danubiului vor fi păzite de trupele auxiliare ale legiunii. Vreau să intru în *cohorta* sau în *ala* de cavalerie care va staționa aici... *Tribunul* Geta mi-a promis că mă mută de îndată ce va fi cazul.

— Am auzit că ne părăsesc *praetorienii* și încă nu l-au prins pe fugarul din Ampelum, rosti Passia încruntată.

— Au și plecat... Îl duc la Roma pe *tribunul* răzvrătit din Micia. Se zvonește că are prieteni influenți în Capitala imperiului și nu-și va pierde capul cum au pățit conjurații, ci va fi exilat. Apoi, degeaba aleargă după ălălalt trădător, dacă nu-l caută unde trebuie. Păzesc toate căile spre Pannonia și Moesia, de parcă ar fi prost s-o ia într-acolo. A plecat la goți ! Nu m-aș mira să devină căpetenie. Atunci să te ții jafuri și omoruri !

Passia se aplecă deasupra copăiței și mîngîie ușor fruntea copilului. Zîmbea în somn.

— Ce ai totuși cu fata ? își întrebă din nou fratele.

— Prea se bagă în sufletul omului ! „Am venit să văd micuțul. Și am adus și lapte...," o imită el răutăcios.

— Păcat ! Mulți bărbați din oraș o vor de nevastă.

— S-o ia sănătoși !

Se ridică, privi duios ghemotocul din copăiță — „Sărăcuțul, parcă nu i-ar fi fost Regalianus tată !“ — și se duse să se culce.

Ei, dar somnul nu se lipea deloc de gene. Se răsuceă în așternut, iar în urechi îi răsunau sîcîitor ultimele cuvinte ale soră-sii. De fapt, de ce i se păruse urîtă ? O zărise la lumina focului sau a opaițului. Dacă i-ar spune Passiei că va veni acasă la amiază, i-ar pricepe oare intențiile ? Căci, în ruptul capului, un bărbat mîndru ca el, n-ar fi recunoscut adevărul — era curios să vadă cum arată, în plină zi, fata asta, pe care o cereau de soție atîția !

De dimineață, îi zise Passiei la despărțire :

— Azi mă întorc mai devreme.

O sărută și se îndepărtă cu un aer grav, rușinîndu-se și dorind totodată să-i fie ghicite gîndurile.

Mergea iute, spre castru. Prin minte i se perindau, într-un vălmășag nestăvilit, frînturi din întîmplările trăite în ultimele săptămîni. Fusese mîna dreaptă a lui Galerius și participase direct la acțiuni pe care, cîndva, tînărul din satul adăpostit de pădure, le-ar fi socotit vise sau povești depănate la gura vetrei. Romanul semeț și curajos se purtase cu el ca și cînd ar fi fost prieteni. La plecare, îl sfătuise să i se adreseze *tribunului* Getta ori de cîte ori va avea greutăți. „Să ceri să fii repartizat în *centuriile* din Romula sau Sucidava, adăugase Galerius. Aș vrea să ne revedem... Bine că a trecut ! Mă temeam, Petronius Daius, că nu voi reuși. Ce mă făceam fără tine ?... Pe curînd..., Diales !“

Cum ajunse în castru, „omul cu ochi de cenușă“ trimise după el. *Tribunul* era îngîndurat. În *praetorium* se aflau curierii abia sosiți din ținuturi îndepărtate ale provinciei. Diales asistă la discuția *tribunului* cu soldații.

Rămaseră singuri. Marcus Caius Getta se opri o clipă la fereastră, privind forfota din curtea castrului. Cuta de pe frunte se adîncise.

— Cînd ne-am despărțit, trimisul împăratului mi-a vorbit despre bănuiala ta : comandantul castrului din Ampelum se va duce la goți... N-am crezut... Vești recente întăresc presupunerea ta... Iată ce reiese din rapoarte : un grup de dezertori, conduși de un bărbat, care trebuie

să fie Quintus Filipicus după descriere, au fost văzuți în apropiere de Nova Aladus. Au luat-o către nord, de-a lungul celui de-al doilea val de apărare al provinciei. Au cumpărat alimente cu *denari* nou-nouți... N-au jefuit nimic. Înaintează pe limba de pămînt dintre cursul apelor, să nu fie nici la noi, nici în afara provinciei. Deocamdată, se feresc de triburile gote, care iernează pe malurile Tisiei și care trimit războinici, în căutarea hranei, pînă la marginea *limesului*...

— Cîți sînt ? întreabă Diales.

— Unii susțin că ar fi opt... Alții... trei *decurii* ! Judecînd după cantitatea de alimente, nu cred să fie mai mult de zece.

— Unde au fost văzuți ultima oară ?

— Acum patru zile erau la *vicusul* din Morodava. Se zice că au trecut prin vadul Crisiei de Jos.

— Cunosc bine locul ! Într-o vară le-am împărțit sătenilor din mierea culeasă de noi. Ploua întruna și nu ne puteam întoarce acasă cu atîta povară... *Vicusul* se întinde pe un mal înalt. Mi-aduc aminte cum priveam, de sus, apele învolburate...

— E mare așezarea ? întrebă *tribunul* cu firescul său calm.

— Mare. Doar au locuit acolo și soldații care păzeau turnul de piatră... Deși era părăsit și lăsat în voia soartei, s-ar putea adăposti în el...

— Crezi ? Cum sînt totuși localnicii ?

— Ca orice oameni ! Cum să fie ?

— Nu asta am vrut să spun, ci cum se comportă față de soldați ?

— Păi, dacă au plecat de atîta timp, au cam uitat de ei...

— Și dacă trădătorii s-au oprit acolo așteptînd topirea zăpezilor ?

— Se prea poate, rosti Diales, uitîndu-se drept în ochii *tribunului* Getta care zîmbea, deși nu-i stătea în obicei.

O chema Reșca și era de-o seamă cu Passia. Numele îi reaminti de mama lui Delu, de copilăria lor, alungată într-un ungher al sufletului.

Într-adevăr, lumina zilei îi dezvălui un chip plăcut și blînd. Speranța nu-i fusese înșelată. Venind mai devreme de la castru, le găsise pe amîndouă trebăluind prin casă.

— Voi pleca înainte să se desprimăvăreze, spuse Diales după ce mîncă pe săturate din terciul de mei, cu bucăți de carne de berbec.

— Unde ? întrebă șoptit Reșca, speriată și ea că îndrăznise să i se adreseze direct.

Pînă atunci, întrebările și răspunsurile le prelua Passia, intervenind în discuție de parcă ar fi ajutat să se înțeleagă două ființe ce vorbeau limbi diferite.

— Spre Crisia, dincolo de Nova Aladus..., continuă după o pauză Diales.

— Așa departe ? exclamă fata, privind-o îndurerată pe Passia.

— Cît vei lipsi ? îl întrebă soră-sa prefăcîndu-se ocupată cu înfășatul copilului.

— Cine știe ? La dus îmi trebuie vreo patru zile. Și dacă treburile se încurcă, poate să dureze.

— Reșca, ai grijă puțin de băiat. Dau o fugă la moașă să iau o mînă de ierburi pentru scăldat, o rugă Passia și dispăru cît ai clipi.

Stînjeneala se risipi ca prin farmec. O forță lăuntrică îl îndemna pe stăpînul casei să povestească. Reșca asculta uimită și încerca să-și închipuie ce viforniță ale sorții îl scoseseră pe tînărul bîrcuitor din sat și-l siliseră să îmbrace haina de soldat.

Diales părăsise castrul, fluierînd un cîntec soldățesc.

De la un timp, prezența Passiei îi stînjenea. Voiau să fie singuri. Își făcuseră obiceiul să stea pe-afară, nesocotind frigul. Seară de seară, Reșca îl aștepta pînă se întorcea. Adeseori zăbovea mai mult decît se cuvenea. Era veselă din fire. Întîmpina greutățile plină de voie bună.

— Vă vorbește lumea, frate, îi zise Passia cum intră în casă. Ar trebui să vă hotărîți. M-am întîlnit cu mama

fetei. M-a întrebat ce tot caută pe la mine. Am priceput ce voia să spună.

— Parcă trebuie să aibă toate un rost ? Stăm şi noi de vorbă! Ăsta să-i zici că-i rostul! răspunse Diales răstit.

— Mai spunea, maică-sa, că a fost, deunăzi, unul, fierar în celălalt capăt al oraşului, să vorbească pentru Reşca. Fata a fugit şi au rămas doar ei cu bietul om. Nu mai ştiau ce să facă de ruşine.

— Bine a făcut ! adăugă Diales, înnegurîndu-se la auzul cuvîntului fierar.

Îşi amintise de Dinţos, de foc şi de Valeria.

— ...că eu plec, mai la primăvară... Ce te faci singur ? Ar fi vremea să te aşezi şi tu, frate. Că ai umblat destul ca buşteanul pe ape...

— Cum să pleci ? Unde ? o întrebă buimăcit. Cu cine, cu ăla ? !

— Cu ăla, frate ! Ce a fost, a fost ! Anii trec. Vreau să am la ce privi în urmă !

Diales ieşi în curte îngîndurat. Nu mai avea dreptul să şovăie, dacă nu voia să piardă.

A doua zi se duse la părinţii fetei. În cămăruţa scundă, Reşca stătea pe o laviţă cu mîinile în poală, necutezînd să-şi ridice ochii.

Îl năpădi întîi un val de căldură, apoi îi veni s-o ia la fugă.

— Fata-i bună, o vrea un bărbat cu stare. Are la marginea oraşului..., începu tatăl, semeţ.

Diales îl întrerupse brutal :

— Reşca nu-l vrea. Ce s-o mai lungim ? Am venit s-o iau ! Ea doreşte să-mi fie soţie. După datină, v-o cer şi eu...

Cuvintele îi zburaseră de pe buze. Se sperie singur de unde găsise atîta curaj. Roşi, foindu-se pe laviţă.

Bătrînul se încruntă. Spuse rece :

— Fierarul este om aşezat, are casele lui, o meserie bună, oriunde şi oricînd.

— Şi doi copii, de la nevasta care i-a murit, şopti fata.

— Tu să taci ! ţipă maică-sa înfuriată.

— De ce să tacă ? Are dreptate ! Vreţi s-o vindeţi pe case şi pe o grămadă de fiare. Repet ! Vrem să ne căsătorim...

— Fierarul ne dă, în locul fetei, care-i harnică şi îndemînatică, o vacă şi cîteva oi. Ne-a promis că ne ajută şi la reparatul casei. E veche, şi ne-ar fi de folos, că-i meşter priceput, continuă bătrînul.

Diales rosti răspicat, numai el ştiind cu cît efort :

— După cum văd, negoţul e la mijloc ! Bine... Ai de la mine o sută de *sesterţi*. Să-ţi cumperi... după pofta inimii ! Mîine o să-ţi aducă soră-mea banii... Apoi, întorcîndu-se către Reşca : Dacă mă vrei, atunci vii acum. Nu fac nici un fel de strigări de nuntă şi nici nu chem lume la ospăţ. N-am nevoie de nimic, de la nimeni. De-om fi sănătoşi, o să avem măcar o zdreanţă de pus pe spinare şi o fiertură în strachină !

Ieşi trîntind uşa, fără un cuvînt de bineţe. Mergea cu paşi mari şi repeziţi, spintecînd zăpada.

Passia îl zări de departe şi bănui că nu era a bine. Cînd intră, scuturîndu-şi hainele, nu-l întrebă nimic. Era negru de supărare. Se ghemui tăcut, lîngă vatră, zbuciumat de gînduri doar de el cunoscute.

„Nu ! O s-o aşept pe Reşca să aflu ce s-a întîmplat", îşi zise Passia.

Fata se ivi la puţin timp după Diales. Avea obrajii roşii de plîns. Se strecură în casă ca o pisică speriată. Văzînd-o pe Passia legănînd copilul, alergă şi îşi puse capul pe genunchii ei. Un tînguit amar scutură trupul firav. Passia îi mîngîie părul mătăsos, îi cuprinse cu braţele umerii plăpînzi.

— Am venit la voi... M-au alungat..., fiindcă n-am vrut să mă duc după fierar, spuse printre lacrimi Reşca.

— Bine ai făcut ! izbucni Diales. Auzi ! O vacă şi cîteva oi... Parcă am fi în tîrgul de sclavi din Apulum. Crezi că eu nu i-aş fi ajutat pe ai tăi ? Dar nu cu de-a sila !

— O să rîdă lumea de mine ca de alea de umblă în veşminte negre prin...

— Nu mai boci, că n-ai de ce ! Puneţi mîna şi faceţi ceva de mîncare. Mîine chem nişte prieteni din castru,

tăiem un berbec și golim cîteva oale de vin. Să se știe că ești femeia mea ! Passia tot mîine te duci la socri să le dai banii promiși !

Din copăiță scînci un glăscior pițigăiat. Uitînd de sine, Reșca îl așeză în poală și începu să-l dezmierde. În liniștea tulburată doar de gînguritul micuțului, fiecare chibzuia la întorsătura pe care o luaseră lucrurile.

Diales se lungi pe laviță. „Vom sta un timp aici. Poate și bărbatul Passiei o să fie om bun. Dacă ei îi place... Apoi la Romula sau Sucidava o să ne facem un rost, departe de ochii iscoditori și răi ai celor de-aici. Adică ai neamurilor Reșcăi. Că nu-s toți oamenii din Centum Putei la fel !" Auzi șoaptele femeilor. Dădeau zor să isprăvească de pregătit mîncarea.

— Reșca ar dori să vină oaspeții cu făclii și s-o treci peste prag, în brațe, după obicei, îi spuse Passia la masă.

Diales încuviință din cap. Se fripsese cu fiertura de fasole, acrită cu zeamă de varză, și nu putea rosti o vorbă de durere.

*

Legiunea parcurse două sute de *milliarii*, în zece zile, prin viscol. În trecătoarea din dreptul așezării Caput Stenarum furtuna de zăpadă ținu o zi și o noapte. Se înzăpeziră o grămadă de care, multora le degeraseră mîinile sau picioarele, dar ordinul de marș era necruțător.

Crezuseră că, odată ajunși la șes, nu va mai fi așa de frig. Se înșelaseră. Cîmpia Danubiului îi aștepta cu geruri năprasnice. Regretau nespus cotlonul ferit în care se afla Apulumul.

Trecură Danubiul pe pod de gheață, în dreptul castrului Dessa. În Moesia, legiunea se regrupă dinaintea Ratiariei, căutînd să apară demnă în fața localnicilor. Convoaiele rămaseseră mult în urmă. Presăraseră drumul cu tabere improvizate sau invadaseră localitățile, pustiindu-le ca un val de lăcuste. Nu se depărtaseră de soldați, sub două *milliarii*, decît căruțele în care se găseau membrii admi-

nistrației provinciei și cele ce transportau *centuriile* de femei ale lupanarelor.

Străjile castrului din Dessa nu lăsară cale liberă decît administrației romane.

Panica se stîrni ! Convoaie se scurgeau neîntrerupt de-a lungul fluviului, căutînd unghere nepăzite. Primele căruțe pătrunseră în Moesia pe la locul de vărsare a rîului Rabon în Danubiu. Dar gheața, frămîntată de copite și de roți, se frînse degrabă. Zeci de care dispărură în adînc, tîrînd odată cu ele oameni, animale, averi.

Cei care avură norocul să scape, se îndreptară spre Sucidava, hotărîți să treacă gheața înarmați cu funii, bîrne și podine de lemn. Prin Sucidava, însă, nu puteau ajunge în Moesia decît curierii militari și persoanele cu funcții administrative.

Fugarii se opriră în preajma așezării, așteptînd un moment prielnic. Ca din pămînt, răsăriră călăuze care se ofereau să-i poarte prin hățișuri tainice, dincolo. Suma cerută, în schimb, crescu în două-trei zile la douăzeci de *denari,* de om, și la treizeci, de căruță. Se zvoni apoi că o mulțime erau tîlhari care ademeneau victimele sigure, le omorau și dispăreau cu prada. Smîrcurile înghițeau cadavrele ștergînd astfel urmele crimelor.

...Intrînd în castrul din Ratiaria, legiunea își găsi noul comandant numit de Roma. *Legatul* Moesiei Inferior, Marcus Aurelius Sebastianus, preluă comanda legiunii a XIII-a Gemina.

*

Invitații agitau făcliile, veselindu-se. Veniseră cunoscuți cu duiumul la nunta lui Diales cu Reșca. Rudele fetei lipseau.

Așa cum îl rugase, Diales o trecu pragul casei în brațe. Passia nu mai prididea cu treburile, fiind singură. Deși ea era sărbătorita, Reșca își părăsi locul pentru a-și ajuta cumnata. Berbecul gras se termină cît ai bate din palme. Diales fu nevoit să plece în căutarea unui purcel, pe care

să-l frigă în grabă. I-ar fi părut rău să le strice cheful invitaților.

Petrecerea dură pînă tîrziu. Ultimii meseni fură scoși din casă aproape cu forța. Le dădu o oală de vin, iar ei se așezară pe prag, cîntînd și bînd pînă adormiră.

Spre ziuă, începu să bată un vînt călduț dinspre sud. Țurțurii streșinilor picurau mărgăritare.

*

— Petronius Daius, ar cam fi timpul. Dacă nu ne grăbim, păsările zboară din cuib...

În primul moment, cuvintele *tribunului* Getta nu avură nici un înțeles pentru Diales. Uitase de conjurați.

A doua zi, din Centum Putei porniră în goană două *decurii* de călăreți, sub comanda lui Ulpius Maximus. Călăuză le era Diales.

Nopțile erau încă reci, iar pămîntul înghețat, chiar către amiază. Marisul avea apele umflate. Traversară rîul în dreptul castrului Ventia, unde staționa un *numerus* de călăreți sirieni. Peste treizeci de *milliarii* îi despărțeau de Morodava. Pe măsură ce înaintau, erau mai atenți. Se aflau în afara provinciei și puteau fi oricînd atacați de triburile gote care bîntuiau pe aici.

Urmară cursul Crisiei, într-o vale stîncoasă. Suind pe culme, zăriră Morodava învăluită în fumul albăstrui al vetrelor.

Diales plecă în recunoaștere. Se întoarse cînd se înseră, însoțit de un localnic. Acesta îi povesti *decurionului* Ulpius Maximus lucruri îmbucurătoare : în satul lor poposiseră opt bărbați, conduși de unul mai vîrstnic, din a cărui vorbă nu ieșeau. Alt grup se oprise în satul din apropiere, Aplus. Se bănuia că nu era mai numeros. Toți plăteau alimentele fără să se tocmească. Așa cîștigaseră bunăvoința sătenilor. Plecaseră doar de vreo trei-patru zile. Erau grăbiți.

— Ei sînt ! exclamă Ulpius Maximus. Dar cîți cai aveau ?

— Cinci..., răspunse localnicul șovăind. Nu voia să greșească.

— Încotro au pornit ?

— Au luat-o pe creasta valului de apărare — a celui vechi. Cred că au mers numai pe creastă, fiindcă e mai ușor. Smîrcurile, mlaștinile se întind lanț de o parte și de alta.

...Goneau îmboldindu-și caii, de teamă să nu se mărească distanța dintre ei și fugari. La început nu se ferira, dar cînd își dădură seama, după urme, că sînt la cel mult o zi depărtare de ei, deveniră prudenți.

În amurg, cînd se pregăteau să aleagă un loc de înnoptat, descoperiră că urmele duceau în direcții diferite. Trei dintre fugari coborîseră de pe creasta valului de apărare, îndreptîndu-se către apus, prin cîmp. Ceilalți își continuau drumul spre nord, prin ținutul de la marginea provinciei. Sfătuindu-se, ajunseră la concluzia că Filipicus se avîntase, simțindu-se încolțit, în adîncul cîmpiei, căutînd adăpost la triburile gote din apropiere.

După alte două zile găsiră trupul *tribunului* Quintus Filipicus. Era întins în preajma unor vreascuri pe jumătate arse. Înfășurat în pelerină, cu sabia de tribun alături, părea că doarme. Ca și comandantul său, preferase moartea demnă de soldat. După ce-l hăituiseră atît, văzîndu-l mort, la picioarele lor, aveau un sentiment de zădărnicie. Se priveau cu teamă, întrebîndu-se fiecare pe cine va cădea năpasta să-i taie capul și mîna dreaptă. Asta era legea. Numai așa erau crezuți că și-au îndeplinit misiunea. Apoi, recompensa cuvenită doar așa putea fi obținută. Soldații așteptau *donnativa* imperială, iar Ulpius Maximus mult rîvnita avansare.

Diales se îndepărtă, lăsîndu-i să-și facă datoria.

La întoarcere, constatară că erau urmăriți, de la mare distanță, de călăreți necunoscuți, ce se mituiau în cîmpie ca niște năluci, ca să revină din altă parte. Renunțară la popasuri noaptea, dorind să pună piciorul mai repede pe pămîntul provinciei. În furia urmăririi conjuraților, nu observaseră cît de mult se depărtaseră de *limesul* păzit și

sigur al Daciei. Aveau cam o zi de mers pînă la valul de apărare pe care veniseră. Înaintau, conduși de firul unei ape. Deodată, undele făcură un ocol larg. Se deciseră să poposească aici, deși mai era destul timp pînă la lăsarea întunericului. Diales plecă să cerceteze împrejurimile. Voia să găsească un vad bun de trecere și să vîneze, căci nu mai aveau nimic de mîncare.

Cerul era limpede, mirosea a primăvară.

În lăstărișul des de pe mal, mulțime de zburătoare se foiau și cîntau dezlănțuit. Peste tot apele erau mari și repezi. Renunță să mai caute vadul și porni prin lăstăriș după urme de sălbăticiuni. La marginea apei, zări un cerb frumos, cu gîtul arcuit semeț. Stropi scînteietori picurau de pe botul ridicat în vînt. Distanța era prea mare pentru săgeată. Se ghemui, încercînd să se apropie, dar fusese simțit. Din cîteva salturi, cerbul se pierdu pe celălalt mal. „Aici e vadul !", își spuse Diales.

Soarele stătea să asfințească, umbrele se lungeau pe oglinda apei ca niște aripi întunecate. Porni spre tabără, tînjind după căldura focului. Era înfrigurat. Mergea zorit, cînd... îi pătrunse în nări miros de fum. Corbii se ridicau greoi, filfîind aripile negre și croncănind asurzitor. Se ciorchiniră într-o salcie uscată. Fumul se înălță în fuioare obosite spre înaltul cerului. Mirosul morții plutea deasupra locului de popas.

Înmărmuri de groază cîteva clipe ca apoi, cu iuțeala fulgerului, să se arunce în hățișul de alături. „Goții ! gîndi Diales. Călăreții răzleți, care ne urmăreau, au venit cu ajutoare și i-au lovit pe ai noștri cînd nici nu bănuiau. Pînă să se dezmeticească erau morți ! Poate sînt pe-aproape și mă caută !"

Tremură de frig toată noaptea. Deodată, auzi nechezat de cai și tropot de copite. Călăreți necunoscuți vînturară împrejurimile și se pierdură în leșia tremurată a zorilor. Se urni abia cînd se lumină bine de ziuă. Ocoli larg locul morții. La cîteva *stadii*, descoperi popasul barbarilor.

Reveni în tabără, stîrnind din nou stolul de corbi. Privi atent morții. Lipseau armele, *loricele*, centiroanele, căștile.

Caii dispăruseră şi ei. Îşi găsi catîrul înjunghiat lîngă tufa de care-l priponise.

Căută îndelung sacul de piele în care soldaţii puseseră capul şi mîna lui Quintus Filipicus. Dispăruse şi el. Îl cuprinse disperarea. Ce să-i explice „omului cu ochi de cenuşă" la întoarcere ? Va fi învinuit de laşitate, de părăsirea soţilor aflaţi în primejdie de moarte, de orice mişelie, iar el nu se va putea dezvinovăţi decît cu vorbe. Trebuia să anunţe imediat legiunea. Şi, totuşi, nu înţelegea rostul dispariţiei sacului de piele. De ce aveau nevoie barbarii de dovada morţii lui Filipicus ?

...Pînă la Centum Putei făcu aproape zece zile, timp în care nu reuşi să mănînce mai nimic.

Tribunul Getta îl asculta atent, fixîndu-l cu ochii săi reci, în care nu deslueai ce gîndeşte.

— Eu te cred, spuse, cînd Diales îşi încheie raportul. M-am convins ce fel de om eşti încă de la castrul lui Rufus. Alţii se vor îndoi de adevăr, dar mă bazez doar pe convingerile mele. Maximus trebuia să fie prudent. Asta-i reproşez lui şi celorlalţi. Nu erau nişte nepricepuţi. Au participat în repetate rînduri la misiuni asemănătoare, dincolo de *limesul* provinciei... Deocamdată nu ştiu cum să informez legiunea despre cele petrecute. Spuneai că Filipicus s-a sinucis. Dar nici Maximus şi nici tu nu-l cunoaşteţi decît din descrierea mea. Apoi, neclar nu mi se pare faptul că ai scăpat, ci faptul că a fost furat sacul de piele. De îndată ce-mi va fi necesară prezenţa ta, vei fi chemat, Petronius Daius. Acum du-te să te odihneşti.

*

— Zeii i-au pedepsit, stăpîne, pe nevrednicii care au îndrăznit să se ridice împotriva ta, încercînd să şubrezească imperiul, rosti Tulius grav.

Aurelianus îl urmărea preocupat. Discutau veştile sosite atît pe cale oficială, cît şi pe cea tainică, supravegheată de Tulius.

Raportul lui Galerius fusese scurt : faptele și consecințele măsurilor luate. Predase scrisorile cu care fusese împuternicit și inelul de comandant al *praetorienilor*.

— Voi mulțumi zeilor pentru ajutorul pe care mi l-ai dat ! rosti Aurelianus mîngîind alene tăblia mesei.

Tulius zîmbea.

— La ce te gîndești, prietene ?

— Mă străduiesc să nu uit că primăvara bate la ușă și că legiunile vor pleca să pedepsească Gallia și Palmyra. La vară, Roma va fi gata să-și primească în triumf împăratul. Zidurile, care ocrotesc capitala, se înalță văzînd cu ochii. Cetățenii nu contenesc să-ți aducă laude...

— Vulpe bătrînă, crezi că nu știu ce aștepți să te întreb ? zise Aurelianus rîzînd.

Se răsturnase în jilțul împodobit cu grifoni ce-și deschideau larg aripile, încoronînd straniu capul împăratului.

— Noua provincie are guvernatorul ei, am primit cele dintîi rapoarte.

— Tulius, nu mă sîcîi. Nu ele mă interesează, ci mesajul intermediarului nostru, transmis de nepotul tău.

— Orbul ne garantează expedierea restului de lingouri, dar la primăvară. Ne cere să lăsăm, în provincie, cohortele o vreme. Deci nu e nici o primejdie să se năruie înțelegerea.

— Ferească-ne zeii de o asemenea nenorocire ! Tocmai acum, în pragul campaniei ? De aer mă pot lipsi, dar de aurul lor...

— Nu-ți face griji, stăpîne ! Toate vor fi precum vrem.

— Rămînînd o parte din trupe în provincie, ne mai fac un serviciu : se va potoli nebunia plecării. Oamenii se vor obișnui cu noua situație, mai ales dacă localnicii vor reuși să respingă atacurile gote, fără ajutorul legiunilor. Va fi o garanție pentru siguranța după care tînjesc.

— Garanții și iar garanții ! Totul se bazează pe fapte efemere și pe vorbe. Amăgiri necesare, spuse Tulius gînditor.

Fu anunțată sosirea unui curier din îndepărtatul Egipt.

Un tînăr se aruncă la picioarele divinului Aurelianus, înmînîndu-i un pergament acoperit cu o mulțime de legături și sigilii. Răsplătit cu o monedă de aur, chiar de împărat, curierul strigă, de răsunară încăperile, și salută ridicînd mîna :

— *Felicior Augusto, melior Traiano !*

Puterea

În anul acela rîndunelele şi lăstunii poposiră tîrziu. Ploile şi bruma se întinseseră pînă spre mijlocul Florarului. Oamenii se temeau că pomii nu vor lega rod. Dar la sfîrşitul lunii, zilele se încălziră anume parcă să-i despăgubească de necazurile pricinuite din nestatornicie. Nori răzleţi se iveau cînd şi cînd, dar se topeau uşor în imensitatea de azur.

Diales instruia un corp de arcaşi aleşi din cohortă. Primise gradul de *immunis* şi era scutit astfel de corvezile la care erau obligaţi soldaţii, îndeosebi cei nou-veniţi. Mîndru de funcţia sa, se străduia să nu-şi dezmintă faima de arcaş iscusit. Roadele muncii de instructor nu se lăsară îndelung aşteptate. La prima inspecţie a *tribunului* Marcius Caius Getta discipolii săi împănară ţintele, de la o distanţă de o sută de paşi.

— Vino în *praetoriu*, după ce termini, îi zise *tribunul*.

Marcius Caius Getta era singur. Pe masă se înşirau suluri de pergament. Le lua unul cîte unul, le desfăcea şi se adîncea cîteva minute în lectura lor. Fiecare dintre ele i se păreau lui Diales sacre şi misterioase ca oficierile *Augustalilor* din Centum Putei sau Tibiscum. Chipul *tribunului* trăda oboseala. Îi vorbi aspru :

— Într-o lună vreau să termini instruirea arcaşilor. Am nevoie de ei... Ştiu, vei spune că nu-ţi ajunge timpul, dar nici mie nu-mi prisoseşte. Vor fi scutiţi de corvezi, aşa

încît îi vei pregăti toată ziua... Au fost aduse vîrfuri de săgeți ?

— Zece saci, cu cîte o mie de vîrfuri fiecare. Lipsesc cozile și...

— Voi avea grijă să nu-ți lipsească nimic. Petronius Daius, am vești care te privesc direct. Pe locul indicat de tine au fost găsite rămășițele soldaților lui Maximus. „Hîrcile poartă semnele loviturii cu toporul", menționează raportul detașamentului trimis în cercetare. Relatarea ta se confirmă în cea mai mare parte.

— Altceva nu se mai spune ? întrebă Diales întristat că nu avuseseră încredere deplină în cuvîntul lui.

— Sînt amănunte care nu se referă la tine, dar care îmi sînt utile pentru a-mi susține convingerile. Actele de pe masă hotărăsc multe dintre acțiunile noastre viitoare. Îți voi destăinui doar ție un secret : legiunea pleacă peste patruzeci de zile. Cei din Tibiscum vor fi primii. Eu mai rămîn. Mă simt izolat și de aceea am nevoie de arcașii tăi.

Hotărît, în ziua aceea ploua cu surprize !

...Acasă, femeile erau agitate, hainele zăceau împrăștiate pretutindeni, copilul țipa și nu-l auzea nimeni.

— Parcă n-ar sta aici oameni, zise uitîndu-se nedumerit în jur.

Într-un colț zări albia soldățească. Îi fusese dată cum intrase în legiune. Plimbă, pe fundul ei podul palmei și pipăi cu vîrful degetelor așchiile de silex. Erau înfipte pentru a zdrobi legumele sau boabele. Zîmbi gîndindu-se că nu folosise niciodată *mortaria*. Passia îi ieși dinainte bătăioasă, gata de harță. Diales se ferea s-o zădărască în astfel de împrejurări.

— Vezi să fii pe-aproape cînd mi-o veni bărbatul să-mi care lucrurile, dincolo.

— Bine. Stau afară, la soare, să-l aștept.

„Ce s-o fi întîmplat", se întrebă, așezîndu-se pe prispa din fața casei.

Bărbatul Passiei apăru cu o *cotigă* pe două roți. Soră-sa se năpusti și asupra lui, certîndu-l că întîrziase, deși bie-

tul om încerca să-i explice că împrumutase căruța. Diales își compătimi cumnatul și-i strecură răutăcios printre dinți :

— Tu ai vrut-o ! Păstreaz-o sănătos !

— Mereu e așa ? întrebă celălalt uluit. Era atît de blîndă...

După ce se termină mutatul, liniștea li se păru nefirească.

— Ce-a apucat-o pe Passia, așa, din senin ? o întrebă Diales pe Reșca.

— A venit de dimineață speriată. A auzit prin vecini că una umblă să-i ia bărbatul... Zicea că numai tu ești de vină, că l-a purtat pe om cu vorba fiindcă nu-ți plăcea!... Apoi s-a hotărît singură... și știi ce a urmat.

După spaima trasă, Reșca se bucură văzîndu-l pe Diales rîzînd din toată inima de caraghioslîcul întîmplării.

*

— Te asigur că este așa ! Nu crezi ? Ce dovezi să-ți aduc în afara celor de pînă acum ?

Gunthericus stătea pe blana de berbec. Își strînsese picioarele sub el. Se legăna încet, ca un pai mîngîiat de adierea vîntului. Cîntărea vorbele pe toate părțile. Dorința se zbătea în piept, dar se potoli, dînd întîietate prudenței... și fricii. Da, îi era frică ! Ar fi putut, oare, uita, cînd se întîlneau mereu, în tabără, cu ologii și ciungii „lui" ? Erau o povară pentru toți. Hrana abia sătura burțile războinicilor. Nu-l va uita însă nici pe orb, cît o trăi !

Vraciul molfăia ceva între gingii. Plescăitul îl enervă pe Gunthericus. Nu reușea să-și adune gîndurile. Copil al stepei și al vîntului, avea sădită în suflet neîncrederea. Privi printre gene la bărbatul aflat dinainte. Îl cercetă — pentru a cîta oară ? ! Se vedea că știe să comande, să obțină ce vrea. Dacă avea dreptate ?

— Cîți războinici ți-ar trebui ?

Se temea ca numărul cerut să nu depășească forțele de care dispunea acum, la sfîrșitul iernii.

— O jumătate de legiune ! răspunse celălalt ferm. Cu trei mii aș fi mai sigur.

Era un bărbat puternic. Părul abia încărunțise la tîmple. Ochii luceau șiret, ocolind privirea căpeteniei barbare.

— Bine, mai vorbim mîine ! Du-te ! Să știi că ești păzit !

Străinul ridică din umeri indiferent și se îndepărtă călcînd apăsat.

Gunthericus se retrase în cort să se culce. Torhilda se strecură înăuntru, odată cu el, sufocîndu-l cu vîrtejul vorbelor :

— Nu te lua după un fugar ! De ce te lași convins ? Ucide-l cum și-a omorît el oamenii. De unde știi...

— Taci ! Eu poruncesc aici !

— Să nu iasă ca atunci...

Nu apucă să sfîrșească. Palma lui Gunthericus o răsturnă pe spate. Se sculă amețită. În colțul gurii i se prelingea un fir de sînge. Avea o privire de lupoaică. Regreta că o lovise, dar îl cicălea întruna. Ba, mai mult, îndrăznea să-i amintească umilința îndurată cîndva.

Torhilda se decise. Îl va părăsi și i se va alătura străinului. După ce vor subjuga ținutul îl va înjunghia cu mîna ei pe Gunthericus.

*

Pregătirile îi uimeau pe războinici. Grupele de călăreți erau alcătuite altfel decît obișnuiau ei. Romanul îi obliga pe unii să atace, iar pe alții să le țină piept. Încăierările depășeau limita exercițiului, și mulți se răneau. Tot romanul le demonstrase ce înseamnă iscusința în mînuirea sabiei. Își învingea adversarii de la primele lovituri.

Fără voie, Gunthericus se simțea atras de străinul sosit în tabără la sfîrșitul iernii. Susținea că fusese *tribun* de cohortă și comandant al castrului din Ampelum. Judecînd după modul cum instruia războinicii, părea să fie adevărat.

Gunthericus îi încredințase două mii de luptători, păstrînd pentru sine trei sute de călăreți, dintre cei mai buni.

Timp de o lună, romanul se ocupase zi de zi de pregătirea acestora Nu fusese lăsat nici o clipă singur, ca nu cumva să se furişeze în cugete ideea că el era, de fapt, căpetenia. Puterea trebuia păzită ca o femeie frumoasă la care rîvnesc toţi.

Părăsiră tabăra către amiază. Înaintau tăcuţi, nu ca odinioară, cînd goneau chiuind inutil. Cercetaşii plecaseră cu mult înainte. Se stabiliseră precis punctele de întîlnire ale iscoadelor. Poposeau în zori, în locuri ferite. Caii erau priponiţi la un loc. Gunthericus pricepu abia acum sensul cuvintelor „secret" şi „surprindere".

Seara, înaintea atacului, romanul trecu printre luptători. Avea să lovească întîi Resculum, un castru auxiliar, situat în apropiere de Alburnus Maior. De acolo se vor năpusti peste Ampelum şi... Apulum. În mintea lor, Apulum era sălaşul belşugului şi al minunilor nevăzute.

Atac de noapte, nefiresc pentru Gunthericus.

Reuşită deplină.

Castrul cedă la primul avînt.

Consternarea se întipări pe feţe cînd lumina zorilor le dezvălui realitatea. Castrul era aproape gol. Puţinii oameni care-l ocupau se bătuseră cu disperare, neştiind ce forţe uriaşe înfruntau. Erau oieri rămaşi aici din pricini necunoscute şi o mînă de localnici care se adăposteau înlăuntrul cetăţuiei. Nu aflară alte amănunte, fiindcă uciseseră tot ce le ieşise în cale.

— Am spus că nu vor rezista ! strigă mîndru romanul.

Gunthericus avea o senzaţie ciudată. Asemănătoare celei pe care o încercase cînd picase în mîna orbului. Nu îndrăznea să vorbească nimănui despre temerile sale. Prostii ! Îl ocroteau trei sute de călăreţi în vîltoarea luptei !

Răscoliră Ampelumul, jefuind case pustii. Localnicii fugiseră.

— Sînt în castru ! strigă romanul, galopînd alături de Gunthericus. De unde au prins de veste ? Ori au avut străji pe care nu le-am văzut, ori... nu ştiu ce să cred... Castrul

trebuie atacat de îndată. Spre răsărit, zidul e șubred, șanțul puțin adînc.

Gunthericus nu răspunse. Grozav și-ar fi repezit toporașul în țeasta rotundă a străinului.

Primul asalt fu respins de săgețile apărătorilor. „Nici de arcași n-a amintit!", murmură căpetenia, căutîndu-l din ochi pe roman. Nu-l zări în învălmășeala din fața zidurilor.

Îl găsi, în sfîrșit, la două *stadii* de locul ultimului atac, încercînd să regrupeze călărețiî.

— Arcașii! De ce nu ai spus nimic de arcași?! urlă scos din minți, învîrtind toporul deasupra capului.

Romanul îi răspunse peste umăr :

— Nu erau! Nu știu de unde au venit! Arcași sirieni se aflau doar în castrul din Ventia...

Gunthericus privea spatele lat al celuilalt. Dădea ordine, îndemna războinicii să descalece. Trebuiau să atace cum știa el : pe jos, strînși ghem, țintind un singur punct — cel mai slab. Valul de oameni se puse în mișcare. Zorile îi ajutau pe atacanți, dar și pe apărătorii cățărați pe ziduri. Ajunseră greu pe celălalt mal al șanțului, din cauza pantei înclinate. Podul îngust, din fața zidului de apărare, colcăia. Se săltau unii pe umerii altora. De sus îi întîmpinară bolovani, apă clocotită și pietre.

Cineva striga de repetate ori :

— Degeaba! Nu veți pune mîna niciodată pe aurul din castru!

Urlînd în neștire, cu gîndul numai la comori, barbarii trecură peste zid. Văzînd șuvoiul revărsîndu-se, pe Gunthericus îl cuprinse o frenezie vecină cu nebunia. Nebunia aurului!

— Porțile! Deschideți porțile! urlă el.

Poarta praetoria se dădu în lături prima. Apoi celelalte. Un turn ardea stropind cerul cu puzderie de scîntei. Războinicii răscoliră depozitele de alimente, *praetoriumul*, cu mulțimea de cămăruțe din incintă, cazărmile soldaților... Pustiu! Apărătorii parcă intraseră în pămînt.

Străinul zăcea pe treptele *praetoriumului*.

— Unde au dispărut soldaţii ? Doar nu sînt păsări ? îl întrebă Gunthericus spumegînd de mînie.

Gîndul romanului era departe... Treptele pe care stătea fuseseră înlocuite, din ordinul său, cu lespezi noi de marmură. Cine ar fi crezut că-şi va revedea castrul astfel ? O durere ascuţită îi săgetă inima. N-o încercase cînd fugise ca un laş, de frica morţii !

Se ridică şi porni în fugă spre porţi. Avea lacrimi pe obraji. Ajungîndu-l din urmă, Gunthericus îl privi mirat, neînţelegînd ce se întîmplase.

...Timpul curgea greu, ca uleiul rînced.

Foamea, dar mai ales setea, doboară oamenii, frîngîndu-le voinţa, puterea de luptă. Fuseseră prinşi, ca într-un cleşte, între zidurile acestui castru blestemat, de cîteva zile.

Sute, poate mii de oameni, înarmaţi cu arcuri şi suliţe, închideau castrul în inelul morţii. Încercaseră în nenumărate rînduri să treacă dincolo de el. Romanul ştia că nu va învinge niciodată cu nişte luptători nedisciplinaţi, nedeprinşi cu atacul corp la corp.

În mijlocul castrului şi în faţa porţilor, se îngrămădeau trupurile fără viaţă ale temerarilor. Îi ţintuise norul de săgeţi. Gunthericus l-ar fi ucis pe roman, dacă nu l-ar fi împiedicat o licărire de speranţă.

Mistuit de flăcări, turnul se prăbuşi. Aşa descoperiră, surprinşi, ieşirea tainică, săpată la baza zidului. Era drumul pe unde se scurseseră apărătorii castrului. Drum necunoscut de fostul *tribun* din Ampelum.

Îl săpaseră cu sîrg, zile şi nopţi, oamenii veniţi din nord şi stabiliţi înăuntrul provinciei, pregătindu-se pentru un asemenea măcel.

Amintirea vie a taberei îi tortura sufletul lui Gunthericus. Nu voia să creadă că nu-i va mai vedea pe Torhilda şi pe bătrînul vraci. Sattora va triumfa. Tribul, sau ce a mai rămas din el, va trece sub conducerea vărului netrebnic.

O ultimă încercare, o ultimă speranţă !

Căpetenia urni cu greu oamenii. Libertatea îi aştepta dincolo de ziduri, la umbra codrilor.

Se orînduiră în fața porților, strîngînd cu mîini obosite topoarele de luptă și săbiile. Urlînd disperat, porniră ca o turmă de bivoli, strivind totul sub copite.

Gunthericus, căpetenia gotă, era în frunte. Își ducea vitejii spre libertate sau spre moarte ?

*

Nu mai recunoștea nimic. Satul era schimbat, se mărise, iar chipurile celor ce treceau pe lîngă el îi erau străine. Se reîntorsese la rugămințile stăruitoare ale Alanei.

Obștea îi îngădui să-și ridice casa la marginea satului. Pămînt avea să capete la primăvară, după ce va lucra cot la cot cu bărbații la desțeleniri.

Sfatul bătrînilor nu se mai aduna, ca odinioară, sub ramurile noduroase ale copacului uitat de vreme, ci într-una dintre casele construite din bîrne.

Își ascundea stînjeneala, fiindcă Alana era fericită. Vedea abia acum cît dorise să nu fie izolată.

Delu se vindecase. Putea folosi mîna în voie, dar după un efort prea mare trebuia să se odihnească. Parcă i se înfigea o gheară în gît, sufocîndu-l.

— Alana, m-am gîndit bine, nu voi putea rămîne aici, spuse el întristat.

— De ce ? întrebă ea, tresărind de uimire și spaimă.

Stăteau în fața adăpostului de frunzar, ridicat în pripă. Vorbeau în șoaptă, temîndu-se de urechile iscoditoare, strecurate în preajmă sub mantia nopții.

— Cum crezi că voi putea munci ? Nu voi fi în stare să pun umărul la dezrădăcinatul copacilor. Cum o să durez casa ? Acuși trece vara și n-avem unde să ne adăpostim !

Alana căzu pe gînduri, scormonind jarul cu un vreasc. Delu avea dreptate, știa prea bine, dar nici în pădure n-avea curaj să se întoarcă. Primejdiile îi pîndesc îndeosebi pe cei singuratici. Altceva e să ai un vecin cu care să te poți ajuta...

— Să mai cugetăm. Și mîine e o zi. Bordeiul nostru din pădure e bun. Dacă nu reușim, ne ducem înapoi. Cum ne-o fi norocul.

Norocul avea înfățișarea unui om scund și vînjos, cu plete atîrnate pe umeri și sprîncene groase, de sub care priveau doi ochi blînzi.

— Mi-au povestit bătrînii despre tine, Delos, și am venit să-ți vorbesc de o treabă pe care ai putea s-o împlinești și ar fi de folos întregului sat.

Delu se încruntă. „De-mi spune să mă duc, din nou, la vite, ca băietanii, îl alung cu ce-mi cade în mînă !"

— Dacă nu ne păzim singuri, n-are cine să ne apere, începu oaspetele. De aceea am pus străji la drumurile și potecile pe unde ar putea veni dușmanii. Sîntem cam cinci sute de bărbați care pot pune mîna pe furci și topoare în caz de primejdie, dar trebuie să știm cînd și de unde apare ea. Pricepi ? Ai un cal bun. Ai putea să ne anunți, de grabă, dacă ne amenință vreo nenorocire. Vom stabili unde să stai de pază. Satul te va răsplăti cum se cuvine. Se va îngriji de casă, de nevoile familiei, fiindcă văd că așteptați, curînd, un copil.

— De unde ați scos legea asta ? întrebă Delu ursuz.

— Legea este a noastră, a celor care vor să fie stăpîni la ei acasă. Ce spui ? Te prinzi să faci treabă ?

Alana îl privea rugător, iar Delu era bucuros că nu-i ceruseră să se înhame la o muncă umilitoare.

— Primesc. Unde-i locul și cînd trebuie să plec ?

— Ei, nu așa. Te duc eu acolo și-l vom cerceta întîi împreună. Îți voi arăta cît se întinde. Vechiul paznic... a murit...

— De ce ?

— A adormit ! rosti grav uncheșul.

— Au dat peste el barbarii sau lotrii ?

— Străjile nu au voie să doarmă.

— Păi, cum ? se miră Delu.

Celălalt grăi răspicat :

— Delos, obștea nu întreține familia unui somnoros, nu ocrotește leneșii sau fricoșii... Straja se poate odihni, dar auzul și văzul trebuie să-i fie mai ascuțit decît ale unui animal de pradă. Nu-i o treabă ușoară ! Pe ălălalt eu l-am ucis. Ca să știi ! Nu m-a auzit venind călare și

umblînd prin fața bordeiului. Atunci, cum asigura liniștea satului ?

Delu era uimit. Răspunse aproape bîlbîindu-se :

— S-o fi întîmplat ! Puteai să-l alungi, dar să-l...

— Prin locul păzit de el au trecut niște bestii. Ne-au răpit femeile care albeau pînzele... Acum... Primești ?

— Da, zise Delu, deși simțea un fior de-a lungul spatelui. Ochii i se opriră asupra mîinilor puternice ale neașteptatului oaspete, îl cuprinse un fel de neastîmpăr, apoi o privi pe Alana. Zîmbea. „Să nu uit nici o clipă că de mine vor depinde satul, viața Alanei și a copilului meu !", se gîndi Delu făcîndu-și curaj.

Plecară amîndoi călare.

Locul dat în grijă era destul de întins. La mijloc un cîmp deschis, pe margini o rîpă și o pădurice rară. Bordeiul fusese săpat la rădăcina unui fag.

— Pe cei dimprejur ai să-i cunoști îndeplinindu-ți sarcina. Bordeiul e bun. Calul va sta în țarc. Iarna îl poți băga înăuntru.

— Și iarna ? întrebă Delu.

— Păi iarna cine veghează ?

— Dar ai mei ? Cum...

— Va veni Alana la tine sau ne anunți cînd vrei să vii acasă și te înlocuiește cineva.

Uncheșul își luă rămas bun și porni în goană spre sat.

Delu se gîndi că fugise din pădure de singurătate și dăduse tot de ea. Își reaminti însă că la o distanță nu prea mare erau alți paznici, iar sătenii veneau mereu să le aducă mîncare.

Din vîrful fagului se vedea ca-n palmă. Sus era rînduit cuibul de veghe. Un frunzar te ferea de ploaie și de arșița soarelui.

„Paza temeinică scutește satul de prăpăd !... De-ar fi fost așa cînd au năvălit războinicii lui Gunthericus, nu piereau atîția nevinovați !", își spuse, scrutînd zarea.

*

Ovidius nu părăsi Dacia. Se apucă să are și să semene pămîntul ca în fiecare an, nădăjduind să obțină o recoltă bogată.

Prietenii săi, negustorii, nu plecau din cauza lui. Își spuneau că, de vreme ce Ovidius, care avea o puzderie de copii, rămăsese, nu aveau de ce să se teamă. De ce să-și lase afacerile pe seama unora care nu așteptau decît să profite ?

Apoi se adăugau veștile îngrijorătoare despre soarta pribegilor, cărora autoritățile din Moesia nu le acordaseră mare sprijin.

Mulți ieșeau la marginea orașului să vadă convoaiele de barbari prinși, mînați spre Roma. Victoria localnicilor le sădea în suflet curaj.

Pămînturile libere, foste proprietăți ale împăratului, atrăgeau numeroși cumpărători. Fertilitatea ogoarelor, liniștea instaurată treptat îi trezeau la realitate pe cei ce fuseseră la un pas de nesăbuință — goana după himere.

Și, totuși, destule case arătoase erau pustii. Stăpînii dispăruseră în direcții necunoscute.

În orașe fură aleși oameni pricepuți să se ocupe de treburi administrative și să organizeze comerțul. Cum aproape fiecare așezare avusese o garnizoană ce staționa într-un castru sau într-un turn de apărare, aceste locuri întărite fură transformate în refugii. Unele castre suferiră modificări, altele nu, dar majoritatea lor erau sub supravegherea veteranilor.

La nevoie, veteranii formau *vexillații* pentru a stîrpi tîlharii. Numai în jurul Apulumului se constituiră cinci *vexillații*. Pe cea de-a treia o conducea Ovidius. Se mutară depozitele orașului și magaziile negustorilor de grîne.

Ovidius se întîlni întîmplător, în for, cu un prieten pe care nu-l revăzuse de cîteva luni. Vrînd-nevrînd începură să discute despre problemele care îi frămîntau.

— Nu vom putea înlocui niciodată legiunile, începu Ovidius.

— Nici nu vrem. Fiecare oraș să-și vadă de nevoile lui, răspunse veteranul din Napoca.

— Cînd va năvăli dușmanul n-o să-i putem lovi !

— Ovidius, vorbeai odată de o mare bătălie purtată cu barbarii, care să aibă răsunet în întreaga lume, iar numele învingătorului să treacă din gură în gură.

— Eh ! zise Ovidius, cu un gest de regret.

— Te-ai gîndit de ce ? Fiindcă barbarii nu au o armată. Pîlcurile, mai mari sau mai mici, sînt victime sigure pentru niște soldați de-o viață. Avem cinci *vexillații:* o jumătate de legiune, pentru teritoriul nostru. Crezi că vor veni atîți barbari încît să fie necesară o forță armată mai mare decît acum ?

— Ce se va întîmpla la Porolissum, Napoca, Potaissa ? continuă Ovidius preocupat.

— Au primit aceleași dispoziții ca noi. Dacă nu le-au urmat, vina e a lor și vor suferi consecințele. Apoi, să nu uităm că dacă barbarii năvălesc iar, locuitorii se vor retrage spre noi : sîntem în centrul provinciei. Vom fi mai mulți și deci mai puternici.

— Grupurile înarmate au nevoie de un conducător. Altfel, indisciplina, haosul vor deveni o molimă.

— Îl vom alege pe acel cu adevărat vrednic să fie conducător.

— În castrele de la sud de Maris și în cele situate de-a lungul *limesului Alutan,* cohortele au rămas pe loc, adăugă Ovidius.

— Cînd arde o casă, nu sar toți s-o stingă ? întrebă veteranul glumind.

— Dacă n-ar sări, ar arde tot tîrgul ! zise Ovidius, pricepînd tîlcul vorbelor.

— Așa va fi și cu noi. Dacă nu sărim cu toții să zdrobim dușmanul...

— Va trebui să-i facem să înțeleagă lucrul ăsta !

Pe drum către casă, Ovidius își zise că ar cam fi timpul să caute un loc ferit, pe pantele unde pășunau vitele, și să construiască niște bordeie, după modelul localnicilor. Să aibă acolo provizii chiar pentru un an întreg Visa la un fel de „castru al familiei".

...În următoarele zile se adunară acasă la veteranul Quintus Ingennius Attio. Ovidius le vorbi, codindu-se, despre ideea care-l obseda. Surprins, constată că fiecare

se gîndise la acelaşi lucru. Unii, mai prudenţi, îşi duraseră bordeiuri încă din iarnă.

— Apulumul nu-i prielnic pentru o reşedinţă, interveni gazda. Vom fi nevoiţi să ne stabilim în locuri retrase, necunoscute barbarilor. Străinii se tem de munţi, de păduri. Putem veni la Apulum doar pentru treburi oficiale.

— Staţi ! strigă Marcellinus, un fost *signifer*. Cum vom fi anunţaţi în caz de primejdie ? V-aţi gîndit la un sistem de înştiinţare ?

— Uite cum se naşte organizarea : din nevoie ! murmură Ovidius. Dacă mai stăm puţin, vom constata lipsa *tribunilor*, a *praefecţilor* şi poate chiar a...

— Ei, nu, pînă acolo nu vom ajunge. Abia am scăpat. Dar de cineva care să se ocupe neapărat de organizarea oamenilor avem nevoie.

— Şi cum îi va aduna în castru ? Sunînd din corn ?

— Vrem să fim tari ! Cum ar fi posibil fără...

— Nu vrem nimic ! Vrem să fim lăsaţi în pace !

— Oare barbarii ştiu că vreţi să fiţi lăsaţi în pace ? rosti Ovidius dezgustat şi se ridică să plece.

*

Petronius Daius venea în fugă. Soldatul de serviciu îl chemase în *praetoriu* din ordinul *tribunului*.

Traversă cîmpul de instrucţie. Îşi dădu seama, dintr-o privire, că peste două mii de barbari luau drumul Romei. Erau păziţi de un *numerus* de călăreţi mauri ce roiau în jurul lor ca nişte ulii.

În sala mare a *praetoriumului* se aflau doi *centurioni*, un soldat, care escorta barbarul adus în faţa *tribunului*, şi un străin, după straie, negustor.

Petronius Daius se retrase lîngă uşă. Ochii i se opriră asupra însemnelor legiunii. Printre ele zări chipul unui animal, cu o coamă stufoasă, ce aducea oarecum a pisică. Diales ştia că se numea „leu". Devenise însemnul legiunii încă din timpul staţionării în îndepărtata provincie — Siria.

Ciudatul animal era, după acvilă, al doilea însemn al legiunii şi cel mai îndrăgit de soldaţi.

În *praetoriu* rămase doar orășeanul.

— N-am cine să-mi tălmăcească vorbele căpeteniei. Numai tu le cunoști limba. Vreau să fiu sigur de adevăr.

— Sînt om cu reputație nepătată în Centum Putei. Mă știe o lume întreagă. Am legături cu negustorii din Roma, Alexandria, din toată Grecia... Nu-mi permit să fac greșeli. Cînd n-am înțeles ceva, i-am cerut să repete. Mă pun zălog pentru ceea ce s-a consemnat.

— Bine. Te anunț dacă mai am nevoie de tine.

Negustorul se plecă respectuos în fața *tribunului* și ieși de-a-ndaratelea.

Singuri fiind, Marcius Caius Getta îi spuse lui Diales :

— Petronius, tainele se destramă, necunoscutele capătă sens. Am mărturisirea căpeteniei barbare. Gunthericus...

— Cel care a fost aici ? întrebă aproape țipînd Diales.

— Îl cunoști ?

— După nume... Gunthericus a atacat castrul lui Rufus... Vara trecută !

— El trebuie să fie. Nu pot exista două căpetenii, în același teritoriu, cu același nume. Am aflat și misterul sacului în care se afla capul tribunului din Ampelum ! Quintus Filipicus a fost înștiințat de dezvăluirea conjurației și s-a hotărît să fugă împreună cu un grup de soldați, care se alăturaseră ideii nebunești a lui Avitus. Văzîndu-se încolțit de detașamentul de pedeapsă, a separat grupul în două, sperînd să porniți pe urmele celor ce nu se îndepărtau de *limes vetus.* Voi ați ales calea bună. Doar puterile Infernului l-au putut îndemna să facă următorul pas. În timpul somnului, a omorît un soldat cam de vîrsta sa, învelindu-l cu mantia de *tribun* și lăsîndu-și sabia alături. Cum era de așteptat, ați crezut că s-a sinucis. Capul și mîna dreaptă erau mărturia îndeplinirii misiunii. Prins de iscoadele barbare, a cerut să fie dus la căpetenia tribunului. Apoi, l-a convins pe acesta să-i dea un grup de călăreți pentru a-i distruge pe romanii trimiși, chipurile, să-l captureze chiar pe Gunthericus. Așa a fost sacrificat detașamentul nostru... Și-a dat seama că a scăpat cineva. A pîndit o noapte, dar nu mai mult. Un om nu reprezenta

nimic pentru barbari. Furînd sacul de piele, şi-a făcut socoteala că supravieţuitorul va povesti ce s-a întîmplat, dar nu va şti nimeni cui aparţinuseră, de fapt, mîna şi capul aflate înăuntru. Pentru simplul motiv că toţi îl cunoşteau pe Filipicus din descriere. S-a reîntors în tabără şi i-a pregătit pe războinicii lui Gunthericus să atace provincia. Ştia că legiunile se retrăseseră. Voia să se răzbune sau să încerce să obţină ceea ce nu reuşise *legatul* Geminei ? Localnicii şi „dacii de sus" le-au întins o cursă, aşa încît i-au luat prizonieri chiar în castrul în care a fost comandant Filipicus. Rezultatul l-ai văzut pe cîmpul de instrucţie.

— Dar unde-i *tribunul* ? întrebă Diales.

— Deşi era în fruntea luptătorilor care forţau ieşirea din castru, Gunthericus nu ştie nimic de soarta lui... O fi murit, o fi scăpat ? L-au căutat printre captivi. Nu e. La Apulum, morţii au fost arşi pe ruguri, spre a preveni molima. Petronius Daius, ăsta este motivul pentru care te-am chemat !

*

Pe ogoarele din jurul Sarmizegetusei, frînţi de şale, oamenii secerau spicele cu bob greu.

Legiunea a V-a Macedonica părăsea Tibiscumul. Pînă la noua reşedinţă, Oescus, drumul era lung. In castrul din Centum Putei nu rămîneau decît o cohortă şi un *numerus* de mauri, retras din Micia.

Tribunul Getta şi cohorta lui urmau în marş legiunea. Treceră pe malul opus al Danubiului, pe la Drobeta. Nu se vedeau decît stînci calcaroase şi terenuri pîrjolite de soare. Cît regretau frumuseţea şi tihna Daciei de Sus !

Ofiţeri şi soldaţi erau ferm convinşi că vor reveni. Dealtfel Macedonica avea sub control şi partea stîngă a Danubiului, pe zeci de *milliarii* spre nord, pînă aproape de munţi. Cohortele care împînzeau acest teritoriu supravegheau triburile de carpi, potoliţi deocamdată.

Speculatorii, iscoadele ajungeau chiar la izvoarele rîurilor Rabon, Ordessus şi Naparis.

Se zvonea că, nu după mult timp, legiunile se vor îndrepta spre Palmyra și Gallia pentru a-i pedepsi pe răzvrătiți.

Împăratul Aurelianus voia să dobîndească titlul de *restitutor orbis*...

— Sănătatea, slăvite, îmi este mai șubredă anul ăsta decît oricînd. Durerile mă chinuie întruna. Aș alege Aquae Herculis. Betegi de boală sau de vîrstă s-au întors tămăduiți de-acolo...

Aurelianus tăcea. Privea undeva, în gol. Liniștea era deplină. Freamătul Romei nu atingea terasa palatului imperial.

Tulius surîse unui gînd : „Stăpînii și viitorii învingători trebuie lăsați singuri, cînd îi mai desparte un pas de triumf. Altfel pot fi geloși pe sfetnici !"

Cîteva berze se rotiră deasupra, lăsîndu-se purtate lin, cu aripile nemișcate, de curenți nevăzuți, în albastrul ca de smalț.

— Norii prevestitori de furtună s-au scurs spre mare... Vom avea zile frumoase...

Tulius vorbea șoptit, ca pentru sine. Împăratul îl auzise, fiindcă se foia în jilț, căutînd o poziție mai comodă. „Ar putea să se intereseze cît de cît de sănătatea mea !... Bătrîne Tulius, prezența ta nu-i de dorit !"

— Aș vrea să-mi iau rămas bun de la împăratul meu, urîndu-i sănătate și reușită...

— Cînd pleci ? îl întrerupse Aurelianus.

Întrebarea sună rece, indiferentă. Aurelianus își admira unghiile acoperite cu roz de Alexandria.

— Peste cîteva zile, stăpîne. Trebuie să-mi pregătesc bagajele. Drumul e lung și greu...

— Atunci du-te !...

Tulius se înfioră. Luni în șir stătuse în preajma unui șarpe pe care nu-l încălzise decît strălucirea aurului și ura nemăsurată împotriva dușmanilor.

Cînd trecu printre gărzile *praetoriene*, aflate la ieșirea din palat, avu senzația că va fi gîtuit sau înjunghiat.

Zăpușeala străzilor i se păru o mîngîiere zeiască. Vîntul îi flutura pelerina galbenă.

Se așeză pe un scăunel în fața prăvăliei unui frizer. Era cald și omul își făcea meseria în stradă. Tulius se uita la cei care i se perindau pe dinainte, întrebîndu-se care ar putea fi pus să-l spioneze.

Ocoli îndelung străduțele ca, după multe ezitări, să se oprească într-un han mic, de la marginea Capitalei.

Abia cînd se sui în trăsură și goni către Vindobona, respiră din adîncul sufletului. De acolo, o corabie îl va duce la Lederata. Vizitiul răcnea ca un apucat. Clientul îi plătise de trei ori prețul cel mai bun obținut vreodată.

Tulius se gîndea la tihna călătoriei pe apă. Își aminti inscripția lui Traian, de pe malul stîncos al Danubiului, în apropiere de Drobeta : *„Imperator Caesar Divi Nervae filius Nerva Traianus Augustus Germanicus Pontifex maximus tribunicia potestate V pater patriae consul IIII ob periculum cataractarum derivato flumine tutam Danuvi navigationem fecit.“*

Aurelianus nici nu bănuia că el smulsese un laur din coroana triumfală.

La Vindobona nu i se observă sosirea și se bucură.

Se simți într-adevăr în siguranță pe puntea ce se legăna sub picioare. Își petrecu cea mai mare parte din timp în compania macedoneanului guraliv, proprietarul corăbiei. Se sperie, însă, de-a binelea, la Singidunum cînd urcă pe vas un grup de soldați. Își vedea sfîrșitul cu ochii, dar nu înțelegea unde greșise.

Nu trebuia să vorbească despre Aquae Herculis. Dar satisfacția de a-l zădărî pe Aurelianus, care nu va mai putea pune piciorul acolo, fusese mai tare ! Soldații căutau niște sclavi fugari. Bănuiau că plecaseră spre Dinogetia pe calea apei...

Tulius ar fi avut un chef grozav să se îmbete cu vinul pe care-l transporta macedoneanul.

— Iubite prieten, am să cobor aici, la Oescus, îi spuse pe neașteptate. M-am răzgîndit. Ce să caut tocmai la Tomis ?... Nici poeților nu le-a priit locul, cu atît mai puțin

mie, care nu sînt exilat ! Rămîi sănătos ! Cînd voi reveni la Roma, voi căuta corabia ta.

Thelonidus avea cel mai elegant han din Oescus. Aici îl aşteptă Tulius pe comandantul legiunii a V-a Macedonica, Sextus Iulius Firmus. Veştile aduse de la Roma îl preocupau în mod deosebit pe comandant.

— Am o rugăminte, întrerupse Tulius firul discuţiei. Cînd se află că pleci într-un loc..., toţi îţi dau recomandaţii pentru cunoscuţi care sînt gata să te ajute. De pildă, pe tine te-am găsit prin intermediul cancelariei imperiale, unde am o rudă apropiată. Altcineva, auzind că vreau să mă duc la Aquae Herculis, la băi...

— Dar nu aici trebuia să cobori, prietene. La Dierna sau Drobeta şi de acolo...

— Ştiu, ştiu ! adăugă rîzînd Tulius, dar proprietarul vasului care m-a adus a fost o gazdă aşa de primitoare, încît n-am putut să mă despart de el... şi am ajuns la Oescus. Frumos oraş !

— Să fi venit dincolo...

— Unde ? întrebă Tulius cu prefăcută naivitate.

— Ei, în Potaissa...

— Trimisul imperial, care a fost aici... Galerius...

Ofiţerul deveni foarte atent. Tulius observă, dar continuă pe acelaşi ton :

— Acest Galerius, pe care l-am revăzut de curînd, mi-a recomandat un om de nădejde, să mă însoţească în călătoria mea, să-i spunem... dacică ! Este soldat în legiunea ta. Galerius a fost foarte mulţumit de serviciile lui... Aş putea apela...

— Cum se numeşte ? întrebă *praefectul* legiunii.

— Am uitat !... Era în cohorta unui *tribun*... pare-mi-se Getta...

— Marcius Caius Getta !

— Ah, întocmai ! rosti cu vădită mulţumire Tulius.

— Cohorta *tribunului* Getta se află pe celălalt mal, în castrul din Turris. Voi trimite un curier şi mîine soldatul va fi aici. Te va însoţi pe toată durata şederii în... vecinătatea noastră.

Se despărțiră ca și cînd ar fi fost vechi prieteni. Comandantul legiunii era încîntat că avusese un oaspete de seamă și, mai ales, guraliv.

— Cînd mă voi întoarce de la Aquae Herculis, voi trece negreșit pe la tine. Dacă dorești să le transmiți ceva prietenilor din Roma, mă bucur să-ți fiu de folos. La rîndul meu, te rog, dacă se va interesa cineva de mine, să spui că negustorul Longinus Bassus revine, peste o lună, de la băi.

A doua zi, în fața sa se afla un tînăr vînjos, ars de soare, cu o înfățișare plăcută.

— Te numești...

— Petronius Daius, rosti soldatul.

Avea o voce caldă, nu era deloc surprins, și îl privea pe Tulius cu interes.

— Pe cine ai însoțit în timpul iernii ? întrebă Tulius, voind să fie sigur că este cel pe care îl căuta.

Neprimind nici un răspuns, continuă bănuitor :

— Nu l-ai însoțit pe trimisul împăratului ?

— A, vorbești de Galerius ?

— Caius Galerius Valerius Maximianus îmi este rudă. El mi-a recomandant să te...

— Ce face ? Precis n-o să mă găsească, neștiind că sînt la Turris.

Potopul de cuvinte, turuite pe nerăsuflate, îl făcură pe Tulius să zîmbească.

— Pînă una-alta am venit eu în locul lui. De astă dată, mă vei însoți pe mine prin „provincie".

— Mi s-a spus că vrei să mergi la Aquae Herculis...

— Nu. Ne vom îndrepta spre alte locuri. Sînt convins că te vei bucura să revezi Potaissa, Porolissum... Și... poate vom întîlni un orb...

— Oh, cît aș vrea să știu ce s-a întîmplat cu Livia !

— Care Livia ?

Tulius se încruntă :

— Ei..., e o poveste lungă...

— Petronius Daius, care-ți este celălalt nume ? Doar ești localnic. Așa am înțeles de la Galerius.

— Diales.

— Diales, atunci plecăm mîine în zori.

— Cum poruncești...

Tînărul se opri la jumătatea frazei. Oare cum trebuia să i se adreseze acestui necunoscut, rudă cu dragul său Galerius ?

Sesizîndu-i nedumerirea, Tulius adăugă :

— Poți să-mi spui... unchiule.

CUPRINS

Satul 5
Provincia 39
Oamenii 121
Faptele 195
Puterea 249

Redactor : VIORICA NEAGU
Tehnoredactor : MARIA NICOLAE

Bun de tipar 15.09.1983. Apărut 1983.
Coli de tipar 17. B 153.

Tiparul executat sub com. nr. 30 273 la
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
București — Piața Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România

EDITURA MILITARĂ

Lei 9,75